

**МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ**

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ**

**МАТЕРІАЛИ І ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ЗАОЧНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
20-22 СІЧНЯ 2010 РОКУ**

ЧАСТИНА 3

УМАНЬ 2010

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ

МАТЕРІАЛИ І ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ЗАОЧНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ»

Частина 3

Умань
«Візаві» (СПД Сочінський)
2010

УДК
ББК
М

*Рекомендовано до друку вченою радою Уманського державного аграрного
університету, протокол №1 від 16.09.2010 року*

Редакційна колегія:

А.Ф. Головчук – доктор технічних наук (відповідальний редактор);
С.П. Сонько – доктор географічних наук (заступник відповідального редактора);
В.С. Костюк – кандидат економічних наук;
О.О. Непочатенко – доктор економічних наук;
П.К. Бечко – кандидат економічних наук;
М.І. Мальований – кандидат економічних наук (відповідальний секретар).

*Автори вміщених матеріалів висловлюють свою думку,
яка не завжди збігається з позицією редакції.*

Матеріали I Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції

«Актуальні питання сучасної економіки», 20-22 січня 2010 р. – Умань: СПД
Сочінський, 2010. – Ч.3. – 208 с.

Збірник містить доповіді студентів, магістрів, викладачів та вчених, які були розглянуті на I Всеукраїнській заочній науково-практичній конференції «Актуальні питання сучасної економіки», що відбулася 20-22 січня 2010 року в м. Умань. У наукових матеріалах висвітлюються питання стабільного розвитку економіки в умовах ринкових відносин.

Розраховано на студентів, аспірантів, викладачів, наукових співробітників та фахівців, які займаються питаннями розвитку економіки.

ЗМІСТ

Скумбрій О. Особливості кредитування малого і середнього бізнесу в Україні ..	7
Славкова А. Податкова система України: стратегічні напрями реформування ...	8
Смоляк Г.М. Проблеми формування доходів Пенсійного фонду України	11
Сорока Д.В. Актуальні проблеми справляння ПДВ	13
Спринська Н.З. Проблеми вдосконалення системи саморегулювання на фінансовому ринку	14
Стеблина Я.С. Джерела формування фінансових ресурсів	16
Стемковська І. Використання досвіду США в процесі розбудови системи страхування врожаю сільськогосподарських культур	17
Терещенко А.О. Кредитування у сільському господарстві	20
Токар Я.В. Перспектива розвитку іпотечного кредиту в Україні на прикладі Тальнівського відділення Райффайзен банк	21
Токар Я.В. Страховий ринок в умовах світової та національної фінансової кризи	23
Трофімова О.О. Конвертованість валюти. Дефініції та класифікація	25
Уманець М.М. Джерела фінансових ресурсів агроформувань	27
Уразова С.В. Теоретичні засади дослідження сутності лізингу	28
Фидорчук Я.О. Прибуток як економічна категорія	30
Філіпова Т. Кредитні ризики та їх наслідки для банківської системи України в умовах фінансової кризи	32
Харкава С. Основні проблеми оподаткування доходів фізичних осіб	35
Харкавенко О.О. Стан та перспективи земельного оподаткування	37
Хворостяна О.В. Вплив валютного курсу на інфляцію	39
Царюк О.Ю. Проблеми фінансового наповнення пенсійного фонду	41
Цуканов С.В. Вплив непрямих податків на макро- і мікроекономічні процеси держави	43
Чамлай І.Ю. Напрями вдосконалення системи місцевого оподаткування в Україні	44
Чекалюк С. Нові форми грошей в сучасних умовах	46
Черниш Н.М. Світовий досвід щодо іпотечного кредитування	50
Шаймухаметова В.Р. Проблеми формування доходу місцевих бюджетів	52
Шатайло М.А. Проблеми формування місцевих бюджетів	53
Шевчук А. Кредитування аграрних підприємств України	55
Шевчук І.Г. Оподаткування суб'єктів малого бізнесу	57
Щербакова Д.А. Фінансові ресурси підприємства та джерела їх формування ...	59
Янковий В.В. Соціальне обов'язкове державне страхування та перспективи його розвитку	61
Янчук І. Парадокс споживчого кредитування	62

Ярова І.В. Власні доходи місцевих бюджетів як запорука їх автономії та фінансової стійкості	65
Аніщенко Г. Особливості проведення аудиту витрат на біологічні перетворення і виходу продукції в садівництві	68
Белоконь О. Проблеми вибору ефективної форми ведення бухгалтерського обліку	70
Бурлай Г. Статистична звітність аграрних підприємств потребує удосконалення	73
Венжега Д. Теоретичні проблеми обліку витрат виробництва	75
Гаврилова А. Облік розрахунків в сільськогосподарських підприємствах	76
Гаріга Н. Особливості формування доходної частини бюджету Балтського району Одеської області	79
Гаврилюк В.В. Роль і проблеми аудиту в Україні	81
Гончарук В. Теоретичні проблеми обліку виробничих запасів	82
Гордєєва І.В. Проблеми обліку, контролю і аналізу ефективного використання оборотних активів підприємства	84
Дворська Т. Проблеми обліку розрахункових операцій	86
Кирилюк С.С. Удосконалення обліку праці та її оплати у СТОВ ім. Ватутіна Звенигородського району Черкаської області	88
Кирнасівська Н. Проблеми обліку поточних біологічних активів тваринництва	90
Кісельова А.О. Удосконалення обліку фінансових результатів	92
Козоріз А. Удосконалення обліку розрахунків з постачальниками і покупцями в аграрних підприємствах	93
Корунець О.М. Удосконалення обліку виробництва продукції тваринництва	95
Кузьменко О. Проблеми обліку фінансової звітності	96
Кучеренко Є. Проблеми визнання доходів і витрат у контексті принципів бухгалтерського обліку	98
Кучеренко Т.Є. Проблеми взаємоузгодження фінансових результатів у формах фінансової звітності	100
Масельська Р.В. Інтелектуальний капітал: проблеми ідентифікації і відображення в системі бухгалтерського обліку і звітності	102
Махинько І. Удосконалення кредитних операцій і їх обліку	103
Неженська Т. Актуальні питання обліку необоротних активів, утримуваних для продажу	105
Оляднічук Н.В. Удосконалення облікових реєстрів – вимога сьогодення	106
Павлик М. Проблеми обліку і аудиту процесу реалізації сільськогосподарської продукції	108
Панщанна О.М. Актуальність аудиту грошових коштів	111

Підліснюк В.В. Удосконалення обліку витрат і виходу продукції рослинництва в СТОВ "Верхнячка - Агро" Христинівського району	113
Почеренюк Т.М. Удосконалення внутрішнього аудиту кредиторської заборгованості	114
Примачок О.А. Облік витрат машинно – тракторного парку	116
Сполітак І.М. Удосконалення обліку використання виробничих запасів в АКПП «Дружба» Теплицького району Вінницької області	118
Фротер О. Проблеми обліку реалізації продукції рослинництва та шляхи її вирішення	120
Хворостяна Ю.В. Удосконалення окремих форм фінансової звітності	121
Ходаченко Т.Г. Інформаційні технології в організації обліку розрахункових операцій.....	123
Щупак А. Проблеми обліку розрахунків з працівниками підприємства	125
Янковий В.В. Вдосконалення аудиту в системі податкового менеджменту	126
Яблочна А.В. Удосконалення обліку необоротних активів	129
Бакуш К. Диверсифікація як інноваційний процес	131
Барчук А.В. Грошові надходження підприємств	133
Бержанір І.А. Визначення наявності власних оборотних коштів підприємств спиртопродуктового підкомплексу АПК	134
Білокінь В.О. Економічна ефективність виробництва спирту етилового ректифікованого та шляхи її підвищення у ДП «Бджільнянський спиртовий завод»	136
Бондаренко А.Р. Взаємовідносини підприємства з податковими органами	139
Бондаренко Н.М. Теоретичні засади фінансових результатів діяльності підприємства	141
Бурлай А.П., Закусілова О.В. Особливості формування ресурсного потенціалу аграрних підприємств	144
Бурлай О.Л., Пожидалов Д.Ю. Шляхи підвищення конкурентоспроможності ВАТ "Звенигородський сироробний комбінат"	147
Буц А.В. Проблеми фінансування діяльності сільськогосподарських підприємств	151
Вардецька О.Г. Удосконалення конкурентоспроможності підприємств молокопереробної галузі в умовах ринку	153
Вахоцька Т.А. Концептуальні положення реалізації системи контролінгу в підприємствах переробної галузі	156
Вікнянська В.А. Фінансовий стан підприємства, його оцінка та напрями покращення	158
Вітвіцька І.В. Шляхи підвищення фінансової стійкості сільськогосподарського підприємства	160

Вознюк В. Аналіз фінансового стану підприємства	163
Гвоздєй Н.І. Важливість фінансового планування на сучасному етапі та основні методичні рекомендації для ведення підприємницької діяльності в сільськогосподарських підприємствах	165
Гілевич А.О. Оцінка фінансового стану сільськогосподарських підприємств	168
Голота В.М. Агрохолдинги – гарант стабільності сільського господарства	170
Грабова О.М. Стан і перспективи організації розрахунків сільськогосподарських підприємств	173
Грипас В. Методичні проблеми визначення податку на прибуток підприємств ..	174
Грицюк М. Розробка системи показників для оцінки фінансово-економічної стійкості підприємств	177
Гурян Ю. Економічна ефективність виробництва цукрового буряка в сільськогосподарських підприємствах Жашківського району Черкаської області	178
Єфімов В.О. Економічна ефективність виробництва продукції відгодівлі великої рогатої худоби	181
Жарун О.В. Залежність інвестицій від розміру прибутку у сільськогосподарських підприємствах	183
Жук А.В. Проблеми, стан та перспективи підвищення ефективності виробництва продукції вівчарства у ФГ «Матвієха» Монастирищенського району Черкаської області	185
Зеленюк О.М. Безготівкові розрахунки на підприємстві	186
Кирилюк Т. Теоретичні аспекти фінансової санації підприємств	188
Коваленко М.В. Безготівкові розрахунки на підприємстві та шляхи їх удосконалення	190
Колодій М. Вплив інвестицій на розвиток аграрних підприємств	193
Кольцова О.В. Майнові відносини в підприємницьких структурах	195
Кривошея С.В. Конкурентоспроможність, як основа ефективного функціонування підприємств АПК	197
Гаврилюк Л.А., Лавренюк О.І. Стратегія розвитку виробництва зерна в ринкових умовах в ТОВ «Аграрій СВПП» Уманського району Черкаської області	201
Медведчук А.М. Прибуток та його розподіл на підприємстві ВАТ "Звенигородський сироробний комбінат"	202
Меженко Т.В. Собівартість продукції тваринництва та шляхи її зниження у сільськогосподарських підприємствах Маньківського району Черкаської області	205

Особливості кредитування малого і середнього бізнесу в Україні

Скумбрій О., студент
Науковий керівник – асистент Задорожня Л.В.
Уманський державний аграрний університет

Одним з найбільш актуальних питань становлення ринкової моделі господарювання залишається належне фінансове обслуговування малого і середнього підприємництва.

Позитивні сторони малого і середнього бізнесу обумовлюються швидкою окупністю витрат, свободою ринкового вибору, орієнтацією на виготовлення товарів і послуг повсякденного попиту, реалізацією інновацій, високою мобільністю і раціональністю форм управління тощо.

Трансформаційні процеси у системі суспільних і виробничих відносин обумовили розвиток малого та середнього бізнесу і в Україні. Але, на жаль, у порівнянні з розвиненими країнами, ця форма підприємництва тільки знаходиться в стадії становлення. Так, частка малого і середнього бізнесу у ВВП складає 9,5%, кількість малих підприємств – 197 тис., що об'єднує лише 1/10 числа зайнятих¹.

Світовий досвід показує, що малий і середній бізнес переважним чином фінансується невеликими банківськими установами: земельними банками і ощадними касами, банками взаємного кредитування та кооперативні банки, які спеціалізуються на кредитуванні дрібних і середніх підприємств, а також на фінансуванні їхніх капіталовкладень². Рівень функціонування цих установ достатньо високий, вони задовольняють потреби клієнтів у найрізноманітніших фінансових послугах, пропонуючи не тільки кредити і інвестиції, а і фінансовий консалтинг (консультації щодо фінансового менеджменту, маркетингу, бухгалтерського обліку) та методичне забезпечення малого і середнього бізнесу. Перевага цих банків в обслуговуванні клієнтів з малого і середнього бізнесу – індивідуальний підхід, а відповідно індивідуальний сервіс для кожного клієнта.

Отже, високий рівень розвитку малого і середнього підприємництва в зарубіжних країнах забезпечено досконалою структурою кредитних систем цих країн. У взаємодії бізнес – кредитно-банківський сектор успішно співіснують різні за розмірами банківські та кредитні установи, дрібніші з яких працюють з невеликими підприємствами, крупні банки орієнтуються на великий бізнес. І чим більш розгалуженою є структура банківських та кредитних інститутів, тим краще це для бізнесу.

В Україні спостерігається протилежна ситуація. Найбільші і великі банки країни, які представлені найменшою кількістю установ (порядка 25 інститутів), концентрують у своїх портфелях найбільшу питому вагу активів, у т.ч. наданих кредитів, інвестицій, а також вони залучають найбільшу питому вагу коштів клієнтів, зокрема із сфери малого і середнього бізнесу. Великі банки залучають до себе клієнтів з малого та середнього бізнесу і працюють із дрібними вкладниками через розгалужену мережу філій.

1 Малий бізнес та підприємництво в ринкових умовах господарювання / Навч. посіб. За ред. професора Л.І. Воротіної. – К.: Європейський університет, 2001. – 68с.

2 Зарубежные банковские системы: Научное издание. – Москва: ТД «Элит- 2000», 2001. – 392 с.

Також всі банки, які кредитують малий і середній бізнес в Україні працюють у рамках програм міжнародних фінансових організацій (ЄБРР, Німецько-українського фонду), але прикладів визнання міжнародними фінансовими компаніями-інвесторами вітчизняних банків з локальною операційною діяльністю ще немає.

Ще складнішою є ситуація у регіонах, де, незважаючи на значну кількість малих банків не має жодного, який би спеціалізувався на обслуговуванні малого і середнього бізнесу у регіональному масштабі¹.

Підприємства малого і середнього бізнесу в Україні обслуговуються переважним чином найбільшими і великими банками країни. В структурі кредитної системи України, в тому числі у регіональних масштабах, відсутні спеціалізовані установи, які обслуговують підприємства малого і середнього бізнесу. У вітчизняній банківській практиці відсутнє пільгове оподаткування і кредитування банків, які обслуговують підприємства малого і середнього бізнесу.

Для кредитування малого бізнесу в Україні широко використовуються кошти міжнародних фінансових організацій та фондів. У системі мікrokредитування, яке застосовують найбільші і великі банки країни, широко використовуються скориговані системи оцінки кредитоспроможності клієнтів – підприємств малого і середнього бізнесу.

Аби поліпшити стан фінансового обслуговування підприємств малого і середнього бізнесу в Україні необхідно, в першу чергу, банківським установам розробити свої стратегії виходу на ринок послуг для дрібних клієнтів, відповідно до цих стратегій внести зміни у менеджмент, операційну та технологічну діяльність, у сферу інформаційних технологій, враховуючи особливості функціонування і потреби клієнтів малого і середнього бізнесу. Також необхідно широко залучати до співпраці західних консультантів – практиків з банківського обслуговування дрібних підприємств.

На державному рівні слід продовжувати роботу спрямовану на залучення в Україну коштів міжнародних фондів, кредитно-фінансових установ, а також забезпечення доступу до цих ресурсів якнайширшого кола банків, які відповідають критеріям прийнятності даних установ.

Податкова система України: стратегічні напрями реформування

Славкова А.

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

В сучасному розвинутому соціально-ринковому світі роль податків як активних фіскальних регуляторів економічного зростання й важелів управління суспільним розвитком дедалі істотно посилюється. Розбудова цивілізованого демократичного суспільного ладу потребує також створення адекватної йому податкової системи, спроможної через перерозподільний механізм забезпечити соціальну гармонію та фінансово-економічну рівновагу в країні. Сьогоднішній стан національної податкової системи є далеко не ідеальним, що засвідчує його невідповідність

¹ Стратегія розвитку малих і середніх банків у контексті глобалізаційних та євро-інтеграційних процесів // Вісник НБУ. – 2005. – №1 – С.50 - 51.

дійсним запитам та можливостям суспільства. Необхідність здійснення кардинальних реформ у податковій системі держави диктується нагальністю вимог виправлення кризової соціально-економічної ситуації.

Як відмічається, реформування податкової системи в Україні повинно відбуватися “з метою створення сприятливого податкового клімату для розвитку реального сектору економіки, підвищення рівня життя населення”¹. Це означає, що податкова реформа повинна бути зорієнтована на:

— розвиток підприємництва в розрізі реального та фінансового секторів економіки, що забезпечить і прискорить процес створення валового внутрішнього продукту й національного доходу як об’єктів податкового розподілу та джерела доходів суб’єктів розподільних відносин – держави, бізнес-структур, громадян: реформа податкової системи має проводитись “у тісному зв’язку із змінами у видатковій частині бюджету, що забезпечить відповідність рівня фінансування суспільних благ вимогам соціальної держави. Зменшення ставок оподаткування ... одночасно з розширенням бази оподаткування сприятиме зниженню податкового тиску на економіку та акумуляції фінансових ресурсів, достатніх для виконання конституційно закріплених функцій держави”;

— процес інвестування і капіталотворення, що посприє насиченню економіки фінансовими ресурсами, підвищить обсяги й темпи виробництва валового внутрішнього продукту й національного доходу в країні як об’єкта податкового розподілу: податкова реформа ставить за мету “створення ефективної, справедливої та прозорої податкової системи, зниження податкового тиску на економіку та забезпечення формування сприятливого інвестиційного клімату як основи для сталого економічного зростання”;

— підвищення рівня доходів та посилення споживчого попиту у населення, що забезпечить більші обсяги споживання суспільних благ, чим прискорить процес кругообігу капіталу в економіці як фактор інтенсифікації створення валового внутрішнього продукту й національного доходу: позитивний результат податкової реформи залежить не лише від зміни самої податкової системи, але й від “безпосереднього зв’язку між обсягом сплачених податків та обсягом і якістю суспільних благ, отриманих платниками”.

Таким чином, податкова система держави має бути всебічно адекватною численним соціально-економічним вимогам суспільства у всіх відношеннях. Слід відмітити, що світові моделі сучасних податкових систем є схожими – але тільки в загальному вигляді, оскільки за своєю внутрішньою побудовою та функціональним характером вони істотно відрізняються. Не є виключенням й Україна: сьогодні має місце податкова система, яка за своєю структурою подібна до податкових систем розвинутих держав. Однак, побудова аналогу вітчизняної податкової системи на зразок зарубіжних податкових систем може мати протилежну суспільну ефективність. В Україні податкова система, на відміну від економічно розвинутих соціально-ринкових країн, й досі не постала інструментом підвищення фіскальної конкурентоспроможності держави, що не сприяє посиленню підприємницької активності суб’єктів господарювання та поліпшенню соціального добробуту

¹ Постанова Кабінету Міністрів України “Прогноз показників зведеного бюджету України за основними видами доходів, видатків і фінансування на 2008-2010 роки” №1359 від 25.09.2006р.

населення. Зорієнтованій переважно на інтереси держави, податковій системі очевидно властивий фіскальний характер, що водночас не відображає ефекту перерозподілу суспільних доходів. Тобто, з допомогою наявного податкового механізму держава нездатна здійснювати управління суспільним розвитком, неспроможна через регулювання податками впливати на фінансово-економічну ефективність у відтворювальному процесі й на соціальну стабільність у населення. Натомість, податкова система держави повинна нарешті забезпечити виконання таких завдань, як встановлення оптимальних податків, які не стримуватимуть розвиток підприємництва, та забезпечення надходження до бюджету коштів, достатніх для задоволення державних потреб й фінансування суспільних потреб.

Будь-яка держава створює свою податкову систему на основі власних національних особливостей і традицій, соціально-економічного становища та рівня розвитку ринкових відносин, але також й обов'язково із врахуванням досвіду інших країн. При цьому, кожна держава визнає свою власну податкову систему недосконалою, далекою від оптимального варіанта, і завжди зважає на податкову практику інших країн, здійснюючи запозичення хоча б окремих елементів у сфері оподаткування, безперервно модифікуючи й удосконалюючи власну податкову систему. У реформуванні національної податкової системи в Україні не повною мірою враховується досвід податкових реформ розвинутих країн та країн нової ринкової економіки (постсоціалістичних країн), де акцент робиться на еволюційне удосконалення податкової системи, запровадження компромісного податкового навантаження між державою та суспільством, розробку ефективного механізму розподілу й системи розподільних відносин. Це – контраргумент щодо вироблення оптимальної моделі податкової системи, що є притаманним для сучасної податкової практики в Україні у науково-теоретичному ідеалі¹, а також щодо згубності примітивного дублювання зарубіжного податкового досвіду, невідповідного вітчизняним умовам².

Податкова система України, враховуючи вищевикладені положення, факти й аргументи, у перспективі повинна бути:

— гармонізованою та збалансованою між державою і суспільством: (1) не дискримінативною в розрізі окремих платників податків чи їх окремих груп та категорій, а також урівноваженою за територіальним поділом країни; (2) характеризуватися максимально оптимальним рівнем податкового тягара – не згубного для суспільства в конкретний період цивілізаційного розвитку за відповідних соціально-економічних умов;

— справедливою при перерозподілі суспільних доходів, адекватною в обсягах сплачених платниками податків та компенсованих державою за їх рахунок суспільних благ підприємницьким суб'єктам та громадянам із врахуванням критерію відповідності податкового навантаження доходам, рівню життя та обсягам споживання суспільних благ;

1 Вишневський В. Податкова політика та економічна теорія / В. Вишневський // Економіка України. – 2007. – №9. – С. 4-20.

2 Борейко В. Шляхи підвищення ефективності податкового та соціального законодавства / В. Борейко // Економіка України. – 2007. – №9. – С. 30-37.

— фінансово й економічно ефективною (самодостатньою), що забезпечується: (1) оптимальним складом податкової системи; (2) структурним співвідношенням груп податків, (3) комплексним узгодженням елементів механізму фінансового адміністрування податків – податкових ставок та пільг, строків сплати податків; (4) нейтральністю податкового впливу на фінансові рішення суб'єктів розподільних відносин на мікрорівні;

— стимулюючою у контексті впливу на процес суспільного відтворення – сприяти зростанню національної економіки й піднесенню соціального благоустрою населення: (1) стимулювати розвиток приватного бізнес-сектора економіки; (2) оптимізувати пропорції капіталізації фінансових ресурсів та споживання суспільних благ; (3) стабілізувати благоустрій в суспільстві й не створювати додаткових перешкод підвищенню добробуту громадян як свідчення фінансової ефективності держави.

Проблеми формування доходів Пенсійного фонду України

Смоляк Г.М., студент

Науковий керівник – асистент Лиса Н.В.

Уманський державний аграрний університет

Події і процеси, що відбулися в Україні за останнє десятиріччя, характеризуються багатьма змінами в економічному, соціальному та суспільному житті. Поряд з багатьма іншими соціальними питаннями, які доводиться постійно розв'язувати молодій незалежній державі, важливим сегментом є пенсійна реформа, яка розпочалась у 2004 р. і мала стати основою соціального захисту пенсіонерів.

На надходження коштів до Пенсійного фонду України впливає високий рівень демографічного навантаження на працездатне населення, а також наявність у значної частини застрахованих осіб пільг щодо сплати внесків та низька заробітна плата, яка у четвертій частини працюючих нижча від прожиткового мінімуму.

Пенсійні виплати становлять близько 15% валового внутрішнього продукту, на них направляється майже 19% видатків державного бюджету.

Внаслідок недостатньої роботи центральних і місцевих органів виконавчої влади не поліпшується дисципліна щодо сплати страхових пенсійних внесків, повільно йде детінізація зайнятості та доходів, що є значним резервом для фінансової стабілізації пенсійної системи і системи соціального страхування в цілому¹.

Крім того, - зазначає міжнародний експерт з питань пенсійної реформи В. Яценко, - не всі працюючі українці сплачують внески на соціальне страхування в однакових розмірах. Так, у 2005 р. з 15,3 млн. регулярних платників внесків до

¹ Гнибіденко І.В. Пенсійна реформа в Україні: стан, проблеми, перспективи // Економіка України. - 2007. - №4. - с.4 – 11.

Пенсійного фонду на "особливому режимі" оподаткування перебували 2,9 млн. осіб¹.

Наповнення фінансової складової Пенсійного фонду залежить від наявних правових механізмів, дія яких спрямована нині лише на фіксовані доходи та заробітну плату населення.

У солідарній системі реформування звелось до запровадження нової формули обчислення пенсій, яка фактично не спрацьовує, оскільки розмір мінімальної пенсії вищий за зароблену.

Активна законотворча діяльність відбувається на тлі зниження інтересу центральних органів державної виконавчої влади, особливо на місцях, до вирішення практичних завдань пенсійної реформи.

Сучасна демографічна ситуація вимагає якнайскорішого введення другого рівня пенсійної системи, оскільки солідарна система ефективна лише за умови розширеного відтворення поколінь. В умовах депопуляції, що залишатиметься основною тенденцією демографічного розвитку України в найближчі 50 років, солідарна система буде фінансово неспроможною забезпечити гідний рівень пенсій.

Як зазначають науковці Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України і перешкодою підвищення пенсійного віку для жінок до рівня чоловіків є суто політичні міркування².

В Україні недержавні пенсійні фонди ще не отримали належного розвитку, недосконалим залишається нормативно-правове регулювання умов участі у недержавному пенсійному забезпеченні страхових організацій і банків. Фінансовий ринок не готовий до роботи щодо інвестування великого капіталу в матеріальні галузі економіки, який щомісяця надходитиме з накопичувальної пенсійної системи, а також диверсифікації його розміщення. Стратегія розвитку Пенсійної системи має декларативний характер і потребує невідкладної розробки конкретних заходів щодо її виконання та належного організаційного, кадрового і матеріально-технічного забезпечення.

Якщо життєздатність пенсійної реформи за короткий строк не буде підтверджено, це вплине на строки запровадження загальнообов'язкової накопичувальної системи у найбільш сприятливий період і відкладе суттєве збільшення пенсійних доходів громадян на більш пізній строк, створить додаткові проблеми для державного бюджету та Пенсійного фонду України, при цьому інвестування пенсійних коштів в економіку та розвиток фінансових ринків взагалі розтягнеться на невизначений час.

Фахівці вважають, що далі відкладати реформування пенсійного законодавства не можна. Якщо не запроваджувати другий рівень пенсійної системи, то в середньостроковій перспективі відношення середньої пенсії до середньої заробітної плати знизиться майже в двічі. .

Таким чином, впровадження пенсійної реформи у повному обсягу забезпечить зростання і стабільні виплати пенсій, стане потужним чинником інвестування вітчизняної економіки¹.

1 З.Кір'ян Т. Михайленко Я. Підвищення стимулюючої ролі" пенсійної системи в Україні // Україна - аспекти праці. - 2006. - №8. - с. 15-20.

2 Ткаченко Л.В. Особливості розвитку пенсійної системи в Україні // Праця і зарплата. – 2006. – №22. – с. 10-12.

Актуальні проблеми справляння ПДВ

Сорока Д.В., студент

Науковий керівник – к.е.н., ст. викладач Боровик П.М.

Уманський державний аграрний університет

Податок на додану вартість нині часто є предметом дискусій як серед науковців, так і серед політиків та публіцистів. Причиною дискусій є те, що механізм справляння ПДВ нині має ряд недоліків, зумовлених недосконалістю порядку обчислення і сплати цього платежу та проблемою відшкодування податку з бюджету.

З цієї причини, недоліки справляння податку на додану вартість є предметом наукового пошуку з боку вчених. Зокрема податку на додану вартість присвячені праці В. Андрущенко, О.Василика, В. Волканова, А. Соколовської, В.Суторміної, В. Федосова, та багатьох інших дослідників. Проте, враховуючи, що не всі проблеми справляння податку нині вирішені остаточно, на нашу думку, недоліки механізму його адміністрування та напрями вдосконалення цієї податкової форми потребують подальших наукових пошуків.

Офіційні дані засвідчують суттєве фіскальне значення ПДВ та його незамінність для податкової системи України² а також необхідність вирішення існуючих проблем нарахування і сплати цього непрямого податку з метою з одного боку посилення його фіскального значення, а з іншого забезпечення помірної рівня податкового навантаження на платників, оскільки, використання цього специфічного акцизу дозволяє мобілізувати значні суми податку до бюджету та, завдяки порівняній «легкості» в адмініструванні, не затрачати значні кошти на його справляння.

В той же час, вітчизняний механізм справляння ПДВ далекий від досконалості. Зокрема, серед недоліків податку на додану вартість домінуючим є порядок відшкодування від'ємного значення об'єкта оподаткування з ПДВ з бюджету. Зокрема, в 2008 році за даними Міністерства фінансів України до державного бюджету надійшло податку на додану вартість у сумі 59,4 млрд. грн., що на 15,1% більше ніж у 2007 році. Але, врахувавши суми відшкодованого ПДВ, фактично до бюджету надійшло 40,5 млрд. грн. податку, що лише на 12,5% більше проти попереднього року.

Тому ні раціональне адміністрування, ні проведення перевірок не дадуть змоги ефективно боротися з тими «платниками ПДВ», що звикли жити за рахунок завищення сум бюджетного відшкодування. На нашу думку, єдиним способом вирішення проблеми є скасування права на бюджетне відшкодування ПДВ.

Крім того недоліком механізму справляння ПДВ, як і взагалі функціонування податкової системи України, є нестабільність законодавчого підґрунтя, адже часті зміни податкових ставок та правил нарахування податку заважають ефективному справлянню податку.

1 Гнибіденко І.В. Пенсійна реформа в Україні: стан, проблеми, перспективи // Економіка України. - 2007. - №4. - с.4 – 11.

2 Дані про справляння ПДВ в Україні . – [Електронний ресурс] – Режим доступу: – www.minfin.gov.ua. Відшкодування ПДВ з бюджету . – [Електронний ресурс] – Режим доступу – www.ukrstat.gov.ua.

Проте, нині, як свідчить аналіз літературних джерел¹, знову виникла необхідність зміни механізму справляння ПДВ, насамперед шляхом зниження або застосування диференційованої шкали податкових ставок. З іншого боку, окремі вчені мають з цього приводу думку, що встановлення диференційованих ставок ПДВ «може лише ускладнити процес його обчислення і адміністрування та призвести до численних зловживань»².

З іншого боку, зниження ставок податку на додану вартість завдасть суттєвої шкоди державній казні і може бути причиною значного бюджетного дефіциту.

Отже, в Україні спостерігається тенденція до зниження фіскальної ефективності ПДВ та поширення випадків відшкодування податку з бюджету в порівнянні з темпами зростання ВВП. Оптимальним шляхом її вирішення є вдосконалення механізму справляння ПДВ шляхом відміни права на відшкодування податку з бюджету, посилення відповідальності платників за завищення сум податкового кредиту та обґрунтованих змін до ставок податку.

Проблеми вдосконалення системи саморегулювання на фінансовому ринку

Спринська Н.З., студент

Науковий керівник – асистент Богданець Л.А.

Уманський державний аграрний університет

Зростання і вдосконалення фінансового ринку зумовлюють потребу в постійному оновленні механізмів регулювання й нагляду шляхом розвитку принципів саморегулювання та підвищення ефективності взаємодії саморегулювних організацій і державних органів регулювання.

Саморегулювні організації об'єднують професійних учасників фінансового ринку й ринку цінних паперів за видами діяльності (реєстроутримувачів, торговців цінними паперами, зберігачів і депозитаріїв). Компанії з управління активами функціонують із метою створення ефективної системи регулювання та контролю діяльності професійних учасників фінансового ринку.

В Україні процес створення та функціонування саморегулювних організацій регламентується такими законодавчими та нормативними актами, як Закон України "Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні", Закон України "Про цінні папери та фондовий ринок" та Рішенням № 125 Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку «Про затвердження Положення про саморегулювні організації професійних учасників фондового ринку». В країнах Європейського Союзу цей процес регламентується лише двома Директивами 2000/12/ЄС та 2004/39/ЄС про ринки фінансових інструментів Європейського Парламенту та Ради з діяльності кредитних інститутів. І українське, і зарубіжне законодавство ще не досить досконале щодо регламентації функціонування саморегулювних організацій.

На практиці існують різні організаційно-правові форми саморегулювання: галузеві організації, фондові біржі та приватні асоціації. Вони визначають стандарти

1 Парнюк В. Регулююча функція ПДВ / В. Парнюк // Економіка. – 2007. – №6. – С. 4-16. Рябошлик В. З чийх грошей збирається ПДВ / В. Рябошлик // Економіст. – 2007. – №1. – С. 28-29.

2 Мельник В.М., Солдатенко О.В. Податок на додану вартість у податковій системі / В.М. Мельник, О.В. Солдатенко // Фінанси України. – 2006. – №9. – С. 85-89.

практичної діяльності і взаємовідносини на фінансових ринках та заохочують до їх дотримання. Зазвичай їх діяльність спрямована на здійснення нагляду за бізнес-поведінкою посередників, включаючи їхні відносини з клієнтами, забезпечення дотримання учасниками ринку кваліфікаційних стандартів.

До основних повноважень саморегулівних організацій належать розробка і внесення змін до нормативних документів, запровадження й забезпечення дотримання правил поведінки, врегулювання спорів, переважно через арбітраж, тощо. Ці повноваження, як правило, надаються саморегулівним організаціям шляхом делегування офіційним державним регулятором відповідних функцій недержавній організації.

Саморегулівні організації відіграють важливу роль у розробці кодексу професійної поведінки, типових договорів, певних правил і стандартів діяльності на ринку фінансових послуг. Переваги використання саморегулівних організацій полягають у тому, що вони добре обізнані зі специфікою розвитку відповідного сегмента фінансового ринку та характером його фінансових послуг. Тому спроможні належним чином запроваджувати ефективні регуляторні програми.

Як свідчить практика, саморегулівні організації максимально наближені до своїх ринків. Вони можуть оперативно реагувати на їх зміни та швидко застосовувати свої правила й методи моніторингу до них. Тоді як реакція державного регулятора на фактичні зміни ринків може істотно запізнюватися, особливо в умовах кризи. Яскравим прикладом є реакція страхових організацій України на несвоєчасне повернення комерційними банками їх депозитів в жовтні 2008 — квітні 2009 року. Завдяки активній позиції керівництва страхових організацій значну частину проблем у взаємовідносинах страхових організацій і банківських установ вдалося своєчасно розв'язати.

Важливими питаннями, що потребують чіткого визначення є характер взаємовідносин державного регулятора й саморегулівних організацій. Щоб використати всі переваги свого функціонування, вони повинні мати чітко визначені повноваження, зокрема на розробку й забезпечення дотримання власних правил. У такому разі державний регулятор виконуватиме переважно функції нагляду, використовуючи такі методи, як перевірка на місцях і періодичний нагляд. Саморегулівна організація повинна періодично звітувати перед державним регулятором про виконання своїх обов'язків.

Розвиток саморегулювання й посилення взаємодії саморегулівних організацій і державних органів є необхідними умовами підвищення якості регулювання та доступною для суб'єктів ринку альтернативою державному втручання в економіку. В умовах інтернаціоналізації фінансових ринків і ускладнення їх структури, поряд зі створенням об'єднань саморегулівних організацій за галузевою (професійною) ознакою, виникає об'єктивна потреба у формуванні міжгалузевих, міждержавних і міжнародних союзів саморегулівних організацій.

Досвід розвинутих країн світу переконливо свідчить, що наявність у системі національного регулювання діяльності фінансових установ саморегулівних організацій і розширення основ саморегулювання є обов'язковими умовами для стабільного розвитку фінансових ринків.

Створення механізму саморегулювання на фінансових ринках, що розвиваються, вимагає розробки чітких принципів взаємодії державних органів і

саморегулювальних організацій, насамперед шляхом створення ефективної системи підзвітності.

Отже, саморегулювання фінансового ринку буде ефективним при кращому розвитку, вдосконаленню та функціонуванні ринку. Саморегулювальні організації фінансового ринку повинні забезпечувати діяльність професійних учасників фінансового ринку. Також розробляти і затверджувати правила та стандарти професійної поведінки. З метою посилення ролі саморегулювальних організацій і професійних об'єднань на фінансовому ринку потрібно розробити і прийняти закон про саморегулювання на фінансових ринках.

Джерела формування фінансових ресурсів

Стеблина Я.С., студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Мальований М.І.

Уманський державний аграрний університет

Основною організаційною ланкою в Україні є підприємства. Їхні фінанси — це кровеносна система економічного базису, яка забезпечує життєдіяльність підприємництва. Сьогодні перехід до ринкової економіки, коли підприємства мусять самостійно розв'язувати проблеми фінансового забезпечення власної виробничо-господарської та інвестиційної діяльності, зумовлює посилення ролі фінансів у системі господарювання. До найважливіших завдань фінансів підприємств належить забезпечення стабільності економіки країни. Це досягається в процесі оптимізації розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту як на рівні фірм, так і на загальнодержавному рівні. На макроекономічному рівні фінанси підприємств забезпечують формування фінансових ресурсів країни через бюджет та позабюджетні фонди.

Важливою є роль фінансів підприємств у забезпеченні збалансованості в економіці країни матеріальних і грошових фондів, призначених для споживання та накопичення. Забезпечення такої збалансованості великою мірою впливає на стабільність національної валюти, грошового обігу, стану розрахунково-платіжної дисципліни в народному господарстві.

Фінанси, беручи участь у вартісному розподілі створеного внутрішнього валового продукту, забезпечуючи формування та використання доходів і грошових фондів, безпосередньо пов'язані з іншими економічними категоріями та інструментами господарського механізму: комерційним розрахунком, ціною, кредитом. Саме тому фінанси підприємств можуть бути важливим інструментом економічного стимулювання, контролю за станом економіки як окремої організації, так і країни в цілому й управління нею.

Фінанси є суттєвим складовим елементом системи управління економікою. Без фінансів неможливо забезпечити індивідуальний оборот виробничих фондів на розширеній основі, запроваджувати науково-технічні досягнення, стимулювати інвестиційну діяльність, регулювати структурну перебудову економіки.

Тому обов'язковими передумовами ефективного функціонування фінансів підприємств мають бути:

- різноманітність форм власності;

- свобода підприємництва та самостійність у прийнятті рішень;
- вільне ринкове ціноутворення та конкуренція;
- самофінансування підприємництва;
- правове забезпечення правил економічної поведінки всіх суб'єктів підприємницької діяльності;
- обмеження і регламентація державного втручання в діяльність підприємств.

Так, підприємницька діяльність, яка є важливим інструментом в економіці країни, повинна мати раціонально організовані фінанси для сприяння підвищенню ефективності виробництва, визначення фінансового стану і платоспроможності підприємства.

Фінансові ресурси - доходи і надходження суб'єктів господарювання й держави в особі його органів, які використовуються з метою розширеного відтворення й на задоволення інших потреб. Саме фінансові ресурси дозволяють відокремити категорію фінансів від категорії ціни й інших вартісних категорій. Фінансові ресурси є матеріально - речовинним втіленням самих фінансових відносин. Фінансові ресурси, виступаючи в грошовій формі, відрізняються від інших ресурсів. Вони відносно відособлені у своїх функціях, тому існує необхідність у забезпеченні зв'язування фінансових ресурсів з іншими ресурсами.

Джерелами фінансових ресурсів виступають всі три елементи вартості суспільного продукту, але ступінь участі кожного з них різна.

Фінанси впливають на суспільне відтворення в наступних напрямках:

- фінансове забезпечення відтворювального процесу;
- фінансове регулювання економічних і соціальних процесів;
- фінансове стимулювання економіки.

Відтворювальні витрати - це насамперед статутний фонд, у якому виділяються основні й оборотні кошти. Для покриття витрат необхідні гроші.

За масштабом та способом формування фінансові ресурси поділяються на ті, що діють на мікрорівні та ті, що діють на макрорівні. Під мікрорівнем розуміються фінансові ресурси підприємств, під макрорівнем – фінансові ресурси держави.

У підсумку всього вище сказаного, можна сказати, що фінансові ресурси є об'єктивною умовою процесу відтворення на всіх його стадіях, однак формування кінцевої структури відтворення досягається на стадії розподілу, де формуються пропорції між фондами відшкодування, споживання і нагромадження, здійснюється поділ доходів між безпосередніми виробниками матеріальних благ.

Використання досвіду США в процесі розбудови системи страхування врожаю сільськогосподарських культур

Стемковська І., аспірант

Науковий керівник – д.е.н., професор, академік УААН Дем'яненко М.Я.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Нині в Україні набуває актуальності питання розбудови системи страхування аграрних ризиків. У своїх зусиллях розбудувати систему страхування сільськогосподарських ризиків українське суспільство дедалі більше звертає увагу

на міжнародний досвід, намагаючись використати його кращі надбання та уникнути помилок, яких свого часу припустилися країни з розвинутими нині системами агрострахування.

Дослідження питань розвитку аграрного страхування здійснюють такі відомі вчені, як М. Дем'яненко, О. Гудзь, В. Алексійчук, П. Лайко, С. Навроцький, С. Осадець, В. Базилевич, К. Базилевич, О. Заруба та інші. Водночас існує потреба у постійному відстеженні та розповсюдженні інформації щодо змін, яких зазнають сучасні системи аграрного страхування.

Варто відмітити, що у міжнародній практиці існують дві моделі страхування, які умовно можна назвати «американська» та «європейська». Ознакою «американської» моделі є широка участь держави у підтримці страхування аграрних ризиків. «Європейську» модель можна охарактеризувати як приватну. Це означає мінімальне втручання держави, а також те, що сільськогосподарські виробники купують страховий поліс за його повною ціною. Проте обидві моделі мають свої недоліки. Так, вадами «американської» системи є високі адміністративні витрати та складність для страховика контролювати моральну загрозу. Щодо «європейської» моделі, то серед її недоліків можна назвати незахищеність страхувальників та обмежені можливості розвитку системи¹.

Розглянемо умови страхування сільського господарства у США. Дана країна має досить довгу історію розвитку сільськогосподарського страхування. Зазначимо, що на сьогодні страхування сільськогосподарського виробництва та мінімізація ризиків розглядається в якості невід'ємного компоненту ведення аграрного бізнесу в США.

Федеральним урядом США розроблена й фінансована програма, яку здійснює Федеральна корпорація США страхування сільськогосподарських культур (ФКССК). Уряд регламентує правила та умови страхування, розробляє тарифи по усіх видах покриття сільськогосподарських культур, які надалі продаються приватними компаніями.

Загалом, страховий захист поширюється на 85 різних видів сільськогосподарських культур. До основних програм страхування сільськогосподарських культур ФКССК відносяться:

1. Комбіноване страхування сільськогосподарських культур (КССК).
2. Катастрофічні поліси (КАТ): компенсація збитків у розмірі до 50 % від розміру доходу, і тільки 55 % від ціни реалізації, встановленої за даною культурою.
3. Покриття на дохід від реалізації сільськогосподарської продукції (ПДРП), яке розроблено для забезпечення захисту фермерського доходу і покриває втрати прибутків унаслідок як знищення врожаю, так і падіння цін.
4. Захист прибутку (ЗП), який був розроблений для страхування від ризику зниження валового доходу нижче від середнього рівня і падіння цін на врожай через надання фіксованої гарантії на 1 акр площі в USD.
5. Страхування доходу (СД), яке надається виробникам кукурудзи і сої в кількох штатах, воно забезпечує захист від зниження доходу внаслідок падіння цін, зменшення врожайності чи обох факторів одночасно.
6. План групи ризиків (ПГР), відповідно до такого полісу страхування компенсація сільськогосподарському виробнику виплачується в тому разі, якщо

¹ Якубович В.А. Використання міжнародного досвіду в процесі розбудови системи аграрного страхування в Україні: досвід Іспанії. // Економіка АПК. – 2007. – № 6.

середній в окрузі врожай падає нижче від рівня застрахованого врожаю, що був вибраний страхувальником.

7. Захист прибутку від групи ризиків (ЗПГР), відповідно до якого компенсація виплачується виробнику в тому разі, якщо дохід в окрузі на 1 акр площі застрахованої культури падає нижче від обумовленого доходу, визначеного виробником.

Види урядової підтримки в США за комбінованим страхуванням сільськогосподарських культур (КССК) включають:

- страхове законодавство;
- дотації на премії;
- дотації, виплачувані приватним страховикам для покриття адміністративних і операційних витрат;
- уряд США бере сільськогосподарські ризики на перестраховування на досить вигідних умовах, і приватні страховики можуть передавати сюди ризики за оформленими полісами;
- уряд фінансує велику частину витрат на дослідження і розвиток під час розроблення нових страхових програм для сільськогосподарських культур, а також регулярно здійснює актуарний контроль та огляд тарифів;
- програма Федерального уряду із запобіганням лихам¹.

Функції визначення державної підтримки фермерів покладено на Агентство з управління ризиками при Міністерстві сільського господарства США. В його обов'язки входить також регулювання діяльності страхових компаній, контроль за виконанням контрактів та розподіл субсидій між приватними страховими компаніями.

У США програми підтримки страхового захисту фермерів розподіляються умовно на програми зі страхування врожаю і на програми страхування доходу. У даній країні для страхування врожаю або доходу виробник має сплатити Страхову премію, яка є платою за відшкодування у випадку настання страхової події. Ставка страхової премії визначається розміром очікуваних витрат чи відшкодування врожаю або доходу. Ставки премії є часткою від загальної суми страхування, яка називається страховою відповідальністю.

Аналіз даної моделі страхування дає підстави зробити деякі висновки щодо стратегії розбудови системи аграрного страхування в Україні.

1. Для того, щоб система аграрного страхування була ефективною та слугувала інтересам усіх її учасників, необхідно чітко встановити, законодавчо закріпити та певний час не змінювати головні правила гри. Ці правила гри потрібно виробити з урахуванням позиції всіх трьох учасників системи - уряду, страхових компаній та сільськогосподарських виробників. Саме уряду має належати головна роль у консолідації зусиль інших учасників і збалансуванні їхніх інтересів.

2. Державна підтримка страхування аграрних ризиків, яка надається через дотації на премії та шляхом надання гарантій державного перестраховування, є ефективнішою формою підтримки доходів сільськогосподарських виробників, ніж пряма допомога держави у разі настання катастрофічних збитків.

¹ Шинкаренко Р. Страхування від багатьох ризиків. Програми підтримки страхування фермерів в США / <http://www.uainsur.com/public/>.

3. Уряд фінансує велику частину витрат на дослідження і розвиток під час розроблення нових страхових програм для сільськогосподарських культур.

Україна стоїть на порозі серйозних змін в організації системи аграрного страхування. Важливо, щоб ці зміни були послідовними та здійснювалися на основі узгодженої й прийнятої на державному рівні Концепції розвитку цієї системи, стабільного законодавства та домовленості про довіру та співпрацю між державою, страховим сектором і аграрним сектором економіки.

Кредитування у сільському господарстві

Терещенко А.О., студент

Науковий керівник – асистент Власюк С.А.

Уманський державний аграрний університет

Нині ситуація з можливостями доступу до отримання кредитів у сільському господарстві не відрізняється від інших галузей економіки України. На цей сектор припадає 16 % кредитного портфеля банків. Таке становище в сільському господарстві є результатом стабілізації макроекономічних показників, поліпшення бізнес-середовища у сільській місцевості, внесення ясності до питань визначення прав власності на майно позичальника та урядової політики в Україні щодо сприяння кредитуванню сільського господарства. Однак, довгострокові позики надаються в обмеженій кількості, у середньому вони становлять 22 % від загального кредитного портфеля банків та приблизно 15 % від загальної структури усіх позик, виданих сільському господарству, заявляє Міністерство аграрної політики України. Термін кредитування у більшості випадків становить від одного до трьох років.

Незважаючи на політику сприяння кредитуванню, відсутність доступу до кредитних ресурсів у сільській місцевості, особливо для великої кількості власників землі, які щойно отримали права на неї, та дрібних і середніх фермерських господарств, які з'явилися протягом останніх років, загально визнана одним з основних факторів, який перешкоджає розвитку сільського господарства України.

Сільськогосподарським підприємствам порівняно з підприємствами інших галузей важче отримати доступ до кредитних ресурсів. В Україні лише зараз починає розвиватися інститут комерційної іпотеки, іпотеки під заставу житла, і пройде ще певний час, поки з'явиться земельна іпотека.

Єдиними фінансовими установами, крім банків, котрі в обмеженому обсязі кредитують сільське господарство, є кредитні спілки. Для сільськогосподарських підприємств доступні споживчі кредити на придбання матеріально-технічних ресурсів, однак кількість таких кредитів значно зменшилась порівняно з дев'яностими роками, тому що уряд відмінив бартерні розрахунки. Однак урядом на зміну цій системі не було запроваджено іншу, за допомогою якої підприємства могли б отримати у постачальника необхідні ресурси під заставу майбутнього врожаю. Також у сільськогосподарських виробників в Україні – відсутній лізинг техніки та обладнання як альтернативи їх придбання за рахунок банківських кредитів. Стримуючим фактором подальшого розвитку сільського господарства є недостатня взаємодія сільського господарства з ринком фінансових ресурсів.

Основні перешкоди на шляху отримання кредитів: невелика капіталізація кредитних установ; коротка кредитна історія позичальників; відсутність досвіду – початкові стадії розвитку села в Україні; правове середовище – відсутність експертів, погано визначені права сторін при оформленні застави; високі процентні ставки; відсутність зовнішнього або міжнародного фінансування та страхування ризиків; відсутність уніфікованої банківської політики; відсутність фінансових навичок та належного обліку в малих агропідприємствах; відсутність вчасного доступу до всебічної ринкової інформації; низька рентабельність та нестабільний рух готівки в сільському господарстві; дефіцит ліквідних гарантій; завищення розмірів застави; непрозорість ринку; відсутність стабілізаційних фондів.

Однією з основних проблем у сфері кредитування залишається обмежена кількість об'єктів, які можуть надати позичальники в заставу, та обмежені кредитні ресурси кредитних установ. Цю проблему можна вирішити шляхом активного запровадження нових фінансових інструментів, таких як прості векселі, складські розписки тощо. Без забезпечення доступу до середньо та довгострокових кредитів на прийнятних умовах, як сільськогосподарські, так і переробні підприємства матимуть проблеми з капітальними вкладеннями, необхідними для підвищення ефективності діяльності, збільшення обсягів виробництва і покращання якості продукції.

Комерційні банки надають сільськогосподарським підприємствам в основному короткострокові кредити, які використовуються для поточного операційного забезпечення господарської діяльності. Недостатня доступність короткотермінових кредитів протягом усього виробничого циклу, особливо позик, які надаються без забезпечення або позик на придбання оборотних засобів, перешкоджає належному ресурсному забезпеченню багатьох товаровиробників, що є причиною низької врожайності культур в українських сільськогосподарських підприємствах, невисокого рівня їх доходів, низької якості продукції.

Отже, сільське господарство – це кредитомістка галузь, яка не може нормально розвиватися без залучення зі сторони (банків, інших кредитних установ) додаткових фінансових ресурсів, насамперед у формі короткострокових кредитів, для здійснення поточних платежів з метою забезпечення операційної діяльності. Адже в сільському господарстві, існує великий сезонний розрив між вкладенням оборотного капіталу й отриманням доходів. Тому аграрні підприємства повинні мати значні суми коштів для покриття сезонних витрат. Тримати спеціально на такі цілі власні кошти тривалий час економічно не виправдано. Значно ефективніше мінімальні виробничі запаси і кошти в розрахунках формувати за рахунок власних джерел, а понад цього – позичкових, тобто за рахунок кредитів.

Перспектива розвитку іпотечного кредиту в Україні на прикладі Тальнівського відділення Райффайзен банк

Токар Я.В., студент
Науковий керівник – д.е.н., доцент Непочатенко О.О.
Уманський державний аграрний університет

Значення розвитку іпотечного ринку в Україні полягає у значному кумулятивному впливі системи іпотечного кредитування на розвиток економіки в

цілому. Метою розбудови сучасної системи іпотечного кредитування в Україні, яка б відповідала прогресивним міжнародним нормам, є створення ефективних ринкових механізмів залучення довгострокових фінансових ресурсів в фінансово-кредитну сферу та забезпечення функціонування на цій основі ринку довгострокового іпотечного кредитування із застосуванням сучасної ринкової інфраструктури та фінансових інструментів, що дозволить поступово знизити вартість іпотечних кредитів для населення та суб'єктів господарювання і збільшити строки кредитування¹.

На сьогодні банківська система, не зважаючи на стрімкі темпи зростання, все ще не використовує складні фінансові інструменти та недостатньо інтегрована в фінансову систему. Як наслідок - вплив зовнішніх факторів, у тому числі негативних явищ внаслідок кризи у США, є обмеженим. Разом із тим, очікується непрямий вплив на українську економіку через зростання вартості зовнішніх запозичень для українських позичальників, у тому числі банків та підприємств.

Безумовно, центральною проблемою розвитку іпотечного кредиту в Україні є нестача (обмеженість) вільних фінансових ресурсів і пошук інвесторів. В Україні назріло питання про створення загальнонаціональної системи іпотечного кредитування, яка б включала первинний і вторинний ринки іпотечних кредитів².

Бурхливе зростання іпотеки в Україні до осені 2008 р. ще не означало, що вона зайняла належне їй місце в українській економіці. Іпотечний портфель українських банків становив лише 8,3 % від ВВП (у розвинених країнах він становить 60-80 % і більше)³.

В Тальнівському відділенні Райффайзен банк ситуація з іпотечним кредитуванням в II кварталі 2009 року стала дещо іншою ніж та, що спостерігалася у III кварталі 2008 року. Темпи приросту загального іпотечного портфеля у II кварталі 2009 року склали 15,3%. У порівнянні з попереднім періодом темп приросту збільшився на 7,7%, а у порівнянні з аналогічним періодом 2008 року – зменшився майже в 1,5 рази.

Темпи зростання іпотечного портфеля випередили динаміку росту загального кредитного портфеля банків, який зріс на 9,2% і портфеля кредитування фізичних осіб. У зв'язку з цим, частка іпотеки в загальному кредитному портфелі збільшилася з 13,4% до 14,2%, і в кредитуванні індивідуальних клієнтів - з 36,1% до 38,6%. У II кварталі 2009 року дефіцит гривневих ресурсів тільки посилювався, але цей факт, в парі з тенденцією підвищення процентних ставок, не призвели до зменшення долі гривневого сегменту з огляду на специфіку ринків, а навпаки збільшили частку кредитів виданих в гривні з 18,5% до 28,2%. Доля клієнтів, які вирішили придбати житло в кредит у II кварталі 2009 року, збільшилась – так, в структурі нових виданих іпотек на житлову іпотеку припадає 43,7% порівняно з 31% минулого року. Водночас, лише 50,6% іпотек були спрямовані на підігрівання споживчої орієнтації, оскільки це кредити на задоволення споживчих потреб клієнтів. У II кварталі на таку іпотеку припало 63,9% від загальної кількості нових виданих позик. Кредити на приватне житлове будівництво становлять 1,5% (2,7% у III кварталі 2008 року),

1 Батлер С. Проект розвитку фінансування села : забезпечення системи іпотечного фінансування в Україні / С. Батлер – К. : Представництво Світового банку, 2007.

2 Даймонд Дуглас Б. Механізми рефінансування вторинного ринку / Дуглас Б. Даймонд // Матеріали семінару ["Іпотечне фінансування"], (Київ, 11-13 листопада 2004 р.)

3 Кручок С. І. Іпотечне кредитування : європейська практика та перспективи розвитку в Україні / С. І. Кручок. – К. : Урожай, 2008.

кредити на купівлю земельних ділянок – 1,3% проти 1,9% в III кварталі 2008 року. Тобто, тенденція до зниження темпів приросту кредитування населення в сфері іпотеки спостерігається як у попередньому кварталі, так і в поточному. Середній розмір кредиту на купівлю житла у II кварталі 2009 року становив 84 тис. грн., що на 53,9% більше, ніж у I кварталі 2009 року (45,3 тис. грн.). Середня сума позики на споживчі цілі під заставу житла складає 37,6 тис. грн. (на 75,8% більше, ніж у I кварталі 2009 року –28,5 тис. грн.), середній розмір кредитних коштів в розрахунку на позичальника по продукту кредитування індивідуального житлового будівництва в середньому складав 109 тис. грн.

Склад лідерів іпотечного ринку залишається незмінним: 1 місце – Укрсиббанк 16,43%, 2 місце – Укрсоцбанк 12,22%, 3 місце – ОТП банк 11,43%, 4 місце – Райффайзен Банк Аваль 11,01%, 5 місце – Приватбанк 5,82%. Частка TOP-5 у II кварталі складає 57,82%, тоді як у III кварталі 2008 року цей показник сягав 59%. Перерозподілу іпотечного ринку у II кварталі 2009 року не відбулося, позиції TOP-10 банків не змінились. На TOP-5 регіонів припадає 61,5% обсягів іпотечних кредитів, у TOP-10 областях сконцентровано 79,1% загального іпотечного портфеля банків. Лідером по обсягам і темпам приросту іпотечного портфеля у III кварталі 2009 року став ОТП банк, який спромігся видати за три місяці близько 3 413 млн. грн. іпотечних кредитів, перевищивши середні ринкові темпи зростання в 4 раз (61,7% у ОТП банку проти 15,3% в загальному по ринку)¹.

У сучасних умовах розвиток іпотечного кредитування стає в Україні надзвичайно важливим і гострим завданням подальшого здійснення кредитно-банківської реформи. Іпотечний кредит є важливим самостійним інститутом ринкової економіки; одночасно він сприяє виникненню і розвитку інших складових ринкової інфраструктури.

Страховий ринок в умовах світової та національної фінансової кризи

Токар Я.В., студент

Науковий керівник – ст. викладач Гайдай В.І.

Уманський державний аграрний університет

Останнє десятиріччя життя світового господарства розпочалося азійською фінансовою кризою, яка в певній мірі зачепила всіх, але найбільше - країни азійського регіону, країни СНД. Потім, після тривалого економічного підйому та зростання обсягів та цін на світових ринках товарів, робіт та послуг влітку 2007 року розпочалася іпотечна криза у США, яка згодом переросла у світову фінансову та економічну кризу.

Видатні вітчизняні та західні вчені досліджуючи глобальні процеси світового господарства та зокрема страхового ринку наголошують на новій інституціональній парадигмі у поведінці та мотивації різних суб'єктів.

Страхові та перестраховальні компанії виявились неготові до роботи в умовах знецінення активів завдяки падінню фондового та товарного ринку, падіння попиту на страхові та перестраховальні послуги. Конкуренція серед страховиків диктувала

¹ Офіційний сайт Української національної іпотечної асоціації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.unia.com.ua.

правила представникам страхового бізнесу, за якими дозволялось мати збитки від страхової та перестраховальної діяльності більше 100%, при цьому, мати позитивний фінансовий результат за рахунок доходів від інвестиційних вкладень, які коливалися у консервативних страхових компаній в межах від 10 до 25% річних.

Аналізуючи динаміку фінансових показників страхових ринків за п'ятий річний період що передувало фінансовій кризі, слід відзначити що обсяг премій у світі прямого страхування постійно зростає десь на 8 % щорічно. Вітчизняний ринок страхування і перестраховування теж на протязі останніх п'яти років мав загальну тенденцію за виключенням піку зборів премій завдяки схемного страхування з 1,827 та 0,663 млрд. Дол. США у 2004 році і до 3,601 і 1,123 млрд. Дол.. США в 2008 році відповідно.

Таблиця 2.21

Динаміка збору премій страхування, перестраховування на світовому та вітчизняному ринках за період з 2004 р. по 2008 р. у млрд. дол.США.

Показники обсягів премій страхового ринку	2004	2005	2006	2007	2008
1. Світове страхування	2958	3244	3445	3723	4060
2.Світове перестраховування	172	170	180	173	192
3.Вітчизняне страхування	1,827	3,886	2,570	2,758	3,601
4.Вітчизняне перестраховування	0,663	1,411	0,933	1,012	1,123

Під час фінансової кризи в Україні, ще більш загострилась конкуренція, знизилась можливість щодо якісного відбору привабливих ризиків до власного страхового портфелю. Все це сприяло до створення незбалансованого портфелю страховика, виникненню можливих небезпек: від зниження платоспроможності, порушення фінансової стабільності, стійкості страховика до його банкрутства.

Ринки страхових та перестраховувальних послуг розвинутих країн, в слід за курсами акцій більшості міжнародних страхових компаній переживають стрімке падіння. В цих умовах, вже не вісім, а двадцять найбільших країн світу зібрались, щоб відпрацювати спільну стратегію заходів щодо подолання негативних наслідків світової економічної кризи. По оцінкам аналітиків видання Financial Times Українська економіка знаходиться в кращому стані ніж у її західних сусідів Угорщини, Словачії. Не зважаючи на це лідери світового страхового сектору згорнули проекти по інвестуванню у вітчизняний страховий ринок. Проте, стратегічні інвестори країн СНД, а саме Росії, Казахстану проявляють зацікавленість у придбанні часток капіталу вітчизняних страховиків.

Зовнішня кон'юнктура на світовому перестраховувальному ринку продовжує перебувати у м'якій фазі. Це означає, що ціни на переукладання на 2009 рік на більшість облігаторних перестраховувальних договорів будуть зниженні на 5-10% порівняно з цінами 2008 року.

У вітчизняного страхового ринку були внутрішні причини, ризики які реалізувались, низкою протиріч, які не вирішились, а призвели до фінансової кризи. По-перше, це протиріччя між високими темпами зростання страхових премій і відносно низькою капіталізацією страховиків. По-друге, протиріччя між високими темпами зростання страхової премії та низькою рентабельністю страхових операцій, яка є наслідком неправильної методології при оцінці фінансових результатів діяльності страхових організацій. По-третє, протиріччя між високими темпами

розвитку і не розвинутою системою продажів страхових послуг. По-четверте, протиріччя між високими темпами розвитку страхових організацій і відсутністю ефективних форм управління, яке в значній мірі породжено дефіцитом кваліфікованих фахівців, та відсутність пріоритетного інтересу з боку акціонерів страхової компанії до її результатів.

Висновок. Слід зазначити, що сучасні тенденції ринків страхування та перестрахування в умовах світової і національної фінансової кризи відображають інституціональну парадигму сучасної економіки. Це означає, що поряд з економічними факторами впливу на страховий ринок діє низка не економічних, зокрема політичні, етичні, етнічні, соціальні чинники, які визначають поведінку та мотивацію основних суб'єктів страхового ринку - страхувальників, страховиків, перестраховиків, їх засновників та державний уповноважений орган з регулювання страхової діяльності.

Конвертованість валюти. Дефініції та класифікація

Трофімова О.О., студент
Науковий керівник – асистент Власюк С.А.
Уманський державний аграрний університет

Поняття валюти широко застосовується в економічній літературі та практиці. Валюта обслуговує такий великомасштабний сектор економіки, як зовнішньоекономічні відносини.

Незважаючи на широке застосування, сутність валюти не знайшла однозначного трактування в літературі. Більшість авторів, а саме: Белінська Я.В., Агапова Т.А., Михайловська І.М., визначають її як грошову одиницю певної країни¹. Проте дехто з них, зокрема Філіна Г.І., Захожай В.Б., уточнюють це визначення валюти, пов'язуючи використання грошової одиниці як валюти з функцією світових грошей².

Зведення поняття валюти до грошової одиниці у всіх цих визначеннях у кращому випадку не коректне, оскільки грошова одиниця – це лише одна незначна складова явища грошей і вона не спроможна вичерпати таку складну функцію грошей, як світові гроші.

Враховуючи сказане, найбільш прийнятним є визначення валюти як будь-яких грошових коштів, формування та використання яких прямо чи опосередковано пов'язано із зовнішньоекономічними відносинами.

Валюта класифікується за кількома критеріями. За емітентською належністю виділяють: національну, іноземну та колективну валюту.

За режимом використання валюти поділяються на: неконвертовані, які неможливо вільно обміняти на іноземні валюти за ринковим курсом, та конвертовані, які вільно обмінюються на валюти інших країн.

Конвертованість – надзвичайно важлива, визначальна якісна риса валюти. Конвертованою валюта стає не стихійно, а забезпечується державою завдяки

1 Михайловська І.М., Ларіонова К.Л. Гроші та кредит: навч. пос. – Львів: Новий Світ, 2006. – 432 с.

2 Грідчіна М.В., Захожай В.Б., Осіпчук Л.Л. та ін. Фінанси (теоретичні основи): підручник / наук. ред. Грідчіної М.В., Захожая В.Б. – [2-ге вид., випр. і допов.]. – К.: МАУП, 2004. – 312 с.

значним зусиллям, спрямованим на досягнення товарно-грошової збалансованості, розвиток вільних товарних і валютних ринків тощо. Ці зусилля повинні створити такі передумови запровадження конвертованості валюти:

- зниження інфляції до помірного рівня;
- формування ринкового механізму ціноутворення;
- лібералізація зовнішньоекономічних відносин;
- накопичення достатнього золотовалютного резерву;
- відмова від широкомасштабного датування цін на товари та послуги.

Конвертованість валюти можна класифікувати за кількома критеріями:

1. За повнотою конвертації: повна та часткова.
2. За видами суб'єктів: зовнішня, внутрішня.
3. За характером економічних операцій, що обслуговуються конвертованою валютою: за поточними операціями і за переміщенням капіталу.

Повна конвертованість – можливість вільного обміну національної валюти на іноземну для всіх категорій власників, за всіма видами цілей або операцій.

На початок 2000 р. більше як 20 валют були вільно конвертованими чи впритул наблизились до цього статусу, проте не всі вони користуються однаковою довірою на світовому ринку. На сьогоднішній день значні валютні резерви мають Японія, Китай та деякі інші країни з величезним експортним потенціалом, однак їх обсяг порівняно з масштабами економіки значно менший, ніж в Україні¹.

Часткова конвертованість валюти означає, що національна валюта обмінюється на іноземну з певними обмеженнями. Якщо конвертація національної валюти дозволена тільки для нерезидентів, то вона називається зовнішньою, а якщо для резидентів - внутрішньою. Якщо конвертація поширюється тільки на платежі за поточними операціями, вона називається поточною, а якщо тільки на платежі за рухом капіталу - капітальною².

Характерними особливостями валютних відносин є такі:

- вони складаються між економічними суб'єктами різних країн, які мусять дотримуватися вимог національного законодавства цих країн;
- ці відносини реалізуються в складі відповідних сегментів світового ринку і тому зазнають впливу традицій, правил, передбачених міжнародними угодами та іншими регулятивними документами міжнародного характеру;
- оскільки вони обслуговуються кількома валютами, то істотний вплив на них справляють чинники, пов'язані з валютними ризиками;
- у них вступають у суперечність економічні інтереси різних держав.

Зазначені особливості роблять валютні відносини надзвичайно складними. Водночас управління ними – надзвичайно актуальна проблема. Саме тому в більшості країн світу прийняті спеціальні закони, що регламентують механізм державного регулювання валютних відносин, щоб захистити національні інтереси від неправомірних дій внутрішніх і зовнішніх їх учасників.

Отже, за своїм економічним змістом валютні відносини – це сукупність економічних відносин, які виникають у процесі взаємного обміну результатами діяльності національних господарств і обслуговуються валютою.

Безперечно, рівень розвитку валютних відносин країни залежить від рівня інтеграції її економіки у світове господарство. Чим вище розвинута в країні

1 Савлук М.І. Гроші та кредит: Підручник / За ред. Савлука М.І. – К.: КНЕУ, 2001. – 602 с.

2 Паливода К.В. Валютні резерви держави як інвестиційний ресурс // Фінанси України. – 2009. – № 10.

зовнішня торгівля, її кредитні, інвестиційні та інші зв'язки зі світом, тим масштабнішими будуть її валютні відносини. Навпаки, високий рівень розвитку валютних відносин позитивно впливає на розвиток національної економіки.

Джерела фінансових ресурсів агроформувань

Уманець М.М., студент
Науковий керівник – к.е.н., ст. викладач Боровик П.М.
Уманський державний аграрний університет

Хоч сільське господарство України і має значний експортний потенціал, проте нині ця галузь економіки не є прибутковою. Одна з причин цього – недостатній рівень фінансового забезпечення підприємств галузі.

Проблемам формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств присвятили свої дослідження відомі вчені, зокрема В. Алексійчук, О. Гудзь, М. Дем'яненко, П. Лайко, П. Саблук, П. Стецюк, А. Чупіс та безліч інших науковців. Проте в умовах фінансової кризи окремі аспекти цієї проблематики вимагають подальших поглиблених досліджень з метою пошуку додаткових джерел фінансових ресурсів, що й зумовило написання цієї статті.

Аналіз джерел фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств проведена за даними ТОВ «Зоря Поділля», с. Михайлівка Гайсинського району Вінницької області (табл. 2.22)

Таблиця 2.22

Структура джерел фінансових ресурсів ТОВ «Зоря Поділля», %*

Джерела фінансових ресурсів	2006 р.	2007 р.	2008 р.
Виручка від реалізації продукції	93,9	95	96,5
Банківські кредити	5	4.5	3
Бюджетні асигнування	1.1	0.5	0.5
Всього	100	100	100

* За даними обліку ТОВ «Зоря Поділля», с. Михайлівка Гайсинського району Вінницької області

Дані про структуру джерел фінансових ресурсів, наведені в таблиці свідчать, що основна частина фінансових ресурсів агроформувань формується за рахунок власних джерел, насамперед за рахунок виручки. Частка її в структурі джерел доходів є суттєвою (більше 90%), що, на перший погляд свідчить про високий рівень самодостатності досліджуваного підприємства.

В результаті недостатнього рівня прибутковості підприємств аграрного сектора на банківські кредити, питома вага яких за період з 2006 по 2008 роки зменшилась з 5 до 3%, припадає незначна частка їх фінансових ресурсів.

Насамперед це є наслідком низьких рівнів доходності агроформувань, що не дозволяє їм залучати кредити з метою задоволення інвестиційних потреб та розширення фінансової бази. Крім того, аналіз кредитних правовідносин в аграрному секторі економіки свідчить, що комерційними банками не враховується специфіка сезонності сільського господарства. До цього часу сільськогосподарським товаровиробникам, переважним чином, надають короткострокові кредити, в

результаті чого штучно створюються умови неплатоспроможності позичальників¹. До того ж, банки під час кредитування надають перевагу підприємствам переробної промисловості, що зумовлено низькою доходністю сільськогосподарських підприємств. Тому, ми погоджуємось з висновками академіка М.Я. Дем'яненка, що діяльність сільськогосподарських підприємств виходить за межі внутрішньогосподарських відносин, а також, стосовно того, що зовнішні умови господарювання мають бути рівними для всіх учасників ринку, що повинно забезпечуватись державою як адміністративними, так і економічними методами².

В той же час, якщо ситуацію з низькими обсягами кредитування аграрних формувань можна оцінювати неоднозначно, то низький рівень бюджетних асигнувань ТОВ «Зоря Поділля», в якого біля 1/3 власних доходів складає виручка від реалізації продукції тваринництва, свідчить про те, що підприємство майже не реалізовує молоко та м'ясо живою вагою переробним підприємствам, в результаті чого практично не отримує державних дотацій від переробних підприємств.

За рахунок низького рівня бюджетного фінансування підприємств аграрної галузі та недостатньої їх забезпеченості кредитними ресурсами, вони не можуть реалізувати значну частину інвестиційних проєктів та створити надійну матеріальну базу, що дозволяла б не лише якимось існувати, але й розвиватись. Тому проблема формування фінансових ресурсів агроформувань потребує термінового вирішення.

На наше переконання, проблеми недостатнього фінансування сільськогосподарських підприємств можна вирішити в результаті збільшення обсягів державних дотацій, субсидій та інвестиційних позик на розвиток галузі а також надання сільськогосподарським підприємствам пільгових банківських кредитів за низькими ставками і на довгостроковий термін.

Теоретичні засади дослідження сутності лізингу

Уразова С.В., аспірант

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Лізинг є складним і багатогранним економічним явищем, в якому поєднуються операції купівлі-продажу, оренди, кредитування, інвестування, підприємницька і фінансова діяльність.

Аналізуючи розвиток понятійного апарату щодо лізингу, можна прослідкувати еволюцію економічної думки – від спрощеного сприйняття лізингу як однієї з форм вже відомих на той час видів діяльності (орендної, кредитної, інвестиційної), наголошенні на якійсь одній стороні лізингових відносин, - до визначення лізингу як специфічної економічної категорії, із зазначенням необхідності розглядати його комплексно у взаємозв'язку всіх його проявів.

Так, перші дослідники лізингу відносили його до різновиду орендних операцій (Внукова Н.Н., Ольховиков О.В), підкреслювали кредитний характер лізингової операції (В.І. Ляшенко, В.Ф. Столяров), або вивчали з позиції поєднання кредитної

1 Гудзь О.Є. Джерела формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств // Облік і фінанси АПК. – 2007. – № 3/5. – С.100 – 105.

2 Дем'яненко М.Я. Кредитування сільськогосподарських підприємств: теорія і практика // Облік і фінанси АПК. – 2005. – № 7. – С.9 – 19.

та інвестиційної ознак (В.Н. Кочетков, О.В. Красва, О.В. Кочеткова; В.П. Трач; В.І. Міщенко, О.Г. Луб'яницький, Н.Г. Слав'янська).

Пізніше дослідники лізингу акцентують увагу на особливості, унікальності лізингових відносин, визначаючи їх як особливу систему господарювання, наголошують на необхідності розгляду цих відносин комплексно, у взаємозв'язку (Я.Б. Усенко, Р.П. Саблук, К.Л. Нетудихата).

І нарешті, ряд дослідників підходить до визначення сутності лізингу як до економічної категорії (В.В. Іванишин, Г.І. Купалова, Ю.С. Гринчук).

Крім того, слід звернути увагу, що майже всі ці підходи відобразилися в законодавчій і нормативній базі: лізинг визначається як орендна операція (Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств», Інструкція з бухгалтерського обліку орендних операцій), одна з форм інвестування (Господарчий кодекс, Закон України «Про фінансовий лізинг»), один з видів фінансових послуг (Закон України «Про фінансові послуги і державне регулювання фінансових послуг»), товарний кредит (Положення НБУ «Про кредитування»), або ж розглядається як комплексна специфічна форма підприємницької діяльності (Закон України «Про лізинг»), вид цивільно-правових відносин (Закон України «Про фінансовий лізинг»).

Проаналізувавши різні погляди на вивчення даної категорії, вважаємо за доцільне при формулюванні визначення лізингу врахувати такі думки попередніх дослідників:

- розглядати лізинг з двох позицій – як економічну і як юридичну категорію. Аналіз його як економічної категорії сприятиме визначенню місця лізингу в системі фінансових взаємозв'язків. Визначення як юридичної категорії застосовуватиметься в правовій базі для чіткого виокремлення лізингу від інших схожих операцій з метою ефективного регулювання, надання податкових та амортизаційних пільг тощо,

- при формулюванні визначення лізингу як юридичної категорії, акцентувати увагу на особливостях лізингу, які б дозволяли безпомилково ідентифікувати, виокремлювати його серед ряду схожих операцій. Ми поділяємо думку багатьох вчених, що цією особливістю є інвестиційна складова лізингових операцій, оскільки в лізинг здається майно, спеціально придбане лізингодавцем для передачі в користування лізингоодержувачу, а не власне лізингодавця майно, яке стало тимчасово непотрібне,

- при формулюванні лізингу застосувати комплексний підхід, враховуючи всі його характеристики, закономірності, особливості,

На нашу думку, лізинг як економічна категорія – це сукупність суспільних, економічних, правових відносин з приводу передачі лізингодавцем лізингоодержувачу права користування, володіння майном, і реалізації права власності після повного відшкодування вартості об'єкта в складі лізингових платежів.

З юридичної точки зору, лізинг – це вид цивільно-правових відносин, що виникають в результаті інвестування лізингодавцем власних чи залучених коштів в придбання основних засобів у продавця з метою передачі їх в користування лізингоодержувачу за умови сплати лізингоодержувачем лізингових платежів.

Висновки: Таким чином, питання визначення сутності лізингу є недостатньо дослідженим і врегульованим законодавчими і нормативними актами. При визначенні лізингу необхідно застосовувати комплексний підхід, враховувати всі форми його

прояву, особливості, характеристики, що виокремлюють його серед ряду схожих економічних категорій.

Прибуток як економічна категорія

Фидорчук Я.О., студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Курмаєв П.Ю.

Уманський державний аграрний університет

Прибуток визначається як: плата за послуги при здійсненні підприємницької діяльності; плата за новаторство, за талант в управлінні підприємством; плата за ризик, за невизначеність результатів підприємницької діяльності; монопольний прибуток, який має місце у разі монопольного становища виробника (продавця) на ринку або наявності природної монополії.

Прибуток - це перетворена форма додаткового продукту й додаткової вартості, яка виражає відносини між власниками засобів виробництва і найманими працівниками з приводу його створення і привласнення. Термін «перетворена форма» означає, що прибуток приховує справжнє джерело свого виникнення і створює враження, що участь у його створенні брали не лише працівники, а й засоби виробництва.

Власник землі одержує ренту, працівник - заробітну плату, власник грошового капіталу - процент, а підприємець винагороджується прибутком. Це плата за те, що він організовує виробництво, управляє ним, упроваджує інновації, ризикує. Виконуючи свої функції, підприємець забезпечує перевищення виручки (доходу) від реалізації продукції над витратами на виробництво.

Джерелом такого перевищення може бути, по-перше, досконалість організації виробництва та кваліфікованість управління. Завдяки цьому підприємець може навіть без додаткових інвестицій скоротити витрати на виробництво. Частка продукту в ціні продукції збільшиться. По-друге, реалізація нових ідей у процесі виробництва сприяє зниженню витрат, поліпшенню якості товарів та послуг, появи на ринку нової продукції, збільшенню обсягів продажу, що забезпечує додатковий дохід фірмі. По-третє, прибуток є платою за ризик, який бере на себе підприємець. Але підприємець отримує прибуток не просто за те, що ризикує, а за те, що вміє своєчасно запобігти можливим втратам, реально оцінити варіанти виробничо-торгівельних операцій, обрати кращі. Ризик, на який свідомо йде підприємець, упереджуючи всі негативні наслідки, є розумним. Це - гідна підстава для винагороди. По-четверте, прибуток може включати відшкодування за виняткове становище виробника в певній галузі.

Прибуток тим більший, чим менші витрати виробництва і навпаки. Кількісно прибуток - це різниця між доходом від реалізації продукції та сукупними витратами на її виробництво. В умовах ринкової економіки він на рівні підприємства виступає як безпосередня мета виробництва, що зумовлена іманентно притаманною капіталу тенденцією до самозростання. Тому основним завданням кожного підприємства є максимізація прибутку, а така максимізація є водночас - провідний, безальтернативний шлях до підвищення ефективності виробництва, зростання добробуту населення, поліпшення соціального клімату в суспільстві.

Прибуток - це дохід, який має кілька елементів. Його частиною є заробітна плата підприємця за управління певною справою. Вона подібна до плати, яку отримує звичайний службовець. Другою частиною прибутку є так званий нормальний прибуток. Його відзначають як прийнятне відшкодування капіталовкладень. Кожний підприємець, вклавши у справу капітал, сподівається на розумне відшкодування інвестицій у певній галузі. Третя частина прибутку - це так звана квазі-рента. Вона є прибутком, що тимчасово виникає у підприємців певної галузі через ускладнення із входженням у неї конкурентів. Четвертим елементом прибутку може бути монопольна рента. Вона виникає тоді, коли комусь із підприємців удається подолати своїх конкурентів і мати монополію у галузі. Прибутки, які одержують окремі підприємці, розрізняються за своєю величиною, їхня диференціація зумовлюється різними факторами: Кількість залучених до виробництва коштів Прибутковість вкладень Рівень витрат на виробництво Швидкість обороту капіталу

Сутність прибутку повніше виявляється через функції, які він виконує. Як уже зазначалося, прибуток є головною метою діяльності підприємця. Чим

більший обсяг прибутку, який отримує підприємець, тим ефективніша робота підприємця, повніше реалізується мета підприємницької діяльності. Отже, однією з функцій прибутку є та, що прибуток є показником оцінки діяльності підприємця. В Законі України «Про підприємства в Україні» зазначається, що на всіх підприємствах основним узагальнюючим показником фінансових результатів господарської діяльності є прибуток.

Другою функцією прибутку є регулювання розподілу ресурсів між суб'єктами підприємництва, галузями і сферами виробництва. Підприємці прагнуть одержати прибуток і уникнути збитків. Кожен з них намагається вкласти свої капітали туди, де є можливість одержати найвищі прибутки. Високі прибутки є сигналом для підприємця, що в суспільстві є зацікавленість у розширенні цієї галузі. І сюди спрямовуються капітали, а отже, й інші ресурси. Водночас зниження прибутків свідчить про намагання суспільства скоротити виробництво товарів та послуг, що виготовляються в цих галузях. Тому через прибуток здійснюється регулювання розподілу капіталів і трудових ресурсів між галузями і сферами економіки.

Прибуток виконує і стимулюючу функцію. Саме прибуток, його очікування змушує підприємця здійснювати нововведення, які ведуть до зниження витрат виробництва, поліпшення якості продукції. А нововведення стимулюють інвестиції, запровадження нової техніки і технології. У такий спосіб реалізуються стимулююча функція прибутку.

В процесі господарської діяльності підприємству доводиться мати справу з різними видами прибутку, але найбільш узагальнюючими поняттями є валовий (балансовий) прибуток і чистий прибуток.

Валовий прибуток являє собою прибуток, який отримано від реалізації: Продукції (робіт, послуг); Основних фондів та іншого майна підприємства.

Позареалізаційних операцій (участі у діяльності інших підприємств, здачі майна в оренду, отримання дивідендів і процентів за акціями, облігаціями та іншими цінними паперами, сум, отриманих у вигляді відшкодування збитків, а також інших операцій, безпосередньо не пов'язаних з діяльністю підприємства).

Величина валового прибутку визначається як різниця між загальною виручкою підприємства від реалізації продукції та інших прибуткових операцій, витратами, які

це підприємство мало за цей період часу. З одержаного балансового прибутку вносять передбачені чинним законодавством податки та інші обов'язкові платежі до бюджету.

Якщо з суми валового прибутку сплатити податки та інші обов'язкові платежі, то отримаємо чистий прибуток підприємства, який відповідно до ст. 5 Закону України «Про підприємництво» залишається у вільному розпорядженні підприємства. Його спрямовують насамперед на формування резервного (страхового) фонду. Кошти цього фонду використовують для стабілізації фінансових зв'язків з державним бюджетом, банками, партнерами, на позапланове придбання устаткування та нової техніки тощо.

Отже, оскільки прибуток є практично різницею між загальною виручкою від реалізації продукції та її повною собівартістю, абсолютна величина прибутку прямо пропорційна кількості виготовленої та реалізованої продукції й обернено пропорційна її повній собівартості.

Зростання прибутку забезпечується насамперед через зниження собівартості продукції. На собівартість продукції впливають продуктивність праці, економія матеріалів і сировини, рівень накладних (постійних) витрат. Собівартість залежить також від обсягу реалізованої продукції. Саме тут виявляються результати маркетингової діяльності підприємства.

Кредитні ризики та їх наслідки для банківської системи України в умовах фінансової кризи

Філіпова Т., студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Колотуха С.М.

Уманський державний аграрний університет

Ослаблення банківської системи України через посилення негативного впливу обігової фінансової кризи сприяло переоцінці кредитних ризиків, зміні механізмів їх виявлення. З метою забезпечення стабільності банківської системи Національний банк вживав усіх необхідних заходів для нівелювання можливих ризиків. Однак, розгортання фінансової кризи актуалізувало дослідження передумов її формування й результатів прояву з метою вироблення зважених підходів до реалізації банківськими установами кредитної політики.

Розробці заходів із фінансово-економічної кризи присвячено праці вітчизняних науковців, зокрема В.М.Гейця, В.І.Міщенко, Д.В.Полозенка.

Незважаючи на певне зниження темпів кредитування у 2008-му порівняно з попереднім роком, попит на позикові кошти залишався досить високим. Загальний обсяг кредитів, наданих банками в економіку, на кінець 2008-го становив 734 млрд. грн., а темп їх зростання порівняно з попереднім роком – 72%.

Відношення наданих банками кредитів, що відбулись у 2008 році, збільшилось у порівнянні з 2007-м на 18 в.п. і становило 77%¹.

¹ Бухгалтерський облік та оподаткування: Навчальний посібник / За ред. В.І.Лемішовського. – 2-е вид., доп. і перероб. – Львів: Національний університет «Львівська політехніка», «Інтелект – Захід», – 2007. – С. 749-758.

Така динаміка вплинула на структуру банківських активів: спостерігалось зниження обсягу високоліквідних активів та спрямування їх у більш ризиковані, але з вищим рівнем доходності, види діяльності, зокрема у кредитування, що також призвело до скорочення темпів приросту високоліквідних активів. Приміром, частину таких активів у загальній структурі активів банків скоротилася на 5,8 в.п., тоді як обсяг наданих кредитів збільшився майже на 6,7 в.п.. У результаті на кінець року їх частки становили 13,9% та 75,5%.

Виявлена динаміка значно підвищила вразливість банків до зміни умов макроекономічного середовища, зокрема внаслідок подальшої девальвації гривні, зниження рівня кредитоспроможності позичальників і втрати об'єктами застави частини вартості, що мало місце наприкінці року.

Крім того, поширення світової валютної кризи призвело до переоцінки ризиків інвесторами, що проявилось у сповільненні темпів інвестиційних надходжень у країну в III кварталі 2008 року порівняно з попереднім кварталом. Через обмеженість доступу до зовнішніх позикових ресурсів зменшився обсяг залучених кредитних коштів¹.

Незважаючи на зростання порівняно з попереднім роком обсягу кредитів, наданих суб'єктам господарювання й фізичним особам, темпи їх приросту були нижчими. Це зумовило як збільшення вартості кредитних ресурсів, так і зниження їх доступності для товаровиробників, зокрема через втрату ними кредитоспроможності, зниження їхньої доходної діяльності, погіршення фінансового стану підприємств².

Скорочення обсягу наданих кредитів на початку року сталося внаслідок зменшення тимчасово вільних коштів банківських установ, реалізацію урядом і Національним банком антиінфляційних заходів, які полягали у звуженні грошової маси, зростання вартості кредитних ресурсів, обмеження споживчого кредитування, низький рівень кредитної активності та припинення наприкінці року фінансування ряду програм ставить під загрозу можливість розвитку товаровиробників і економіки в цілому. Брак обігових коштів важко задовольнити шляхом залучення кредитних ресурсів. Причина – можливість розвитку виробництва, яке не підтримується внутрішнім попитом у зв'язку зі зниженням платоспроможності населення внаслідок падіння його доходів, а також підвищення собівартості товарів тих виробників, котрі використовують імпорту продукцію.

Наслідком негативних змін є стрімке зростання обсягу прострочених кредитів за наданими позиками, найшвидші темпи якого спостерігались починаючи з вересня, що зумовлено значною девальвацією національної валюти³.

У 2008 році істотно збільшилася частка простроченої заборгованості за кредитами в іноземній валюті. Темпи зміни прострочених кредитів у іноземній валюті також були значно вищими, порівняно із заборгованістю у гривнях.

1 Деньги. Кредит. Банки: Учебник для вузов /Е.Ф.Жуков, Л.М.Максимова, А.В.Печникова и др.; Под ред. Академ. РАЕН Е.Ф.Жукова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ – ДАНА, – 2003. – С. 435-439.

2 Александрова М.М., Маслова С.О. Гроші. Фінанси. Кредит.: Навчально-методичний посібник. 2-е вид., доп. і перероб. – К.: ЦУЛ, – 2002. – С. 268-275.

3 Финансы, денежное обращение и кредит: Учебник. – 2-е изд., перераб. и доп. / В.К.Сенчагов, А.И.Архипов и др.: Под ред. В.К.Сенчагова, А.И.Архипова. – М.: ТК Венби. Изд-во Проспект, – 2004. – С. 620-626.

У цілому темп приросту прострочених кредитів суб'єктів господарювання за січень-грудень збільшився майже на 160 в.п. порівняно з періодом попереднього року і становив 275,6%, а в іноземній валюті відбулось зростання на рівні 373,8 в.п., до 623%.

Разом із тим, частина кредитів, спрямованих на придбання, будівництво і реконструкцію нерухомості, 75% яких надані на більш, ніж 10 років, зросла на 6 в.п..

Поглиблення фінансової кризи, що супроводжувалось знеціненням національної валюти, зростанням рівня безробіття, зниженням доходів громадян, призвело до збільшення частки проблемних кредитів банківських установ через посилення боргового навантаження на позичальників цієї групи.

Основні ризики для банківської системи у кредитах, наданих фізичним особам у іноземній валюті. Визначення факторів, ризику дає змогу узагальнити можливі негативні наслідки для банківської системи, зокрема:

- 1) подальше погіршення якості кредитних портфелів;
- 2) зниження прибутковості діяльності банків;
- 3) виникнення проблем із поверненням зовнішніх запозичень внаслідок низької кредитної активності та їх капіталізації;
- 4) посилення загрози відтоку капіталу через припинення діяльності в Україні відділеннями банків із іноземним капіталом, власники яких не бажають зазнавати втрат;
- 5) подальше обмеження ресурсної бази, а отже і уповільнення темпів кредитування через високий відсоток проблемних кредитів;
- 6) падіння ринкової вартості акцій банківських установ¹.

Посилення негативного впливу виявлення факторів ризику на стабільність банківської системи можливе внаслідок погіршення кредитоспроможності і фінансового становища клієнтів: суб'єктів господарювання та фізичних осіб.

Так, через погіршення зазначених показників щодо суб'єктів господарювання відбувається: по-перше, збільшення частки пролонгованих кредитів, значний обсяг яких припадає на великі підприємства; по-друге, звуження ресурсної бази, в т.ч. через зростання недовіри до банківської системи, внесення коштів на рахунках клієнтів; по-третє, погіршення якості кредитних портфелів банківських установ.

Скрутне становище фізичних осіб по-перше, потребує додаткових витрат; по-друге, завдає збитків банківським установам через неповернення позик, знижує ресурсні можливості кредиторів; по-третє, зумовлює потребу у забезпеченні кваліфікованими фахівцями, діяльність яких має бути спрямована на роботу із проблемними кредитами; по-четверте, потребує організації роботи з масового вилучення, зберігання, оцінки і переоцінки об'єктів застави².

Таким чином, негативні результати фінансової діяльності суб'єктів господарювання неодмінно позначаються на стабільності та рівні капіталізації банківської системи. Тому потрібен зважений підхід до реалізації кредитної

1 Деньги. Кредит. Банки: Учебник для вузов /Е.Ф.Жуков, Л.М.Максимова, А.В.Печникова и др.; Под ред. Академ. РАЕН Е.Ф.Жукова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ – ДАНА, – 2003. – С. 435-439.

2 Александрова М.М., Маслова С.О. Гроші. Фінанси. Кредит.: Навчально-методичний посібник. 2-е вид., доп. і перероб.. – К.: ЦУЛ, – 2002. – С. 268-275.

політики – з урахуванням можливих ризиків та їх наслідків у разі погіршення економічних умов.

Основні проблеми оподаткування доходів фізичних осіб

Харкава С., студент
Науковий керівник – викладач Захарчук О.А.
Уманський державний аграрний університет

З поступовим розвитком ринкової економіки в нашій країні особливо актуальною є проблема своєчасного забезпечення грошовими ресурсами дохідної частини державного бюджету. Вирішення цієї, вкрай важливої проблеми значною мірою залежить від ефективної діяльності податкової системи, а також її розробки, яка б відповідала реаліям сьогодення, забезпечувала зростання податкових надходжень до бюджету та підвищувала рівень збору податкових платежів. У становленні та розвитку ринкових відносин у державі, важливе місце займає державне регулювання фінансової діяльності фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності, а також накопичень громадян. Одним із головних важелів регулювання розподілу між державою та населенням фінансових ресурсів є податок з доходів фізичних осіб, за рахунок якого поповнюються державний, місцеві бюджети.

Податок з доходу фізичних осіб є основним прямим податком, що сплачують фізичні особи в Україні. Справляння цього податку здійснюється незалежно від віку, громадянства, статі, раси, національності, соціального і майнового стану, належності до громадянських організацій та політичних партій. Платниками даного податку є неповнолітні громадяни, а також резиденти, тобто фізичні особи, які мають місце проживання в Україні та отримують доходи як на території України, так і за кордоном, та нерезиденти – фізичні особи, які отримують доходи за джерелом їх походження з України.

В Україні цей податок має досить стабільну законодавчу форму – із 1992 року він регулювався Декретом Кабінету Міністрів України « Про прибутковий податок з громадян», а з 1 січня 2004 року – Законом України « Про податок з доходів фізичних осіб». Проте, попри досить стабільний характер відпрацьованості цілої низки механізмів, деякі положення даного закону характеризуються новизною та невизначеністю. Саме метою даної статті є визначення основних проблем в оподаткуванні фізичних осіб та в законодавчому акті, що регулює цей процес.

Проаналізувавши законодавчу базу даного податку можна виділити такі основні проблеми:

– по – перше, слід визначитись зі змістом податку взагалі. Це положення має визначатись у законодавчому акті, де спочатку потрібно дати його конкретне визначення. У законі, податок з доходів фізичних осіб визначається як плата фізичної особи за послуги, які надаються їй територіальною громадою, на території якої фізична особа має податкову адресу, або розташована особа, що утримує цей податок. Але погодитись з таким визначенням дуже складно. По – перше, не зрозуміло, про які послуги, надані територіальною громадою, йдеться. І по – друге,

вважається, що при визначенні прибуткового податку акцент необхідно робити саме на доходи та джерела їх отримання особою.

– по – друге, слід зауважити про нелогічну структуру діючого Закону України « Про податок з доходу фізичних осіб ». Так, після статті, що визначає об'єкт оподаткування, розташовані статті, що регулюють податковий кредит та соціальні пільги. А тільки потім наводиться характеристика податкових ставок. Подібна структура порушує цілісність законодавчого акта і не дозволяє сформувати чітко врегульований, раціонально діючий податковий механізм. Саме тому, після визначення бази оподаткування мають закріплюватись норми, що регулюють ставки оподаткування.

– по – третє, досить важливою постає проблема подвійного оподаткування при виплаті доходів суб'єктам підприємницької діяльності – фізичним особам.

– по – четверте, виникає проблема при визначенні податкового кредиту. Згідно з п. 1.16 Закону України « Про податок з доходу фізичних осіб » податковий кредит – це сума (вартість) витрат, фактично понесених платником податку – резидентом, протягом звітного податкового року, в тому числі у зв'язку з оплатою вартості середньої професійної або вищої форми навчання такого платника податку, іншого члена його сім'ї першого ступеня споріднення, на суму яких дозволяється зменшення суми його загального річного оподаткованого доходу. Однак, одночасно з цим, згідно пункту 5.4.2. цього ж закону, загальна сума нарахованого податкового кредиту не може перевищувати суми загального оподатковуваного доходу платника податку, одержаного протягом звітного року як заробітна плата. Таким чином, наприклад, одержання студентом навіть малої заробітної плати за наявності великих витрат на навчання, автоматично позбавляє студента на більшу частку податкового кредиту, оскільки він є платником податку. Слід зазначити, що закон паралельно вводить і низку обмежень щодо формування податкового кредиту, зокрема, чимало видів витрат лімітуються.

Таким чином, введення інституту податкового кредиту, з одного боку, дозволить багатьом громадянам певним чином зменшити суму податку до сплати за рахунок життєво необхідних витрат. З іншого боку, – ускладнить декларування і розрахунок податку. Платникові доведеться збирати розрахункові документи і вести розрахунок витрат. Запровадження такої шкали оподаткування та значне зниження розміру ставки загалом сприятиме підвищенню збирання податку, зменшенню стимулів до трансформації високих доходів у натуральні форми та до інших способів ухилення від оподаткування.

Отже, загалом можна зазначити що, податок з доходу фізичних осіб стає не тільки головним джерелом формування державного бюджету, але й важливим джерелом радикальних змін, виконуючи роль фінансового регулятора виробництва, стає засобом забезпечення соціальної сфери.

Всі проблеми, які існують в цій сфері повинні якнайшвидше вирішуватись, щоб сприяти подальшому розвитку нашої країни. В першу чергу, потрібно налагодити та удосконалити податкову базу, оскільки найбільше недоліків спостерігається саме в законодавчому забезпеченні даного питання.

Можна виділити певні напрямки роботи, які будуть сприяти покращенню стану оподаткування доходів фізичних осіб. На мою думку, досить ефективним у системі оподаткування доходів фізичних осіб, було б запровадження прогресивних

ставок оподаткування, що залежали саме від розміру доходу. Щоб платники з більшими доходами сплачували більшу суму податку, а не на одному рівні з платниками, які мають нижчий рівень доходу. Щоб подолати проблему подвійного оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності-фізичних осіб, потрібно ефективно користуватись Указом Президента України від 03.07.98 р. №727 (727/99) «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва». Саме тому ДПАУ вважає, що при роботі з підприємцями потрібно вимагати не тільки Свідоцтво про сплату єдиного податку, а й платіжні документи про його сплату. Це зменшить можливість виникнення подвійного оподаткування.

Але в нашій країні система прямого оподаткування населення характеризується рисами, якими зокрема можна охарактеризувати усю податкову систему України - це нестабільність, деяка непослідовність і необгунтованість, суперечливість законів один одному, відсутність механізмів ефективного впровадження в життя усіх законодавче передбачених положень тощо. Оподаткування доходів фізичних осіб як одне з основних джерел формування місцевих бюджетів та інструмент розподілу частини знову створеної вартості між органами місцевого управління і найманими працівниками потребує постійного удосконалення, а тому нова система оподаткування доходів фізичних осіб повинна спрямовуватись на максимальне залучення до оподаткування доходів, зважаючи й на інтереси платників податків.

Стан та перспективи земельного оподаткування

Харкавенко О.О., студент
Науковий керівник – к.е.н., доцент Бечко П.К.
Уманський державний аграрний університет

Принциповою умовою побудови ефективної системи оподаткування щодо сільськогосподарського виробництва є максимальне врахування у податковому механізмі його специфіки. Остання, поряд з іншим, полягає в тому, що земля у сільському господарстві виступає у якості основного засобу виробництва і має неоднорідні властивості, зокрема якість, місце розташування. Земельне оподаткування підприємств аграрної галузі має особливе значення, оскільки є не лише обов'язковим атрибутом системи оподаткування, але і центральним стрижнем підсистеми прямого оподаткування.

Земельний податок - є одним з найстаріших видів оподаткування, оскільки земля здавна вважалась основною ознакою багатства, а тому однією з перших стала об'єктом оподаткування¹.

При оподаткуванні землі у сільському господарстві можливе застосування різноманітних форм встановлення бази оподаткування відповідно до доходності або цінності ділянки. Внаслідок цього, земельний податок має ознаки як прибуткового, так і майнового оподаткування.

Досвід земельного оподаткування зарубіжних країн свідчить про відмову від реальних засад справляння земельного податку і побудову механізму земельного податку на засадах особистого оподаткування. В такому випадку земельний податок погоджується з розміром доходу, що його отримує власник землі або той, хто її

1 Дем'яненко М. Єдиний податок: "за" і "проти" // Урядовий кур'єр. - 8 березня 2008 р. - №43-44.

використовує. Земельний податок за кордоном - основа місцевих бюджетів. Причому крім фіскальної функції, більш головною є регулююча, яка полягає у встановленні державою системи регуляторів для примусу землевласників використовувати землю ефективно, не погіршуючи при цьому родючості ґрунту, оскільки податок є не лише фіскальним інструментом для забезпечення фінансових потреб муніципалітетів, а важливий регулятор земельних відносин¹.

За допомогою земельного оподаткування дослідники земельного оподаткування різних часів намагалися вирішити земельні питання щодо націоналізації землі чи формування ефективної структури землекористування.

Земельний податок відіграє відчутну роль у суспільстві, у фінансовій політиці держави та при регулюванні земельних відносин. За відсутності суттєвих недоліків він має значні переваги як у фіскальному, так і у регулюючому відношенні, зокрема:

- при справлянні земельного податку практично не існує можливості ухилення від оподаткування;

- за умови науково обґрунтованого механізму адміністрування земельного податку реалізується принцип справедливості та рівномірності, дотримання відповідно до теоретичних основ податкової політики;

- земельний податок у сільському господарстві виступає засобом врегулювання рентних доходів і слугує інструментом, за допомогою якого держава вирівнює умови господарювання ;

- завдяки стимулюючій функції земельного податку держава домагається від землевласників ефективного використання землі як основного природного багатства суспільства;

Існування земельного оподаткування у сільському господарстві обумовлено, економічною та фінансовою необхідністю. Перша визначається необхідністю функціонування в галузі специфічного засобу вирівнювання умов господарювання та регулювання земельних відносин. Друга ж пов'язана з потребою у створенні джерела коштів для фінансування цільових завдань.

Економічна необхідність викликана тим, що з усієї сукупності податків та податкових платежів у сільському господарстві лише земельне з оподаткування здатне виконати досить специфічні для податків функції вирівнювання початкових умов господарювання, зокрема створення рівних економічних умов на землях різної якості, стимулювання раціонального використання землі шляхом підвищення відповідальності землевласників за ефективне використання угідь.

Земельне оподаткування необхідне для регулювання земельних відносин, а саме стимулювання власників землі до ефективного використання земельних ділянок. Вже сама наявність земельного податку стимулює власника до економічно ефективного використання землі. Тягар земельного оподаткування змушує власника землі або самому обробляти земельну ділянку, або віддати її в оренду, або ж взагалі продати її. Крім того, як свідчить досвід зарубіжних країн, зокрема Болгарії, у випадку не оброблення земельних ділянок їх власники оподатковуються за підвищеними ставками земельного податку.

Земельне оподаткування на сучасному етапі має значний вплив на орендні відносини, ніж оренда на розмір земельного податку. Можна зробити висновок, що в залежності від того, який режим оподаткування обрали орендодавець та орендар,

¹ Дема Д.І. Удосконалення оподаткування сільськогосподарських виробників в умовах реформування їх власності // Економіка АГІК. - 2008. - №9.-с. 66-68.

вартість оренди буде суттєво різнитися. Відповідно і вигідність оренди у різних категоріях орендодавців буде різнитися для різних категорій орендарів.

З набранням чинності Закону України "Про плату за землю", в 1997 р. суттєво змінено механізм обчислення земельного податку, зокрема встановлено базу оподаткування сільськогосподарських угідь - їх грошову оцінку, проведену на основі Порядку грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення, для визначення якої використовувалась Методика грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення.

Слід зазначити, що в спрощеному вигляді існує два способи оцінки землі для цілей оподаткування: кадастрова (нормативна, грошова, економічна, бонітетна) та ринкова.

Завдання земельного оподаткування - визначення усередненого, проте дійсного рентного доходу, що його несе сама земля. Окремі вчені пропонують визначати базу земельного оподаткування не за фактичними показниками, а на основі усереднених нормативів затрат на вирощування природного врожаю на різних за якістю землях. Погоджуючись з цією пропозицією, вважаємо, що при цьому повинна враховуватись цінова ситуація на ринку сільськогосподарської продукції, рівень затрат виробників на протязі останніх років.

Діючий механізм обчислення бази земельного податку не позбавлений недоліків, зокрема:

- незмінність, "законсервованість" грошової оцінки угідь протягом тривалого часу, в результаті чого остання вже не відображає реального стану в галузі, зокрема рівня отримуваних рентних доходів;

- необґрунтованим є використання, при розкладенні обчисленої в середньому по країні суми диференціального рентного доходу між агровиробничими групами ґрунтів з метою визначення грошової оцінки угідь, бонітетної, а не економічної їх оцінки.

Єдиним виходом з такого становища є перенесення оплачених сум земельного податку (з їх індексацією) на зменшення нарахованої суми податку на прибуток наступних звітних періодів (років). Термін перенесення сплачених без реального джерела доходів сум земельного податку повинен бути встановлений у відповідності з терміном перенесення балансових збитків, визначеним у ст. 6 закону "Про оподаткування прибуток підприємств". Це дасть можливість максимально поєднати інтереси виробників з інтересами бюджету та максимально пом'якшити реальний характер земельного оподаткування.

Вплив валютного курсу на інфляцію

Хворостяна О.В., студент

Науковий керівник – асистент Власюк С.А.

Уманський державний аграрний університет

Коливання валютного курсу є головною проблемою сьогодення, наслідком якої є інфляція. Інфляція є актуальною проблемою для всіх країн світу, в тому числі і для України.

Валютний курс – це вартість валюти однієї країни, виражена в грошових одиницях іншої країни чи міжнародних платіжних засобах. Він є об'єктивним економічним показником, який відображає тенденції внутрішнього економічного розвитку певної країни та стан і перспективи зовнішньоекономічних відносин¹.

Дослідження стосовно впливу валютного курсу на внутрішні ціни в країні розпочалися наприкінці 1970-х років. Вони активізувалися з розвитком глобалізації світових фінансових ринків і зростання обсягів міжнародної торгівлі. У ході аналізу виявилось, що більша еластичність цін за обмінним курсом призводить до більшої залежності відкритої економіки від шоків на світових ринках і вищої волатильності національних цін. Тому, прогнозуючи рівень інфляції у країні та обираючи адекватну інфляційну політику, органи державного регулювання мають враховувати ступінь взаємозв'язку динаміки валютного курсу та інфляції. Якщо центральний банк використовує валютний курс як проміжну ціль грошово-кредитної політики, що встановлюється та контролюється ним, до якого прив'язують усі інші показники, то він є досить ефективним засобом стабілізації рівня інфляції у країні. Якщо ж валютний курс використовується як інструмент регулювання рівня інфляції, то він не є дієвим із причини, зазначеної вище².

В Україні система курсоутворення у своєму розвитку пройшла кілька стадій: від плаваючого курсу до фіксованого з подальшим переходом до регульованого плаваючого курсу. Результатом такого підходу стала хронічна нерівновага на валютному ринку, доларизація грошового обігу та бартеризація економіки³.

Між валютним курсом та інфляцією є певний взаємозв'язок, який досліджують зарубіжні та вітчизняні науковці. Один із найважливіших напрямів дослідження пов'язаний із теорією “ефекту переносу” – вплив зміни курсу національної валюти на рівень цін у країні.

Сутність теорії “ефекту переносу” полягає в тому, що зміна курсу національної валюти через різні механізми впливає на ціни в країні, причому на ціни не лише імпортних, а й усіх інших товарів, включаючи експортні й такі, якими не торгують на світових ринках. Механізм впливу динаміки обмінного курсу на внутрішні ціни доволі складний. Узагальнюючи наукові дослідження зарубіжних фахівців, можна дійти висновку про існування трьох каналів, через які ціни на споживчі товари пристосовуються до змін номінального обмінного курсу. Це прямий і непрямий канали, а також канал припливу іноземних інвестицій.

В Україні, на жаль, системним дослідженням оцінки впливу ефекту переносу на внутрішні ціни приділяється недостатньо уваги. Поодинокі дослідження впливу зміни валютного курсу гривні на виробництво не дають конкретної відповіді на питання, яким є ефект переносу зміни валютного курсу на ціни внутрішніх виробників, і які фактори впливають на нього⁴. Тому основними чинниками впливу динаміки курсу гривні на інфляцію та їх вирішення є:

1 Івасів Б.С. Гроші та кредит: Підручник. – Вид. 2-ге, змін. й доп. – Тернопіль: Карт – бланш, 2005. – 528с.

2 Береславська О. Особливості впливу валютного курсу на внутрішні ціни в Україні / О. Береславська // Вісник Національного банку України. – 2007. – №3. – С. 9 – 13.

3 Гроші та кредит: Підручник. – 4-те вид., перероб. і доповн. / За заг. ред. М.І.Савлука – К.: КНЕУ, 2006. – 744с.

4 Унковська Т. Моделювання впливу змін обмінного курсу національної валюти на підприємствах експортного, імпортного та внутрішнього секторів економіки / Т. Унковська // Вісник Національного банку України. – 2005. – №6. – С. 12 – 16.

- обсяги інтервенцій на валютному ринку, які здійснює НБУ. Чим менша присутність НБУ на валютному ринку, тим меншою є монетарна складова у темпах інфляції;
- частка депозитів у національній валюті в загальному їх обсязі. Чим нижча частка депозитів у іноземній валюті, тим менше впливає монетарний ефект на рівень інфляції;
- стабільність номінального обмінного курсу. Ефект переносу є меншим у країнах із більш вола тильним обмінним курсом;
- очікування економічних суб'єктів щодо майбутньої курсової політики НБУ. Ефект курсових очікувань залежить від того, як економічні суб'єкти протягом року сприймають прогнози НБУ щодо змін курсу гривні.

З метою утримання оптимального рівня інфляції в країні, курсова політика НБУ має концентруватися на подальшій підтримці стабільності номінального валютного курсу гривні та запобігання його стрімким змінам.

Проблеми фінансового наповнення пенсійного фонду

Царюк О.Ю., студент
Науковий керівник – к.е.н., доцент Непочатенко О.О.
Уманський державний аграрний університет

У сфері пенсійного страхування будь-якої країни, в тому числі й України, однією із важливих проблем є фінансове наповнення пенсійних фондів та підвищення розмірів пенсійного забезпечення громадян.

У багатьох країнах із ринковою економікою йде процес старіння населення, зростає кількість пенсіонерів, збільшується потреба у коштах на їх пенсійне забезпечення, зростає навантаження на працездатних громадян, на державні бюджети та на підприємства у фінансовому забезпеченні фонду програм державного обов'язкового пенсійного страхування. В Україні разом із цим зменшується кількість працездатного населення у зв'язку з несприятливою демографічною ситуацією. Вже сьогодні пенсіонери складають 73,06% від зайнятого населення працездатного віку. У розрахунку на 1000 осіб населення працездатного віку припадає 730 осіб пенсійного віку.

Наповнення бюджету Пенсійного фонду залежить від двох основних чинників - фонду оплати праці, що є базою для нарахування страхових внесків, та своєчасності сплати цих внесків в терміни, передбачені законодавством.

В умовах фінансово-економічної кризи, яка сьогодні охопила усі галузі економіки, ми не розраховуємо на значне зростання фонду оплати праці, але на основні аспекти пенсійного забезпечення необхідно звертати першочергову увагу.

Серед заходів щодо розв'язання проблеми фінансового наповнення пенсійних фондів та підвищення рівнів пенсійного забезпечення у більшості країн із ринковою економікою слід відзначити перерозподіл фінансового навантаження у пенсійному забезпеченні громадян, яке полягає у зменшенні такого навантаження на фонди обов'язкового пенсійного забезпечення та державні бюджети і його підвищенні на працюючих громадян за рахунок введення накопичувальних (державних та

недержавних) систем пенсійного страхування, платниками внесків до яких на особисте пенсійне страхування є працюючі громадяни.

У 2006 році розроблено проект Закону України "Про запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування", який передбачає, що страхові внески до накопичувальної системи сплачуватимуть застраховані особи - учасники Накопичувального фонду. Відповідно до цього законопроекту, розмір відрахувань становитиме 7% заробітної плати застрахованих осіб або її еквівалента.

В Україні сьогодні пенсійні виплати поки що здійснюються за солідарною системою відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування", фінансове наповнення якої здійснюється в основному за рахунок внесків суб'єктів господарської та підприємницької діяльності, а також державного бюджету. Внески працюючих громадян поки що складають усього 2% фонду їх заробітної плати.

Сплата страхових внесків, що не відповідають розміру пенсій, на які певні категорії платників можуть розраховувати в майбутньому, породжує несправедливість як по відношенню до нинішніх пенсіонерів, так і до застрахованих осіб, які сьогодні несуть основний тягар з наповнення коштами солідарної пенсійної системи України.

Особливо ця проблема загострилась із запровадженням спрощеної системи оподаткування для суб'єктів малого та середнього бізнесу. Так, у 2008 році в середньому за одного найманого працівника підприємства та установи на загальній системі оподаткування сплачували за місяць 649 грн., що майже на 20 відсотків більше від мінімальної пенсії та на 30 відсотків менше від середньої. Разом з цим підприємства на єдиному податку сплачували 334 грн., що становить 61 відсоток від мінімальної та 36 відсотків від середньої пенсійної виплати.

Ще більш невтішна картина зі сплатою внесків підприємцями-фізичними особами за своїх найманих працівників. Так, у середньому підприємець на єдиному податку за свого найманого працівника сплачував 195 грн. у місяць, а на фіксованому податку - 174 грн. Тобто не забезпечувалась навіть сплата мінімального страхового внеску.

Для Пенсійного фонду є вкрай важливим питання своєчасності сплати страхових внесків. Для прикладу, році бюджет управління Пенсійного фонду України в Голованівському районі на 1 січня 2008 року, недоотримав 734,1 тис. грн. в тому числі: недоїмка по страхових внесках 676,2 тис. грн., недоїмка по штрафних санкціях 8,7 тис. грн., недоїмка по пені 49,2 тис. грн.

Недоїмка за внесками у першу чергу зростає там, де зростає заборгованість із виплати заробітної плати.

Органи управління Пенсійного фонду України в Голованівському районі здійснюють значну роботу, спрямовану на погашення заборгованості, за внесками до Пенсійного фонду. Проведена робота по зменшенню заборгованості: накладено адмінштрафів згідно п.16 ст.106 Закону України 18, сума 2,4 тис. грн.

На покращення стану розрахунків із Пенсійним фондом направлено прийняте у 2008 році рішення із соціальними партнерами щодо спільних дій із захисту прав найманих працівників, результатом якого стало те, що у минулому році 3,5 тис. підприємств-боржників погасили заборгованість повністю, а 2,6 тисяч - частково на загальну суму 1 26,8 млн. грн. Ця робота проводиться і в поточному році

Всі вищезазначені заходи дадуть необхідний поштовх до здійснення своєчасних розрахунків платників з Пенсійним фондом і наповнення бюджету.

Вплив непрямих податків на макро- і мікроекономічні процеси держави

Цуканов С.В., студент

Науковий керівник – асистент Задорожня Л.В.

Уманський державний аграрний університет

У раціонально побудованій системі оподаткування податки використовуються як інструмент економічної і структурної політики, рівень податкового навантаження встановлюється в залежності від конкретних завдань державного регулювання й особливостей економічної ситуації.

Потенційна можливість використовувати податкову систему з метою регулювання економічних процесів залежить від того впливу, який здійснюють окремі податки як на макро-, так і на мікроекономічному рівнях. Якщо податок запроваджується навіть з чисто фіскальних міркувань, він є штучним новим фактором, який втручається у попередні господарські відносини і призводить до їх перебудови, впливаючи на ціни і прибуток, виробництво і споживання, як оподаткованих, так і, частково, неоподаткованих товарів.

На відміну від прямих, непрямі податки відзначаються більшою нейтральністю відносно стимулів щодо вибору варіантів господарських рішень. Оподаткування споживання, як відзначають деякі автори, становить меншу небезпеку для економічного зростання, ніж оподаткування особистих доходів і прибутку підприємств¹.

Оскільки непрямі податки сплачуються виробниками перед тим, як вироблений ними товар перейде до споживачів, їх введення викликає необхідність у великому оборотному капіталі, що збільшує витрати виробництва і підвищує ціну продукту не лише на суму податку, але й на додатковий прибуток на цю суму². Таким чином, непрямі податки безпосередньо впливають на потенційний прибуток підприємств.

Вплив універсальних акцизів, зокрема податку на додану вартість, завдяки їхньої широкої бази оподаткування, пов'язується насамперед з підвищенням загального рівня цін. Процес підвищення цін від універсального акцизу відбувається й за незмінної товарної та грошової маси, завдяки лише збільшенню кількості оборотів грошей, викликану податком.

Вплив на макроекономічному рівні специфічних акцизів і мита має свої особливості³. Щодо економічного ефекту цих видів непрямих податків доцільно розглядати два аспекти: вплив цих податків на загальний рівень цін і їхній вплив на ціни окремих товарів. Внаслідок диференціації ставок та їх значного розміру ці види непрямих податків впливають на структуру ринкових цін.

Отже, головна риса економічного ефекту зазначених видів непрямих податків –

1 Конрад Ю., Луніна І. Податкова політика в Україні: підходи і перспективи / Ю. Конрад, І. Луніна // Економіка України. – 2006. – № 11. – С. 29-36.

2 Ходський Л.В. Основи государственного хозяйства. Курс финансовой науки / Л.В. Ходский. – СПб, 1993. – 223 с.

3 Филоненко М.К. Финансово-кредитні методи державного регулювання економіки / М.К. Филоненко // Фінанси України. – 2003. – № 10, 11. – С. 63 - 71.

зміна структури сукупного попиту. Податок примушує споживача перерозподіляти свої витрати на купівлю різних товарів менш бажаним для нього способом. З іншого боку, наявність нерівномірності оподаткування специфічним акцизом і митом призводить до того, що з'являється можливість впливати на пріоритети і смаки платників податку у виборі тих чи інших товарів.

Існує ще один ефект від зміни структури ринкових цін від дії цих видів непрямих податків. Ці види непрямих податків сприяють структурній перебудові шляхом переливу капіталів з оподаткованих галузей і таких, що виробляють доповнюючі товари, до інших галузей.

Вплив непрямих податків на мікроекономічному рівні, визначення дійсних платників цих податків пов'язані з таким поняттям як перекладність податків. Перекладність – це перенесення податкового тягара з однієї групи осіб на іншу.

Будь-яка спроба визначити вплив непрямого податку на кожен окрему галузь економіки була б нескінченним і нереальним завданням – їх надто багато. Тому доцільніше визначити дію непрямих податків в деяких основних ринкових структурах, або моделях. Як відомо, розрізняють чотири досить несхожих ринкових ситуації: 1) чиста конкуренція; 2) чиста монополія; 3) монополістична конкуренція; 4) олігополія¹. Ці моделі ринку відрізняються за: 1) кількістю підприємств в галузі незалежно від того, чи є продукція стандартизованою чи диференційованою; 2) наскільки легко чи важко новим підприємствам увійти до галузі.

Непрямі податки впливають на обсяг виробництва того чи іншого товару, причому вплив однакового за обсягом податку на динаміку виробництва різних товарів різний, оскільки еластичність попиту і пропозиції різних товарів від цін відрізняється, а податки впливають на обсяг і структуру виробництва через ринковий механізм попиту і пропозиції.

Таким чином, якби суспільство, формуючи свою податкову систему, керувалося лише принципом ефективності, то воно мало б запровадити податки з найбільш широкою базою оподаткування і єдиною ставкою, тобто єдиний пропорційний прибутковий податок або еквівалентний йому єдиний податок на додану вартість. Ставки специфічних акцизів, якщо держава їх застосовує, мають визначатися за правилом оберненої еластичності.

Напрями вдосконалення системи місцевого оподаткування в Україні

Чамлай І.Ю., студент
Уманський державний аграрний університет

В сучасних умовах особливо актуальною є проблема нестачі фінансових ресурсів органів місцевої влади та нестабільності їх доходних джерел. За таких умов важливим чинником стабілізації економічної ситуації в країні має стати ефективне використання системи місцевих податків і зборів, які здатні перетворити територіальні громади із дотаційних на суб'єкти, які самостійно, за рахунок власних доходів спроможні вирішувати будь-які соціально-економічні проблеми.

¹ Стігліц Є.Дж. Економіка державного сектора / Пер. з англ. / Є.Дж. Стігліц. – К.: Основи, 1998. – 854 с.

Багаторічна практика місцевого оподаткування в нашій країні свідчать про те, що система місцевих податків і зборів виконує допоміжну роль щодо державного оподаткування.

Становлення системи місцевого оподаткування в Україні відбувається надто повільними темпами. Система місцевих податків і зборів має багато недоліків. Так, на думку окремих економістів основними з них є відсутність ефективного правового поля (зокрема, Закону України “Про місцеві податки і збори”, Податкового кодексу), що відповідали б сучасним умовам господарювання; великі затрати місцевих бюджетів зі справляння місцевих податків і зборів, що ледве покриваються надходженнями цих платежів до бюджету; відсутність правових механізмів у органів місцевого самоврядування щодо запровадження на своїй території власних податків і зборів; відсутність взаємозалежності між рівнем громадських послуг, які надаються на певній території, з податковими зусиллями населення; нерозвиненість податків, які відображають політику органів місцевого самоврядування¹.

Основна мета, в частині удосконалення порядку справляння місцевих податків і зборів, полягає у зміцненні та стабілізації фінансів місцевих органів влади України в умовах різкого скорочення обсягів централізованого фінансування. Саме місцеві податки і збори покликані забезпечити основні надходження до бюджетів міських, селищних і сільських рад, підтримати і розвивати місцеву інфраструктуру, роль якої дедалі зростає у проведенні соціальної та економічної політики.

Важливим елементом реформування системи місцевого оподаткування є відмова від неефективних податків і зборів, які не мають ні фіскального (іноді надходження від податків не перевищують витрат по стягненню), ні регулюючого значення. Тому й вони не використовуються місцевою владою. До них належать: збір за участь у бігах на іподромі, збір за виграш на бігах на іподромі, збір з осіб, які беруть участь у грі на тоталізаторі на іподромі, збір за видачу ордера за квартиру, збір за проведення конкурсного розпродажу і лотерей. Саме ці збори не передбачені у проекті Податкового кодексу. Замість них пропонується ввести такі збори, як: будівельний, туристичний, за розміщення об'єктів грального бізнесу. Передбачається встановлення широкого діапазону між нижньою та верхньою ставками цих податкових платежів, що дасть змогу обґрунтовано запроваджувати місцеві податки і збори з урахуванням особливостей їх справляння на території кожної територіальної громади.

Посилення ролі місцевого оподаткування неможливе без запровадження податку на нерухоме майно (нерухомість), який належить до групи податків на власність. Введення податку на майно може стати найбільш стабільним доходом для місцевих бюджетів, які не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів. Цей податковий платіж виступатиме як оплата вартості суспільних товарів і послуг, що пропонуються місцевими органами влади, оскільки домовласники й підприємці обирають місце проживання, що забезпечує оптимальне співвідношення вартості майна і якості суспільних послуг. Вартість майна збільшується, якщо місцеві органи влади пропонують якісні суспільні послуги².

1 Бандида М. Роль місцевих податків і зборів у формуванні доходів бюджету міста // Ринок цінних паперів України. - 2008. - №11-12. - С.35-43.

2 Назаркевич І. Місцеве оподаткування і механізми його вдосконалення // Регіональна економіка. - 2008. - №2. - С.290-295.

Органам місцевого самоврядування, на нашу думку, слід передати ті фіскальні інструменти, які фактично є місцевими (тобто зараховуються до місцевих бюджетів). До таких належить плата за землю та податок з власників транспортних засобів. Ці податкові платежі мають високу прибутковість і стабільно надходять до бюджетів. Крім того, базу оподаткування плати за землю доцільно встановлювати на місцевому рівні, а органи місцевої влади без великих додаткових витрат, у порівнянні з іншими місцевими платежами, можуть організувати систему контролю за сплатою таких податків.

До місцевих податків і зборів необхідно віднести податки на бізнес (податок на промисел, плата за торговий патент на певні види підприємницької діяльності, плата за ліцензії). Такі податки потрібно віддати в розпорядження місцевих органів влади з правом встановлення ставок на них. Загроза виникнення податкової конкуренції слугуватиме інструментом обмеження ставок таких податків¹.

Доцільним є включення до системи місцевого оподаткування екологічних податків. Проект Податкового кодексу передбачає запровадження екологічного податку як альтернативи збору за забруднення навколишнього середовища, який буде справлятися за місцем, де знаходиться об'єкт обчислення. При чому екологічним податком буде оподатковуватися продукт, який забруднює навколишнє середовище. Такий податок ввійде до ціни і його застосування не лише сприятиме зниженню загального рівня забруднення, а й стимулюватиме виробництво нової, екологічно чистої продукції, адже такий додатковий фінансовий тягар збільшує ціну шкідливої продукції.

Таким чином, в перспективі, місцеві податки і збори повинні стати надійним інструментом регулювання економічного розвитку територій і головним атрибутом місцевого самоврядування, як це відбувається в країнах з розвинутою ринковою економікою.

Нові форми грошей в сучасних умовах

Чекалюк С., студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Колотуха С.М.

Уманський державний аграрний університет

Еволюція грошей як соціокультурного феномена в сучасну епоху виявляється в такій специфічній реальності, як електронні гроші та кредитні картки. Утвердження у сучасному світі найсучаснішої форми грошей - електронної - призводить до того, що гроші втрачають предметно-чуттєву форму, вони перетворюються на інформацію у чистому вигляді. Вони стають віртуальною реальністю, тобто реальністю, що створена штучно за допомогою технічних засобів.

Електронні гроші належать до тих фінансово-економічних чинників, що найбільш безпосередньо стосуються діяльності урядів, держав, громадянського суспільства. Вони стали однією з причин постановки нових складних завдань у сфері державного управління, де одне з перших місць посідає складність фіскальних процесів у сучасному суспільстві. Одна з складних проблем, породжених

¹ Герчаківський С. Місцеве оподаткування в Україні: традиції, реалії та напрями удосконалення // Фінанси України. - 2007. - №2. - С.44-49.

електронними грошима, - це зміни в характері економічної злочинності, оскільки труднощі контролю за рухом грошей непомітно стирають відмінності між легальним та нелегальним бізнесом, а ще менш визначеною ця відмінність стає з поширенням "тіньової" економічної активності. Актуальність цих проблем у сучасній Україні зумовлює потребу більш конкретного філософського аналізу природи та соціальних функцій грошей, насамперед, найбільш складної їх форми, якою є електронні гроші. Різним аспектам цієї проблеми, зокрема, взаємодії економічних та етичних чинників корупції, присвячені дослідження О.Плотнікова та М.Каптуренка, соціальній значущості віртуальних банків - дослідження І.Бритченка. С.Кулицький розглядає грошовий обіг як специфічний комунікативний процес. Філософський аналіз цієї проблеми поданий у монографії "Філософія грошей" А.Мазаракі та В.Ільїна. Разом з тим філософське осмислення соціальної сутності грошей, їх комунікативної природи, впливу на зміст життєвого світу людини та його культурних феноменів залишається актуальним завданням для вітчизняних дослідників.

Можливості автоматизованої обробки інформації за допомогою комп'ютера за заданими алгоритмами: облік, обрахунки, сортування, класифікація, передача, представлення у потрібній формі, небачена швидкодія, забезпечення передачі інформації у будь-яку точку земної кулі в реальному часі і без обмежень віддалі, широке охоплення усіх верств населення - усі ці переваги не могли не позначитися на сфері грошового обігу. Обіг електронних грошей характеризується невпинним зростанням обсягів, прискоренням швидкості всіх операцій, розширенням діапазону можливостей купівлі та продажу. За допомогою супутникових систем, мереж передачі інформації окремі економічні регіони світу поступово перетворюються на гігантську інформаційну систему.

Ефективне використання інформаційних технологій у сфері грошового обігу в розвинутих країнах світу вже набуло реальних форм і масштабів, витісняючи до певної міри традиційні форми ходіння грошей. Однак щодо електронних грошей слід очікувати реалізації загальної тенденції, яка мала місце на всіх етапах еволюції грошей: поява нових форм ніколи не призводила до відмирання старих, вони продовжували своє активне функціонування в економічній діяльності людей. Так, у наш час, коли електронні гроші активно завоюють позиції у світовій економіці, за даними Д.Везерфорда, у банківських сейфах і житлах заховано більше золотих монет, ніж у будь-яку іншу історичну добу, а паперових грошей в світовому обігу перебуває більше, ніж будь-коли в історії. Однак не викликає сумніву реальність перспективи переходу до без паперових банківських технологій і навіть "без паперового суспільства", у якому обчислювальна техніка, факсимільна передача документів, відеотекстові системи, мережі автоматизованої передачі, зберігання та обробки інформації переберуть не себе левову частку грошового обігу. До цього суспільство неухильно рухатиметься під тиском явища, яке дістало назву «паперове забруднення середовища».

Зміни, які відбуваються, стосуються, насамперед, знакової природи грошей - це втрата ними предметно-чуттєвої форми. Це знаки, які людина вже не може, як раніше, сприймати чуттєво: бачити, визначати їх вагу, слухати бряжчання "дзвінкої монети" або шурхіт банкнот. Ці знаки реально існують, але їх продукують, сприймають, ідентифікують, обробляють і трансформують у доступну для людини форму лише технічні пристрої. Водночас набуває нової значущості смислове наповнення феномена грошей, їх метафізична природа. Кредитні картки та

електронні гроші перевели цей феномен у принципово нову площину існування - вони зробили гроші віртуальною реальністю.

Вживаючи щодо електронних грошей термін "віртуальна реальність", маємо на увазі, що це поняття у наш час має досить чітко окреслене смислове навантаження, це не є метафора або інший спосіб образного означення предмета дослідження. Тому необхідно визначити, який зміст правомірно вкладати в концепт "гроші як віртуальна реальність". Насамперед, слово "віртуальний" у своїй еволюції рухалося від первісного латинського значення "можливий", "здатний", "такий, що може", а, отже, "актуально неіснуючий" до значення "дійсний", "здійснений у суб'єктивному світі людини". Уже в старослов'янській мові це слово було присутнє у вигляді "верти" й позначало подію, що відбувається і породжується зараз, у теперішній момент, чисеюсь активністю. Донедавна це поняття позначало суб'єктивний світ, створений свідомістю людини, на протигагу об'єктивному - реальному! - світові речей.

Необхідною умовою розвитку електронних грошей стала поява так званих віртуальних банків. Ці банки не мають звичних атрибутів банківської установи: офісів, сховищ, охорони, персоналу для безпосередньої роботи з клієнтами. Вони існують усередині глобальної комп'ютерної мережі Інтернет у формі електронних сторінок в Інтернеті, являючи собою набір висококваліфікованих комп'ютерних програм з обслуговування безготівкових грошових коштів клієнта, і успішно виконують більшість традиційних функцій банківських установ на фінансових ринках розвинутих країн світу. Віртуальні банки здійснюють розрахункові операції клієнтів, перекази грошових коштів, депозитні операції, кредитування суб'єктів комерційної діяльності, обмінні валютні операції, продаж цінних паперів, виплачують відсотки по вкладах, перераховують гроші на рахунки як в інших віртуальних банках, так і на рахунки в реальній банківській системі. Як вважає І.Г. Бритченко, віртуальні банки багато з цих функцій виконують швидше, надійніше і на більш професіональному рівні, ніж реальні банківські установи. Зокрема, таємниця операцій клієнта краще може бути дотримана в електронній системі, де немає контактів з банківським персоналом. Віртуальні банки - витвір, насамперед, американської грошової системи, де існують уже десятки віртуальних банків та банківських систем, для Європи цей досвід перебуває ще на початковій стадії.

Відмінності віртуальних банків від традиційної банківської системи полягають, насамперед, в обмежених можливостях використовувати дешеві фінансові ресурси у вигляді залишків на поточних рахунках клієнтів. У більшості країн законодавство зобов'язує кожну юридичну особу мати поточний рахунок у банку для здійснення своєї господарської діяльності, тобто суб'єкти господарської діяльності зобов'язані бути клієнтами банків. Однак ніхто не зобов'язує громадян відкривати рахунки у віртуальних банках, вони роблять це винятково за власним вибором. Грошові кошти на рахунок у віртуальному банку зараховуються лише з відповідного рахунку у реальній банківській установі, який вважається первинним. Тому клієнтська база віртуальних банків виявляється значно вужчою, ніж у реальних.

До труднощів розвитку віртуальної банківської системи слід віднести психологічну неготовність населення та підприємців до віртуалізації банківських послуг, ступінь їх компетентності та комп'ютерної грамотності, брак єдиних стандартів і неготовність державних органів до запобігання й боротьби з можливими порушеннями у цій сфері. Однак основною проблемою є неможливість відмови

держави від функції емісії готівкових грошей і технічна нездатність національної банківської системи контролювати виконання цієї функції віртуальною банківською системою. Тому національні банківські системи розвинутих країн не зацікавлені у дальшому розвитку віртуальних банків.

Ці та деякі інші причини не дають можливості віртуальним банкам серйозно конкурувати з реальною банківською системою. Однак електронні гроші, з'явившись на ринку, уже не здадуть своїх позицій і, долаючи реальні перешкоди, зміцнюватимуться на ньому. Результатом буде, з одного боку, лібералізація діяльності існуючої банківської системи, а, з іншого, - розвиток державно-правових умов для діяльності віртуальних банків.

Електронні гроші, як і будь-яка нова форма грошей, виникли у відповідь на практичний запит: у такий спосіб американські нафтові компанії, а слідом за ними великі магазини, клуб ресторанів у п'ятдесятих роках минулого століття домагалися створення постійної клієнтури. Так само діяли у 50-60 х роках у США великі банки, що ввели банківські варіанти кредитних карток, за якими вкладники, що мали найкращу фінансову репутацію, могли платити чеками за свої покупки, незалежно від того, чи достатньо грошей вони мають на рахунок в банку.

Внаслідок цієї трансформації до смислового наповнення грошей додається новий, суто соціальний, компонент. Якщо раніше, за умови обігу паперових банкнот, їх соціальна значущість базувалася на довірі громадян до держави й уособленого нею соціального ладу, то зміст грошей, репрезентованих у вигляді банківської кредитної картки, базується на діловій репутації та довірі до конкретної банківської установи та особистій фінансовій репутації клієнта, оскільки компанія, яка випускає кредитні картки, бере на себе відповідальність і ризик щодо його платоспроможності. Власник банківської кредитної картки має змогу використовувати гроші, які він ще не заробив або не одержав, але які він розраховує одержати пізніше. Їх існування в даний момент у вигляді кредитної картки, по суті, зумовлене двома факторами - довірою банківської установи до його ділової чесності та правопорядком у державі. Чесність, вірність бізнесовій угоді, ділова репутація, а також правова захищеність бізнесу стають реальним економічним фактором, який створює нові гроші.

Однак електронні гроші при всіх своїх перевагах виявилися надзвичайно вразливими для крадіжок і шахрайства - таких само сучасних, складних і досконалих, як і та форма грошей, яка є їх об'єктом. Можливість переміщати гроші таємно і швидко способами, недоступними для традиційної банківської справи, створюють небачені можливості для злочинної діяльності як кваліфікованих фахівців-одинаків, так і потужних кримінальних організацій.

Контроль над створенням і обігом величезних обсягів електронних грошей у недалекому майбутньому може перетворитися на вирішальний важіль не лише економічного та соціального впливу, а й політичної влади.

Поява і поширення електронних грошей у певному розумінні завершує процес їх еволюції: інформація перетворюється у субстанційну основу сучасної економічної реальності. Відповідно банківські технології стають потужною інформаційною системою, що органічно вписується в нову економічну реальність, яку сьогодні все частіше характеризують як інформаційну економіку, або економіку знань.

Світовий досвід щодо іпотечного кредитування

Черниш Н.М., студент

Науковий керівник – асистент Власюк С.А.

Уманський державний аграрний університет

Аналізуючи розвиток внутрішнього українського ринку довгострокових кредитів, важливо вивчити практику країн із розвинутою економікою, потужними кредитно-грошовими системами та великим досвідом довгострокового кредитування, поняття якого в економічно розвинутих країнах фактично збігається з поняттям іпотечного кредитування. Є ряд істотних відмінностей між проектним, житловим та іншими видами довгострокового кредитування, але практично всі вони передбачають забезпечення іпотекою і в законодавчому, технологічному та методологічному ракурсах розглядаються у тісному зв'язку з нею. Природно, існують також інші способи забезпечення довгострокових вкладень, наприклад, державні гарантії, але це, швидше, виняток, а ніж правило.

У розвинутих країнах іпотечне кредитування вже 25–30 років як стало "класикою" – воно не потребує суттєвих жертв ні від кредитора, ні від позичальника. Кредит надається на умовах внесення 20–50% вартості нерухомості, його розмір розраховується з огляду на поточний дохід позичальника, щомісячні виплати, як правило, не перевищують 30% від цього доходу. В разі неповернення позички нерухомість реалізується з торгів, кредитор повертає свої гроші, а залишок отримує позичальник.

Цікавим є досвід Німеччини у державному стимулюванні житлового будівництва шляхом довгострокового кредитування – так звана "континентальна" (німецька) модель із залученням системи накопичення заощаджень. Після Другої світової війни будівництво житла в Німеччині стало одним із провідних економічних пріоритетів відновлення країни. У США в 1916 р. і в округах були створені земельні банки для надання довгострокових позичок під заставу землі. У США широко практикують надання земельними банками іпотечного кредиту на пільгових для фермерів умовах. Цими банками керує Фермерська кредитна асоціація. Ресурси вони черпають із фондів, створених спеціально для іпотечного кредитування фермерів. Надають іпотечні кредити під заставу землі також комерційні банки, але під вищий процент або з виплатою різниці у процентних ставках.

Банківська система будь-якої країни першою зазнає впливу вказаних процесів, а з урахуванням масштабів тієї ролі, яку вона відіграє у всьому розвитку національної економіки, можна без перебільшення стверджувати, що банківська система виступає ключовою передавальною ланкою впливу глобалізаційних процесів на національне господарство. Відтак оцінка основних напрямів впливу глобалізації на національну банківську систему країни і визначення шляхів оптимізації цього впливу шляхом розробки відповідних регулятивних заходів є

одним із головних завдань зниження рівня ризиків, що несуть у собі глобалізаційні процеси для національної економіки¹.

В умовах глобалізації провідні розвинуті країни корегують власну економічну політику таким чином, щоб створити оптимальні умови для інноваційного розвитку своєї економіки, спрямованого передусім на підвищення її науково-технічного потенціалу. Це засвідчує перехід цих країн до постіндустріальної, так званої "інформаційної" стадії розвитку, посилюючи їх технологічний відрив від решти світу. За таких обставин потрібно чітко розуміти, що глобалізаційні процеси, які відображають зміни умов функціонування реального сектору господарства, формують цілий комплекс причин, що визначають суттєві зрушення і в банківському секторі економіки. До таких причин, зокрема, належать:

- активний розвиток ТНК та їхніх філіалів у всіх країнах світу визначає зростаючі потреби у банківському обслуговуванні. У результаті банківські операції стають усе більш різноманітними, з'являється все більше нових, нетрадиційних банківських послуг;
- визначаючи загальну стратегію розвитку і тактику захисту від ризиків, банки усе більше орієнтуються не тільки на національну економіку, але й на зміну економічної ситуації в усьому світі;
- нефінансовий сектор національного господарства і його банківська система стають усе більше уніфікованими у роботі на внутрішньому і світовому ринках. Це означає, що правила, які регламентують внутрішні і зовнішні господарські операції, усе більше зближуються;
- банки усе більше уваги приділяють кількості та якості інформаційних послуг, що надаються їхнім клієнтам, як важливому факторові забезпечення конкурентоспроможності;
- якщо у середині країни банківська система слугує передусім для акумулювання і перерозподілу фінансових ресурсів між галузями на національному рівні, то міжнародний ринок капіталів перетворюється на самостійний фактор розвитку іноземного капіталу у банківському секторі України, є об'єктивним наслідком глобалізації міжнародного господарства та інтеграції вітчизняної економіки у світовий економічний простір. На думку прихильників такої експансії, присутність іноземних банків має забезпечити швидку внутрішню передачу сучасних методів управління кредитними та іншими ризиками, доступ до нових, більш ефективних банківських технологій, посилення конкуренції на внутрішньому ринку та підвищення ефективності банківських установ, а також вірогідна можливість для іноземних банків забезпечувати додаткові джерела зовнішньої фінансової підтримки банківської системи².

Отже, врахування міжнародного досвіду державної підтримки довгострокового кредитування сприятиме вирішенню вітчизняних соціальних і економічних проблем. Все це, у свою чергу, спричинить до зниження вартості довгострокових кредитів в Україні, а можливо, й приведення їх рівня у відповідність із загальносвітовим.

1 Бодрецький М. Проблематика довгострокового кредитування / М. Бодрецький // Вісник Національного банку України. – 2007. – № 5. – С. 32–38.

2 Безкоровайний Є.О. Методичні основи аналізу банківського кредитування фізичних осіб / Є. Безкоровайний // Економіка. Фінанси. Право. – 2008. – № 9. – С. 19–27.

Проблеми формування доходу місцевих бюджетів

Шаймухамєтова В.Р., студент
Уманський державний аграрний університет

Доходи місцевих бюджетів є частиною фінансових ресурсів держави. Згідно з діючим законодавством, доходи є власними та закріпленими видами надходжень, які мобілізуються у фондах грошових коштів органів місцевого самоврядування за рахунок податкових і неподаткових доходів, надходжень від операцій з капіталом та до цільових фондів, а також коштів, виділених з інших бюджетів з метою забезпечення ефективного та повноцінного виконання власних та делегованих функцій та повноважень.

У сучасних умовах місцеві бюджети виступають суттєвим інструментом управління економікою і важливою основою фінансового забезпечення повноважень державних та місцевих органів влади у процесі виконання конституційних зобов'язань. Побудова ефективної моделі розвитку економіки ринкового типу потребує теоретичного переосмислення і практичного дослідження фінансових ресурсів місцевих органів влади.

В розвинутих країнах основну частину коштів місцевого самоврядування становлять місцеві податки, в Україні – надходження від загальнодержавних податків, зборів та інших обов'язкових платежів. Частина зборів від місцевих податків до місцевих бюджетів не перевищує 10%. Біля 1/3 дохідної частини місцевих бюджетів України формується за рахунок трансфертів з державного бюджету, що ставить соціально-економічний розвиток територій в залежність від центрального бюджету. Цей факт обумовлює доцільність забезпечення більшої вагомості місцевих податків і зборів при здійсненні бюджетних видатків. З огляду на це постає питання поліпшення механізму визначення об'єкту, бази та ставок оподаткування у частині таких податків і зборів: податку з реклами, ринкового збору, збору за паркування автотранспорту із врахуванням суттєвих змін, що мали місце у відносинах власності, соціальній сфері, реальних доходах населення, наявності потенційних платників та об'єктів оподаткування.

Необхідно розподілити компетенції щодо розв'язання конкретних завдань між центральними органами влади та органами місцевого самоврядування і поступово здійснювати перехід до децентралізації державних фінансів. Державний бюджет має бути пов'язаний лише із забезпеченням загальнодержавних потреб – оборона країни, розвиток фундаментальної науки, структурна перебудова економіки, утримання законодавчої та виконавчої влади тощо.

В західних країнах частка власних доходів становить 60-85% від загального місцевого бюджету. Державні трансферти до місцевих бюджетів здійснюється лише для збалансування структури видатків, чим зберігається незалежність муніципального рівня місцевих громад.

Для побудови механізму розподілу доходів місцевого самоврядування існує необхідність перерозподілу джерел податкових надходжень між центральною та місцевою владою відповідно до виконуваних ними функцій, що повинно знайти своє відображення у законодавстві про місцеве самоврядування.

Ще однією проблемою є поліпшення механізму міжтериторіального фінансового вирівнювання. Практика свідчить, що такі методи регулювання

місцевих бюджетів як вилучення надлишків коштів до бюджету вищого рівня та застосування індивідуальних підходів щодо встановлення нормативів відрахувань від загальнодержавних податків і зборів мають багато недоліків: їх застосування не лише негативно впливає на формування дохідної бази місцевих бюджетів, але й позбавляє органи місцевого самоврядування стимулів до збільшення своїх доходів. Перерозподіл доходів між бюджетами одного рівня доцільно було б здійснювати з урахуванням податкової сили територій та мінімального рівня, до якого повинні вирівнюватись фінансові можливості цих територій. Тому сьогодні нарізла необхідність визначення більш обґрунтованого нормативу бюджетної забезпеченості кожної області, району, міста, селища, села з урахуванням економічного, соціального, природного й екологічного стану відповідних територій. Наявність таких показників дасть змогу визначити реальний розмір фінансових ресурсів, необхідних для задоволення потреб регіонів, а також значно вдосконалити процедури бюджетного планування.

Таким чином, розв'язок комплексу завдань щодо формування місцевих бюджетів, дозволить оптимізувати бюджетні відносини в Україні та зміцнити економічну самостійність адміністративно-територіальних одиниць. В свою чергу, зростання рівня політичної незалежності та фінансового забезпечення місцевого самоврядування сприятиме розбудові демократичної держави.

Проблеми формування місцевих бюджетів

Шатайло М.А., студент

Науковий керівник – асистент Ягода Г.Ю.

Уманський державний аграрний університет

Існуюча в державі система місцевих податків та зборів не спроможна забезпечити фінансову самостійність муніципальної влади, оскільки, переважна більшість встановлених Декретом Кабінету Міністрів "Про місцеві податки і збори" 1993 року загальнообов'язкових платежів має незначний податковий потенціал, що зменшує зацікавленість самоврядних інституцій у їхньому запровадженні. Так, із 16 передбачених Декретом податків і зборів відносно значну роль у формуванні місцевих бюджетів відіграють лише декілька: комунальний податок, готельний збір, збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг, ринковий збір, податок з реклами. Саме вони і складають понад 90% власних доходів місцевого самоврядування.

Проблема місцевих бюджетів в тому, що практично всі основні показники та інструменти формування ресурсів визначаються державними органами. Так, база оподаткування, ставки, правила адміністрування та звітності визначаються на центральному рівні, і органи місцевого самоврядування реального впливу на жодну з цих позицій не мають. Органи місцевої влади не мають реальних важелів для контролю і частини власних доходів місцевих бюджетів¹.

Проблемою формування місцевих бюджетів став хронічний дефіцит місцевих джерел доходів і надмірна залежність місцевих бюджетів від трансфертів

¹ Микола Деркач, голова комітету ВРУ з питань бюджету. Проблеми місцевих бюджетів/М. Деркач // Голос України. – 2008.- від 23 листопада. – С.3-6.

вирівнювання. Однак проблема з надмірною трансфертною залежністю повстала не стільки в зв'язку з недостатнім обсягом ресурсу, скільки у зв'язку з тим, що ця залежність витіснила фінансову гнучкість місцевих органів влади у прийнятті рішень. Місцеві джерела доходів, тобто податки та збори, для яких місцеві органи влади можуть впливати не лише на базу оподаткування, але і на ставку, представляють актив подвійної важливості. Крім додаткового фінансування, це також певний запас маневреності, що відкриває можливості для запровадження більш активної місцевої політики в наданні тих чи інших функцій.

До найбільш гострих проблем у сфері формування місцевих бюджетів, а також їхніх відношень із держбюджетом України, у першу чергу, варто віднести використання вільних бюджетних коштів, нестабільність доходної бази, неефективну систему вилучення надлишків загальнодержавних податків, недостатнє фінансування з держбюджету¹.

Місцеві бюджети – це не просто балансові розрахунки доходів і витрат, які мобілізуються і витрачаються на відповідній території, а й важлива фінансова категорія, основу якої становить система фінансових відносин, що складається між місцевими та державним бюджетом, а також усередині сукупності місцевих бюджетів. Водночас, саме в цій, найчисельнішій ланці бюджетної системи, існує чи не найбільше проблем, пов'язаних із їх формуванням та виконанням, що потребують свого негайного вирішення².

Одною з головних проблем формування місцевих бюджетів сьогодні залишається відсутність зацікавленості органів місцевого самоврядування у виконанні бюджетних планів. Ще одна серйозна проблема сьогоднішнього дня - державні повноваження, делеговані органам місцевого самоврядування. В Україні ж делеговані повноваження тільки на 70% забезпечуються державою. Решту коштів місцевий бюджет має вишукувати самостійно. Притому, що вага місцевих податків і зборів у надходженнях до місцевого бюджету становить 1,5-2 %.

Ще однією проблемою є невідповідність повноважень, покладених на місцеві органи влади, і виділених коштів на цілі. Ситуацію ускладнює центральна влада, яка при складанні бюджету і визначенні розмірів трансфертів "забуває" забезпечити фінансуванням усі передані на місця повноваження.

На жаль, практика України вже виявила численні конфлікти між державою і керівниками органів місцевого самоврядування у фінансовій сфері. Це є наслідком того, що більшість проблем місцевих фінансів, як і місцевого самоврядування загалом, залишаються неврегульованими в праві.

Аналіз фінансових проблем місцевих органів влади, проведений відомими ученими, які займаються даною проблемою, свідчить, що податкові доходи на території України формуються досить нерівномірно. У таких умовах проблеми бюджетного вирівнювання продовжують загострюватися. При збільшенні диспропорцій у територіальному розміщенні податкової бази центральній владі дедалі важче здійснювати бюджетне вирівнювання для забезпечення єдиного стандарту послуг, які надаються за рахунок бюджету на території держави.

Успішний розвиток процесу становлення місцевих фінансів в Україні можливий лише за умови проведення в державі широкомасштабної адміністративної реформи, результатом якої має стати формування нової, сучасної організації як

1 Литвиненко Є.О. Місцеві податки та збори /Є. О. Литвиненко// Фінанси України. – 2004. - №4. - с.69 – 75.

2 Мельник П.В. Податковий контроль в Україні/П. В. Мельник – Ірпінь, АДПСУ, 2001. – 362с.

державної влади, так і місцевого самоврядування, перебудова неефективних фінансово-бюджетної та податкової систем країни.

Фінансова система, що формується в Україні, тільки тоді стане ефективною, коли в її складі, поряд із державними фінансами, чільне місце буде належати місцевим фінансам як самостійному інституту.

Висновки.

Проаналізувавши наведену вище інформацію можна зробити наступний висновок, що для вирішення проблем формування місцевих бюджетів необхідно дати органам місцевого самоврядування більше повноважень та самостійності. Також необхідно податок з доходів перевести з розряду загальнодержавних податків у місцеві для того щоб збільшити надходження до місцевих бюджетів.

Кредитування аграрних підприємств України

Шевчук А., студент

Науковий керівник – асистент Гвоздь О.В.

Уманський державний аграрний університет

Кредит для аграріїв є одним із найважливіших зовнішніх джерел інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств поряд із бюджетним фінансуванням. «Кредитними відносинами нині пронизані всі стадії процесу відтворення – від інвестування та міжгалузевого переливання капіталів до реалізації товару, розподілу та перерозподілу доходів».

Характерні особливості аграрного виробництва більшою мірою вимагають залучення довгострокових банківських кредитів. Проте довгострокове кредитування є джерелом лише тієї інвестиційної діяльності, яка найбільше відповідає вимогам банківської системи, суспільному прогресу і в недалекому майбутньому може принести економічний або соціальний ефект. При цьому використання короткострокового банківського кредитування як джерела інвестиційної діяльності є доступнішим, а також суттєвим фактором підвищення економічної ефективності всього сільськогосподарського виробництва.

У структурі кредитів, наданих банківськими установами суб'єктам господарювання за видами економічної діяльності, як у 2004-му, так і у 2007 роках найбільшу питому вагу мають кредити у сферу торгівлі, побутове обслуговування та виготовлення предметів особистого вжитку (41,8% і 37,7%). а найменшу частку – кредити у сільське господарство, мисливство та лісове господарство – 2,7% і 6% відповідно (рис.2.6).

Загальна потреба агропромислового комплексу України у 2007 році становила 15 млрд. грн. Джерелами її покриття були: власні кошти аграріїв – 6,68 млрд. грн. та запозичення – 5.79 млрд. у тому числі комерційні небанківські кредити – 1,50 млрд. грн.; банківські кредити – 4,25 млрд. грн., а з них 3,6 млрд. грн. становили пільгові кредити.

Дефіцит коштів фінансування АПК у 2007 році дорівнював 2,50 млрд. грн. Покриття дефіциту: 1,7 млрд. грн. – з державного бюджету і 100 млн. грн., – із місцевих бюджетів.

Нині для аграрних товаровиробників болючим залишається питання

податкового навантаження, яке є досить обтяжливим. У 2007 році до зведеного бюджету надійшло 133 млн. грн., що лише на 3% менше проти попереднього року. Тому, крім удосконалення системи кредитування, слід удосконалити й систему оподаткування аграріїв. Досвід європейських країн показує, що для сільськогосподарських товаровиробників земельний податок є основним джерелом наповнення бюджету.

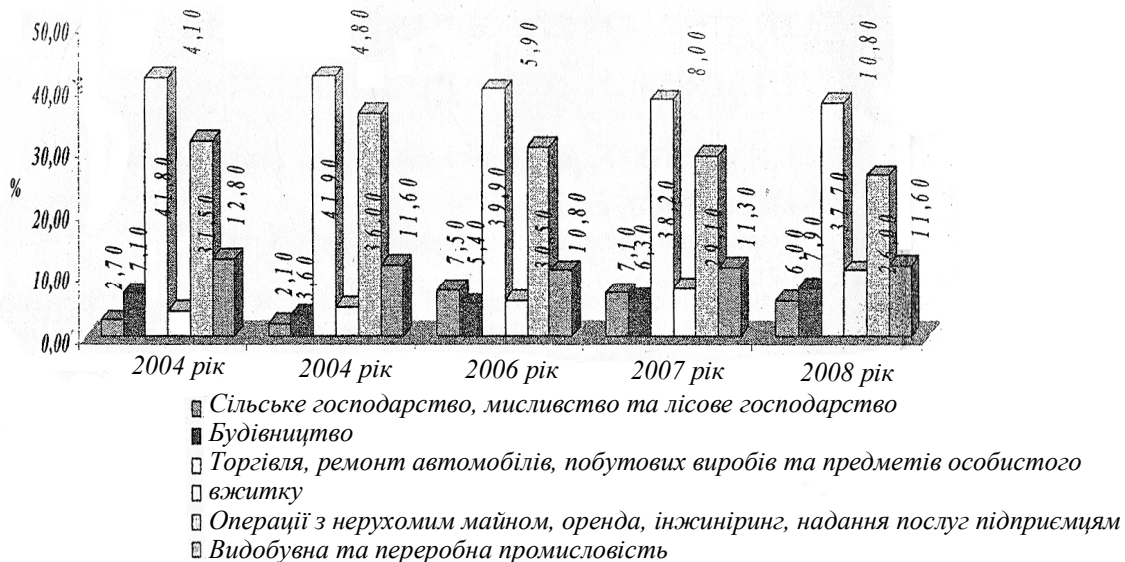

Рис.2.6. Структура кредитів, наданих банківськими установами суб'єктам господарювання за видами економічної діяльності на 1 січня 2008 року, %

В основу державної економічної стратегії і тактики більшості розвинутих країн полягає утримання необхідного для забезпечення продовольчої безпеки та національних інтересів рівня сільськогосподарського виробництва його прибутковості. В цьому напрямі в них здійснюється належна державна фінансова підтримка сільського господарства. Бюджетна підтримка сільськогосподарських товаровиробників має конкретну економічну спрямованість, що має фінансовий фактор економічної стабільності.

В аграрному виробництві практично усіх країн із розвинутою ринковою економікою діє спеціалізована система сільськогосподарського кредиту.

Сільське господарство є кредитомісткою галуззю і її нормальне функціонування без кредитних ресурсів у сучасних умовах практично неможливе. Це зумовлено специфікою сільського господарства; нестачею вільних фінансових коштів; високою капіталомісткістю і порівняно низькою фондівдачею; сезонністю виробництва та значною тривалістю виробничого циклу; залежністю від природнокліматичних умов, що знижує гарантованість позик сільськогосподарським товаровиробникам; порівняно малими розмірами підприємств аграрного сектору, що робить їх менш конкурентоспроможними на ринку коротко- і довгострокових кредитів.

Враховуючи особливості виробничого процесу сільськогосподарського підприємства, удосконаленню кредитування аграріїв може сприяти диференціація умов їхнього кредитування та застосування диференційованих відсоткових ставок за користування кредитом. У такий спосіб банківський сектор може впливати на поліпшення в підприємствах показників їхньої діяльності, таких

як, наприклад, дебіторська та кредиторська заборгованість, які впливають на фінансовий стан.

Таким чином, питання кредитування сільськогосподарських товаровиробників, що є джерелом їхньої інвестицій діяльності, залишається невирішеним. Здійснити це можна також за рахунок комерційних операцій з нерухомістю. Однією з основних умов тут є створення спеціалізованого селянського іпотечного банку з широкими можливостями іпотечного кредитування сільськогосподарських товаровиробників і комерційних операцій із землею та нерухомістю.

Оподаткування суб'єктів малого бізнесу

Шевчук І.Г., студент

Науковий керівник – асистент Бондаренко Н.В.

Уманський державний аграрний університет

Об'єктивна необхідність стимулювання підприємницької діяльності продиктована системою перебудови економіки України, її соціальною орієнтацією. Мале підприємництво стало масовим явищем, яке впливає на всі сторони суспільного життя завдяки своїй спроможності чітко відчувати ринкову кон'юнктуру, сприймати новітні технології, швидко реагувати на зміни суспільних потреб.

Проблеми, пов'язані із особливостями оподаткування суб'єктів малого бізнесу, мали місце в наукових працях таких вітчизняних вчених, як М.Азаров, Д.Вишнівський, А.Єлисеєв, А.Крисоватий, С.Лондар, І.Луніна, А.Соколовський, С.Бондар, Н.Ущалівський, В.Шпільова. Зазначені науковці зробили значний внесок у вирішенні питань, пов'язаних із механізмом вдосконалення механізму обчислення, нарахування, сплати, подання звітності зі сплати єдиного податку. Проте необхідно констатувати, що деякі теоретичні та практичні аспекти залишилися недостатньо вирішеними, що й обумовило вибір теми дослідження¹.

У статті досліджується основи механізму оподаткування суб'єктів малого бізнесу, проаналізувавши нормативно правові та законодавчі акти, що регулюють сплату єдиного податку. Крім того оцінено роль і значення системи оподаткування суб'єктів малого бізнесу в фіскальній політиці держави.

Малий бізнес відіграє значну роль в економіці України, оскільки його розвиток впливає на економічне зростання, стимулює прискорення науково технічного прогресу, сприяє наповненню ринку товарами необхідної якості та забезпечує зайнятість вивільнених працівників. У сучасних умовах розвитку підприємницьких структур малий бізнес займає поки що має символічне місце в економічному просторі, тому можна собі уявити, яка величезна робота передбачається у стратегічному плані становлення розвитку ринкових структур, у тому числі і малого бізнесу в національній економіці.

Малий бізнес дозволяє додатково мобілізувати значні фінансові ресурси населення, включати трудові і сировинні. Крім того, малий бізнес бере активну участь у формуванні конкурентного середовища, що для високомонополізованої

¹ Особливості оподаткування суб'єктів малого бізнесу / О.В. Тимошенко // Формування ринкових відносин в Україні – 2006 – №4 – с.13.

економіки має першочергове значення. Актуальний малий бізнес і в соціальній сфері. Він сприяє пом'якшенню соціальної напруженості і демократизації ринкових відносин. Це пояснюється тим, що мале підприємство є фундаментальною основою формування «середнього класу».

Перераховані властивості малого бізнесу показують, що його розвиток є істотним чинником і складовою частиною реформування економіки України, а дослідження питань, пов'язаних із державною підтримкою малого бізнесу в Україні, є, безумовно, важливим і актуальними.

Саме з метою реалізації державної підтримки щодо розвитку малого підприємництва суб'єктів малого бізнесу працюють за пільговими умовами оподаткування. На сьогодні в Україні основним завданням податкової реформи є здійснення такої політики, яка б забезпечувала створення сприятливого середовища для здійснення діяльності малими підприємствами, а також скасувала зовнішні та внутрішні обмеження щодо їх розвитку, чим і зумовлюється функціонування спеціальних податкових режимів для суб'єктів малого бізнесу, які дозволяють максимально спростити облік та контроль за оподаткування цих суб'єктів.

Разом з тим податки є, по суті, головним засобом формування бюджету держави. Це джерело, що забезпечує існування бюджетної сфери суспільства, цілої армії наших громадян соціальної сфери. Повнота сплати податків не тільки визначає долю цих людей, а й усієї економіки¹.

В Україні діють три режими спрощеного оподаткування суб'єктів малого бізнесу (єдиний податок, фіксований податок, торговий патент), які мають свої особливості, спрямовані на відповідну категорію суб'єктів оподаткування. Кожен з режимів спрощеного оподаткування дає можливість суб'єктам підприємницької діяльності добровільно обирати спосіб оподаткування: за загальною або за спрощеними системами.

Спрощена система оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого бізнесу, яка передбачає сплату єдиного податку, є сьогодні найпоширенішою з альтернативних систем оподаткування. Особливості нарахування, механізм обчислення та строки сплати єдиного податку регулюються Указом Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» від 28.06.99 р. із змінами і доповненнями².

Таким чином, спрощена система оподаткування суб'єктів малого бізнесу має певні переваги порівняно із загальними засадами оподаткування, основною з яких, на жаль, залишається фіскальна. Слід зазначити, що перехід на спрощену систему оподаткування відповідно до чинного законодавства в Україні досить обмежений, тому постає запитання: чи оподаткування за спеціальною пільговою системою реально знижує податкове навантаження на підприємствах. Поява альтернативних фіскальних технологій для суб'єктів малого бізнесу вимагає попередніх економічних розрахунків, які б дали змогу з високим ступенем вірогідності оцінити доцільність переходу на спрощені системи оподаткування для конкретних платників податків.

Нині найбільше нарікань у сфері спрощеного оподаткування підприємництва викликано із набранням чинності законодавства, згідно з яким підприємці повинні

1 Стіпахно В. І. Податкова політика в Україні: проблеми напрямки вдосконалення / В.І. Стіпахно // Формування ринкових відносин в Україні – 2006. – №7/8 – С.23.

2 Особливості оподаткування суб'єктів малого бізнесу / О.В. Тимошенко // Формування ринкових відносин в Україні – 2006 – №4 – с.13.

додатково сплачувати соціальні та пенсійні внески, окрім єдиного податку. Крім того, збільшення порогу нарахування соціальних внесків призведе до збільшення тіньової заробітної плати та адміністративних витрат. Тому пропонуємо напрями удосконалення податкової політики у сфері оподаткування підприємництва, які стимулюватимуть розвитку малого бізнесу в Україні:

- вести єдиний соціальний податок із зменшенням розміру ставок платежів до фондів загальнообов'язкового соціального страхування;
- знизити загальні ставки оподаткування для юридичних осіб, що вестиме насамперед до переорієнтації вивільнених коштів суб'єктів малого бізнесу на фінансування витрат розвитку;
- спростити процедури отримання свідоцтва платника єдиного податку;
- встановити диференціацію фіксованих ставок податків в залежності від виду діяльності та розміру отриманого доходу.

Фінансові ресурси підприємства та джерела їх формування

Щербакова Д.А., студент
Уманський державний аграрний університет

Головною ланкою економіки в ринкових умовах господарювання є підприємства, які виступають в ролі господарюючих суб'єктів. У наш час поряд із неплатоспроможними підприємствами діють і цілком благополучні та фінансово спроможні. Вони здійснюють виробничу, науково-дослідницьку і комерційну діяльність. Саме для здійснення своєї діяльності підприємству необхідно мати в своєму розпорядженні фінансові ресурси. Успішна діяльність не можлива без ефективного управління фінансовими ресурсами.

Під фінансовими ресурсами слід розуміти грошові кошти, що є у розпорядженні підприємства. Вони формуються ще до початку діяльності підприємства в процесі утворення статутного фонду. Далі ці кошти інвестуються для забезпечення виробничо-господарської діяльності, розширення і розвитку виробництва¹.

Фінансові відносини підприємства виникають тоді, коли на грошовій основі відбувається формування власних ресурсів підприємства, його прибутків, залучення позичкових джерел фінансування господарської діяльності, розподіл прибутків, що утворюються в результаті цієї діяльності, їхнє використання на цілі розвитку підприємства.

Таким чином, до фінансових ресурсів належать грошові фонди й та частина грошових коштів, яка використовується в нефондовій формі. Основними джерелами формування фінансових ресурсів є власні та залучені кошти.

Утворення власного фінансового капіталу може відбуватися за рахунок зовнішніх і внутрішніх джерел власних коштів. До зовнішніх джерел належать кошти, що формуються за рахунок особистих внесків і за рахунок можливостей фінансового ринку. Це кошти засновників, що вкладаються у статутний капітал, кошти, що надходять за рахунок випуску акцій і пайові внески учасників. Також до

¹ Хрущ Н. /Аналіз та оцінка рівня прибутковості фінансових ресурсів підприємства.// Економіст.- 2007.- №7.- с.28-31.

зовнішніх джерел належать кошти, що формуються у порядку розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів у масштабах економічної системи держави – це страхові відшкодування, фінансові ресурси державного і місцевих бюджетів, що використовуються на безповоротній основі та інша безплатна фінансова допомога.

До внутрішніх джерел відносяться фінансові ресурси, які формуються в процесі виробничо-фінансової діяльності підприємства – це прибуток та амортизаційні відрахування.

Позичковий капітал також формується із зовнішніх і внутрішніх джерел. До зовнішніх позикових коштів належать кредити банків, облігаційні позики, позики небанківських кредитних установ. До внутрішніх джерел створення позикового капіталу відносяться заборгованість за майно в оренді, реструктуризований борг за кредити, відстрочена податкова заборгованість, кредити не сплачені у строк, кредиторська заборгованість строк сплати якої ще не настав, прострочена кредиторська заборгованість.

Отже, фінансові ресурси підприємств – є грошові доходи і нагромадження, які формуються у юридичних осіб в процесі їх господарської діяльності за рахунок власних, позикових і залучених джерел фінансування і використовуються для формування активів підприємства, грошових резервів, виконання фінансових зобов'язань, стимулювання працівників, а також для здійснення інших заходів з метою забезпечення ефективності розвитку підприємства.

На відміну від проміжних підприємств, окремі господарюючі суб'єкти в рамках ведення своєї діяльності відтворюють особливу господарську поведінку, яка дозволяє поглинати ресурси кредиторів і перетворювати їх у власну дебіторську заборгованість, затягувати терміни розрахунків з наявними боргами та інше. Під впливом сукупності зовнішніх і внутрішніх чинників порушується фінансова стійкість підприємства. Майно набуває непродуктивної та неліквідної форми, фінансові ресурси підприємства використовуються нераціонально. Крім того, недостатня забезпеченість підприємства фінансовими ресурсами супроводжується низьким рівнем ефективності їх використання¹.

Спроможність підприємства досягти успіху на ринку залежить від ефективності управління його фінансовими ресурсами. Добре організоване управління є необхідною складовою для їх успішної роботи в умовах жорсткої конкуренції².

Склад ресурсів, їх обсяг залежать від виду та розміру підприємства, роду його діяльності, обсягів виробництва. При цьому їх обсяг тісно пов'язаний з обсягом виробництва, ефективною роботою підприємства. Чим більший обсяг виробництва і вища ефективність роботи підприємства, тим більший обсяг власних фінансових ресурсів і навпаки.

Отже, з поданого матеріалу можна зробити висновок, що наявність у достатньому розмірі фінансових ресурсів, їхнє ефективне використання визначають добрий фінансовий стан підприємства: платоспроможність, фінансову стійкість, ліквідність. У цьому зв'язку найважливішим завданням підприємств є пошук резервів збільшення власних фінансових ресурсів і найефективніше їх використання з метою підвищення ефективності роботи підприємства загалом.

1 Опачанський Д./ Методи визначення приросту фінансових ресурсів підприємства, напрямків та ефективності їх використання.// Економіст.- 2006.- №12.- с.44-47.

2 Волькович Д.В./ Удосконалення механізму реорганізації управління фінансовими ресурсами підприємства.//Фінанси України.- 2004.- №9.- с.112.

Соціальне обов'язкове державне страхування та перспективи його розвитку

Янковий В.В., студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Бечко П.К.

Уманський державний аграрний університет

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування - це система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає надання соціального захисту, щодо матеріального забезпечення громадян у разі хвороби, зокрема повної або часткової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати страхових внесків власником або уповноваженим ним органом, громадянином, а також бюджетних та інших джерел, передбачених законом¹.

Українським законодавством визначені такі види загальнообов'язкового державного соціального страхування :

- пенсійне страхування;
- страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням;
- медичне страхування;
- страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності;
- страхування на випадок безробіття;
- інші види страхування, передбачені законами України.²

Відносини, що виникають за зазначеними видами загальнообов'язкового державного соціального страхування, регулюються окремими Законами, прийнятими відповідно до Основ законодавства України.

Сучасний стан правового регулювання загальнообов'язкового державного соціального страхування не дає змогу успішно здійснювати відповідні реформи. На порядку денному гостро постають питання щодо :

- підвищення ефективності адміністративної системи страхування через створення єдиної системи щодо адміністрування страхових внесків і запровадження єдиного соціального внеску;
- перерозподіл структури страхових внесків до фондів соціального страхування між роботодавцями та працівниками з одночасним підвищенням розміру заробітної плати;
- звільнення системи соціального страхування від фінансування заходів не страхового характеру;
- впорядкування виплат застрахованим особам залежно від їх участі у страховій системі;
- поступове підвищення мінімальних розмірів страхових виплат до прожиткового мінімуму³.

1 Боднарук М.І. Соціальне страхування в Україні: правові аспекти становлення і розвитку. – Чернівці: Рута, 2002. – 247 с.

2 Внукова Н.М. Соціальне страхування. Конспект лекцій для студентів спеціальностей 7.050104, 7.050105 усіх форм навчання / Н.М. Внукова, Н.В. Кузьминчук. – Харків: Вид. ХДЕУ, 2004. – 216 с.

3 Іванкевич В. Забезпечення надійного соціального захисту // Праця і зарплата. – 2008. – № 40. – С. 4, 5.

Понад десятирічна дискусія й робота над відповідними законопроектами завершилась прийняттям Верховною Радою України 15 січня 2009 р. Закону «Про систему збору та обліку єдиного соціального внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», яким пропонується визначити основні засади функціонування системи збирання й обліку єдиного соціального внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, умови й порядок нарахування і сплати єдиного соціального внеску та повноваження органів, що здійснюють адміністрування цього процесу. Президентом України повернуто до Верховної Ради України прийнятий Закон зі своїми пропозиціями. Закон має суттєві вади, що не сприяють зменшенню витрат на адміністрування внесків на соціальне страхування, а створюють перешкоди в реалізації соціальних прав громадян. Це може призвести до створення непрозорого механізму витрачання коштів Фондів соціального страхування. Основний недолік цього нормативного документу полягає в запровадженні окремої фінансової установи, якій передається значна частина повноважень Пенсійного Фонду України та Фондів соціального страхування в частині адміністрування соціальних внесків та здійсненні контролю за їх сплатою, застосування санкцій визначених законом. Це суперечить основоположним принципам організації соціального страхування, зокрема, паритетності представників усіх суб'єктів загальнообов'язкового державного соціального страхування в його управлінні. За таких умов виникає додаткове фінансове навантаження на страхові кошти, оскільки видатки на утримання такої, знову створеної інституції здійснюватиметься за рахунок надходжень від загальнообов'язкового державного соціального страхування¹.

Соціальне страхування не існує відособлено від економічних, соціальних і політичних умов країни, які сформувалися на певному історичному етапі її розвитку. Воно становить собою історичне явище, яке зазнає поступових змін у чітко накресленому напрямі. Це потребує подальшого реформування соціального страхування та удосконалення механізму правового регулювання відповідних правовідносин, які б забезпечували реалізацію конституційні гарантії права на соціальний захист, принципу недопущення звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних. Це можливо лише за умови убезпечення соціального страхування від надмірного державного впливу, посилення автономності відповідної системи, що вкрай важливо при нестабільній політичній та економічній ситуації в Україні.

Парадокс споживчого кредитування

Янчук І., студент

Науковий керівник – асистент Бондаренко Н.В.

Уманський державний аграрний університет

Кредит – позичковий капітал банку у грошовій формі, що передається у тимчасове користування на умовах забезпеченості, повернення, строковості,

¹ Пропозиції Президента України до Закону України «Про систему збору та обліку єдиного соціального внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» // <http://www.president.gov.ua/news/12841.html>.

платності та цільового характеру використання, а саме: споживчий кредит – це кредит, який надається тільки в національній грошовій одиниці фізичним особам-резидентам України на придбання споживчих товарів тривалого користування та послуг і який повертається в розстрочку, якщо інше не передбачено умовами кредитного договору¹.

В даний момент в Україні вивченням споживчого кредиту займаються такі вітчизняні вчені-економісти: Александров В., Авакова А., Блохіна Т., Гриценко В., Гуткевич С. та багато інших, але залишається багато не вирішених актуальних питань щодо споживчого кредитування. Що і зумовило до більш актуального дослідження даного питання.

Останнім часом стало модно брати кредити. Одні беруть побутову техніку в кредит. Інші купують з його допомогою меблі. Треті утілюють свою давнішню мрію - купити дорогу шубу.

Не дивлячись на такі різні види споживчого кредитування, всіх цих людей об'єднує одне: вони беруть споживчий кредит і радіють новому придбанню рівно до тих пір, поки не настає перший термін погашення першої частини кредиту. Ось тут і починається парадокс.

Парадокс споживчого кредитування звучить приблизно таким чином: Споживчий кредит - це добре, але чому ж після його отримання мене не покидає відчуття тривоги? Оскільки даний парадокс глобальний за своєю суттю, то виникає необхідність розглянути його по частинах. Причина отримання споживчого кредиту; дійсна необхідність в кредиті; прагнення позбавитися від кредиту якнайскоріше; радісне полегшення після його повної сплати. Розглянемо дані частини докладніше².

Люди беруть споживчий кредит для задоволення своїх потреб. Причому ці потреби далеко не обмежуються придбанням якої-небудь речі. Ці потреби виражаються ще і в бажанні з'їздити у відпустку, намірі відремонтувати квартиру, зробити близькому другу подарунок і т.д. І далеко не завжди у людини є на це гроші. Тому він і бере кредит. Хоча зовні це виглядає так, як ніби він виграв лотерею.

Банки вже зрозуміли, що людині потрібні гроші завжди. І вони уміло грають на цьому, називаючи процес кредитування задоволенням потреб, найдорожчим подарунком. Людина, помітивши до себе уважне відношення банків, відчуває себе вдячною по відношенню до них і тому вважає своїм боргом узяти споживчий кредит при першій нагоді³.

У момент отримання кредиту чоловік думає не стільки про те, що нарешті він зможе придбати те, що давно потрібно було придбати, а про те, яким чином йому отримати кредит. Дійсна необхідність отримання кредиту відсовується на другий план. Кредит стає самоціллю. З'являється навіть азарт за типом «дадуть - не дадуть». І якщо не дали, людина хай через рік, через два, але все одно прийде і візьме цей кредит. Причому в набагато більшій сумі.

Прагнення позбавитися від кредиту як найскоріше. А ось як тільки кредит отриманий і наступив термін першого платежу по кредиту, тут людина потихеньку

1 Лагутін В.Д. Кредитування: теорія і практика / В.Д. Лагутін // К: Знання. 2002. – 215с.

2 Олійник О.С. Проблеми споживчого кредитування в Україні / О.С. Олійник // Економіст. – 2007. – №78. – с.28-30.

3 Даниленко А.В. Тенденції та наслідки активізації споживчого кредитування в Україні / А. Даниленко, Н. Шелудько // Вісник НБУ. – 2006. – №5. – С. 36-39.

починає замислюватися над тим, що кредит - це тягар. Приходять думки про те, як би від цього тягара позбавитися. Доходить навіть до того, що людина починає проклинати той день, коли він узяв цей кредит. Відчуття це посилюється коли приходить другий термін платежу, за ним третій. І тут чоловік або поверне кредит наперед, або стане штрафником. Небагато ті, хто винесе весь тягар кредит у визначений для кредиту термін.

Коли оплата кредиту повністю завершена людина зітхає з полегшенням і більше ніколи не прагне брати кредит. Це перший варіант. Другий варіант - він знову приходить за кредитом, знову проходить всі стадії і вже після другого кредиту ніколи не візьме його більше¹.

За останні роки в економічній політиці України було досягнуто певних успіхів - зростання реальних доходів населення та значне розширення обсягів банківських кредитів фізичним особам. У 2006 році кількість осіб, які скористалися кредитними послугами ТОВ КБ «Дельта» досягла 119 тис. осіб, у 2007 році - 146,8 тис. осіб, а в 2008 році - 182,3 тис. осіб. Доступність послуг, розгалужена мережа філій та привабливі умови кредитування дозволили банку у 2006 році наростити портфель споживчих кредитів до 1,14 млрд. грн., у 2007 році - до 2,56 млрд. грн., а у 2008 році - до 3,12 млрд. гривень.

У той же час можна відзначити, що стрімке розширення кредитування приховує в собі значні загрози, які можуть негативно вплинути як на діяльність та фінансову стабільність комерційних банків, так і на життєвий рівень населення, а саме:

- підвищення кредитного ризику через неможливість адекватно оцінити кредитоспроможність фізичних осіб у зв'язку з наявністю прихованих або тіньових доходів тощо;

- кредитування фізичних осіб тяжіє до довгострокового характеру. Це пояснюється тим, що джерелом повернення кредиту й відсотків за ними є не прибуток, а заробітна плата, яка для переважної більшості населення залишається на недостатньому рівні. У результаті фізичні особи неспроможні повернути кредит у стислі строки;

- плановий характер роботи більшості банків, тобто доведення до всіх його структурних підрозділів завищених показників нарощування активних операцій, що зумовлює зростання ризиків при досягненні запланованих критеріїв;

- коливання курсу іноземних валют (основна маса довгострокових кредитів надаються у вільноконвертованій валюті, а доходи фізичних осіб у гривнях, що зумовлює ризик неповернення)

- кадрову проблему та законодавчі обмеження у сфері споживчого кредитування².

На мою думку, подолати вказані вище проблеми споживчого кредитування допоможуть наступні заходи:

- НБУ доцільно врегулювати кредитні взаємовідносини між кредиторами і боржниками по обслуговуванню кредитів;

1 Андросова А.П. Споживче кредитування /А.П. Андросова // Дзеркало тижня. – 2008. – №19. – С. 49.

2 Жукова Н.К. Особливості споживчого кредитування комерційними банками в Україні / Н.К.Жукова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. – №3. – С. 39-41.

- розробити механізми, які б не давали змоги банкам кредитувати фізичних осіб без наявності інформації про їх реальні доходи, а не номінальні;
- НБУ необхідно запровадити кваліфікаційні вимоги до працівників банків;
- вести більш стабільну валютну політику, що зменшить коливання курсів іноземних валют та ризики неповернення кредитів та відсотків за ними;
- передусім збільшити обсяги кредитного портфеля із збереженням його якісних показників.

Власні доходи місцевих бюджетів як запорука їх автономії та фінансової стійкості

Ярова І.В., студент

Науковий керівник – д.е.н., доцент Непочатенко О.О.

Уманський державний аграрний університет

Місцеві бюджети відіграють визначальну роль у забезпеченні ефективного функціонування як окремих муніципалітетів, так і держави загалом, створюючи належні умови для безперебійного розвитку економіки, а отже, і поступального прогресу країни.

На жаль, зараз існує чимало проблем, що безпосередньо стосуються перебігу формування і використання доходів бюджетів місцевих громад. Наріжним каменем у процесі реформування місцевих бюджетів є низька частка власних і закріплених доходів, що суперечить вимогам Європейської хартії місцевого самоврядування, яка наголошує на неможливості обмеження автономії місцевих громад (через переважну частку трансфертів, що мають чітке цільове спрямування).

З цієї причини проблематиці формування доходів місцевих бюджетів присвятили свої праці А.Є. Буряченко, М. Деркач¹, Ю.В. Хмарук, Г.В. Михайлів², І. Луніна та інші науковці. Однак відсутність остаточного вирішення всіх спірних питань вимагає подальших пошуків.

В статті використано такі методи дослідження: монографічний, аналізу і синтезу, порівняння та ряд інших.

Загальні тенденції у формуванні доходів місцевих бюджетів можна прослідкувати на прикладі бюджету Маньківського району Черкаської області (рис 2.7).

З рисунка видно, що переважну частину у доходах бюджету складають міжбюджетні трансферти. Щодо власних та закріплених доходів, то не зважаючи на щорічне збільшення номінальних розмірів цих надходжень, їхня частка у загальних доходах бюджету постійно зменшується (від 1/3 у 2006р. до 1/4 у 2008р.), що наштовхує на висновки про неефективну діяльність районної державної адміністрації або про занепад економіки Маньківського регіону.

1 Деркач М. Місцеві бюджети: реалії та перспективи / М. Деркач // РедТрам. – 2008. – 13 травня. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ua.redtram.com/go/106711844/>.

2 Михайлів Г.В. Фінансовий механізм наповнення місцевих бюджетів депресивних територій України (на прикладі Івано-Франківської області) / Г.В. Михайлів // Економічний простір. – 2009. – № 23/1. – С. 299-307.

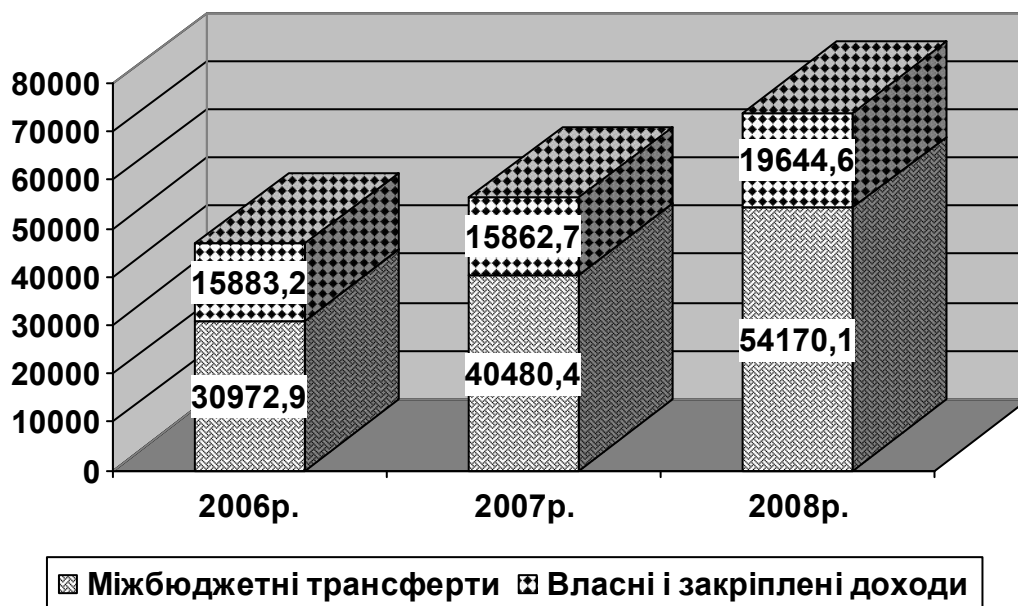

Рис 2.7. Склад і структура доходів бюджету Маньківського району Черкаської області*

*За даними УДК в Маньківському районі Черкаської області

Для кращого розуміння причин вищезгаданих процесів наведемо характеристику власних і закріплених доходів бюджету району, проаналізуємо динаміку їх надходжень, склад і структуру (рис. 2.8).

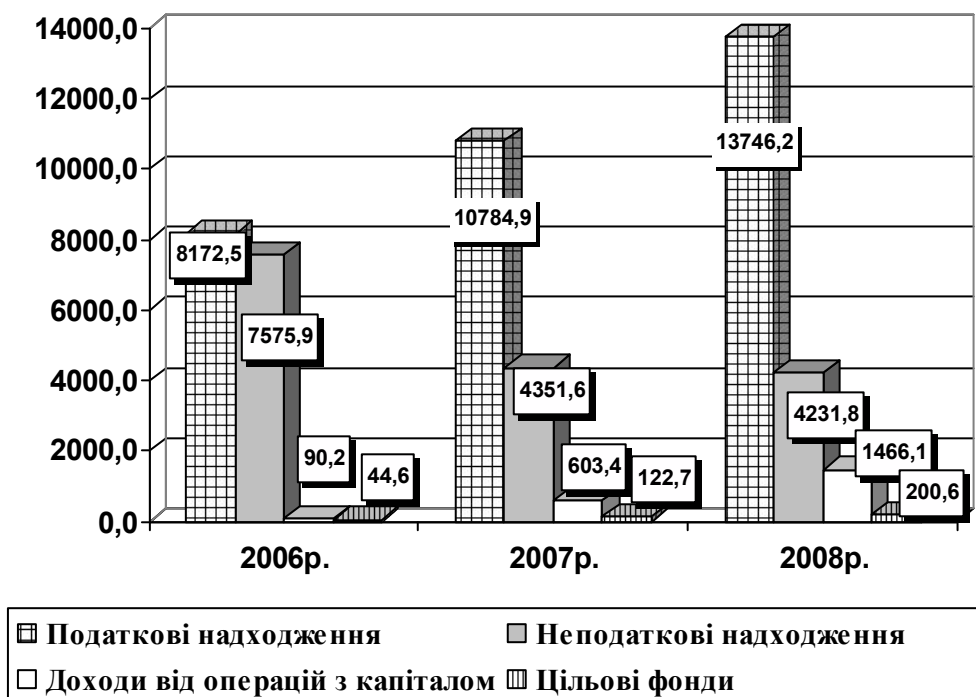

Рис. 2.8. Динаміка надходжень власних та закріплених доходів бюджету Маньківського району Черкаської області, тис.грн.*

*За даними УДК в Маньківському районі Черкаської області

Дані рисунка засвідчують, що протягом останніх трьох років в структурі власних і закріплених доходів бюджету основне місце займали податкові надходження, частка яких щорічно збільшувалася (з 51,5% у 2006 р. до 70% у 2008р.). Це відбувалося переважно за рахунок податку з доходів фізичних осіб та

плати за землю, в той час як власне місцеві податки і збори перманентно складають мізерну частку податкових надходжень, що свідчить про необхідність реформування системи стягнення даного виду податків, запровадження нових місцевих податків. Слід також наголосити, що районний, як і інші місцеві бюджети, не зважаючи на його домінуючу роль, не добирають значну частину надходжень від стягнення прибуткового податку з громадян в результаті недоліків у механізмі його розподілу, адже нині цей податок надходить до бюджету за місцем роботи платника, а не за місцем його проживання. Тому, оскільки не всі мешканці району працюють на його території, то, відповідно, і ПДФО, який вони сплачують, зараховується до бюджетів інших адміністративно-територіальних одиниць, але соціальні послуги, які ці громадяни отримують, фінансуються з бюджету муніципалітету за місцем їх проживання. Це створює певний дисбаланс у доходах і видатках району, зменшуючи частку власних і закріплених джерел доходів і, як наслідок, загострюючи потребу у міжбюджетних трансфертах.

Неподаткові надходження хоч і відіграють значну роль у наповненні бюджету, але їхня частка постійно зменшується (від 47,7% у 2006 р. до 21,5% у 2008р.). Основну частку в цих надходженнях становлять власні надходження бюджетних установ. Варто зауважити, що переважну їх частину становлять благодійні внески, гранти та дарунки (2324,6 тис.грн. у 2008 р.), що, в свою чергу, свідчить про низьку ефективності платних послуг бюджетних установ.

Щодо доходів від операцій з капіталом, то не зважаючи на зростання їхньої питомої ваги (від 0,57% у 2006 р. до 7,5% у 2009 р.), вони не можуть претендувати на провідну роль у структурі власних і закріплених джерел доходів. Фінансування з державних цільових фондів мало впливають на загальну картину надходжень районного бюджету.

Враховуючи викладене, можна стверджувати, що виникла нагальна потреба перегляду шляхів формування доходів, зокрема власних і закріплених, бюджету Маньківського району, бюджетів муніципалітетів району та інших місцевих бюджетів в Україні. Першочерговими та найбільш реальними мають стати такі напрями вирішення зазначених проблем:

- відмова від практики вилучення надлишків власних і закріплених доходів бюджетів муніципалітетів на користь вищестоящих бюджетів, що підвищить рівень зацікавленості місцевих органів влади в ефективному господарюванні і призведе до збільшення питомої ваги цих доходів у загальному обсязі фінансових ресурсів місцевих громад;

- удосконалення системи місцевих податків та зборів, насамперед, шляхом надання прав органам місцевого самоврядування самостійно встановлювати граничні розміри місцевих податків і зборів та можливостей запроваджувати нові місцеві податки;

- реформування механізму зарахування ПДФО до місцевих бюджетів, в результаті якого податок надходитиме не лише до бюджету за місцем роботи платників, але й за місцем їх проживання.

Перелічені заходи здатні суттєво підвищити рівень самодостатності муніципалітетів, що повністю відповідає вимогам Європейської хартії місцевого самоврядування.

РОЗДІЛ 3. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СТАНОВЛЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

Особливості проведення аудиту витрат на біологічні перетворення і виходу продукції в садівництві

Аніщенко Г., асистент
Уманський державний аграрний університет

Аудит достовірності облікових даних щодо формування виробничих витрат та виходу продукції, є однією з найважливіших ділянок при перевірці фінансово-господарської діяльності аграрного підприємства. В процесі реєстрації фактів господарської діяльності на всіх стадіях обігу облікової інформації (складання первинних документів, перенесення інформації в регістри обліку з наступним її зведенням, формування звітності) можуть допускатись помилки, як локального, так і наскрізного характеру за умов різних причин: від методично невірно складеного бухгалтерського запису, автоматичної неточності до зловмисного перекручування й викривлення показників обліку. Саме тому надійним механізмом виявлення та усунення помилок, розробки пропозицій для покращення існуючої методики ведення обліку витрат є система внутрішнього контролю та аудиту діяльності підприємства загалом та окремих його ділянок.

При організації та проведенні аудиту виробничого процесу в садівництві необхідно врахувати ряд технологічних особливостей, які пов'язані з використанням біологічних активів та здійсненням витрат на їх перетворення. Специфіка проведення аудиторської перевірки визначається тим, що при вирощуванні багаторічних насаджень аудитор має справу з довгостроковими біологічними активами (багаторічні насадження, маточники), поточними біологічними активами (шкілки плодкових саджанців, маточними ягідних культур) а також сільськогосподарською продукцією (плоди, ягоди, саджанці, живці, кущі тощо). Саме на даній ділянці обліку є ряд невирішених проблем, які потребують детального вивчення з метою їх усунення. Питаннями встановлення і розвитку аудиту в Україні присвячено праці М.Т.Білухи, Н.І. Дорош, Н.І. Іванової, Л.П. Кулаковської, О.А. Петрик, В.С. Рудницького, В.Я. Савченко, Д.Є. Свідерського, В.В. Собко, Б.Ф. Усач, Л.С. Шатковської та інших. В той же час основи організації і методики аудиту в сільськогосподарських підприємствах та садівничих зокрема мало розроблені.

Враховуючи специфічність ходу виробничих процесів розсадництва та виробництва плодів і ягід, при підтвердженні достовірності показників обліку аудиторськими процедурами варто звернути увагу на ряд організаційних та технологічних факторів, що впливають на перебіг біологічних перетворень¹. До їх слід віднести глибину спеціалізації конкретного підприємства, сезонність галузі та календарний строк проведення господарських операцій, прийняті на підприємств методи облік витрат та оцінки насаджень і отриманої від них продукції, наявність

¹ Аніщенко Г.Ю. Проблеми оцінки біологічних активів та продукції плодоягідного комплексу за справедливою вартістю / Г.Ю. Аніщенко / Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Аспекти стабільного розвитку економіки в умовах ринкових відносин», 5-6 червня 2009 р. (Частина I). – Умань: Видавець «Сочінський», 2009. – С. 22-24.

власних переробних потужностей (пунктів товарної доробки продукції) тощо. При проведенні аудиту витрат на виробництво продукції в садівництві використовується вся інформація про встановлені суттєві відхилення від нормативів (технології), аналізуються та розглядаються дані в сукупності відносно об'єктів обліку (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

**Основні питання проведення аудиту в садівництві за напрямом
«витрати-вихід»**

Втрати на біологічні перетворення	Вихід продукції
1. Законність і доцільність витрат; 2. Побудова аналітичного обліку; 3. Методи обліку виробничих та розподілу непрямих витрат; 4. Правильність оцінки матеріалів, відпущених у виробництво; 5. Правильне відображення витрат незавершеного садівництва (у розсадництві); 6. Склад витрат за калькуляційними статтями (елементами); 7. Виявлення перевитрат та з'ясування їх причин	1. Своєчасність та повнота оприбуткування продукції за видами (сортами); 2. Вихід нестандартної продукції та її частка; 3. Методи оцінки продукції та додаткових біологічних активів 4. Достовірність визначення результату від первісного визнання

Аудитору необхідно ознайомитись з технологічними особливостями вирощування плодоягідних культур та зрозуміти етапи здійснення витрат від формування врожаю, його оприбуткування, процесу сортування продукції до здачі її в плодосховище. При вивченні даних питань важливо перевірити раціональність здійснених виробничих витрат, адже використання добрив і засобів захисту рослин неналежної якості, застосування енергоємних технологій, розтягування періоду збирання врожаю, втрати продукції при транспортуванні до сховищ (пунктів переробки) та інші причини приводять до понаднормативних витрат.

При оприбуткуванні продукції аудитору необхідно звернути увагу на обґрунтованість та правильне застосування справедливої оцінки. Незалежно від методу встановлення справедливих (ринкових) цін важливо врахувати якість продукції. Нівелювання цього призводить до невірної встановлення результатів первісного визнання. Так, в ТОВ НВО «Зубр» Черкаського району за 2008р. витрати від первісного визнання з даними обліку склали 63,8 тис. грн. в той час як оцінка продукції з врахуванням її сортності дозволила встановити завищення результату визнання фактично на 6,2 тис. грн. (9,7%), що переходить поріг суттєвості помилки. Тобто в бухгалтерську обліку необхідно провести додаткові записи, спрямовані на уточнення вартості продукції та корегування витрат від первісного визнання.

В сільськогосподарських підприємствах аудиторська перевірка із залученням зовнішніх спеціалістів (аудиторських форм) проводиться рідко, а тому більш раціональним є організація внутрішнього аудиту (група ревізії). Побудова активної системи внутрішнього аудиту на підприємстві передбачає таку його організацію, яка, з одного боку, досягає мети і завдань, поставлених перед аудитом, а з другого – використовує при цьому мінімальну, проте достатню кількість аудиторських процедур. Основними способами виявлення неточностей в обліку є фактичний (інвентаризація, лабораторний аналіз, службові розслідування, експерименти, нормативні (технологічні) перевірки) та документальний, який передбачає

дослідження документів, зустрічну перевірку, взаємну перевірку, порівняння, економічний аналіз. Виходячи з технологічних операцій до функціональних обов'язків працівників різного рівня у садівничому підприємстві необхідно включити ряд контрольних функцій (рис. 3.1).

Таким чином, проведення аудиторських перевірок та грамотно побудована система внутрішнього контролю на садівничих підприємствах дає змогу знайти недоліки в роботі та вчасно вжити заходи до їх усунення.

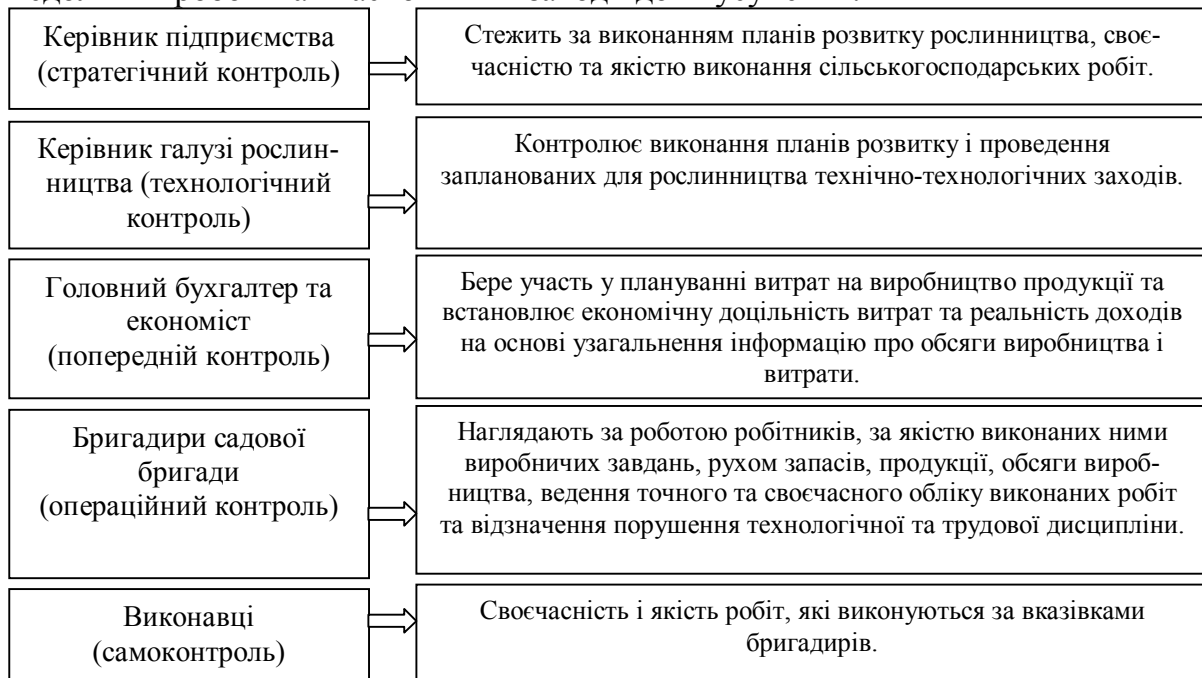

Рис. 3.1. Виконання контрольних функцій працівників різних ланок при аудиті витрат і виходу продукції садівництва

Перевагою структуризації контрольних функцій між працівниками різних рівнів у системі внутрішнього аудиту є постійний контроль за виробничим процесом у рамках попередньої, поточної, оперативної та послідууючої перевірки. До того ж витрати на організацію та проведення внутрішнього аудиту за ступеневим принципом відносно невеликі та включають витрати на залучення фахівців, що безпосередньо працюють на самому підприємстві.

Проблеми вибору ефективної форми ведення бухгалтерського обліку

Белоконь О., магістрант
Уманський державний аграрний університет

Сучасний стан розвитку економіки, для якої притаманні зростання рівня інтегрованості, глобалізації та сегментації діяльності суб'єктів господарювання, посилення ролі інфраструктури й комп'ютеризації суспільства загалом і системи управління в цілому, зумовили в теорії і практиці бухгалтерського обліку ряд суттєвих проблем. Однією із таких проблем є не досить правильний вибір форми ведення бухгалтерського обліку. Цьому питанню присвячено чимало робіт фахівців - економістів, проте проблема і досі не вирішена на більшості підприємств.

Метою дослідження є розгляд однієї із проблем бухгалтерського обліку – вибір найефективнішої форми обліку у фермерських господарствах і акцептування уваги на пристосування цієї форми ведення обліку у бухгалтеріях підприємства до системи відносин суб'єктів господарювання в умовах ринкової економіки.

Питання проблем організації бухгалтерського обліку цікавили багатьох вчених як України, так і за кордоном. Такі дослідження висвітились у працях Ф.Бутинця, Л.Кіндрацької, В.Швеця, С.Кузнецова, В.Палій та інших. Кожен із них трактував своє бачення цих проблем обліку.

Основними проблемами організації бухгалтерського обліку, як відмічає Бутинець Ф., є відставання обліку, затримка у поданні звітних даних та іншої отриманої інформації і моментом її використання, що перешкоджає підвищенню економічної ефективності діяльності підприємств¹.

В.Палій вважає, що проблеми обліку в тому, що розробки в галузі теорії бухгалтерського обліку відстають від об'єктивно виникаючих практичних проблем, по суті практика господарювання певною мірою випереджає теорію бухгалтерського обліку².

Л.Кіндрацька вважає, що основними проблемами обліку є громіздкість самих методів ведення бухгалтерського обліку на окремих ділянках, недостатність технічних засобів обліку, недостатньо висока кваліфікація частини працівників, неправильний вибір організації облікової праці³.

Проте всі вчені приділили недостатньо уваги дослідженню саме початкового ведення обліку, тобто заповнення документів. На нашу думку, однією із проблем обліку, яка постала перед бухгалтерами підприємств, на даний час, є неправильний вибір форми ведення бухгалтерського обліку на підприємстві. Працівники бухгалтерії або звикли до даної форми обліку, хоча вона не є найпростішою у застосуванні, або просто не хочуть змінювати спосіб своєї роботи, або не мають на це можливостей.

Правильний вибір форми обліку значно спростить їх роботу. Ведення тієї форми обліку, яка є не ефективною призводить до нестачі часу, багаторазовість записів, арифметичних помилок.

Для вирішення даних проблем підприємство повинно вибрати ефективнішу форму ведення бухгалтерського обліку. Для фермерського господарства такою формою обліку є журнально-ордерна форма або комп'ютеризована.

Журнально-ордерна форма обліку є простою у застосуванні, її побудова записів виключає необхідність в складанні різних проміжних регістрів, що пов'язують три стадії облікових процесів. Саме тому прискорюється обліковий процес, зменшується кількість помилок, допущені помилки легко виявляються, облік стає більш аналітичним і наочним.

Дану форму обліку ми пропонуємо саме для фермерських господарств, так як вона розрахована на ручну працю і при її застосуванні не важко перейти на комп'ютерну, а оскільки фермерські господарства є невеликими підприємствами і здійснюють невелику кількість господарських операцій, то її найкраще

1 Бутинець Ф.Ф. Організація бухгалтерського обліку. Підручник для студентів вищих навчальних закладів – 3-є вид., доп. і перероб.- Житомир. ПП «Рута», 2003- 592с.

2 Палій В. Теорія бухгалтерського обліку : сучасні проблеми – М,2007-88с.

3 Кіндрацька Л. « Теорія бухгалтерського обліку : сучасні реалії оновлення // Бухгалтерський облік і аудит – 2008.- №12.-с.30.

використовувати. Крім того, у цих господарств не завжди є можливість доступу до комп'ютерної техніки.

Журнально - ордерна форма обліку полегшує одержання даних, необхідних для складання звітності. Показники звітності одержують з даних поточного обліку без додаткових вибірок. А будова реєстрів журнально – ордерної форми обліку передбачає чітку систему взаємного контролю підсумкових показників.

Звісно, у кожній формі обліку є свої недоліки і переваги, не винятком є і дана форма, яка має складну будову окремих реєстрів, різну структуру журналів – ордерів і відомостей. Якщо порівнювати дану форму обліку з меморіально – ордерною, то у меморіально – ордерній формі кожна господарська операція, щоб пройти шлях з моменту виписки документа до моменту передачі його до архіву записується від семи до дев'яти і більше років до облікових реєстрів і це призводить до невиправданих витрат праці облікових працівників.

Перевагою меморіально – ордерної форми облікує те, що всі синтетичні рахунки розташовуються на одному листі, що дає можливість перевіряти правильність записів у облікових реєстрах і виявляти допущені помилки. Але перевірка цих розрахунків, з яких сум складається залишок по рахунках, є досить складним процесом, який часто неможливо виконати, а у журнально – ордерній формі це зробити набагато простіше.

Крім того, меморіальна форма обліку не розв'язує найважливіших проблем бухгалтерської техніки – відставання аналітичного обліку від синтетичного, забезпечення безпосереднього складання відомостей за даними облікових реєстрів, скорочення кількості робочих приміщень.

Якщо порівнювати журнально – ордерну форма обліку із формою обліку «Журнал – Головна», то можна зазначити, що переважають переваги першої форми. У « Журнал Головної» поєднані всі недоліки меморіально – ордерної форми , а також те, що ця форма при великій кількості рахунків є дуже громіздкою і незручною у застосуванні, максимальна кількість рахунків для ведення книги «Журнал – Головна складає 20-25 штук, а також поєднання в одній книзі хронологічного і систематичного записів, обмежує можливість розподілу облікової праці. Перевагою «Журнал-Головної» є те, що техніки обліку по книзі засвоюється легко і швидко, і це не вимагає високої кваліфікації обліковців. А журнально-ордера форма потребує досить високого рівня підготовки облікових працівників. Хоча, ми не вважаємо, що це є недоліком, а навпаки, так як у фермерських господарствах працює невелика кількість персоналу, то вони повинні бути високого рівня підготовки, для того, щоб вчасно і якісно здійснювали обліковий процес.

Можна зробити висновок, що найефективнішою для фермерських господарств є журнального-ордера форма обліку. Звичайно, кращого за дану форму є лише комп'ютеризована форма, але у невеликих селянських підприємствах її не застосовують через різні причини : недостатня кількість коштів для придбання, низький рівень підготовки працівників та інше.

У сільськогосподарських підприємствах, які перейдуть на дану форму обліку, удосконалиться управління, посиляться контроль за режимом економіки, підвищиться оперативність бухгалтерської звітності, уникнуться недоліки, які притаманні двом іншим формам ведення обліку.

Крім того, журнально – ордерна форма забезпечить повноту і своєчасність відображення в реєстрах господарських операцій, надасть можливість раціонально

розподілити облікову роботу між працівниками бухгалтерії, забезпечить складання фінансової і податкової звітності відповідно до чинних нормативних документів, і буде економічною, тобто обмежуватися оптимальним розміром витрат на ведення бухгалтерського обліку.

Статистична звітність аграрних підприємств потребує удосконалення

Бурляй Г., викладач
Уманський державний аграрний університет

Особливості аграрної економіки зумовлюють потребу в специфічних звітних показниках, які б достовірно відображали результати діяльності сільськогосподарських підприємств і давали можливість забезпечувати на основі їх аналітичної інтерпретації вироблення обґрунтованих управлінських рішень. Існуюча ж система статистичної звітності є надто скороченою і спрощеною насамперед про структуру витрат виробництва у сільському господарстві, а наявна в ній інформація не узгоджується за підприємствами різних форм: фермерськими господарствами та іншими. Все це ускладнює аналітичну і економічну роботу, не сприяє формуванню виважених управлінських рішень в аграрному виробництві.

Зважаючи на важливість звітності в інформаційному забезпеченні управлінської діяльності, дослідження проблеми її відповідності науково-обґрунтованим критеріям формування звітних показників є важливим науковим і практичним завданням. Стосовно ж підприємств аграрного сектора, то його специфічні особливості спеціалістами розглядаються лише в контексті методики облікового забезпечення, а недоліки змісту звітності залишаються поза увагою.

Хоча в Україні законодавчо закріплено функціонування управлінського (внутрішньогосподарського) обліку, проте поняття та склад внутрішньої звітності залишилися на рівні невизначеності. Нормативними актами не визначений перелік форм внутрішньої звітності сільськогосподарських підприємств. А структура окремих, нині діючих, документів внутрішньої звітності не досконала і не відповідає вимогам управління підприємством. При цьому окремі регістри управлінського обліку одночасно слугують документами внутрішньої звітності, оскільки облікова інформація не завжди може бути зрозумілою для загалу управлінців. Тому необхідна розробка відповідних форм внутрішньої звітності, які б враховували особливості сільськогосподарських підприємств і надавали управлінцям корисну інформацію для прийняття відповідних та своєчасних рішень.

Управлінський облік організується кожним підприємством за самостійно вибраною методикою. Проте, виходячи із того, що звітність за формою №50-сг подають всі підприємства, які виробляють сільськогосподарську продукцію, наявність цієї звітності призводить до необхідності дотримання єдиної методики формування витрат за видами продукції та статтями, а це вже свідчить про неможливість розробки власної системи управлінського обліку в кожному конкретному підприємстві.

Сучасна система звітності не відповідає вимогам щодо забезпечення інформацією управлінської діяльності в аграрному секторі економіки. Мова йде про неспівставність показників звітності за всією сукупністю господарюючих суб'єктів,

що не дозволяє сформувати достовірні макроекономічні показники про ефективність рослинництва й тваринництва.

Так, сільськогосподарські підприємства інформацію про обсяги такої продукції та витрати на її виробництво наводять в «Основних економічних показниках роботи сільгосппідприємств за 200__рік» ф. № 50-сг, а фермерські господарства – «Основних показниках господарської і фінансової діяльності фермерського господарства» ф. №2 (ферм.).

Якщо у формі № 50-сг наводяться дані, сформовані в управлінському обліку про витрати виробництва у розрізі сільськогосподарських культур та видів продукції рослинництва і тваринництва, то у формі № 2 (ферм) такі дані відсутні, що не дає можливості узагальнити дані про собівартість продукції за галуззю в цілому. Ці форми звітності суттєво відрізняються за складом та економічним змістом показників. Однак в останній є інформація про реалізацію сільськогосподарської продукції та отриману виручку (дохід) за її видами, подібно до того, як це наведено у формі № 50-сг.

У той же час в останній, так само, як і в першій, є спеціальний розділ, де наведено витрати на виробництво продукції сільського господарства в цілому: розділ 2 «Затрати на основне виробництво» – у ф. № 50-сг; розділ 4 «Витрати на виробництво продукції» – у ф. №2 (ферм). Однак перелік наведених у них елементів витрат знову ж таки не співпадає, що не можна визнати методологічно обґрунтованим, оскільки це не дозволяє узагальнювати звітні показники в цілому за галуззю сільського господарства. Адже в багатьох випадках селянські (фермерські) господарства за обсягом виробництва цілком співставні з іншими сільськогосподарськими підприємствами, а загальна кількість виробленої тут продукції досить значна і питома вага її щороку зростає.

Окрім того, звітність фермерських господарств є не суцільною, а вибірковою – за переліком Держкомстату України, причому в нього включені не завжди найбільші фермерські господарства, що не дає можливості простежити динаміку витрат на виробництво навіть найважливіших видів продукції, отримати системну інформацію про продуктивність праці, прибутковість діяльності тощо.

Обсяг звітності сільськогосподарських підприємств змушує відмовитись від старих методів ведення обліку, забезпечити надійний механізм контролю фінансування, ефективний розподіл коштів та ресурсів. Незважаючи на єдині методичні підходи до формування показників статистичної звітності у підприємств різних за розміром та організаційно-правовими формами виникають проблемні питання, що потребує налагодження системи підвищення кваліфікації бухгалтерів. Ця потреба обумовлена і впровадженням нових П(С)БО та постійними змінами у нормативно-законодавчих актах, що регулюють організацію облікових процесів на підприємствах України.

Одним із способів швидкого адаптування до змін в законодавчій базі, є професійне володіння інформацією. Такий спосіб в сучасних умовах базується на автоматизації системи управління та обліку підприємства. Із впровадженням комп'ютерних інформаційних систем, що ґрунтуються на сучасних інформаційних технологіях, бухгалтери та управлінці отримують численні переваги і виграє підприємство загалом.

Теоретичні проблеми обліку витрат виробництва

Венжега Д., аспірант

Київський національний економічний університет

Характерною особливістю сучасного розвитку економіки України є глибокі економічні перетворення в сфері виробництва на основі ринкових відносин. Ринкові відносини вимагають перегляду системи бухгалтерського обліку, одним із центральних елементів якої є облік витрат виробництва.

В економічній літературі теоретичним і практичним проблемам витрат та калькулювання собівартості продукції приділяється велика увага в роботах М.Т. Білухи, Ф.Ф. Бутинця, О.С. Бородкіна, С.Ф. Голова, З.В. Гуцайлюка, В.І. Єфіменка, В.П. Завгороднього, В.В. Сопка, В.І. Оспіщева, Н.М. Ткаченко, В.І. Петрової, М.С. Пушкаря, Л.К. Сука, М.Г. Чумаченка, Л.М. Янчевої та ін.

Витрати, які мають вагоме місце в процесі формування виробничої собівартості продукції та встановленні ціни, відіграють центральне місце у дослідженнях напрямів підвищення прибутковості та рентабельності виробництва. Відсутність єдиного підходу до вибору методу обліку витрат не в повній мірі відповідає сучасним вимогам системи управління.

У нормативних актах України наводиться тільки термін «витрати». Відповідно до П(С)БО під витратами розуміється зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок внесків власників). Цікавим є те, що в Плані рахунків назви всіх рахунків класу 8 та класу 9 включають термін «витрати», в П(С)БО 16 «Витрати» у п. 21, 22 при визначенні економічних елементів витрат вказується матеріальні затрати; у формі № 2 «Звіт про фінансові результати» ряд. 230 має назву «Матеріальні затрати».

Методологічні принципи формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття у фінансовій звітності визначає П(С)БО 16 «Витрати». Витрати відображаються в бухгалтерському обліку одночасно зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань. У нормативних актах України та значній частині економічної літератури визначення «затрати» відсутнє.

Слід відмітити, що багаточисельні поняття, які визначають витрати і затрати в економічній літературі та в практиці господарської діяльності використовуються як синоніми. Таке положення характерно і для загальної ситуації із собівартістю продукції. Хоча ці поняття близькі, але не тотожні. Затрати співвідносяться з процесом виробництва взагалі, незалежно від його завершеності та характеру зв'язку з продуктом, а собівартість – означає завершеність виробництва, виділяє ту частку затрат, яка відноситься до готової продукції. І справа не тільки в термінології, головне полягає в правильному розумінні економічного змісту термінів, і в тому, щоб не змішувати їх з іншими економічними категоріями.

Наступною теоретичною проблемою обліку витрат виробництва є конкретизація таких понять, як прямі та непрямі витрати. На жаль, у жодному з нині діючих П(С)БО, включаючи ПБО 16 «Витрати», немає чіткого визначення категорії прямих витрат.

Їх офіційне визначення лише в Методичних рекомендаціях № 47 п. 11, який вказує, що це «витрати, які можуть бути безпосередньо віднесені до певного об'єкта витрат економічно можливим шляхом».

Назвати таке визначення вичерпним і зрозумілим не можна щонайменше з двох основних причин:

- по-перше, вживання у ньому слова «безпосередньо» вже наштовхує на думку про те, що ніяких проміжних розрахунків і етапів при віднесенні даного роду витрат на об'єкт витрат не має бути.

- по-друге, буквальний зміст поняття «економічно можливим шляхом», на наш погляд, включає і їх віднесення шляхом розподілу пропорційно до певної бази. Отже, в самому визначенні знаходимо суперечності.

Це стосується і визначення поняття «прямих витрат», яке знаходимо в П(С)БО 16 «Витрати» п.4: «прямі витрати – витрати, що не можуть бути віднесені безпосередньо до конкретного об'єкта витрат економічно доцільним шляхом». Зважаючи на те, що вибір шляху віднесення непрямих витрат, на нашу думку, передбачає, в першу чергу, обґрунтування саме доцільності (даного) обраного способу їх віднесення до конкретного об'єкта, вживання вислову «економічно доцільним шляхом» є некоректним.

Отже, з вищесказаного випливає, що можна виділити визначення: «Прямі витрати – це витрати, які можна безпосередньо (прямо) віднести на об'єкт витрат, а непрямі – це витрати, які відносяться на об'єкт опосередковано (з використанням певної бази розподілу)».

В даному визначенні використовується поняття «об'єкт витрат». Пункт 4 ПБ(С)О 16 «Витрати» вказує, що «об'єкт витрат – продукція, роботи, послуги або вид діяльності підприємства, які потребують визначення пов'язаних з їх виробництвом (виконанням) витрат».

Дослідження діючої облікової практики свідчить про те, що недостатньо уваги, на превеликий жаль, поки що приділяється саме перегляду методології планування в цілому, а також однієї з найважливіших економічних категорій, яка виступає відповідною точкою формування ціни товарів – витрат виробництва зокрема.

Облік розрахунків в сільськогосподарських підприємствах

Гаврилова А., студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Крочак О.І.

Уманський державний аграрний університет

В умовах ринку господарська діяльність суб'єктів агропромислового виробництва набуває підприємницького характеру. Невід'ємною умовою підприємництва є розвинені відносини власності, виробництво конкурентноздатних товарів, приватне договірне право, розвиток міжнародної торгівлі та інших видів економічної діяльності.

Обмін у підприємницькій діяльності відбувається за допомогою розрахунків, облік яких недостатньо вивчений і не набув розвитку, адекватного до потреб ринкової економіки. Одним із ймовірних шляхів зміцнення фінансового становища підприємств є контроль за фактичним станом їх розрахунків, динамікою

дебіторської та кредиторської заборгованості, виявлення фактів навмисного спотворення облікових даних суб'єктами господарських зв'язків. Таким чином, важливого значення набувають питання законності обмінних операцій, їх доцільності, документальної обґрунтованості та правильності відображення у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності¹.

Все це вимагає дослідження дієвості бухгалтерського обліку і контролю за дотриманням платіжної дисципліни економічними агентами, причин незабезпечення ними своєчасних і повних розрахунків.

Загальні положення методології й організації обліку та контролю розрахунків висвітлено у працях деяких зарубіжних авторів (А. Велш Глен, Г. Деніел Шорт, Б. Нідлз, Я.В. Соколов, Е.С. Хендріксен, Л.І. Хоружій); вітчизняних вчених (М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, Ю.А. Кузьмінський, М.Ф. Огійчук, Л.К. Сук, В.О. Шевчук) та інших науковців, проте в аграрному секторі економіки дану проблему лише розпочинають досліджувати (М.Я. Дем'яненко, Г.Г. Кірейцев).

Розрахунок у підприємницькій діяльності – це погашення зобов'язань одного підприємства перед іншим. Платіж – спосіб погашення зобов'язань, що передбачає використання грошових коштів при здійсненні розрахунку.

Однією із складових механізму державного регулювання розрахунків є відновлення на принципово новій основі виробничих зв'язків між ланками агропромислового комплексу. Важливим при цьому є створення дієвого механізму розподілу прибутку. У цьому напрямку пропонується запровадження окремого обліку заготівельними та переробними підприємствами сільськогосподарської продукції і продуктів її переробки, що спрямовується на експорт. Розподіл прибутку від зовнішньоекономічної діяльності доцільно проводити пропорційно до акціонерного капіталу сільськогосподарських підприємств у власності переробних².

У практичній діяльності підприємств досить часто трапляється так, що розрахунки за товарними операціями не співпадають за часом. Цим пояснюється виникнення дебіторської та кредиторської заборгованості. Важливим питанням обліку дебіторської заборгованості є її оцінка. Методи оцінки дебіторської заборгованості в Україні визначені П(С)БО 10 “Дебіторська заборгованість” і передбачають її відображення у балансі за чистою реалізаційною вартістю (за вирахуванням резерву сумнівних боргів).

В ході дослідження нами проведено критичний аналіз вітчизняних та зарубіжних методів обчислення величини резерву сумнівних боргів і визначено, що найбільш зручним для облікових цілей є метод визначення величини резерву сумнівних боргів на основі класифікації дебіторської заборгованості. Зважаючи на те, що резерв сумнівних боргів є прогнозованою величиною, яка підлягає відображенню в обліку з подальшим її коригуванням, спростовує необхідність виконання складних розрахунків щодо обчислення коефіцієнта сумнівності. У цьому напрямку пропонується використовувати метод припущення щодо відсотку сумнівних боргів за кожною класифікаційною групою³.

1 Адамик О.В. Бухгалтерський облік розрахунків// Вісник. Економіка. Випуск 52. – Київ: Київський національний університет ім. Т.Г. Шевченка, Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2001. – С. 73-78.

2 Нападовська Л.В. Управлінський облік: Монографія – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2007.– С. 231–236.

3 Канцедал Н.А. Облік розрахунків з підприємницької діяльності сільськогосподарських формувань.//Автореферат, “Інститут аграрної економіки” Української академії аграрних наук. 2006.

В ринковому середовищі підприємницька діяльність будується на системі укладених договорів постачання та продажу продукції (робіт, послуг). У сучасних умовах економічних відносин між агентами договір постачання чи продажу продукції (робіт, послуг) стає важливішим об'єктом контролю та регулювання обліку діяльності підприємств. Цим обумовлюється необхідність його перетворення на зобов'язання, що відповідає критеріям “неухильності”, тобто зобов'язання, якого не можна уникнути без сплати його повної вартості (або вартості, збільшеної на розмір відповідних санкцій). Тому при укладанні господарського договору особливу увагу необхідно приділяти його суттєвим умовам. Головними ознаками суттєвості господарського договору як об'єкта бухгалтерського спостереження є його предмет, ціна, форма розрахунку та санкції при порушенні умов договору¹.

Визнання господарського договору об'єктом бухгалтерського обліку потребує розробки способів його відображення у обліковій системі. В зв'язку з цим пропонується ведення обліку господарських договорів товарного змісту на рахунках позабалансового обліку “Договірні зобов'язання” та “Договірні права” з моменту набуття договором юридичної сили. Головною особливістю, яка визначає прийоми та методи відображення господарських договорів на позабалансових рахунках, є врахування такої умови договору, як спосіб оплати: повна передоплата, часткова передоплата, оплата після одержання продукції.

Подальші позабалансові операції необхідно реєструвати одночасно зі змінами майнового та фінансового стану підприємства, що виникають внаслідок виконання сторонами договірних зобов'язань, і є підставою для бухгалтерських записів на рахунках 361 “Розрахунки з покупцями та замовниками”, 681 “Розрахунки за авансами одержаними”, 631 “Розрахунки з постачальниками та підрядниками”, 371 “Розрахунки за авансами виданими”

З метою покращення якості інформації та підвищення рівня її відповідності вимогам управління до складу елементів облікової політики сільськогосподарських підприємств пропонується включити наступні методи обліку і контролю розрахунків:

- облік господарських договорів на позабалансових рахунках;
- підвищення вимог щодо змісту та оформлення первинних документів з продажу продукції сільськогосподарського виробництва та запровадити уточнення товарної частини первинних документів з реалізації сільськогосподарської продукції у розрізі критеріїв її якості .
- уточнення правил документування фактів реалізації сільськогосподарської продукції, що передбачає визначення її продажної вартості у момент передачі покупцю;
- визнання необхідності документування фактів форс-мажорних обставин з метою адекватного відображення в обліку їх наслідків;
- використання спрощеної процедури визначення коефіцієнтів сумнівності при обчисленні величини резерву сумнівних боргів.
- встановлення необхідних строків зберігання ділової документації, що стосується зобов'язань або прав не нижче строків позовної давності Такі дані

1 Власова І.О. Методологічні аспекти обліку розрахунків // Вісник Національного технічного університету “ХПІ”. Збірник наукових праць. Тематичний випуск “Дослідження і оптимізація економічних процесів “Оптимум 2003” 23’ 2003”. – Харків: НТУ “ХПІ”, 2003. – С. 123–126.

потрібні для відновлення господарських операцій під час проведення ревізій, при листуванні з партнерами;

– удосконалення організації внутрішнього контролю розрахунків, що передбачає ведення Журналу оперативного контролю господарських договорів товарного змісту.

Особливості формування доходної частини бюджету Балтського району Одеської області

Гаріга Н., студент

Науковий керівник – асистент Власюк С.А.

Уманський державний аграрний університет

Сьогодні питання децентралізації бюджетної системи України виходять на перший план, адже фінансова децентралізація є однією з фундаментальних умов незалежності та життєздатності органів місцевої влади: децентралізація процесів ухвалення рішень збільшує можливості участі місцевої влади у розвитку підконтрольної їй території; фіскальна децентралізація сприяє ефективному забезпеченню суспільними послугами шляхом ретельнішого узгодження видатків органів влади з місцевими потребами і уподобаннями.

Тому саме місцевим бюджетам, як основній фінансовій базі органів місцевого самоврядування, належать особливе місце в бюджетній системі нашої держави. Важлива роль відводиться місцевим бюджетам і у соціально-економічному розвитку території, адже саме з місцевих бюджетів здійснюється фінансування закладів освіти, культури, охорони здоров'я населення, засобів масової інформації; також фінансуються різноманітні молодіжні програми, видатки по упорядкуванню населених пунктів¹.

На жаль, в цій ланці бюджетної системи зберігається безнадійно застарілий механізм централізованого регулювання вищестоящими органами доходів місцевих бюджетів. Це позбавляє місцевих органів влади фінансової самостійності, на довгі роки закріплює залежність розвитку місцевої економіки і соціальної сфери від можливостей і бажання вищестоящих органів влади вирішувати проблеми, що знаходяться на даній території районів, міст, селищ і сіл.

Таким чином, сьогодні з особливою гостротою постає проблема вироблення дієвого механізму, який би визначав нові принципи формування місцевих бюджетів, чітке розмежування функцій і повноважень усіх рівнів влади, а звідси – видатків кожного виду бюджету, і що саме головне – доходів між різними ланками бюджетної системи. Без бюджетної самостійності місцевих бюджетів з її численними складовими і врахування податкового потенціалу кожного регіону побудова і розвиток ефективної та дійової бюджетної системи України може зволікатися².

1 Огонь Ц.Г. Доходи місцевих бюджетів та напрямки їх реструктуризації / Огонь Ц.Г.// Фінанси України. – 2006. – № 1. – С. 3–12.

2 Павлюк К.В. Формування доходів місцевих бюджетів / Павлюк К.В.// Фінанси України. – 2006. – №4. – С. 24–37.

Проблеми фінансового забезпечення місцевого самоврядування є пріоритетними у фінансовій науці. Вони ґрунтовно досліджувалися, як зарубіжними авторами: Дж. Б'юкенен, П. Масгрейвам, Ш. Бланкарт, Дж. Оунс, так і вітчизняними: В.М. Федосов, О.Д. Василик, В.М.Опарін, К.В. Павлюк², О.Д. Данілов, Н.В. Стукало, Ц.Г Огонь¹, Ю.Ю. Трач¹ та ін.

Головною метою статті є специфіка формування доходної частини бюджету Балтського району Одеської області і шляхи вдосконалення системи його формування.

Розглянемо надходження до бюджету Балтського району Одеської області (табл.3.2).

Таблиця 3.2

Формування доходної частини бюджету Балтського району

Найменування доходів	2007 рік		2008 рік	
	грн.	%	грн.	%
Податкові надходження	12622257	23,2	16795161	21,5
Неподаткові надходження	2064005	3,8	2533913	3,2
Офіційні трансферти	39691084	73,0	58911243	75,3
Всього	54377346	100	78240317	100

Найбільше значення у формуванні доходу бюджету Балтського району мають податкові надходження і, перш за все, податок на прибуток підприємств, які належать до комунальної форми власності, прибутковий податок з громадян, платежі за використання природних ресурсів (плата за землю, лісовий дохід, плата за воду).

Не зважаючи на досить значний перелік місцевих податків та зборів (2 податки та 14 зборів), вони не відіграють значної фіскальної ролі у формуванні місцевого бюджету. Їхня питома вага складає лише 3-5% сукупних доходів бюджету Балтського району. Для бюджету Балтського району характерною є висока питома вага в доходах бюджетних трансфертів (дотацій та субвенцій) у 2007 році – 73%, 2008 році – 75,3 %.

Отже, значна частина доходів бюджету Балтського району формується за рахунок відрахувань з державного бюджету, що ставить соціально-економічний розвиток території в жорстку залежність від центрального бюджету. Про це свідчить зростання їх питомої ваги у 2008 році порівняно з 2007 роком на 2,3%.

З вище сказаного можна зробити висновок, що для перетворення місцевих бюджетів у ефективний інструмент соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць необхідно здійснити:

- зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування;
- удосконалення системи регулювання міжбюджетних відносин;
- посилення інвестиційної складової місцевих бюджетів;

¹ Трач Ю.Ю. Підвищення ефективності формування доходів місцевих бюджетів / Трач Ю. Ю.// Фінанси України. – 2005. – № 5. – С.83–84.

- підвищення ефективності управління коштами місцевих бюджетів та посилення контролю і відповідальності за дотримання бюджетного законодавства;
- оптимальний розподіл податків і зборів (обов'язкових платежів) між державним та місцевими бюджетами.

Все це буде сприяти ефективному формуванню доходної частини місцевих бюджетів за рахунок власних надходжень.

Роль і проблеми аудиту в Україні

Гаврилюк В.В., студент

Науковий керівник – к.пед.н., доцент Головка Л. Л.

Уманський державний аграрний університет

Розвиток України на сучасному етапі характеризується залученням зовнішніх та внутрішніх інвестиційних, кредитів, проведенням емісії цінних паперів, роздержавленням власності, приватизації майна і т.д.

Учасники цих процесів потребують достовірної і неупередженої інформації про фінансово-майновий стан, перспективи розвитку та фінансову стабільність суб'єктів господарювання. Подання достовірної та неупередженої інформації зацікавленим особам забезпечується через аудиторський висновок, про що свідчить віковий досвід зарубіжних країн, а також робота вітчизняних аудиторів.

Аудит в Україні виник на соціальне замовлення і, ще не маючи глибокої теорії, почав виконувати практичні завдання щодо підтвердження відповідної фінансової інформації. В своєму арсеналі аудитори, що прийшли на ринок серйозно і надовго, мають теорію і практику зарубіжного аудиту та вітчизняну методику проведення різного роду ревізій і перевірок.

Процес аудиту - це процес пізнання істини, який полягає в ретельному вивченні здійснених операцій і являє собою дослідження фактів минулого. Інтереси осіб, задіяних в господарському процесі: власника, адміністратора, службовців, підзвітних осіб, кредиторів і дебіторів, - суперечливі, і ці суперечності неминуче знаходять своє відображення в облікових регістрах.

Одним з найскладніших видів аудиторських перевірок є аудит необоротних активів.

Згідно із Законом України "Про аудиторську діяльність", поняття "аудиторська діяльність" містить в собі організаційне і методичне забезпечення аудиту, практичне виконання аудиторських перевірок (аудит) та надання інших аудиторських послуг.

Разом з цим аудиторські підприємства в Україні проводять роботи з приватизації майна державних підприємств, комерціалізації торгівлі, акціонування підприємств, готують матеріали для розгляду справ клієнтів в арбітражних судах. Завдяки аудиту здійснюються посередницькі контакти.

Аудит - це незалежна перевірка публічної бухгалтерської звітності, обліку, первинних документів та іншої інформації щодо фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання з метою визначення достовірності звітності, обліку, його повноти і відповідності чинному законодавству та встановленим нормативам. Таким чином, метою аудиту фінансової звітності є висвітлення аудитором висновку про те, чи відповідає фінансова звітність в усіх суттєвих аспектах інструкціям, які

регламентують порядок підготовки і представлення фінансових звітів. За результатами аудиту складається аудиторський висновок про реальний фінансовий стан суб'єкта господарювання. Отже, метою проведення аудиту є складання аудиторського висновку про фінансовий стан суб'єкта, що перевіряється. Основні завдання аудиту необоротних активів збирання та обробка достовірної інформації про господарсько-фінансову діяльність суб'єкта господарювання і формування на цій основі аудиторських висновків. Обставин адекватно відображати всі аспекти діяльності суб'єкта, що перевіряється. Для того, щоб скласти достовірний аудиторський висновок, аудитор повинен отримати безумовну гарантію того, що інформація, яка міститься у бухгалтерській документації та первинних документах, достатня та достовірна. Необхідність проведення аудиту обумовлюється потребою користувачів інформації про реальний фінансовий стан суб'єкта господарювання

Об'єктивність аудиторського висновку є обов'язковою умовою і однією з основних специфічних рис. Ця умова передбачається незалежністю аудиту і диктується потребами користувачів.

Впевненість у достовірності і повноті інформації, наданої аудитором користувачам, не є абсолютною. Аудит дає лише приблизний, хоч достатньо високий, ступінь цієї впевненості.

Аудиторський висновок не може бути свідченням абсолютної точності іншої інформації і гарантією її правильності, він може лише підтверджувати достовірність інформації. Аудит - це процес зменшення рівня інформаційного ризику для користувачів фінансових звітів.

Аудитор не затверджує звітів суб'єктів господарювання і не відповідає за саму звітність. Він тільки висловлює свою думку щодо фінансової звітності. Відповідальність за фінансову звітність лежить на керівниках господарюючого суб'єкта, що перевіряється. Аудит не звільняє керівництво суб'єкта від відповідальності.

Отже, для того, щоб скласти об'єктивну думку щодо інформації, яку він підтверджує, аудитор повинен: одержати обґрунтовану гарантію того, що інформація у бухгалтерській документації та інших джерелах даних про господарюючий суб'єкт достовірна і достатня; вирішити, чи правильно відтворена в обліку і звітності відповідна інформація.

Для проведення результативних перевірок аудитор повинен: добре володіти теорією аудиту; знати чинну на момент здійснення господарських операцій нормативну базу; володіти методикою організації аудиторських перевірок. Список використаних джерел:

Теоретичні проблеми обліку виробничих запасів

Гончарук В., магістрант

Науковий керівник – к.е.н., доцент Панкратова Л. А.

Уманський державний аграрний університет

Актуальною проблемою в економіці України є не залучення виробничих запасів і наросування обсягів, а використання їх. Прискорення обороту виробничих запасів на один лише день дасть змогу, в цілому по країні господарству вивільнити

значну частину коштів, зайняту у сфері обігу. Для цього потрібний дійовий економічний механізм впливу на ефективність використання виробничих запасів у державному секторі економіки.

Ринкові відносини вимагають перегляду системи бухгалтерського обліку. На сьогодні одним з найбільш складних і суперечливих питань українського обліку є облік виробничих запасів.

Дослідженню актуальних проблем обліку виробничих запасів заборгованості присвячені роботи вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема, таких як Білуха М.Т., Бутинець Ф.Ф., Кужельний М.В., Мурашко В.М., Савицька Г.В., Петрова В.І., Стражева В.І., Сопко В.В. та інші.

Для здійснення виробничої діяльності підприємство повинно мати речові засоби виробництва, які являють собою певні матеріальні виробничі ресурси. Матеріальні ресурси є засобами виробництва, які включають засоби праці і предмети праці. Поняття матеріальних запасів слід відрізняти від поняття матеріальних ресурсів, яке є більш загальним ніж матеріальні або виробничі запаси. В теоретичному розумінні матеріальні запаси є предметами праці, які одноразово використовуються у виробничому процесі, свою вартість відразу переносять на готову продукцію. В бухгалтерському обліку більшість предметів праці вважаються виробничими запасами. Але поняття матеріальні і виробничі запаси є дискусійним і трактується в літературних джерелах неоднозначно.

Реформування обліку в Україні і прийняття національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку (П(С)БО), зокрема П(С)БО 9 “Запаси”, призвело до появи нового бухгалтерського терміну “запаси”.

Згідно П(С)БО 9 запаси визнаються активами, якщо існує імовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов’язані з їх використанням та їх вартість може бути достовірно визначена. Порівняння цієї термінології визначення запасів з визначенням їх у міжнародному стандарті бухгалтерського обліку - МСБО 2 показує, що ці твердження мають аналогічний зміст. Аналіз концептуальних визначень термінології показує, що по суті виробничі запаси і матеріальні запаси стали визначатись в П(С)БО 9 запасами.

Гаджинський А.М. вважає, що матеріальні запаси – це вироби народного споживання та інші товари, які очікують вступ в процес особистого або виробничого споживання і знаходяться на різних стадіях виробництва і обороту продукції виробничо-технічного призначення. Крім того до виробничих запасів він відносить сировину, матеріали, комплектуючі вироби, купівельні напівфабрикати, моторне паливо, запасні частини, малоцінні швидкозношувані предмети, включаючи ріжучий і вимірювальний інструмент, інвентар, спецодяг.

Беляєв Ю.Я. під запасами розуміє “предмети праці, які в процесі виробництва перетворюються в ті чи інші продукти, або готову продукцію, призначену для особистого чи виробничого споживання”. Далі він пропонує “в більш широкому розумінні під запасами розуміти виробничі потужності і запасне устаткування, обслуговуючий персонал і транспортні засоби, готівку і бібліотечні фонди, рівень технічної і практичної підготовки спеціалістів, надійність технічних засобів і т.д. .

Так Саблук П.Т. під виробничими запасами розуміє запаси засобів виробництва, які знаходяться в складах суб’єкта господарювання і необхідні для

забезпечення безперервного виробничого процесу, причому це лише ті предмети праці, які ще не задіяні у процесі виробництва і зберігають свою натурально-речову форму.

Сучасні українські вчені та практики до товарно-матеріальних запасів (або матеріально-виробничих) відносять “товари, які були куплені підприємством і зберігаються на складі для наступної реалізації; готова продукція, напівфабрикати та незавершене виробництво; різні матеріали, що зберігаються на складі і призначені для переробки в процесі виробництва або для забезпечення виробничого процесу”.

Безруких П.С. виробничі запаси характеризує як “різні речові елементи виробництва, які повністю споживаються в кожному циклі і всю свою вартість переносять на вартість виробленої продукції, виконаних робіт і наданих послуг”. До виробничих запасів відносить сировину і основні матеріали, допоміжні матеріали, купівельні напівфабрикати, відходи (зворотні), паливо, тару і тарні матеріали, запасні частини, малоцінні швидкозношувані предмети.

Найбільш оптимальним, на нашу думку, є наступне визначення виробничих запасів. Виробничі запаси – це складова частина предметів праці, які приймають участь у виготовленні продукції, але безпосередньо ще не задіяні у виробничому процесі, споживаються протягом одного виробничого циклу і всю свою вартість переносять на вартість кінцевого продукту.

Проблеми обліку, контролю і аналізу ефективного використання оборотних активів підприємства

Гордєєва І.В., студент

Науковий керівник – к.е.н., ст. викладач Бобко В.В.

Уманський державний аграрний університет

Для підприємств України є важливим виявлення нагальних проблем обліку оборотних активів оборотних активів, що потребують вирішення, оскільки це сприяє забезпеченню формування достовірної, достатньо аналітичної інформації щодо оборотних активів для цілей управління. Крім того, важливе значення має контроль за збереженням та раціональним використанням в процесі виробництва оборотних активів.

Серед відомих науковців, які в своїх працях детально розглядали питання аналізу оборотних активів слід відзначити таких зарубіжних вчених як Велми Глен А., Сигел Дж., Шим Дж., Е.С.Хедріксен, а також вітчизняних Ф.Ф. Бутинець, Н.М. Грабова, Ю.К. Гришкунайте, Н.В. Дубенко, А.Г. Загородній, А.Ш. Маргуліс та інших.

Фінансовий аспект формування та використання оборотних активів висвітлений в працях І.А. Бланка, О.Д. Василика, проф. Н.В. Колчена, Д.С. Молякова та ін. Питання управління та контролю оборотних активів розглядають

Л.В. Пан, Р.С.Сорока. Економічний аспект формування та використання оборотних активів висвітлені в працях А.Н. Бородавкіна, Г.О. Крамаренко та інших вчених¹.

Велш Глен А., Н.М. Грабова, А.Г. Загородній, Н.В. Колчина, А.Ф. Кондратьєва, Е.С. Хендриксен, Р.Л. Хом'як та ін. під оборотними коштами розуміють грошові ресурси, що авансуються в оборотні виробничі фонди обігу для забезпечення безперервності виробництва та реалізації продукції.

П(С)БО 2 «Баланс» визначає, що оборотні активи – це грошові кошти та їх еквіваленти, не обмежені у використанні, а також інші активи, які призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу².

Мельник Л.Г. та Корінцева О.І. вважають, що важливим напрямом поліпшення використання оборотних коштів є раціональне використання матеріальних ресурсів, зниження матеріаломісткості продукції.

Існує проблема щодо складу МШП. Згідно п.6 П(С)БО 9 України для цілей бухгалтерського обліку до складу запасів включають МШП, що використовуються протягом не більше одного року або нормального циклу, якщо він більше одного року. Крім того, П(С)БО 9 «Запаси» не містить переліку МШП, тому підприємства самі встановлюють і відображають в наказі про облікову політику склад МШП.

Ще однією проблемою, пов'язаною з організацією аналізу на підприємстві, є складна система цін на оборотні активи. Вивчаючи порядок використання облікової ціни та оптових договірних цін, слід зазначити, що застосування таких цін на підприємстві забезпечує єдність синтетичного й аналітичного обліку. Вважаємо, що з розвитком ринкових відносин стабілізуватимуться і договірні ціни, а це сприятиме спрощенню методики обліку.

Необхідно зазначити, що порядок формування витрат у фінансовому обліку дає широкі можливості для вуалювання доходів шляхом здійснення недоцільних витрат, а формування валових витрат в податковому обліку у зв'язку зі своєю направленістю на збільшення бази оподаткування передбачає жорсткий порядок формування валових витрат та цим стимулювання, наприклад, до вживання заходів щодо стягнення дебіторської заборгованості³.

Отже, для удосконалення процесу управління оборотними активами потрібно проводити більш різноманітні аналітичні дослідження, звертаючи особливу увагу на специфіку галузі, в якій працює підприємство. Не менш важливим є здійснення прогнозування показників ефективності використання оборотних активів. Дотримуючись запланованих показників можна простежити, чи відбулося погіршення роботи підприємства, а також визначити причини, що його викликали. В такому випадку завданням управління стане усунення факторів, які негативно вплинули на роботу підприємства.

1 Бухгалтерський управлінський облік. Навчальний посібник/під ред. Ф.Ф. Бутинця, Л.В. Чихлявської, Н.В. Герасимчука. Житомир: ЖІТІ, 2000р – 448с.

2 Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс», затверджений наказом Міністерства фінансів України від 31.03.1999р. №87 (зі змінами та доповненнями).//Законодавство України 2005р. Правова бібліотека «Інфодиск».

3 Павловська О.В. Формування оптимального розміщення оборотних активів суб'єктів господарювання. Фінанси України – 2001р - №7 ст.80.

Проблеми обліку розрахункових операцій

Дворська Т., магістрант

Керівник – к.е.н., доцент Панкратова Л.А.

Уманський державний аграрний університет

Криза платежів, яка є наслідком низького рівня договірної, розрахунково-платіжної, касової дисципліни у народному господарстві, у свою чергу ще більшою мірою сприяє зниженню цього рівня, посилює товарно-грошову незбалансованість економіки України і спричиняє не виправдано високі темпи інфляції.

Підприємства постійно здійснюють розрахунки. Досвід показує, що швидкість проведення розрахункових операцій може змінюватися від кількох місяців, як це було раніше по рахунках у промисловості й сільському господарстві, до кількох годин, що стало можливим завдяки введенню системи електронної пошти між банками та спеціальних карток. Чим швидше відбувається процес розрахунків, тим ефективніше працює економіка. Важливу роль у цьому відіграє правильна організація обліку розрахункових операцій, який має здійснюватись з урахуванням діючих нормативних матеріалів і практики роботи підприємств. Це дає змогу уникати зайвих витрат, штрафних санкцій¹.

Дослідженню питань з організації обліку розрахунків з постачальниками і покупцями суттєвий вклад зробили відомі вчені: В.М.Алексейчук, А.І. Берlach, А.Гропеллі, М.Я.Дем'яненко, Е.Мікбанг, Л.М.Миркін, М.І Саблук, та інші.

Проте, економісти Білик Ю. і Голов С, вважають, що незважаючи на постійну величезну кредиторську заборгованість та блокування рахунків, особливо в останні три роки, більшість ефективних підприємств досі існують лише завдяки безгрошовим схемам розрахунків, таким як бартер, що дозволяє не платити кредиторам і в бюджет².

Слід зазначити, вважає економіст Фомін Ф.³, що безготівкові розрахунки проводяться на певних принципах ігнорування яких призводить до порушення технологічного процесу виробництва та фінансових ускладнень. Наявність коштів у платника - один з важливих принципів розрахунків. В умовах економічної кризи слід удосконалювати форми безготівкових розрахунків. Безумовно, жодна форма розрахунків не створює додаткових коштів. Проте, в умовах ринку, слід запровадити саме таку форму, яка б гарантувала своєчасне і повне надходження коштів на рахунок виробника продукції.

На сучасному етапі, в залежності від конкретних умов сільськогосподарські підприємства використовують різні форми безготівкових

1 Проблеми організації обліку розрахунків з постачальниками і покупцями / А.Юрченко, В.Горохов, С.Пікущая, Л.Скалозуб // Все про бухгалтерський облік. – 2005. – №94. – с.35-41

2 Бухгалтерський облік у торгівлі / Л.Сук, П.Сук // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2005. – №5. – с.8-19

3 Проблеми організації обліку розрахунків з постачальниками і покупцями / А.Юрченко, В.Горохов, С.Пікущая, Л.Скалозуб // Все про бухгалтерський облік. – 2005. – №94. – с.35-41

розрахунків, регламентовані Інструкцією №7 "Про безготівкові розрахунки в господарському обороті України"¹.

Недолік календарної черговості заключається в тому, що платежі, які відіграють вирішальну роль в господарській діяльності не мають пріоритету, і в ряді випадків не можуть бути проведені. Ряд авторів² вважають необхідним перехід до першочергової оплати товарів і послуг що в значній мірі! буде сприяти покращенню розрахунків в господарстві, ліквідації зверх планових запасів товарно-матеріальних цінностей на підприємствах, як однієї з основних причин неплатежів. П.Т. Саблук і М. Я. Дем'яненко вважають, що при функціонуванні режиму календарної черговості платежів колективу підприємства, вирішуючи проблему своєчасності оплати праці робітників, будуть одночасно вирішувати проблему загальної своєчасності платежів і суворо контролювати свої потреби в платежах з наявними ресурсами їх здійснення².

Вказані вади та інші проблеми, в тому числі й проблеми розрахунків, пов'язані з відсутністю умов для реалізації продукції вітчизняного товаровиробника. Кризові явища в аграрному секторі економіки України вглиблюються і проявляються у зниженні ефективності виробництва, розриві і економічних, технологічних і організаційно-господарських зв'язків.

Найбільш важким податковим тягарем для всіх сільськогосподарських товаровиробників є податок на додану вартість. Досить послатися хоча б на те, що сільськогосподарські підприємства у першому півріччі 2007 року мають доходів менше, ніж фактичних втрат. До того ж вони в цей період сплачують податок на додану вартість постачальникам більше, ніж одержують від реалізації своєї продукції. Виникає розрив між оплаченими й отриманими сумами ПДВ. Звідси постійне фінансове навантаження. Усе це свідчить про те, що ПДВ не враховує специфіки сільськогосподарського виробництва, поглиблює фінансовий розрив між надходженням і використанням коштів, створює умови для бартеризації розрахунків, зменшує надходження коштів до державного бюджету.

Перехід на нову систему бухгалтерського обліку за національними стандартами бухгалтерського обліку та новим Планом рахунків розрахунки з постачальниками і покупцями мають дуже велике значення для точного і об'єктивного відображення в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності результатів господарсько-фінансової діяльності підприємства.

Однією з основних проблем є також недосконалість реєстрів аналітичного і синтетичного обліку розрахунків з постачальниками і покупцями.

На основі приведеного огляду літературних джерел по проблемах обліку розрахункових операцій з постачальниками і покупцями, можна зробити висновки, що проблеми організації і обліку розрахунків ще не вирішені і потрібен постійний пошук шляхів їх удосконалення.

1 Бухгалтерський облік у торгівлі / Л.Сук,П.Сук // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2005. – №7. – с.12-22

2 Бухгалтерський облік у торгівлі / Л.Сук,П.Сук // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2005. – №8. – с.14-24

Удосконалення обліку праці та її оплати у СТОВ ім. Ватутіна Звенигородського району Черкаської області

Кирилюк С.С., студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Загребельна Н.І.

Уманський державний аграрний університет

Для загального вдосконалення бухгалтерського обліку у СТОВ ім. Ватутіна Звенигородського району Черкаської області важливе значення має поліпшення організації обліку праці і її оплати, оскільки дана ділянка облікових робіт є найбільш трудомісткою.

Питаннями удосконалення обліку праці та її оплати займалися такі вчені та практики як Волошина Н.А., Габрук О.М., Дієсперов В.С., Жук Н.А., Загребельна Н.І. Кубко О.Л., Козаченко Т.С., Пізенгольц М.З. та інші.

Основним напрямом вдосконалення обліку праці в підприємстві є поліпшення організації первинного обліку.

Первинний облік, документальне оформлення операцій в низових підрозділах господарства — це основа бухгалтерського обліку в кожному підприємстві. Там, де раціонально побудований первинний облік, як правило, добре поставлений і бухгалтерський облік. Навпаки, відсутність належного порядку в організації первинного обліку — одна з найважливіших причин незадовільної постановки бухгалтерського обліку¹.

Провівши аналіз первинного обліку у СТОВ ім. Ватутіна ми дійшли висновку, що підприємство мало забезпечене бланками документів державного зразка і тому використовує деякі первинні документи довільної форми, а сам облік ведеться задовільно. Так, що у більшості документів відсутні необхідні реквізити. Щоб усунути дані недоліки доцільно замовити у типографії бланки необхідних документів, які будуть оновлені і пристосовані до потреб даного підприємства, а також провести роз'яснювальну роботу з працівниками щодо правильного заповнення бланків документів.

Наступним напрямом вдосконалення обліку праці у СТОВ ім. Ватутіна є поліпшення ведення аналітичного та синтетичного обліку. Так, на думку, для більш ефективної організації обліку розрахунків з робітниками і службовцями до рахунка 66 "Розрахунки з оплати праці" доцільно було б ввести не три субрахунки, а вісім. Це такі додаткові субрахунки: 663 — розрахунки за оплатою відпусток, 664 — розрахунки за виплатою допомоги по тимчасовій непрацездатності за рахунок підприємства, 665 — розрахунки за виплатою допомоги по тимчасовій непрацездатності за рахунок Фонду соціального страхування, 666 — премії та заохочення, 667 — компенсаційні виплати, 668 — інші виплати.

Впровадження даних субрахунків дасть змогу розмежувати витрати на оплату, що входять до фонду оплати праці і не входять до нього, але обліковуються на рахунку 66. Крім того, ще дасть можливість здійснювати контроль за цими виплатами.

¹ Жук Н.А. Первинний облік праці і оплати на сільськогосподарських підприємствах / Бухгалтерський облік і аудит.- 5/2003. -с.59-65

Важливе значення для організації обліку праці та її оплати має також правильне ведення реєстрів обліку. У СТОВ ім. Ватутіна для обліку нарахування та утримання із заробітної плати узагальнюючим реєстром, в якому відображаються розрахунки по заробітній платі з кожним працівником, є Книга обліку розрахунків по оплаті праці. В даному реєстрі зазначається прізвище та ініціали кожного працівника. В окремі графи розділу «Нараховано» записують суми нарахованої основної і додаткової заробітної плати за її видами та інші виплати. У розділі «Утримано і виплачено» спочатку в окремих графах записують видану із каси заробітну плату за другу половину минулого місяця і аванс в рахунок заробітку за першу половину звітного місяця. Після цього відповідно до Законів України із заробітної плати працівників підприємства утримуються внески до фондів соціального страхування та податок з доходів фізичних осіб. І тільки після цього вказуються інші утримання: за виконавчими листами, неповернуті підзвітні суми в установленний термін, а також за заявами працівників. Далі визначають залишок на кінець місяця та суму, яка належить до видачі.

На нашу думку, як узагальнюючий реєстр, в якому відображаються розрахунки по заробітній платі з кожним працівником, доцільніше застосовувати Розрахунково-платіжну відомість, а не Книгу обліку розрахунків по оплаті праці, тому, що застосування Книги має певні недоліки: вона є зброшурованою і тому одночасно може використовуватися і заповнюватися лише однією особою, а в ситуаціях, коли необхідно швидко здійснити всі нарахування, це займає значний відрізок часу, на відміну від Розрахунково-платіжної відомості, яку в даному випадку може заповнювати відразу декілька осіб по різних підрозділах.

Існують також недоліки, які характерні для обох вище сказаних документів¹. Як відомо із Закону України «Про загально обов'язкове страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням», перші п'ять днів непрацездатності оплачуються за рахунок коштів підприємства і ця сума відноситься на 949 субрахунок «Інші витрати операційної діяльності», а починаючи з шостого дня – за рахунок Фонду соціального страхування і відноситься на субрахунок 652 "Розрахунки та соціальним страхуванням" або на субрахунок 656 "Розрахунки за соціальним страхуванням від нещасних випадків на виробництві".

Виходячи з цього, як у Книзі обліку розрахунків по оплаті праці, так і у Розрахунково-платіжній відомості, на нашу думку, доцільно вказувати назву усіх граф, а графу "Лікарняні" розділити на дві, в одній відображати суми нарахованих лікарняних, що виплачуються за рахунок коштів підприємства, а в другій – суми, що виплачуються за рахунок Фонду соціального страхування. Також і по видах нарахувань, і по видах утримань потрібно вказувати кореспондуючі рахунки.

Дані удосконалення в обліку праці та її оплати сприятимуть більш ефективній організації облікових процесів у СТОВ ім. Ватутіна Звенигородського району Черкаської області.

1 Волошина О.І. Розрахунки з оплати праці та соціальних виплат / Облік . фінанси АПК. — 2/2005. — С.36-40.

Проблеми обліку поточних біологічних активів тваринництва

Кирнасівська Н., студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Загребельна Н.І.

Уманський державний аграрний університет

В наш час облік в Україні відходить від радянських форм до більш сучасних, які нас мають наблизити до світових стандартів. Тобто, облікова система йде новими прогресивними шляхами. Не залишилась без новацій і система обліку в сільському господарстві. Зокрема, однією зі сходинок цього процесу стало прийняття П(С)БО 30 «Біологічні активи». Дане положення не є досконалим, тому багато вчених працюють над його доопрацюванням і вносять свої пропозиції.

Дослідженням організації обліку поточних біологічних активів тваринництва займаються вітчизняні та закордонні вчені Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, М.Я. Дем'яненко, В.М. Жук, Б.В. Мельничук, Н.І. Загребельна, Б.С. Гузар, Г.Ю. Аніщенко, Л.Л. Головка, В.Б. Моссаковський, М.Ф. Огійчук, Л.К. Сук, П.Л. Сук та інші. Аналіз цих публікацій дає підстави стверджувати, що на даний час ще залишаються мало вивченими питання ведення обліку тварин в умовах застосування П(С)БО 30.

В цій статті приділяється увага обліку поточних біологічних активів тваринництва. Ця галузь є специфічною, тому проблеми, які виникають не завжди носять загальний характер. Ці проблеми з'явилися в перші роки після впровадження на підприємствах П(С)БО 30 «Біологічні активи».

Існують такі основні аспекти виникнення проблем:

- при оприбуткуванні тварин;
- при оприбуткуванні продукції одержаної від тварин;
- при вибутті тварин.

1. При оприбуткуванні надходження тварин бухгалтера потрапляють в залежність від великої маси первинних документів, які потрібно заповнити. Така ситуація склалася через те, що не має впроваджених накопичувальних документів, які б задовольняли потреби обліку.

2. Також бувають випадки, коли від корів, переведених на відгодівлю, одержують молоко, але оприбутковують його як від корів основного стада. Всі зазначені недоліки в обліку одержаної продукції від поточних біологічних активів викривляють оцінку такого показника, тобто:

- необґрунтовано занижується оцінка приплоду і молока, одержаних від корів основного стада; завищується оцінка приросту живої маси усього молодняку тварин і тварин на відгодівлі¹.

3. Є проблема, на наш погляд, і в визначенні валового приросту живої маси. Вона має одну неточність, яка часто призводить до хибної думки бухгалтерів сільськогосподарських підприємств. При визначенні валового приросту живої маси вираховують вагу всього поголів'я молодняку та дорослих тварин на відгодівлі, яке загинуло. Однак, падіж (загибель) тварин може статися з різних причин: нещасний випадок, з вини матеріально

¹ Ратушна О.П. Проблеми первинного обліку поголів'я молодняку ВРХ та шляхи їх перетворення. // Збірник наукових праць студентів УДАУ, 2006.

відповідальної особи, внаслідок стихійного лиха, хвороби тощо. Ми підтримуємо пропозицію вчених¹, що при визначенні валового приросту живої маси необхідно брати до уваги не живу масу всього падежу, а тільки прийняту за рахунок підприємства. Вартість тварин, які загинули внаслідок стихійного лиха, відшкодовується страховими компаніями (якщо вони були застраховані), а вартість тварин, які загинули вини матеріально відповідальної особи - винними у загибелі особами.

Отже, методика визначення приросту живої маси молодняку тварин і дорослих тварин на відгодівлі, а також обліку падежу тварин, особливо великої рогатої худоби, має ряд суттєвих недоліків.

По-перше, на собівартість приросту живої маси значно впливають втрати від падежу молодняку тварин і дорослих тварин на відгодівлі, тому що жива маса тварин, які загинули, повністю вираховується з отриманого приросту даної облікової групи, включаючи живу масу тварин, яка перейшла з попередніх років. Тобто уся загибель розглядається як втрати виробництва приросту живої маси звітного періоду.

По-друге, падіж тварин відображається, як мінімум, на трьох рахунках (232;947;99).

Це ускладнює аналіз падежу, усунення його причин і перешкоджає боротьбі за збереження поголів'я молодняку тварин.

По-третє, часто при обробці звітів про рух тварин і птиці на фермі та при проведенні операцій по загибелі тварин за рахунками бухгалтерського обліку бухгалтерія не має від адміністрації підприємства конкретних вказівок за фактами падежу. Трапляються випадки, коли такі питання вирішуються судово-слідчими органами, внаслідок чого з'являються умовні або неточні записи. Деякі з них потім виправляються, а деякі забувають виправити.

Таким чином, існуючий порядок обліку поточних біологічних активів тваринництва не розкриває впливу загибелі тварин на собівартість приросту живої маси. Працівники ферм не отримують із бухгалтерії інформацію про грошову оцінку цих фактів, що знижує їх відповідальність за брак у роботі підрозділів.

Отже, уже вище сказане свідчить про те, що система обліку має ряд недоліків, які потрібно приймати до уваги і ліквідовувати. З метою усунення вище наведених недоліків вчені пропонують, і ми їх підтримуємо, такі пропозиції:

- деякі разові первинні документи переробити так, щоб їх можна було використовувати протягом місяця, як накопичувальні (наприклад Акт на оприбуткування приплоду тварин);

до живої маси тварин, яка залишилася на кінець звітного періоду, додавати масу тварин, які вибули у звітному періоді, загибель яких віднесена на рахунок підприємства, а з одержаного підсумку вирахувати вагу тварин, які були на початок звітного періоду та вагу тварин, які надійшли у групу протягом звітного періоду.

¹ Гузар Б.С., Загребельна Н.І., Л.Л.Головко, Г.Ю.Аніщенко Особливості обліку поточних біологічних активів тваринництва.// Економіка АПК, 2008 - №3.

Удосконалення обліку фінансових результатів

Кісельова А.О., студент

Науковий керівник – к.е.н., ст. викладач Бобко В.В.

Уманський державний аграрний університет

Постановка проблеми. Світова економічна криза істотно вплинула на економіку аграрного сектору України та призвела до погіршення його соціально-економічного розвитку.

Зниження темпів виробництва продукції і окупності витрат обумовило погіршення фінансової результативності сільськогосподарського виробництва. Однією з основних причин цього є незадовільне нормативно – правове забезпечення обліку, зокрема, фінансових результатів.

Недостатнє розкриття досліджуваних питань в економічній літературі, а також їх практична значущість обумовили вибір теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показує, що даною проблемою займаються багато вчених: Ф.Ф. Бутинець, М.Я. Дем'яненко, Г.Г. Кірейцев, В.Г. Лінник, В.Б. Моссаковський, П.Т. Саблук, Л.К. Сук.

Метою дослідження є вивчення та розкриття теоретичних основ формування фінансових результатів, аналіз сучасного стану обліку фінансових результатів та визначення основних шляхів його удосконалення.

Результати дослідження. Об'єктивність рішень, передусім, залежить від наявності достовірної інформації про діяльність підприємства зокрема щодо витрат і доходів як основних складових фінансових результатів. Однак існуюча практика формування інформації свідчить про відсутність цілісної системи відображення і визначення фінансових результатів, що не дає змоги об'єктивно їх оцінювати й передбачати.

Так, Є.Д. Чацкіс вважає, що фінансовий результат – це підсумок господарської діяльності підприємств (організацій), визначений як різниця між сумою доходів і витрат, тобто прибуток або збиток¹.

Необхідно також привернути увагу до визначення поняття «дохід», яке наведене в чинних нормативних документах, а саме в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: «дохід визнається під час збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків учасників підприємства), за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена»².

У міжнародному стандарті бухгалтерського обліку 18 «Дохід», поняття «дохід» визначається, як у вітчизняній практиці згідно з податковим законодавством, передбачається визначення так званого валового доходу, який далеко не завжди має реальне наповнення фінансовими ресурсами³.

В економічній літературі існує багато різних поглядів на вирішення цієї проблеми. Притримуємося наступної точки зору, викладеної багатьма вітчизняними

1 Толковый словарь финансово-бухгалтерских терминов и понятий / Е. Д. Чацкис (сост.). – Донецк: Сталкер, 1996. – 320с.

2 П(С)БО 15 «Дохід», затв. наказом МФУ від 31.12.99 р. № 318. // Бухгалтерський облік і аудит. – 1999. – №12. – С. 40-42.

3 Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 2000. / Пер. з англ.; за ред. С.Ф.Голова. – К.: Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 2000. – 1272 с.

та іноземними вченими, а саме: витрати – це грошовий вираз суми ресурсів (матеріальних цінностей, амортизаційних відрахувань, заробітної плати і т.д.), які повністю використані підприємством у процесі виробництва та реалізації продукції (робіт, послуг) протягом звітного періоду.

На нашу думку, фінансовий результат – це вираження в грошовій формі результату господарської діяльності підприємств у цілому або на окремій ділянці їх роботи, розрахований порівнянням суми витрат з отриманими доходами.

Із переходом до нових стандартів бухгалтерського обліку виникла потреба у розробці нових регістрів синтетичного і аналітичного обліку, рому числі й регістрів для обліку доходів.

Для розширення можливостей використання облікової інформації про отримані доходи пропонується підприємству використовувати розроблені аналітичні відомості обліку доходів, які побудовано в розрізі видів діяльності, зокрема, звичайної – операційної (основної та іншої операційної). А саме Аналітична відомість обліку доходів від основної діяльності – призначена для відображення облікової інформації про доходи від реалізації готової продукції (товарів, робіт, послуг).

Вона призначена для аналітичного відображення облікової інформації про доходи підприємства, а також для її попереднього накопичення, групування та узагальнення даних, що містяться в первинних документах.

Висновки. Її застосування в практичній діяльності підприємств розширить можливість використання облікової інформації про доходи, дозволить керівництву приймати обґрунтовані управлінські рішення, здійснювати процеси контролю, аналізу та прогнозування прибутку з метою його оптимізації.

Удосконалення обліку розрахунків з постачальниками і покупцями в аграрних підприємствах

Козоріз А., студент
Уманський державний аграрний університет

Криза платежів, яка є наслідком низького рівня договірної, розрахунково-платіжної, касової дисципліни у сільському господарстві, ще раз переконує в актуальності питань удосконалення системи взаємовідносин і організації обліку розрахунків в аграрних підприємствах.

В умовах ринкових відносин діюча система розрахунків з постачальниками і покупцями не відповідає вимогам прискорення грошового обігу і зміцнення фінансового стану підприємств, що призводить до нестабільності у постачанні необхідних товарно-матеріальних ресурсів.

Облік розрахунків з покупцями та постачальниками є найважливішою ділянкою бухгалтерської роботи, оскільки на цьому етапі формується основна частина доходів та грошових надходжень підприємств. Розрахунки - одне з найбільших масових явищ в господарському житті будь-якого підприємства. Здійснюючи безперервний процес виробництва, кожне підприємство, з одного боку, купує сировину, матеріали, паливо, тару, товари, а з іншого - реалізує готову продукцію.

В аграрних підприємствах сьогодні відсутній поточний систематизований облік

претензій. Це ускладнює контроль за правильністю розрахунків з постачальниками і покупцями, веде до пропусків строків, встановлених банком для часткової або повної відмови від оплати з причин невідповідності умовам договорів поставок і виникненню інших порушень договірної дисципліни. Для усунення вказаних недоліків пропонуємо застосовувати картку оперативного обліку. Записи в цю картку регулярно має проводити головний бухгалтер, який здійснює облік банківських операцій. Підставою для відображення в картці є розрахунково-платіжні і банківські документи. Ведення картки оперативного обліку потребує незначних додаткових витрат праці облікового персоналу, але з'являється можливість підвищити контрольні функції обліку і покращити стан розрахунків, попередити штрафи за порушення розрахункової дисципліни.

З метою покращення розрахункової дисципліни і для скорочення дебіторської і кредиторської заборгованості пропонуємо використовувати в підприємствах Журнал своєчасного надходження виручки, який дасть можливість контролювати своєчасність надходження виручки на поточний рахунок.

В даний час облікові працівники багато робочого часу затрачають на реєстрацію товарно-транспортних накладних на реалізацію сільськогосподарської продукції і прийомних квитанцій. Обсяг цих робіт збільшується, якщо на кілька накладних виписана одна квитанція. По різних причинах підсумкові дані квитанцій не співпадають з підсумковими даними накладних. Для скорочення обліку необхідно об'єднати товарно-транспортну накладну і приймальні квитанції у формі одного документа, і одночасно виключити транспортний розділ, так як він в підприємствах не заповнюється.

Також в товарно-транспортній накладній на відправку-приймання зерна (ф.№1 с.-г. зерно) для визначення залікової маси зерна необхідно ввести наступні дані: вологість, пошкодженість, домішки, скидка (-), надбавка (+). Такі реквізити, як ціна і сума по відправленій і прийнятій продукції є різними, оскільки для підприємства це планова ціна, а для хлібоприймального підприємства, закупівельна. Тому необхідно передбачити графу «закупівельна ціна».

Також одним з недоліків організації розрахунків в аграрних підприємствах є те, що в них не формується резерв сумнівних боргів, хоча в П(С)БО 10 „Дебіторська заборгованість” передбачено, що дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги відображається в балансі за чистою реалізаційною вартістю, яка розраховується як різниця первісної вартості дебіторської заборгованості та суми резерву сумнівних боргів. Відповідно до П(С)БО 10 сума резерву сумнівних боргів визначається за трьома варіантами:

1. виходячи із платоспроможності окремих дебіторів;
2. виходячи із питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг на умовах наступної оплати;
3. на основі класифікації дебіторської заборгованості.

Вважаємо, що найдоцільнішим є метод створення резерву сумнівних боргів, виходячи з платоспроможності окремих дебіторів. Він передбачає аналіз платоспроможності за попередні періоди кожного з дебіторів підприємства. За таким методом сума резерву сумнівних боргів визначається з урахуванням відсотка безнадійної заборгованості щодо оплати дебіторської заборгованості кожним дебітором за періоди та суми дебіторської заборгованості за звітний період.

Впровадження запропонованих нами пропозицій дасть змогу уникнути

помилки, скоротити затрати часу, сприяти обґрунтованому відображенню дебіторської і кредиторської заборгованості у фінансовій звітності.

Удосконалення обліку виробництва продукції тваринництва

Корунець О.М., магістрант

Науковий керівник – к.е.н., ст. викладач Бобко В.В.

Уманський державний аграрний університет

Постановка проблеми. Україна, як держава із ринковою економікою, інтегрованою в СОТ, повинна відповідати високим стандартам цієї організації, особливо в контексті продовольчої безпеки. Важливою складовою якої є галузь тваринництва.

Потрібно зазначити, що особливості сільського господарства суттєво впливають на організацію і технологію виробництва, і, відповідно, на побудову бухгалтерського обліку.

Питання обліку витрат на виробництво продукції тваринництва є предметом досліджень ряду вчених-економістів. Серед яких, зокрема: Л.Сук, П.Сук, М.Огійчук, А. Харитоновна, О. Бірюкова, О.Остапчук, тощо.

Мета дослідження. Метою дослідження є вивчення стану та розробка рекомендацій з удосконалення бухгалтерського обліку виробництва продукції тваринництва.

Результати дослідження. Як наслідок впровадження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 30 „Біологічні активи”¹ та Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку біологічних активів² виник ряд питань, серед яких найбільш актуальними є оцінка біологічних активів і сільськогосподарської продукції за справедливою вартістю та методика їх обліку в системі рахунків.

Згідно з п. 4 П(С)БО 30 "Біологічні активи" біологічним активом є "тварина або рослина, яка в процесі біологічних перетворень здатна давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи, а також приносити в інший спосіб економічні вигоди"¹.

Як свідчить практика, мають місце певні недоліки у відображенні в обліку падежу тварин, особливо великої рогатої худоби.

По-перше, на собівартість приросту живої маси значно впливають втрати від падежу молодняку тварин і дорослих тварин на відгодівлі, тому що жива маса тварин, які загинули, повністю вираховується з отриманого приросту даної облікової групи. Тобто уся загибель розглядається як втрати виробництва приросту живої маси звітного періоду.

По-друге, падіж тварин відображається, як мінімум, на трьох рахунках (232; 947; 99). Це ускладнює аналіз падежу, усунення його причин і перешкоджає боротьбі за збереження поголів'я молодняку тварин.

1 Положення (стандарт) бухгалтерського Обліку 30 «Біологічні активи», затв. наказом Міністерства фінансів України від 11.05. 2005 р. № 790 - [Електронний ресурс]. Режим доступу: [http://Ліга: Еліт Закон Copyright: ІАЦ "Ліга"](http://Ліга: Еліт Закон Copyright: ІАЦ). – 2009.

2 Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів, затверджені наказом Міністерства фінансів від 29.12.2006 року №1315 // Бухгалтерія в сільському господарстві. - 2007. -№4. - С. 17-32.

По-третє, часто при обробці звітів про рух тварин і птиці на фермі та при проведенні операцій по загибелі тварин за рахунками бухгалтерського обліку, бухгалтерія не має від адміністрації підприємства конкретних вказівок за фактами падежу. Трапляються випадки, коли такі питання вирішуються судово-слідчими органами, внаслідок чого з'являються умовні або неточні записи. Деякі з них потім виправляються, а деякі забувають виправити. Таким чином, існуючий порядок обліку поточних біологічних активів тваринництва не розкриває впливу загибелі тварин на собівартість приросту живої маси.

Для усунення вказаних недоліків запропоновано змінити кореспонденцію рахунків на списання загиблого молодняку тварин і дорослих тварин на відгодівлі.

Так, доцільно при загибелі молодняку великої рогатої худоби народження попередніх років і дорослих тварин на відгодівлі, їх живу масу на початок року та балансову вартість необхідно списувати на збитки підприємства. Приріст живої маси звітного періоду і його вартість необхідно списувати методом сторнування за дебетом рахунка 212 або 213 „Поточні біологічні активи” і кредитом 232 „Тваринництво”.

Вважаємо доцільним для виявлення втрат від падежу й поліпшення аналізу собівартості приросту живої маси всього падежу молодняку великої рогатої худоби і дорослих тварин на відгодівлі без урахування причин зосередити на одному рахунку 24 „Брак у виробництві”, де виділити окремий субрахунок 241 „Падіж молодняку та дорослих тварин на відгодівлі”. До нього відкриті окремі аналітичні рахунки за видами тварин (велика рогата худоба, свині і т.д.). На цей рахунок доцільно відносити всі додаткові витрати, пов'язані з ліквідацією падежу, дорізуванням, білуванням тощо. З цього рахунку, після виявлення повної суми втрат від падежу тварин і її причин, списувати її на рахунки 20, 21, 94, 99.

Таким чином, запропонований метод обліку падежу молодняку великої рогатої худоби і дорослих тварин на відгодівлі дозволить:

- більш точно визначати собівартість приросту живої маси;
- визначити фактичні розміри втрат від падежу;
- мати об'єктивнішу інформацію про наявність і рух тварин у системі бухгалтерського обліку та звітності;

Висновки. Отже, застосування окремого рахунку з метою обліку витрат на ремонт надасть підприємствам можливість підвищити контрольну функцію обліку.

Проблеми обліку фінансової звітності

Кузьменко О., магістрант

Науковий керівник – к.е.н., доцент Панкратова Л. А.

Уманський державний аграрний університет

Особливістю розвитку економіки сьогодні є те, що керівникам необхідно навчитись самостійно приймати управлінські рішення, щодо подальших шляхів розвитку підприємств.

Особливе місце в прийнятті управлінських рішень займає бухгалтерська звітність, на підставі якої розрахувати такі важливі для підприємства коефіцієнти, як коефіцієнт ліквідності, платоспроможності, фінансової незалежності та інші.

Бухгалтерська звітність підприємства являє собою систему узагальнених показників, які характеризують підсумки господарсько-фінансової діяльності підприємства за минулий період (місяць, квартал, рік). Вона складається шляхом підрахунку, групування і спеціальної обробки даних поточного бухгалтерського обліку і є завершальною його стадією.

Намагаючись вирішити конкретні питання і отримати кваліфіковану оцінку фінансового положення, керівники підприємств все частіше прибігають до допомоги економічного аналізу. При цьому, як правило, вже замало констатуванням величини показників звітності, а розраховують отримати конкретне заключення про достатність платіжних засобів, нормальних співвідношень власного і залученого капіталу, швидкості обігу капіталу і причинах її зміни, типах фінансування тих чи інших видів діяльності.

В цих умовах змінюється роль бухгалтерії, в чій функції все частіше входить не лише ведення поточного обліку і складання звітності, а і економічний аналіз виключно в цілях управління підприємством. Задовольнити нові вимоги адміністрації може лише бухгалтер-аналітик, який здатний розібратися в економіці підприємства, виявити всі її хворі місця на основі фінансово-облікових даних, зрозуміло і чітко встановити міри впорядковуючого характеру.

На сучасному етапі аналіз фінансового стану підприємства знаходиться в поступовому розвитку і вдосконаленню, але аналіз фінансового стану сучасний ще не відповідає повністю новим вимогам проведення фінансової роботи підприємства.

Звітність підприємства складається за єдиними формами та інструкціями Міністерства фінансів України, погодженими з Мінстатом України. Однак, на практиці більшість підприємств щомісячно складає для своїх потреб бухгалтерський баланс та різні форми, що потрібні для оперативного керівництва.

За рік кожне підприємство повинне подати бухгалтерську звітність у такому обсязі:

- баланс підприємства - форма №1

- звіт про фінансові результати та їх використання - форма №2

- звіт про фінансово-майновий стан підприємства – форма №3

Бухгалтерські звіти - баланси та інші форми фінансового звіту складаються та подаються у відповідному складі та у встановлені строки в органи, які визначено законодавством.

У більшості країн світу застосовують типові форми бухгалтерської звітності, які розробляються і затверджуються в національному масштабі. Так, для країн Європейського Союзу (ЄС) форми і звіт річного фінансового звіту компаній регулюється Четвертою Директивою ЄС, прийнятою 1978 році. Кожна країна учасниця ЄС, може уточнювати форми і зміст звітності залежно від своїх національних особливостей, зберігаючи загальні принципи їх побудови.

Проте в деяких країнах типові форми фінансової звітності в національному масштабі не розробляються і не затверджуються (США, Великобританія, Канада, тощо). Компанії (фірми) самостійно обирають форму подання звітів (більш чи менш деталізовану) відповідно до національних вимог щодо їх змісту та принципів формування. У багатьох країнах світу для малих підприємств, які мають невеликий господарський оборот, передбачено складання і подання так званих спрощених звітів.

Суть спрощених фінансових звітів полягає в тому, що вони складаються за формами з меншою деталізацією, з більш узагальненими статтями балансу чи позиціями доходів і витрат звіту про прибутки.

Підприємства, які належать до такої категорії, визначаються законодавчо. В країнах ЄС при цьому беруться до уваги три критерії:

- сума (валюта) балансу;
- дохід від реалізації;
- чисельність персоналу підприємства.

Реорганізація структури управління, використання АСУ поставили вимогу перебудови функцій управління. Заміна тільки частини їх зачіпає суміжні функції, управлінські зв'язки, в кінцевому підсумку це позначається на інформації, в тому числі на обліковій і на аналітичній. Це зумовлює потребу комплексного системного обстеження і проектування функцій з урахуванням взаємообумовленості в просторі і часі.

Проблеми визнання доходів і витрат у контексті принципів бухгалтерського обліку

Кучеренко Є., магістрант
Уманський державний аграрний університет

Дослідження формування доходів і витрат аграрних підприємств в умовах впровадження П(С)БО 30 "Біологічні активи" направлені на удосконалення методики і практики щодо створення інтегрованих обліково-аналітичних систем збору, обробки та використання інформації для ефективного управління формуванням фінансових результатів.

Згідно П(С)БО 3 "Звіт про фінансові результати": "дохід – збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (крім винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників)", а „витрати – зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками)”¹. Такий підхід до поняття "дохід" виявляється неприйнятним тоді, коли підприємство є збитковим. У такому разі власний капітал, як правило, зменшується, але це не свідчить про те, що підприємство не отримувало доходу від реалізації продукції, робіт чи послуг, а також від інших видів діяльності. Більшість економістів одностайні в тому, що сутність поняття "дохід" – це грошові кошти або матеріальні цінності, отримані від будь-якої діяльності за конкретний проміжок часу. Наприклад, В. Дерій² вважає, що дохід означає будь-який приплив грошових коштів або одержання матеріальних цінностей. У "Новому тлумачному словнику української мови" зазначається, що дохід – це гроші або матеріальні цінності,

1 П(С)БО 3 "Звіт про фінансові результати" (Нормативний документ Міністерства фінансів України. Положення). [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://buhgalter911.com/Res/PSBO/PSBO3.aspx>.

2 Дерій В. Проблеми обліку витрат і доходів підприємства та перспективи їх вирішення в Україні // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – № 4. – С. 7 – 11.

одержувані державою, торгово-промисловою установою, приватною особою та ін. в результаті якої-небудь діяльності¹.

У ринкових умовах величина витрат є чи не найважливішим показником діяльності. Досягнення цілей управління неможливе без вивчення обсягів витрачених коштів, аналізу потреби додаткових ресурсів, визначення можливості мінімізації затрат. Проблеми економічного розвитку висувують вимогу чітко визначити зміст і роль витрат. Однією із проблем, що існує в сучасних аграрних формуваннях, є недосконалість механізму функціонування згаданого ресурсу. Так, С. Дем'яненко зауважує: „Витрати, пов'язані із функціонуванням земельних ресурсів, також повинні входити до собівартості продукції”². Вирішення цього питання можливе лише після завершення формування ринку землі.

Г.Г. Кірейцев зазначає: "довгострокові біологічні активи, які оцінено за справедливою вартістю, амортизації не підлягають, чим викривляються показники собівартості продукції, виробленої із їх участю; оцінка за справедливою вартістю отриманих із виробництва поточних біологічних активів свідчить про необґрунтоване використання ринкових оцінок для відображення неринкового економічного обороту ..." ³.

Особливості формування доходів і витрат сільськогосподарськими підприємствами досліджуються у працях Т.Є. Кучеренко. Автор зазначає, що сільськогосподарські підприємства складають Звіт про фінансові результати, виходячи із результатів виробничої діяльності. Згідно ПСБО 30 „Біологічні активи” на дату балансу такі підприємства повинні оцінювати поточні біологічні активи за справедливою вартістю із списанням різниці між справедливою вартістю і витратами на їх вирощування на витрати або доходи іншої операційної діяльності, відповідно, рахунки 9402 „Витрати від переоцінки поточних біологічних активів” і 7102 „Дохід від переоцінки поточних біологічних активів”. Аналогічно визначають в обліку фінансові результати від первісного визнання сільськогосподарської продукції, що суперечить визначенню основної діяльності, а отже і порядку розрахунку фінансових результатів від основної діяльності. Операції з переоцінки поточних біологічних активів та первісного визнання сільськогосподарської продукції відбуваються за результатами процесу виробництва, а отже повинні формувати фінансовий результат основної діяльності, а не іншої операційної діяльності, як рекомендується відображати згідно ПСБО 30 „Біологічні активи”.

Заслуговують уваги і аналізу операції зі зміни вартості на дату балансу довгострокових біологічних активів, які оцінюються за справедливою вартістю. Довгострокові біологічні активи, які обліковують за первісною вартістю, визначають фінансові результати інвестиційної діяльності. А довгострокові біологічні активи, які обліковують за справедливою вартістю, за новими правилами формують фінансовий результат іншої операційної діяльності.

1 Новий тлумачний словник української мови: У трьох том. / Уклад. В.В. Яременко, О.М. Сліпушко. – К: Аконіт, 2001. Том 3. – 864 с.

2 Дем'яненко С. І. Менеджмент виробничих витрат у сільському господарстві / Дем'яненко С. І. – К. : КНЕУ, 1998. – 264 с.

3 Кірейцев Г.Г. Регулювання розвитку бухгалтерського обліку в сільському господарстві України /Кірейцев Г.Г. [Збірник наукових праць /За редакцією доктора с.-г. наук, професора, академіка АН ВШ України, заслуженого діяча науки і техніки України, ректора університету (голова) М.І. Бахмата. – Кам'янець-Подільський, 2009. – 744 с.]. – С. 22 – 29.

Таким чином, запровадження П(С)БО 30 "Біологічні активи" щодо обліку доходів і витрат аграрних підприємств не відповідає вимогам принципу нарахування і відповідності доходів і витрат, оскільки не дотримуються основні вимоги щодо їх класифікації унаслідок обліку довгострокових біологічних активів, оцінених за справедливою вартістю; не відповідності доходів і витрат внаслідок біологічних перетворень і первісного визнання сільськогосподарської продукції, як основного виду діяльності; не дотримання принципу превалювання сутності над формою внаслідок відсутності обліку витрат, пов'язаних із функціонуванням земельних ресурсів, довгострокових біологічних активів, що призводить до неправильного формування собівартості отриманої продукції із їх використанням.

Проблеми взаємоузгодження фінансових результатів у формах фінансової звітності

Кучеренко Т.Є., к.е.н., доцент
Уманський державний аграрний університет

Будь-які зміни власного капіталу протягом звітного періоду відображають його склад, структуру та порядок формування. Дані балансу не розкривають причини зміни розміру окремих видів власного капіталу, їх ресурсного забезпечення. Для цього передбачена окрема форма річної фінансової звітності – Звіт про власний капітал (ф. № 4). Форма Звіту про власний капітал і методика його заповнення визначаються П(С)БО 5 „Звіт про власний капітал”. Проте в П(С)БО не надається детальної розшифровки окремих або можливих статей змін власного капіталу, а розкривається лише загальна інформація, яка відображається за статтею або групою статей певного розділу. Методичні підходи до відображення у Звіті (ф. № 4) цілої низки господарських операцій, що зумовлюють зміни окремих складових власного капіталу відповідно до нормативно-правової бази, потребують формування прозорої інформації, однозначного її тлумачення та взаємоузгодження із принципами, які застосовуються при складанні інших форм фінансової звітності. Для цього існуюча форма Звіту (ф. № 4) потребує певного удосконалення для узагальнення всіх змін за окремими видами власного капіталу і типовими статтями.

В першому розділі Звіту (ф. № 4) відображають коригування залишків окремих видів власного капіталу на початок року внаслідок зміни облікової політики, виправлення допущених помилок минулих звітних періодів та помилок звітного року, виявлених після оприлюднення фінансової звітності. Цей розділ Звіту формують за методикою, визначеною П(С)БО 6 „Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах”¹, П(С)БО 22 „Вплив інфляції”². Метою складання цього розділу є визначення скоригованих залишків окремих видів власного капіталу з урахуванням допущених помилок минулих звітних періодів, змін облікової політики, інших подібних операцій, що повинні відображатися на початок звітного року. З методичної точки зору цей розділ є технічними, який забезпечує співставність

1 П(С)БО 6 "Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах" (Нормативний документ Міністерства фінансів України. Положення). [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://buhgalter911.com/Res/PSBO/PSBO6.aspx>.

2 П(С)БО-22 "Вплив інфляції" [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://buhgalter911.com/Res/PSBO/PSBO22.aspx>.

показників власного капіталу із відповідними даними у Балансі підприємства (ф. № 1) і Звіті про фінансові результати (ф. № 2) внаслідок змін, здійснених під впливом операцій і подій, що відображалися на рахунках доходів і витрат звітного періоду.

Так, допущені помилки у минулих звітних періодах, що впливають на фінансові результати, які виявлені у звітному періоді, не можуть формувати доходи і витрати звітного періоду, а отже і не відображаються у Звіті (ф. № 2). Виявлені помилки безпосередньо регулюють нерозподілений прибуток (непокритий збиток) на початок звітного року і таким чином забезпечується розрахунок фінансових результатів з урахуванням помилок або під впливом внесених змін до облікової політики за попередні звітні періоди. Проте така методика формування і відображення фінансових результатів звітного періоду порушується змінами щодо обліку дооцінки об'єктів основних засобів, внесеними листом Міністерства фінансів України від 09.02.2008 р. № 31-34000-20-10/3665¹. Згідно даного листа до суми нерозподіленого прибутку включають залишок перевищення сум попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок такого об'єкта, який відображено у складі додаткового капіталу, що в обліку записують прямою проводкою за дебетом субрахунку 423 "Дооцінка активів" і за кредитом субрахунку 441 "Прибуток нерозподілений".

Таким чином, дані операції у Звіті (ф. № 2) відображатися не будуть, оскільки не визнаються доходом звітного періоду, а отже фінансовий результат звітного періоду у Звіті (ф. № 2) не буде співпадати із показником, який має бути відображено у Звіті (ф. № 4). Такий підхід до визначення фінансового результату звітного періоду регламентується, перш за все, визнанням доходу звітного періоду, який за національними стандартами не співпадає із визначенням цієї категорії у Концептуальних основах, що включають до доходу не лише збільшення економічних вигод від надходження активів, але і від збільшення їх корисності, що однозначно передбачає включення у склад доходів суми дооцінки необоротних активів.

Отже, у витратах звітного періоду буде відображена залишкова вартість об'єкта основних засобів, який вибуває із підприємства, в тому числі недоамортизована частина його дооцінки, а сума дооцінки, що облічена у складі додаткового капіталу збільшує безпосередньо прибуток. Такий порядок відображення в обліку і звітності операції із вибуття основних засобів суперечить принципу нарахування і відповідності доходів і витрат, оскільки втрачається зв'язок між визнаними витратами (сумою дооцінки, яка збільшила вартість активу) та визнанням доходу звітного періоду. Основним аргументом на користь регламентованого порядку визнання прибутком сум дооцінки, що обліковуються у складі додаткового капіталу є те, що основні засоби, які вибувають, класифікують як оборотні активи, а сума дооцінки характеризує необоротні активи. Проте зазначений порядок відображення фінансових результатів у результаті вибуття основних засобів порушує методологію і методику визнання доходів і витрат за видами діяльності згідно з принципом нарахування та відповідності, а також порушує правила складання Звіту про рух грошових коштів. Так, витрати із придбання основних засобів формують вибуття грошових потоків у результаті інвестиційної діяльності, а реалізація – надходження грошових потоків від іншої операційної діяльності.

¹ Лист Міністерства фінансів України "Відображення в бухгалтерському обліку дооцінки об'єктів основних засобів" № 31-34000-20-10/3665 від 09 лютого 2008 р. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – № 8. – С. 11.

Більш послідовним є методика послідовного включення капіталізованої частини дооцінки необоротних активів до доходів звітного періоду по мірі визнання витрат (нарахування амортизації), аналогічно як це відображають із сумами уцінки необоротних активів. У випадку вибуття основних засобів сума недоамортизованої їх дооцінки також має відображатися у складі доходів звітного періоду з послідовним списанням на фінансові результати. Це сприятиме рівномірному формуванню доходів і витрат, а також фінансових результатів, з однієї сторони, а з другої – забезпечить порівнюваність даних Звіту про фінансові результати (ф. № 2) та Звіту про рух грошових коштів (№3).

Інтелектуальний капітал: проблеми ідентифікації і відображення в системі бухгалтерського обліку і звітності

Масельська Р.В., викладач
Чигиринський технікум Уманського ДАУ

На сучасному етапі традиційна бухгалтерія не може ефективно обслуговувати інтелектуальну економіку, основним потенціалом якої вважаються технології та людські ресурси. Результатом такого недоліку бухгалтерського обліку стала суттєва невідповідність даних публічної звітності щодо реального стану підприємства та його ринкової вартості.

Капітал в традиційному розумінні, тобто в матеріально-речовій і фінансовій формах, поступово перестав бути основою оцінки вартості підприємства. Інтелектуальні ресурси все частіше виступають у ролі фінансових інструментів, за допомогою яких вирішуються різноманітні фінансово-економічні завдання: підвищення ринкової вартості, стабілізація бізнесу, залучення інвестицій.

Низький рівень відображення таких активів у балансах українських підприємств зменшує рівень їх ринкової капіталізації, дає занижену оцінку національного інтелектуального капіталу, що є негативним орієнтиром для інвесторів. Серед причин такого стану є рамки бухгалтерської моделі, відсутність методичних інструментів оцінки та ідентифікації складових інтелектуального капіталу.

Однією із ознак підприємства, яке ефективно використовує інтелектуальний капітал, є його ринкова капіталізація, тобто рейтингоутворюючий показник, який визначають множенням кількості випущених акцій на їх ринкову ціну. Таке перевищення формується за рахунок інтелектуальних чинників: новизни і перспективності послуг, товарів, використання об'єктів інтелектуальної власності, брендів, людського капіталу, контролю над бізнесом тощо. Перевищення повинне бути багатократне та мати стабільний характер. Співвідношення між капіталізацією і виручкою за оцінками експертів становить 3:1.

Інтелектуальний капітал оцінюють за такими показниками:

1) людський капітал, втілений у працівниках у вигляді досвіду та знань, здібностей до нововведень, у загальній культурі;

2) технологічний капітал - технічне і програмне забезпечення, патенти. Вартість структурного капіталу відображають у балансі підприємства у вигляді статей, які визначають як капіталізовані витрати на науково-дослідні та

конструкторські розробки, або ціну, сплачену за окремі права інтелектуальної власності;

3) клієнтський (споживацький) капітал - ділова репутація та зв'язки із споживачами, торговельні марки.

Всі ці частини капіталу визначають цінність компанії і значною мірою формують її ринкову вартість.

Специфічність інтелектуального капіталу зумовлює необхідність розробки особливого підходу до його відображення в обліку.

На сьогодні вже існує чимало методик щодо оцінки складових інтелектуального капіталу. Оцінкою інтелектуального капіталу займаються професійні оцінювачі, є окремі відділи аудиторських і консалтингових компаній, які на замовлення клієнтів здійснюють оцінку інтелектуального капіталу з метою обґрунтування ринкової вартості підприємства при продажу.

Теорія інтелектуального капіталу відіграватиме значну роль у новому тисячолітті, оскільки вона є дієвим засобом виміру, конкретизації та відображення справжньої вартості активів підприємства.

Удосконалення кредитних операцій і їх обліку

Махинько І., студент

Уманський державний аграрний університет

У забезпеченні сільськогосподарських підприємств коштами, потрібними для здійснення нормальної виробничої діяльності, велику роль відіграють кредити банків. Значення кредитів банків, як джерела фінансування виробничо-господарської діяльності особливо зростає у періоди, коли надходження коштів за реалізовану продукцію ще немає або їх недосить у зв'язку з відсутністю в певні періоди року продукції для реалізації.

Сільське господарство об'єктивно вважається кредитомісткою галуззю, тобто потребує значних обсягів кредитних вкладень. Ця особливість кредитного забезпечення галузі зумовлена специфікою сільськогосподарського виробництва. Проблеми кредитного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників, які залишаються нерозв'язаними, зумовили необхідність пошуку шляхів удосконалення кредитування сільськогосподарських підприємств. Питання фінансово-кредитного забезпечення досить глибоко вивчає широке коло досвідчених науковців та практиків: вчені М.Я.Дем'яненко, П.Т.Саблук, В.М.Алексійчук, П.О.Лайко, М.Й.Малік, А.Г.Борщ, О.О.Онищенко¹. Важливим напрямом удосконалення кредитних операцій, на думку І.С.Свиноус² є підвищення активності банківського впливу на покращення у підприємств таких показників, як понаднормативні запаси товарно-матеріальних цінностей, дебіторська й кредиторська заборгованість, які безпосередньо впливають на фінансовий стан. Рекомендовані заходи доцільно застосовувати індивідуально до кожного господарського суб'єкта.

1 Рижун С.М. Пріоритетні напрями розвитку кредитного забезпечення сільськогосподарського виробництва // Економіка АПК. - 2009. - №2. - С. - 37.

2 Свиноус І. Кредитування діяльності сільського господарства : сучасний стан і проблеми // Вісник НБУ. - 2008. - №7. - С. - 52 - 55.

Одним із варіантів удосконалення кредитних операцій є більш глибоке уточнення економічної сутності кредитних відносин та визначення їх особливостей в сільському господарстві. Також потрібно удосконалити методику визначення кредитоспроможності аграрних підприємств. Потрібно запропонувати напрями формування специфічних систем кредитного обслуговування сільгосппідприємств на основі вивчення та узагальнення зарубіжного досвіду. Необхідно обґрунтувати механізм формування та використання фонду підтримки сільськогосподарських товаровиробників. Розробити організаційно-економічні засади розвитку та функціонування лізингової діяльності в сільському господарстві. Також впровадити пропозиції, щодо створення Державного селянського іпотечного банку, кредитних спілок й кооперативних банків. Це б дало змогу отримувати комерційні кредити без прямої участі держави. Прикладом тому є отримання кредитів під заставу виробленої продукції. Це дало б оперативно отримати короткострокові кредити для фінансування поточного виробництва.

Наслідком цього може бути запровадження в облік сільськогосподарського підприємства такого кредитного механізму як складські свідоцтва. Відповідно до Закону України «Про зерно та ринок зерна в Україні» визначено три види складських документів, які зернові склади видаватимуть власникам збіжжя на підтвердження прийняття його на зберігання. Доцільно застосовувати в обліку подвійне складське свідоцтво, просте складське свідоцтво та складську квитанцію. Всі ці документи засвідчують право власності на здане на зберігання зерно, плату за надані послуги та зобов'язання повернути зерно власникові. Одержуючи складське свідоцтво, власник, бажаючи розпоряджатися зерном протягом терміну зберігання, може на власний вибір одержати просте або подвійне складське свідоцтво на визначену ним частину зерна. В обмін віддає складську квитанцію на цю частину зерна. Дане свідоцтво не може видаватися декілька раз на одне й те саме збіжжя.

Просте складське свідоцтво надає право можливість його власникові протягом даного періоду зберігання зерна продати, обміняти його або подарувати. При цьому на підтвердження переходу права власності складають Акт прийому-передачі складського свідоцтва новому власникові. Він, в свою чергу, у встановленому порядку має повідомити зерновий склад, де зберігається зерно, на яке було видано дане свідоцтво, про вчинену передачу документа, права власності та зобов'язання за ним¹. Подвійне складське свідоцтво надає можливість власникові зерна розпорядитися збіжжям протягом терміну його зберігання, а також використати як усе зерно, так і будь-яку його частину як забезпечення застави для отримання позики.

Бланки цих документів в обліку підлягають суворій звітності, друкують їх винятково на підприємствах Держзнаку України та мають особливий режим захисту від підробок. Користуватися цією системою для сільськогосподарських підприємств, на сьогодні, є досить вигідно, адже, по-перше, спрощується та прискорюється реалізація зерна без фізичного його переміщення. А по-друге, під заставу подвійного складського свідоцтва власник зерна може одразу взяти кредит, як правило, не менше 70-80% від ринкової вартості зерна, що дає змогу планувати подальший розвиток господарської діяльності.

1 Колотуха С.М. Кредитний механізм аграрної галузі та його вдосконалення / С.М. Колотуха, Т.В. Заїка // 36. наук. праць Уманського державного аграрного університету. – Умань, 2006.- Вип.62.- С. 181-188.

Крім складського свідоцтва, в обліку сільськогосподарського підприємства можна створити механізм часткового або повного державного гарантування повернення позик. Цей фонд гарантій доцільно створити на підприємстві. Він може дозволити розв'язувати проблему забезпечення кредиту, дасть можливість підвищити кредитоспроможність підприємства, а також розподілити кредитні ризики, що є ефективним для майбутнього економічного розвитку аграрного підприємства.

Актуальні питання обліку необоротних активів, утримуваних для продажу

Неженська Т., студент

Науковий керівник – викладач Оляднічук Н.В.
Уманський державний аграрний університет

З метою проведення нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку та фінансової звітності у відповідь з Міжнародними стандартами фінансової звітності було внесено низку змін до чинних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку, Плану рахунків бухгалтерського обліку й інших нормативних документів. Останні нововведення призвели до виникнення нових проблем питань, зокрема з обліку реалізації основних засобів, які зумовлені несумісністю вимог застосування певних бухгалтерських рахунків при відображенні операцій вибуття необоротних активів і порядку формування інформації для її розкриття у фінансовій звітності.

П(с)БО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» передбачає виділення в окрему групу тих довгострокових активів, балансову вартість яких буде відшкодовано, як правило, шляхом продажу (а не шляхом подальшої експлуатації). Чинним Планом рахунків для обліку цих об'єктів призначено субрахунок 286 «Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу» до рахунку 28 «Товари» здійснюють облік руху товарно-матеріальних цінностей, що надійшли на підприємство з метою продажу. Таке визначення не можна застосовувати до операцій пере класифікації основних засобів із одного виду в інший. Адже придбання засобів праці здійснювалося з метою подальшого використання, а не продажу, і на момент прийняття рішення про реалізацію цей актив уже був на підприємстві, він не є новопроданим.

У будь-якому разі незалежно від того, на якому рахунку обліковувався ліквідований об'єкт: чи на субрахунку 286 «Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу», чи на рахунку 10 «Основні засоби», його вартість на дату звітності (30 червня) не буде відображена в складі активів балансу підприємства. У п. 4 П(с)БО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» зазначено, що якщо необоротні активи, група вибуття визнаються утримуваними для продажу після дати балансу, то таке визнання здійснюється на наступну дату балансу. Оскільки об'єкт основних засобів на дату звітності за I півріччя уже реалізований, то, на перший погляд, немає потреби переводити його до складу оборотних запасів на момент продажу.

Проте ведення обліку необоротних активів, що не заплановано вибути з активного використання у звітному періоді, на рахунку 10 «Основні засоби» до моменту реалізації буду суперечити П(с)БО 7 «Основні засоби», з якого вилучено

вимогу списання з балансу об'єкта основних засобів у разі його вибуття внаслідок продажу. Тобто об'єкти, що утримуються для використання (дія П(с)БО 7), продажу підлягати не можуть. Реалізувати можна тільки ті об'єкти, що утримуються для продажу (дія П(с)БО 27). Отже, вимога пере класифікації у необоротні активи, утримувані для продажу, є очевидною.

Ми пропонуємо облік необоротних активів, щодо яких змінено правила відшкодування їхньої вартості, вести із застосуванням рахунку класу 1, а саме на субрахунку 185 «Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу» до рахунку 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи».

Оскільки для користувачів фінансової звітності доречною є інформація про довгострокові активи, які очікується реалізувати впродовж двадцяти місяців, справедливою є вимога відображувати їхню вартість окремо від інших оборотних і необоротних активів. Змінами до П(с)БО 2 «Баланс» передбачено ведення розділу IV активу Балансу підприємства «Необоротні активи та групи вибуття». Але ж, наведена інформація про активи, здійснення продажу яких має високу ймовірність, у вписуваному рядку 275 Баланс порушує принцип класифікації статей активу в послідовності зростання їх ліквідності. На мою думку, доцільно було б вартість непоточних активів, утримувати для продажу, наводити між діючими розділами I і II активу Балансу. Такий порядок подання статей збереже характер зміни ліквідності.

Розділом IV П(с)БО 27 передбачено окреме розкриття інформації про необоротні активи, придатні до продажу, не тільки у Балансі, а й у Звіті про фінансові результати. При цьому окремо від інших видів діяльності підприємства, які воно здійснює, наводиться результат від продажу непоточних активів, тобто сукупний прибуток або збиток, а не окремо доходи і собівартість реалізованого необоротного об'єкта.

На сьогодні недостатньо чітко визначено, в якому саме рядку звітності за формою № 2 потрібно відображувати результат реалізації таких активів. У розділі III П(с)БО 27 є чітка вказівка на відображення прибутку (збитку) від припинення діяльності у рядках 176 (177) Звіту про фінансові результати. Що стосується необоротних активів, утриманих для продажу, то передбачено вимогу окремого розкриття інформації у фінансовій звітності. Зміни до П(с)БО 3 «Звіт про фінансові результати», затвердженні наказом Міністерства фінансів України від 14.10.2008р. № 1238, не внесли ясності до вирішення цього питання.

Отже, узагальнюючи викладені вище твердження, пропонуємо інформацію про результати реалізації необоротних активів подавати у вписуваному рядку 178 «Результати продажу необоротних активів, утримуваних для продажу» Звіту про фінансові результати, як вимагає П(с)БО 27.

Удосконалення облікових реєстрів – вимога сьогодення

Оляднічук Н.В., викладач

Уманський державний аграрний університет

Бухгалтерський облік є важливим елементом економічної системи, без знання якого неможливе ефективне управління підприємством. Правильність застосування

методологічних принципів обліку та складання звітності має безпосередній вплив на забезпечення цільового використання і збереження ресурсів підприємства, спрямоване на поліпшення його фінансово-господарської діяльності.

Теорією і практикою обліку запропоновано декілька систем (форм) бухгалтерського обліку: меморіально-ордерна; Журнал-Головна; журнально-ордерна; автоматизована. Найбільш прогресивною з них є подвійна система рахівництва, тобто журнально-ордерна форма обліку.

Об'єктивна необхідність застосування журнально-ордерної форми обліку викликана вимогами удосконалення управління виробництвом, посилення контролю за якістю облікової інформації, підвищення оперативності складання та подання бухгалтерської звітності.

Журнально-ордерна форма обліку є найбільш прогресивною, оскільки виключає багаторазове дублювання даних в облікових регістрах. Дана форма обліку передбачає застосування бухгалтерських регістрів двох видів: журнали-ордери і допоміжні відомості (за потреби спеціально розроблені таблиці для групування чи узагальнення облікових даних).

Журнали-ордери призначені для синтетичного обліку операцій господарської діяльності підприємства. У журналах-ордерах реєструються тільки кредитові обороти у кореспонденції з дебетовими, тобто кредитові обороти за кожним балансовим рахунком збираються в одному журналі-ордері, а дебетові за цим рахунком відображаються у різних журналах-ордерах.

Для узагальнення облікових даних, крім журналів-ордерів і відомостей, за потреби застосовують допоміжні реєстри, які відображають первинну облікову інформацію, згруповану за необхідними аналітичними показниками.

З часу введення і застосування реєстрів журнально-ордерної форми обліку, пристосованих під новий план рахунків (Наказ Мінагрополітики від 07.03.01 р. № 49), з'явилися нові національні стандарти бухгалтерського обліку, вносилися зміни та доповнення до діючих П(с)БО, тому існуючі форми журналів ордерів не повністю задовольняють теперішні потреби бухгалтерів.

Спеціалістами Мінагрополітики і співробітниками кафедри бухгалтерського обліку і аудиту Харківського національного аграрного університету розроблено нові форми журналів-ордерів (Наказ Мінагрополітики від 04.06.09 р. № 390).

У таблиці 3.3 наведено номери журналів-ордерів, які затверджені Наказами № 49 і № 390.

Журнали-ордери побудовані за принципом відображення однорідної за економічним змістом інформації. Тому ряд журналів-ордерів (1 с.-г. – 3 с.-г.; 5 с.-г. – 7 с.-г.) поділені на розділи і призначені для обліку операцій за кредитом декількох синтетичних рахунків.

В журналах-ордерах, що призначені для синтетичного та аналітичного обліку передбачено журнали-ордери для відображення аналітичних даних (3 А с.-г. – 3 Г с.-г.; 4 А с.-г. – 4 Б с.-г.; 5 А с.-г. – 5 Г с.-г.).

До кожного журналу-ордера ведуть відповідні відомості, в яких відображають дебетові обороти за кожним синтетичним чи аналітичним рахунком.

Записи в облікових реєстрах проводять у міру надходження документів. Підсумкові дані в журналах-ордерах за кожним синтетичним рахунком необхідно звіряти з даними інших облікових реєстрів.

Таблиця 3.3

Трансформація форм журналів-ордерів

Згідно Наказу № 49		Згідно Наказу № 390	
Номери журналів-ордерів	номери рахунків, субрахунків	Номери журналів-ордерів	номери рахунків, субрахунків
1 с.-г.	30	1 с.-г.	30, 31, 33, 35
2 с.-г.	31, 33		
3 с.-г.	14, 35		
4 с.-г.	50, 60	2 с.-г.	50, 60
6 с.-г.	63	3 В с.-г.	63
7 с.-г.	372	3 А с.-г.	372
8 с.-г.	18, 34, 37, 38, 51, 52, 53, 55, 61, 62, 64, 65, 67, 68, 69	3 Б с.-г.	18, 34, 37, 38, 51, 62
		3 Г с.-г.	52, 53, 55, 61, 64, 65, 67, 68, 69
9 с.-г.	21	8 с.-г.	21
10.1 с.-г.	20, 22, 25, 26, 27, 28	5 А с.-г.	20, 22, 25, 26, 27, 28
10.2 с.-г.	13, 47, 65, 66	4 А с.-г.	13
		5 Б с.-г.	65, 66
		7 с.-г.	47
10.3 с.-г.	23, 24, 39, 91, 92, 93	5 В с.-г.	23, 24, 39, 91, 92, 93
11 с.-г.	36, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 79	6 с.-г.	36, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 79
12 с.-г.	40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48	7 с.-г.	40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48
13 с.-г.	10, 11, 12, 15, 16, 18	4 А с.-г.	10, 11, 12, 13, 16, 19
		4 Б с.-г.	14, 15
15 с.-г.	17, 54, 90, 94, 95, 96, 97, 98, 99	3 Г с.-г.	17, 54
		5 Г с.-г.	90, 94, 95, 96, 97, 98, 99

Таким чином, нова структура журнально-ордерної форми обліку передбачає:

- відображення в бухгалтерському обліку господарських операцій у розрізі показників, необхідних для здійснення контролю, аналізу та складання періодичної і річної бухгалтерської звітності;

- застосування журналів-ордерів за кількома рахунками, враховуючи економічний та обліковий зв'язок.

Вважаємо, доцільно було б нумерувати Журнали-ордери і Відомості до них відповідно до класифікації рахунків, передбаченої Планом рахунків, що спростило б їх запам'ятовування.

Проблеми обліку і аудиту процесу реалізації сільськогосподарської продукції

Павлик М., студент

Науковий керівник – викладач Аніщенко Г.Ю.

Уманський державний аграрний університет

Нині у економічній літературі неможливо знайти єдине узагальнене визначення реалізації продукції, з яким погодилась більшість вчених, не намагаючись його доповнити або відкоригувати¹. Попри це можна сказати що реалізація продукції

¹ Халевицька Т. Теоретичні та облікові аспекти реалізації продукції Т.Халевицька, Т. Знамеровська [електронний ресурс]. – режим доступу до документу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Chem_Biol/Vldau/APK/2009/files/09ktxopr.pdf

завершує операційний цикл у діяльності підприємства внаслідок чого воно отримує доходи. Нині організація обліку доходів підприємств є однією із найскладніших ділянок обліку.

Вона є динамічною системою, що постійно розвивається і розвиток її залежить від удосконалення методології, методики і техніки бухгалтерського обліку, адже від рівня організації обліку на даній ділянці залежить правильне визначення непрямих податків (ПДВ, зокрема), своєчасне відображення витрат і доходів та фінансових результатів.

Організаційна побудова обліку та здійснення контролю за його веденням у кожному підприємстві регламентується Наказом про облікову політику, який повинен містити розділ про облік доходів і фінансових результатів діяльності, в якому наводяться основні положення організації такого обліку в тому числі перелік і склад доходів від реалізації продукції (товарів). Проте нині не всі підприємства мають розроблений і затверджений цей документ. При цьому не у кожному підприємстві Наказ містить зазначену інформацію, що впливає і на якість проведення аудиту підприємства¹.

Питання обліку реалізації продукції досліджувало ряд вітчизняних і зарубіжних економістів, таких як Охтирська О., Д. Бакун, Н.М. Бондар, Ф.Ф. Бутинець, Т.П. Ілінгер, Р. Кортикова, Л. Котенко, І. Кравченко, О.Лисюк, Т.П. Макаровська, Р. Назарбаева, І. Павлюк², М. Правда, Л. Солошенко, Г.І. Цигилук³.

Проблема реалізації сільськогосподарської продукції є недостатньо вивчена теоретично, більшість наукових розробок було проведено за часів адміністративно-командної системи тому вони не відповідають сьогоднішнім потребам, особливо після проведення реформи бухгалтерського обліку і переходом до міжнародних стандартів. У зв'язку з цим законодавство про реалізацію сільськогосподарської продукції позбавлене концептуального підходу, не має чіткої системи, тому містить ряд прогалин та суперечностей. Доцільно було б систематизувати законодавство про реалізацію сільськогосподарської продукції. З цією метою необхідно прийняти положення, що затверджувалося б постановою Кабінету Міністрів України з назвою "Про реалізацію сільськогосподарської продукції", у якому систематизувати усі підзаконні нормативні акти як ті, що обов'язкові для виконання, так і такі, що містять рекомендаційний характер. Крім того, потребує систематизації нормативна база, яка стосується контрактації сільськогосподарської продукції. З цією метою необхідно прийняти Закон який би був своєрідною збіркою всіх норм законів та підзаконних нормативно-правових актів, що регулюють дане питання. Також це вирішить проблему відповідності обліково-контрольної системи підприємства щодо його витрат і доходів чинному законодавству з обліку та контролю й меті самого підприємства.

1 Цигилук Г.І. Теоретичні основи організації обліку доходів від операційної діяльності сільськогосподарських підприємств: історичний аспект / Г. І. Цигилук // Економіка АПК. – 2007. – №3. – С. 103-109.

2 Павлюк І. Реалізація цінностей і податкових зобов'язань з ПДВ та шляхи її вирішення / І. Павлюк // Економіка АПК. – 2007. – №7 – С. 9-21.

3 Циліурік Г. І. Облік доходів сільськогосподарських підприємств за П(С)БО 30 „Біологічні активи” / Г. І. Цигилук // Облік і фінанси АПК. – 2007. – № 6-7. – С. 103–106.

Зокрема досить багато питань виникає при реалізації продукції на умовах попередньої оплати де додатково використовується субрахунок 643 «Податкові зобов'язання», порядок використання якого встановлений Інструкціями №141, №291, що значно ускладнює облік, бо при цьому крім розрахунків з покупцями і замовниками додаються розрахунки за авансами одержаними та необхідністю записів податкових розрахунків з ПДВ (кредит, зобов'язання та їх корегування в кінці місяця).

Також необхідно згадати і про притаманні нашій економіці бартерні операції зокрема неподібними активами, які є більш поширені. На відміну від товарообміну подібними активами доход по такій операції у кожного підприємця визнається, оскільки по суті договір про обмін неподібними запасами відрізняється від звичайної реалізації тільки формою оплати (тобто без участі грошових коштів).

У бухгалтерському обліку це відображається з одного боку як реалізація продукції (товарів, робіт, послуг), а з іншого, - процес їх придбання (без відображення на рахунках по обліку грошових коштів).

Ще одна проблема обліку процесу реалізації пов'язана із прийняттям П(С)БО 30 «Біологічні активи» згідно з яким передбачено визначати фінансовий результат від первісного визнання сільськогосподарської продукції та додаткових біологічних активів з подальшим уточненням на кожну дату балансу та на дату реалізації. Тобто у сільському господарстві фінансовий результат передбачено визначати не після реалізації продукції, а під час її отримання з виробництва. Таке визначення фінансового результату суперечить принципам бухгалтерського обліку та фінансової звітності, визначених Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», а саме принципу обачності, який передбачає застосування в бухгалтерському обліку методів оцінки, що повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства.

На нашу думку, не потрібно забувати і такі теоретичні та практичні проблеми як:

- 1) розробка обґрунтованої системи показників доходів і витрат від реалізації;
- 2) визначення концептуальних напрямків комп'ютеризації обліку, аналізу та аудиту, доходів та витрат, розробка практичних методик обліку, аналізу і аудиту в середовищі електронної обробки даних.

Разом із важливістю обліку процесу реалізації ще більше значення має аудит цих операцій. Від правильності ведення обліку доходів і витрат і визначення фінансового результату залежить правильність визначення сум податків і платежів, можливість застосування фінансових санкцій. Незадовільний облік витрат і доходів від реалізації, а особливо недотримання принципів повноти і своєчасності, а також низька матеріально-технічна й організаційна забезпеченість значно ускладнюють проведення перевірки і збільшують витрати робочого часу. При проведенні аудиту на даній ділянці обліку необхідно звернути увагу на: правильність класифікації, оцінки та умов визнання доходів та результатів діяльності, розмежування понесених витрат; які види надходжень не визнаються доходами; законність і обґрунтованість створення резерву сумнівних боргів; угоди, здійснені на бартерній основі.

Актуальність аудиту грошових коштів

Панщанна О.М., студент
Науковий керівник – к.е.н., доцент Іванова Н.А.
Уманський державний аграрний університет

В умовах діяльності підприємств існує потреба в постійному взаємозв'язку з іншими підприємствами, установами, організаціями та окремими особами. Для фінансових операцій використовують як готівкові, так і безготівкові розрахунки. Сучасні умови існування підприємств, а також процеси, що відбуваються в економіці України ще раз підтверджують важливість і необхідність грошових коштів для здійснення фінансово-господарської діяльності суб'єктів підприємництва. Адже саме грошовими коштами та іншими активами визначається фінансова платоспроможність підприємства.

Питанню аудиту грошових коштів приділяли багато уваги такі вітчизняні вчені як Н. Дорош, О. Петрик, Л. Кулаковська, В. Савченко та інші.

Аудитор може використовувати наступні джерела інформації для проведення аудиту грошових коштів:

- первинні документи з обліку грошових коштів;
- облікові регістри, що використовуються для відображення господарських операцій з обліку коштів;
- акти та довідки попередніх ревізій, аудиторські висновки та інша документація, що узагальнює результати контролю;
- головну книгу;
- звітність підприємства.

Аудит грошових коштів є досить трудомісткою процедурою, яка потребує від аудиторів значної уваги, знання нормативно-правової бази, яка регулює здійснення грошових операцій, а також впевненості в мінімізації ризику як із сторони клієнта так і із сторони аудитора. Взагалі методика проведення аудиту каси і коштів на поточному рахунку мало в чому відрізняється від аудиту інших ділянок діяльності підприємства¹.

Велика увага приділяється вивченню і оцінці системи внутрішнього контролю так, як від неї багато в чому залежить довіра аудитора до підприємства-замовника і можливість покладатися на свідчення персоналу. Отримавши інформацію аудитор виконує основну частину перевірки: планує подальшу роботу і складає програму аудиторської перевірки.

Починаючи дослідження операцій з грошовими коштами, аудитору доцільно отримати якомога повнішу інформацію про внутрішній контроль на даній ділянці обліку, з'ясувати, як на підприємстві дотримуються касової дисципліни, наскільки жорстко контролюються операції з готівкою².

Основні положення програми є переліком процедур в ході яких аудитор

1 Кодацький В.П. Проблемы аудита отдельных показателей финансово-хозяйственной деятельности / В.П. Кодацький // Економіка. Фінанси. Право. - 2007 - №6. С.3-7.

2 Кучеренко Т.Є., Шайко О.Г. Рух грошових коштів від операційної діяльності / Т.Є. Кучеренко, О.Г. Шайко // Економіка АПК. - 2006 - №6. - С.64-70.

перевіряє правильність, повноту відображення руху грошових коштів в касі і на поточному рахунку. Одержані дані аудитор фіксує в робочих документах, а свої думки викладає в аудиторському висновку. Цей висновок є доказом того відповідає чи ні відображення руху грошових коштів чинному Положенню про ведення касових операцій в національній валюті в Україні, обліковій політиці підприємства, іншим нормативно-правовим актам¹.

Наприклад, перевірка наявності грошових коштів та інших грошових активів в касі проводиться шляхом їх перерахунку касиром в присутності аудитора і головного бухгалтера або іншого члена комісії. Результати підрахунку перевіряє аудитор. Готівка в опечатаних банком пачках розпечатується і також перераховується. За наявності великої кількості купюр складається опис, в якому зазначається номінал купюр, їх кількість і сума. Опис підписується всіма членами інвентаризаційної комісії. Також аудитор перевіряє правильність підрахунку оборотів за прибутком і видатком у касових звітах та залишків на кінець звітного періоду. Особлива увага звертається на справжність підписів на первинних документах.

При проведенні аудиту грошових коштів на поточних рахунках в банках, велику роль відіграє кількість рахунків відкритих підприємством та в якій валюті вони відкриті. Якщо відкрита велика кількість рахунків, і одні з них в національній, а інші в іноземній валюті, то аудитору необхідно більше часу для проведення даної перевірки. Також важливим фактором в даному випадку є період часу за який повинен аудитор здійснити аудиторську перевірку. А перевіркою сутності банківських документів встановлюють, чи не допускалося неправильне перерахування авансів і платежів за безтоварними рахунками або оплата рахунків інших організацій, які не мають відношення до підприємства, що перевіряється. Аудитор приділяє досить багато уваги вивченню обґрунтованості списання грошових коштів з рахунків підприємства в банках у дебет рахунків витрат чи збитків, що є досить важливою частиною фінансової діяльності підприємства. А якщо виявлені порушення, в такому разі, шукають винну особу, якщо її не виявлено то списують на збитки підприємства.

Проведення аудиту грошових коштів для керівника підприємства є досить важливим елементом фінансової діяльності підприємства. Адже дана процедура надасть можливість провести додатковий контроль за організацією обліку грошових коштів, їх рухом та використанням у процесі виробничо-господарської діяльності підприємства. А це в свою чергу буде сприяти досягненню стійкого росту фінансових показників та надасть більше інформації про цільове використання грошових ресурсів.

Кожний керівник зацікавлений в розвитку свого підприємства та у відповідальності своїх працівників. І головною метою, є дотримання всіх вимог і правил ведення обліку грошових коштів.

На сьогодні даний вид послуг є найбільш правдивою і достовірною перевіркою фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання. Думки і висновки аудиторів своєчасно здатні попередити підприємство про неправильність ведення

¹ Височан О. Формування моделі активного контролю та її реалізація на ділянці обліку грошових коштів та їх еквівалентів / О. Височан // Бухгалтерський облік та аудит. - 2008 - №2. С.50-56.

бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, а отже і застерегти від небажаних наслідків, штрафних санкцій та не раціональне витрачання грошових коштів. Отже, аудит грошових коштів є досить актуальною темою в сучасній економіці.

Удосконалення обліку витрат і виходу продукції рослинництва в СТОВ "Верхнячка - Агро" Христинівського району

Підліснюк В.В., студент
Науковий керівник - викладач Оляднічук Н.В.
Уманський державний аграрний університет

Рослинництво є важливим сектором економіки держави та джерелом прибутків суб'єктів підприємницької діяльності. Збільшення обсягів виробництва продукції рослинництва та покращення її якості є актуальним питанням, особливо за умов, коли світовою тенденцією є зростання вартості продукції сільського господарства та її нестача. В зв'язку з цим питання обліку в галузі рослинництва є досить вагомими, оскільки лише облік є єдиним джерелом інформації, необхідної для управління та контролю за економічними показниками виробництва продукції рослинництва.

Належна організація бухгалтерського обліку підвищує його роль як основного засобу одержання достовірної інформації для прийняття економічно обґрунтованих рішень і попередження ризику у виробничо- фінансовій діяльності підприємства.

Питанню удосконалення обліку витрат і виходу продукції рослинництва присвячено роботи таких вчених як: Л. К. Сук, П. Л. Сук¹, В. Моссаковський, Т. Кононенко, С. Кучеркова², та ін³.

Проте в обліку залишаються проблеми які потребують вирішення на методологічному та практичному рівні.

Найбільш трудомістким процесом в організації обліку витрат і виходу продукції сільськогосподарського виробництва є ведення та обробка первинних і зведених документів. Одним із основних напрямків покращення облікового процесу виробництва сільськогосподарської продукції є пропозиції щодо удосконалення типових форм документів з обліку витрат і виходу продукції.

Документом, у якому відображають дані про надходження і вибуття зернової продукції з току є Відомість руху зерна та іншої продукції. У даному документі відображається рух зерна лише одного сорту, тому за день таких документів може складатися декілька. На нашу думку ,доцільно замість рядка «Культура і сорт» ввести додаткову графу «Сорт» (документ 1), де будуть вказуватися об'єкти обліку затрат – сорти зернових культур.

1 Сук Л.К., Сук П.Л Облік біологічних активів // Облік і фінанси АПК. - 2008. - № 9-10. - С. 23-27.

2 Моссаковський В., Кононенко Т., Кучеркова С. Облік біологічних активів // Бухгалтерський облік і аудит. - 2007. - № - 6.- С. 17-22.

3 Облік сільськогосподарської діяльності: Навчальний посібник / За ред. Жука В.М. - К. : Видавництво ТОВ «Юр-Агро-Веста», 2007.

Сільгосп підприємство СТОВ "Верхнячка-Агро"

Відділення 1 Бригада 2

ВІДОМІСТЬ № 5 руху зерна та іншої продукції за 10 липня 2009р.

Місце зберігання комора Матеріально-відповідальна особа

Прокопчук С. Т.

Сорт	Залишок на початок дня, кг	Прибуток, кг	Видаток, кг				Залишок на кінець дня, кг
			відправлено на елеватор				
Пшениця. Харківська	85600	70000	35000				120600
Пшениця. Українська	98000	80000	40000				138000

Реєстраційний листок на продукцію, що надійшла або вибула

Звідки надійшло або куди вибуло

Від комбайнера Котик С. Т.		Від комбайнера Сімоника С. К.					
Номер реєстру або накладної	Вага, кг	Номер реєстру або накладної	Вага, кг	Номер реєстру або накладної	Вага, кг	Номер реєстру або накладної	Вага, кг
10	70000	11	80000				

Таким чином, даний документ можна буде застосовувати не для одного сорту, а для декількох, протягом одного робочого дня.

Наступним етапом удосконалення обліку є його автоматизація. Автоматизований облік сприятиме скороченню затрат праці, при обробці первинних і зведених документів та підвищенню якості облікової інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень.

Удосконалення внутрішнього аудиту кредиторської заборгованості

Почеренюк Т.М., студент

Уманський державний аграрний університет

На сьогодні одним з найбільш складних і суперечливих питань українського аудиту є аудит кредиторської заборгованості, що пов'язано з існуванням проблеми неплатежів. Суб'єкти господарювання на перший план висувають вирішення власних проблем, замість виконання фінансових зобов'язань по платежах перед

партнерами. Вирішення вищенаведеної складної проблеми багато в чому залежить від вдосконалення бухгалтерського обліку.

Дослідженню даної проблеми присвячені роботи таких вітчизняних вчених, як Ф.Ф.Бутинець, С.Ф.Голов, В.М.Костюченко, М.С.Пушкар, В.О.Шевчук та інші. Але незважаючи на величезний внесок даних науковців у дослідження, низка нерозв'язаних облікових проблем залишається, а саме: низький рівень автоматизації даної ділянки обліку, відсутність внутрішнього аудиту, відсутність внутрішніх форм звітності необхідних для управління; невизначеність обліку безнадійної заборгованості

Зобов'язання виникають через існуючі обов'язки підприємства щодо передачі певних активів чи надання послуг іншому підприємству в майбутньому. Як правило, підприємство має кілька видів зобов'язань і значну кількість кредиторів. Отже користувачам фінансової звітності необхідно мати можливість визначати величини і типи заборгованостей із фінансових звітів. Перевірка фінансових звітів аудитором є достатнім для того, щоб користувачі були впевнені у тому, що всі зобов'язання належним чином визначені, оцінені та включені до фінансових звітів відповідно до вимог чинного законодавства та П(С)БО. Щоб задовольняти ці вимоги, кредиторська заборгованість повинні бути визначені та класифіковані належним чином.

В умовах формування і становлення нових соціально-економічних відносин актуальним є створення ефективного внутрішнього аудиту та вдосконалення його структури.

Як показали дослідження, навіть на великих підприємствах майже відсутні спеціальні служби внутрішнього аудиту, що дало б змогу запропонувати комплекс заходів, направлених на створення, постійне впорядкування та удосконалення системи внутрішнього аудиту з метою забезпечення інформацією керівництва про стан розрахунків для прийняття управлінських рішень та складання звітності.

При створенні цієї служби, на нашу думку, слід враховувати: економічну ефективність від її діяльності, способи відшкодування витрат на аудит; величину підприємства і його фінансові можливості. На підприємстві доцільно розробити і затвердити «Положення про організацію системи внутрішнього аудиту», що дозволило б регламентувати діяльність служби внутрішнього аудиту. В посадових інструкціях внутрішніх аудиторів повинні чітко визначатися їх функціональні обов'язки, а внутрішнім аудиторам повинні надані можливості доступу до будь-якої необхідної їм інформації

У процесі планування внутрішнього аудиту важливим етапом є розробка програми проведення перевірки операцій з обліку кредиторської заборгованості, що визначає характер, терміни і обсяги запланованих прийомів і способів аудиту. Також доцільною є розробка класифікатору можливих порушень і помилок, ймовірність виникнення яких на конкретному підприємстві є значною. Зазначимо, що програма може бути значно деталізована відповідно до кожного виду дебіторської та кредиторської заборгованості. Так, в програму аудиту кредиторської заборгованості можуть бути включені питання: перевірка критеріїв оцінки кредиторської заборгованості; перевірка правильності відображення кредиторської заборгованості; перевірка правильності кореспонденції і відображення операцій з обліку

кредиторською заборгованості; відображення результатів операцій з кредиторською заборгованістю в регістрах обліку і формах звітності та ін¹.

При проведенні перевірки в умовах комп'ютерної обробки даних потрібно застосувати програмний «конструктор» на базі інтеграції функціонального модуля з підсистемами, що пов'язані з фінансовими та виробничими аспектами управління. Це дозволить скоординувати планову послідовність закупок і видачу дозволу, надасть свободу маневру у виборі способів платежу. Дозволити також своєчасно виявляти недопустимі види кредиторської заборгованості, зокрема, безнадійну заборгованість та правильне і своєчасне її списання, що дасть змогу отримати достовірну інформацію, необхідну при формуванні та відображенні фінансових результатів; створити якісну інформаційну базу по кредиторській заборгованості для учасників розрахунків, яка необхідна для попередження ймовірності настання платіжної кризи суб'єктів господарювання, що дасть змогу підвищити якість управління розрахунками підприємства².

Таким чином, запропоновані методи удосконалення внутрішнього аудиту дозволяють постійно контролювати та моніторити ситуацію з кредиторською заборгованістю, вчасно і вірно приймати управлінські рішення, уникати складних і суперечних ситуацій з кредиторами.

Облік витрат машинно – тракторного парку

Примачок О.А., студент

Науковий керівник – к.е.н., ст. викладач Бобко В.В.

Уманський державний аграрний університет

Постановка проблеми. Забезпечення ефективного управління експлуатацією та оновленням сільськогосподарських машин передбачає існування відповідного інформаційного масиву первинної, нагромаджувальної та зведеної облікової і аналітичної інформації.

Недостатнє розкриття досліджуваних питань в економічній літературі, а також їх практична значущість обумовили вибір теми дослідження.

Питання обліку роботи машино – тракторного парку є предметом дослідження таких вчених-економістів, як Г.Г. Кірейцева, М.Я. Дем'яненко, В.В. Пітулька, Ю.А. Конкіна.

Мета дослідження. Метою дослідження є розробка науково обґрунтованих рекомендацій з удосконалення методики бухгалтерського обліку витрат машино – тракторного парку.

Результати дослідження. Одним із основних стандартів, яким керуються при обліку витрат роботи машино – тракторного парку є П(С)БО 16 “Витрати”, затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999р. №318³, яке

1 Акімова Н.С. Основні проблеми обліку та внутрішнього аудиту дебіторської та кредиторської заборгованості/ Н.С. Акімова // Науково технічний збірник .- Харків, 2007.- Вип. 77. – С.268 - 272.

2 Пшенична В.Ю. Удосконалення обліку кредиторської заборгованості / В.Ю. Пшенична // Наук. Доп. КНЕУ, 2008 – 3 (4). – Режим доступу до джерела: <http://dsfa.mybb3.net/viewtopic.php?t=698>.

3 Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати” (Наказ МФУ від 31.12.1999р. № 318. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України №27/4248 від 19 січня 2000р. з останніми змінами і доповненнями за станом на 02.02.2005р.

визначає методичні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати.

Згідно цього стандарту, витрати це використані у процесі виробництва різні матеріально-технічні ресурси і сили природи на встановлення нового продукту праці. Витрати відображаються в обліку одночасно із зменшенням активів або збільшенням зобов'язань.

Для проведення узагальнення даних по експлуатації сільськогосподарської техніки в системі облікових даних управлінського обліку доцільно утворити “Нагромаджувальну експлуатаційну відомість роботи машинно-тракторного парку”. Вона відкривається по кожному трактору чи комбайну при його використанні на сільськогосподарських, транспортних та інших видах робіт і заповнюється на підставі облікових листків тракториста – машиніста чи подорожніх листків трактора. При веденні записів необхідно вказати дату виписки та номер облікового чи подорожнього листка, відпрацьовану трактористом кількість годин та кількість простоїв, виконаний обсяг роботи у фізичних гектарах, розмір нарахованої заробітної плати та віднесення її на відповідний об’єкт обліку в рослинництві, витрати пального в кілограмах чи літрах. Усі вказані фізичні параметри порівнюються з нормативно встановленими, і таким чином відображається інтенсивність експлуатації машинно-тракторного парку. Такий документ повинен відкриватися в розрізі кожної наявної одиниці активної частини сільськогосподарської техніки та за результатами місяця узагальнюється по машино-тракторному парку в цілому.

На підставі нагромаджувальних відомостей роботи та експлуатації сільськогосподарської техніки складається виробничий звіт по машино-тракторному парку, в якому нагромаджуються всі витрати з експлуатації машино-тракторного парку, що дає змогу визначати собівартість 1 фізичного гектара обробленої площі. Такі розрахунки виконуються за кілька прийомів: спочатку визначають співвідношення витрат по машинно-тракторному парку на транспортних та польових роботах і сумарної кількості активної експлуатації, при виконанні цих робіт, після чого собівартість однієї години множать на кількість годин, витрачених саме на польових роботах. Розділивши суму витрат на оброблену площу, знайдемо собівартість одного фізичного гектара, яка характеризує реальні витрати машинно-тракторного парку в розрахунку на 1 га обробленої площі.

Певних змін потребує також система ведення синтетичного бухгалтерського обліку експлуатації та оновлення машинно-тракторного парку для забезпечення відповідного спектру прийняття управлінських рішень у частині обліку витрат пального та нарахування заробітної плати на роботах механізаторів у рослинництві. Діюча методика виконання бухгалтерських записів передбачає пряме віднесення сум нарахованої заробітної плати та витраченого пального прямо до складу собівартості вирощуваних сільськогосподарських культур, що значно ускладнює калькуляцію собівартості одиниці послуг машинно-тракторного парку, а також не дозволяє визначати повний обсяг інформації, необхідної для визначення експлуатаційних витрат машинно-тракторного парку та прийняття відповідних інваріантних управлінських рішень у будь – який конкретний період часу.

Висновки. На нашу думку, запропонована до застосування Нагромаджувальна експлуатаційна відомість роботи машинно-тракторного парку зробить облік більш інформативним.

Удосконалення обліку використання виробничих запасів в АКПП «Дружба» Теплицького району Вінницької області

Сполітак І.М., студент

Науковий керівник – викладач Михайловина С.О.

Уманський державний аграрний університет

На сучасному етапі становлення і розвитку вітчизняній системі бухгалтерського обліку притаманні ряд організаційних та методичних питань, особливо галузевого спрямування, які потребують невідкладного вирішення. Не менш важливими є проблеми, пов'язані з організацією і методами проведення контролю матеріальних запасів на сільськогосподарських підприємствах.

Вагомий внесок в теоретичну розробку проблем організації і ведення бухгалтерського обліку і контролю матеріальних запасів внесли М.Ф.Огійчук, Ф.Ф. Бутинець, Н.Н. Грабова, В.М. Жук, О.В. Лишиленко, Л.К. Сук. та інші.

Сільськогосподарські підприємства в тому числі і АКПП "Дружба" використовують в своїй діяльності в значних обсягах найрізноманітніші виробничі запаси.

Для забезпечення інформації для потреб управління на виробництві важливе значення має розробка методики обліку наявності і руху матеріалів, яка б відповідала ринковій економіці і Положенню (стандарту) бухгалтерського обліку 9 "Запаси". Тим більше, що раніше діючі методики обліку товарно-матеріальних цінностей, які були вироблені наукою і практикою, на протязі останніх років в деякій мірі втратили актуальність і в основному були орієнтовані на систему ручної праці в умовах так званих твердих (планових) регульованих державою цін. Все це вимагає удосконалення і нових підходів щодо організації і методики аналітичного обліку наявності і руху матеріалів, що є однією із самих важливих і найбільш трудомістких ділянок бухгалтерського обліку.

Важливість і трудомісткість ведення кількісного аналітичного обліку матеріальних запасів, значні їх якісні показники в АКПП "Дружба" зумовили необхідність пошуку більш раціональних методів обліку матеріальних запасів з метою усунення дублювання одних і тих самих операцій.

Різновидом оперативно-бухгалтерського обліку є так званий оперативно-груповий аналітичний метод обліку матеріальних запасів, де їх облік ведеться в розрізі їх видів, груп і підгруп. Практика показує, що для обліку за групами матеріалів доцільно, щоб в групу входило не більше 100 їх найменувань тому, що це полегшує і прискорює процес виявлення можливих помилок.

Для підвищення ефективності оперативно-бухгалтерського методу обліку матеріальних запасів доцільно здійснити деталізацію їх груп на кілька підгруп з тим розрахунком, щоб в підгрупі не була велика кількість найменувань матеріалів, що дозволить обмежити обсяг записів для обліку їх руху та перевірки. Це можна досягти шляхом щомісячного складання так званих часткових нагромаджувальних відомостей по надходженню і вибуттю матеріалів в межах їх кожної підгрупи, що підвищує оперативність виявлення можливих помилок у складському і бухгалтерському обліку. До того ж, слід зазначити, що при автоматизованому обліку програма дозволяє без зайвих зусиль формувати нагромаджувальні відомості в

аналітичному розрізі як за групами і підгрупами матеріалів, так і за окремими їх видами і сортами за будь-який період.

Ще одне проблемне питання щодо обліку виробничих запасів є ведення і обробка первинних і зведених документів. Тому основним напрямком удосконалення обліку виробничих запасів є покращення первинного і зведеного обліку, насамперед, за рахунок створенням уніфікованих форм.

Аналітичний облік матеріальних цінностей у АКПП "Дружба" ведуть у сальдових відомостях на підставі перевірених і протаксованих Звітів про рух матеріальних цінностей. Але сальдові відомості можуть бути двох варіантів ф. №41 та ф. № 41а. В АКПП "Дружба" використовують перший варіант сальдової відомості ф. № 41 при цьому варіанті відкривають і ведуть сальдову відомість по матеріально відповідальних особах, що є суттєвим недоліком так як не видно загального руху матеріальних цінностей по всьому господарству. Тому на нашу думку доцільно на підприємстві застосовувати другий варіант сальдової відомості № 41а (Таблиця 3.4).

Таблиця 3.4

Сільгоспоблік, форма № 41 а
Сільгосппідприємство АКПП "Дружба"
САЛЬДОВА ВІДОМІСТЬ (ІІ варіант)
по балансовому рахунку № 203 «Паливо»
за січень 2008 р.

Номенклатурний №	Назва	Одиниця виміру	Вартість за одиницю	Склад, ферма відділення, матеріально-відповідальна особа Сікорський П.О. (рослинництво)				Склад, ферма відділення, матеріально-відповідальна особа Молочников А.Д. (тваринництво)			
				на 01.03. 2008 р.		на 01.04.2008 р.		на 01.03. 2008 р.		на 01.04. 2008 р.	
				к-ть	сума	к-ть	сума	к-ть	сума	к-ть	сума
25	Бензин А-76	л	6,8	-	-	-	-	25	170	45	306
23	Масло моторне	л	9	-	-	4	36	30	270	-	-
20	Солярка	л	7,1	25	177,50	10	71	-	-	-	-
24	Тосол	л	6,3					-	-	5	31,50
Всього		х	х	х	177,50	х	107	х	440	х	777,50

Бухгалтер

Жмуденко О.В.

Удосконалення сальдової відомості дасть можливість вести облік в цілому по господарству з розшифровкою по матеріально відповідальних особах.

Запропонована система організації і методики ведення обліку операцій, пов'язаних з надходженням і використанням виробничих запасів, забезпечення контролю за їх збереженням покращить роботу облікового апарату в АКПП "Дружба".

Проблеми обліку реалізації продукції рослинництва та шляхи її вирішення

Фротер О., студент
Уманський державний аграрний університет

Без якісної інформації про реалізовану продукцію рослинництва, про асортимент, кількість та вартість продукції, строки відвантаження та оплати неможливе ефективне управління ресурсами сільськогосподарського підприємства.

В системі обліку на сільськогосподарських підприємствах надзвичайно цінною є інформація про доходи від реалізації сільськогосподарської продукції. За значенням для її користувачів вона займає місце поряд з інформацією про активи, зобов'язання та капітал підприємства.

Облік витрат і доходів від реалізації продукції розвивається й поліпшується у зв'язку із удосконаленням комп'ютерної техніки і комунікаційного середовища, методології й організації обліку.

Питання, пов'язані з проблемами обліку витрат і доходів підприємства від реалізації сільськогосподарської продукції та перспективами їх вирішення в Україні, знайшли певне відображення у роботах І. Білоусової та М. Чумаченка, В. Дерія, Т. Маренич, В. Моссаковського, П. Сука, Г. Цилюрика та інших вітчизняних учених-економістів. Але, не дивлячись на це, є ще низка питань, які потребують вирішення.

Однією з ключових є проблема забезпечення максимальної оперативності та достатньої аналітичності вихідної інформації про витрати і доходи від реалізації продукції рослинництва.

Якщо необхідна інформація буде надана споживачеві протягом короткого проміжку часу у достатньому обсязі та у тому інформаційному зрізі, який його цікавить, то проблеми забезпечення максимальної оперативності інформації для нього будуть вирішені. Якщо ж необхідну інформацію суттєво затримують або не надають взагалі, то виникають значні труднощі як для самого сільськогосподарського підприємства (воно втрачає позитивний імідж, зазнає фінансових втрат), так і для покупців продукції рослинництва, державних органів (зростають ризики неплатежів, можлива недооцінка ситуації на ринку).

Для забезпечення достатньої аналітичності інформації її потрібно завчасно перевірити щодо відповідності сучасним вимогам: порівнянності, достовірності, дохідливості та доречності. Сира, незгрупована, належно не оформлена інформація про витрати і доходи від реалізації продукції рослинництва може на деякий час загальмувати процес первинної обробки аналітичної інформації, призвести до помилкової оцінки здійснюваних підприємством господарських процесів, занижити або завищити витрати і доходи від реалізації продукції рослинництва.

Основною ж проблемою обліку витрат і доходів від реалізації продукції рослинництва є проблема повноти та своєчасності їх відображення у системі обліку. Найбільший відсоток витрат, що залишається поза обліком, належить до витрат на оплату праці, тому немає нічого дивного, що в науковому обігу з'явився термін «тіньова зарплата». Джерелом коштів для покриття такої зарплати виступають

«тіньові доходи», які виникають за рахунок вартості необлікованої реалізованої продукції.

Основних причин «тіньової зарплати» і «тіньових доходів» є кілька:

1) вульгаризація ПДВ і значний відсоток відрахувань від фонду оплати праці до соціальних фондів, що посилює податковий тягар на сільськогосподарські підприємства і не дає їм нормально розвиватися;

2) високий рівень корупції в державних і місцевих органах влади, що передбачає систему хабарів, які опосередковано впливають як на фактичну собівартість сільськогосподарської продукції, так і на ціну продажу;

3) відсутність дієвих нормативно-правових актів України, які б жорстко обмежували надмірне збагачення певних фізичних осіб;

4) низька ефективність чинних форм, видів, типів систем і механізмів економічного контролю в Україні, що призводить до порушення принципів контролю: всебічності і всеосяжності, системності і безперервності, дієвості, відкритості інформації про результати ревізії¹.

Наступним недоліком є те, що з доходів сільськогосподарських підприємств насамперед занижується виручка від реалізації продукції рослинництва, внаслідок чого значно звужується база для оподаткування підприємств податком на додану вартість (далі ПДВ).

Тому, з метою посилення контролю за рухом ПДВ пропонуємо за потрібне вести його облік на окремому субрахунку №640«Розрахунки за податком на додану вартість» і вважаємо доцільним виділити у Балансі підприємства (ф. № 1) окремі рядки в активі та пасиві для ПДВ: рядки Балансу 171 та 551 «За податком на додану вартість». Тоді рядки 170 і 550 Балансу називатимуться «З бюджетом (без ПДВ)».

Отже, правильне й раціональне відображення в бухгалтерському обліку реалізації продукції рослинництва і пов'язаних з нею податкових зобов'язань з ПДВ має важливе значення для забезпечення повних і своєчасних розрахунків з бюджетом з ПДВ, для недопущення сплати штрафних санкцій та пені, обумовлених помилками в бухгалтерському обліку як реалізації продукції рослинництва, так і розрахунків з бюджетом з ПДВ.

Удосконалення окремих форм фінансової звітності

Хворостяна Ю.В., студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Крочак О.І.

Уманський державний аграрний університет

В умовах ринкової економіки фінансова звітність господарюючих суб'єктів стає основним засобом комунікації і найважливішим елементом інформаційного забезпечення управління.

¹ Дерій В. Проблеми доходів і витрат підприємства та шляхи їх вирішення в Україні // Бухгалтерський облік і аудит – 2008. – №4. – С. 41 – 52.

Фінансова звітність ТОВ «Добро» повинна забезпечувати, хоч і узагальнене у грошовому вимірнику, але точне відображення фактичних даних про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства.

Основою для складання "Звіту про фінансові результати" (ф.№2) є дані аналітичного обліку за рахунками, що належать до сьомого та дев'ятого класу рахунків.

В ТОВ "Добро" нерідко здійснюється коригування суми податкового зобов'язання за податком на додану вартість у зв'язку зі зміною відпускних цін, поверненням продукції (товарів) або допущеними помилками при виписуванні податкових накладних. Воно проводиться на підставі спеціального додатка №2 "Розрахунок коригування кількісних і вартісних показників до податкової накладної від__ №_по договору від №"_". При цьому неминуче виникають розходження між сумою податку на додану вартість, відображено в облікових реєстрах за кредитом рахунка 70 "Доходи від реалізації", оскільки вона записана на основі податкової накладної, та тією, що є остаточною за його дебетом після коригування записів.

У той же час у Відомості №11.4 с.-г. без потреби деталізовано саме кредитовий оборот рахунка 70 "Доходи від реалізації" тоді, як методологічно правильним мало б бути виокремлення в ній дебетових обігів за ним, в тому числі, насамперед, податку на додану вартість, акцизного збору та інших вирахувань, для яких взагалі не передбачено місця в жодному аналітичному реєстрі не тільки журнально-ордерної форми обліку.

На нашу думку наведені вище недоліки методологічного і методичного характеру в обліковому забезпеченні звітності про фінансові результати можна усунути, виключивши із Плану рахунків рахунок 90 "Собівартість реалізації" і відображаючи замість записів на ньому кількість та собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) на дебеті синтетичного рахунка 70, змінивши у зв'язку з цим його назву на таку: "Формування результатів від реалізації".

З урахуванням цієї пропозиції одночасно треба удосконалити Відомість №11.4 с.-г. аналітичного обліку реалізації продукції, матеріалів, робіт та послуг.

З 1 січня 2007 р, набув чинності П(С)БО 30 «Біологічні активи», який призначений регулювати бухгалтерський облік на сільському господарстві, насамперед біологічних активів. Окрім оцінки за справедливою вартістю запроваджено принципово нову методику визначення фінансових результатів від сільськогосподарської діяльності, яка ґрунтується на розрахунку доходів та витрат при первісному визнанні біологічних активів та/або сільськогосподарської продукції, незалежно від того чи будуть вони реалізовані в майбутньому.

Слід зазначити, що застосування в сільському господарстві зазначеної методики є винятковим явищем в національному бухгалтерському обліку. Тому першочерговим завданням вітчизняної науки та практики є дослідження очікуваних результатів від запровадження методики визначення фінансового результату, передбаченої П(С)БО 30, а також вивчення їх впливу на фінансово-економічний етап як окремих підприємств, так і сільського господарства в цілому.

Наслідками застосування методики визначення фінансових результатів від виробництва та використання сільськогосподарської продукції, передбаченої П(С)БО 30, за умови її оцінки за справедливою вартістю є:

1. Суб'єктивність визначення собівартості та/або справедливої вартості продукції та біологічних активів, на виробництво яких витрачається сільськогосподарська продукція власного виробництва, оцінена за справедливою вартістю (насіння в рослинництві, корми в тваринництві, різні види сільськогосподарської продукції для переробки).

2. Збільшення нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) на величину різниці між фінансовим результатом, отриманим від первісного визнання всієї отриманої сільськогосподарської продукції та прибутку (збитку), отриманого від реалізації частини урожаю. Слід зазначити, що якщо підприємство є платником фіксованого сільськогосподарського податку, величина нерозподіленого прибутку не впливає на суму сплачуваних податків. Проте в разі оподаткування підприємства на загальних засадах збільшення нерозподіленого прибутку зумовлює зростання розміру податку на прибуток.

Отже, застосування методики визначення фінансових результатів, передбаченої П(С)БО 30, може спричинити некоректне визначення фактичних фінансових результатів та зростання податкового навантаження на підприємства, які перебувають на загальних умовах оподаткування.

Враховуючи зазначене, для вирішення піднятих вище проблем і вдосконалення бухгалтерського обліку в сільському господарстві в цілому та біологічних активів зокрема Жук В.М. пропонує:

1. Скасувати методику визначення фінансових результатів, запроваджену П(С)БО 30 шляхом виключення відповідних положень.

2. Оцінювати за справедливою вартістю лише біологічні активи. Сільськогосподарську продукцію обліковувати та оцінювати на загальних засадах обліку активів з урахуванням вимог П(С)БО 9 «Запаси».

3. Різницю між справедливою вартістю біологічних активів та витратами на їх виробництво відображувати як збільшення (зменшення) додаткового капіталу підприємства на певну дату і обліковувати на субрахунку 425 «Інший додатковий капітал»

На нашу думку запропоноване удосконалення не тільки полегшить роботу бухгалтера ТОВ "Добро" при складанні фінансової звітності, а й слугуватиме більш точним відображенням фінансового стану підприємства.

Інформаційні технології в організації обліку розрахункових операцій

Ходаченко Т.Г., викладач
Чигиринський технікум Уманського ДАУ

Глобальні процеси в розвитку вітчизняної економіки, поява нових господарських структур різних форм власності, розвиток різних економічних зв'язків зумовлюють необхідність удосконалення обліку і контролю як складових частин економічної інформації, необхідної для управління на всіх рівнях.

Вирішенню цих проблем може сприяти впровадження повністю автоматизованого бездокументного обліку.

Здійснення повністю автоматизованого обліку розрахункових операцій стало можливим завдяки приєднанню до системи міжбанківських електронних переказів у всіх господарюючих суб'єктів, установ, організацій.

Система електронних платежів – це загальнодержавна платіжна система, яка забезпечує здійснення розрахунків в електронній формі через банківські установи безпосередньо господарюючими суб'єктами у бухгалтерію, не створюючи і не надсилаючи в банківські установи при цьому будь-яких первинних документів (платіжних доручень, платіжних вимог-доручень, виписок банку тощо). Бухгалтер зі свого комп'ютера, який приєднаний до системи електронних платежів, створюючи облікові записи, автоматично дає розпорядження своєму банку перерахувати кошти утримувачу. Інформація про зарахування коштів на рахунок господарського суб'єкта в автоматичному режимі надходить до комп'ютера бухгалтера і здійснюється обліковий запис. Виписка банку втрачає своє призначення, оскільки вся підсумовуюча інформація про рух коштів за певний період оперативно формується на комп'ютері в бухгалтера з розрахунків, а облікові записи відразу формуються разом із здійсненням розрахункових операцій.

Електронний міжбанківський переказ – це грошовий переказ, по суті – інформаційне повідомлення, яке передається засобами телекомунікаційного зв'язку від платника до банку платника, а далі до банку одержувача та самого одержувача.

Щодо касових документів, то в умовах повністю автоматизованого обліку розрахункових операцій прибутковий касовий ордер не потрібний, оскільки всі кошти зараховуються у касі банку, а видатковий ордер буде тим самим платіжним дорученням, за допомогою якого здійснюють перерахування коштів працівнику з поточного рахунку. Журнал реєстрації прибуткових, видаткових касових ордерів, касову книгу та інші документи не складають і лише на вимогу контролюючих органів формують у традиційному вигляді як сукупність певних реквізитів з наявної бази даних інформації у бухгалтерії.

Ще одним позитивним моментом у застосуванні системи електронних платежів є можливість відмови від такої організаційної структури як каса, оскільки видачу зарплати, грошових коштів під звіт здійснюватимуть автоматично після складання облікового запису на комп'ютері бухгалтера. За допомогою електронної платіжної картки готівку можна буде отримати на руки у зручний час і відповідному місці.

Трансформовано для потреб обліку система міжбанківських електронних переказів дає змогу підприємству створити повністю автоматизовану систему обліку розрахункових операцій, яка може значно скоротити штат облікових працівників, особливо касового персоналу; відмовитися від складання первинних розрахункових документів; перейти на повністю безготівкові розрахунки. Проте питання податкового обліку при такому варіанті ведення розрахунків, створення належних механізмів захисту інформації, забезпеченні більшої надійності зібраної бездокументним первинним обліком інформації залишаються актуальними і потребують подальших досліджень.

Проблеми обліку розрахунків з працівниками підприємства

Щупак А., студент

Науковий керівник – викладач Аніщенко Г.Ю.

Уманський державний аграрний університет

Облік праці є досить трудомісткою та ризиконебезпечною роботою, адже помилка у нарахуванні заробітної плати автоматично призводить до цілого ряду помилок і порушень, та в цілому – до забезпечення користувачів недостовірними даними щодо фінансово-майнового стану підприємства.

Останнім часом проблеми, пов'язані з використанням машинних носіїв, як виправданих документів обліку, стали особливо актуальними завдання широкому розвитку робіт з автоматизації бухгалтерського обліку. Цим проблемам присвячені праці В.П. Завгородського, Ф.Ф. Бутинця, С.В. Івахнелкова, М.Ф. Огійчука¹ й інших вчених. Деякі перспективи щодо створення умов для реального використання документів у бухгалтерському обліку відкривається в зв'язку з прийняттям нормативного акта про надання юридичної сили документом на машинних і паперових носіях, створених засобами обчислювальної техніки.

Найбільшою проблемою обліку розрахунків з робітниками з оплати праці на сьогодні є недостатня автоматизація даної ділянки обліку та відсутність частини додаткових реквізитів у документах, якими підтверджуються операції з обліку праці та її оплати.

Попри регулюючий характер П(с)БО 26 «Виплати працівникам», даний стандарт не включає весь перелік розрахунків з працівниками підприємства, а тому виникає проблема їх виключення у поточні витрати підприємства. В підсумку визнання витрат впливає на визначення фінансового результату.

Неузгодженість термінології, яка використовується для нарахування окремих видів виплат. Особливу увагу треба звернути на правильність ведення розрахунків з працівниками підприємства.

Отже, проблеми обліку є :

- на законодавчому рівні закріпити основні принципи ведення обліку розрахунків з оплати праці;
- недостатньо розроблений план рахунків бухгалтерського обліку та інструкції про його застосування;
- недостатньо розроблене кадрове забезпечення з одночасним уточненням кваліфікаційних характеристик і професійних вимог до фахівців обліку.

На думку М.Ф. Огійчука заробітна плата є важливим засобом підвищення зацікавленості працюючих у результатах своєї праці, її продуктивності, збільшення обсягів виробничої продукції, поліпшення її якостей та асортименту².

Економічні та організаційні засади оплати праці працівників, які перебувають у трудових відносинах, на підставі трудового договору з підприємствами,

1 Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах : Підручник / [Огійчук М.Ф., Плаксієнко В.Я., Паненко Л.Г. та ін.] ; За ред. проф. М.Ф. Огійчука. - [4-те вид. доп. перед.] . – К. : Алерта, 2007. - 978 с.

2 Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах : Підручник / [Огійчук М.Ф., Плаксієнко В.Я., Паненко Л.Г. та ін.] ; За ред. проф. М.Ф. Огійчука. - [4-те вид. доп. перед.] . – К. : Алерта, 2007. - 978 с.

організаціями, установами всіх форм власності та господарювання визначає закон України «Про оплату праці»¹. Відповідно до цього документу заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу. Їх розмір залежить від складності та умов виконаної роботи, професійно-ділових якостей працівника.

На думку Бутинця Ф.Ф основна заробітна плата – винагорода за виконану роботу відповідно до установлених норм праці (норми часу виробітку, обслуговування, посадові обов'язки).

Немало проблем методологічного характеру маємо й у царині організації заробітної плати безпосередньо на підприємствах (організаціях). На думку З. Метельської² досі не визначені теоретичні підвалини сучасного організаційно-економічного механізму взаємозв'язку між показниками, що характеризують міру (норму) праці та міру її оплати відповідно до досягнутих (відносно норми) результатів праці, тарифних умов оплати праці. Залишається також неоднозначним трактування закономірностей погодження працівником і роботодавцем ціни робочої сили (ставки заробітної плати). Розмір заробітної плати залежить від складності та умов виконаної роботи, професійно-ділових якостей працівника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства.

Таким чином, актуальність проблем розрахунків з робітниками підприємств в сучасних умовах господарювання потребує державного втручання при вирішенні питань реформування оплати праці, зокрема фінансового її забезпечення через паритет цін на сільськогосподарську і промислову продукцію, регулювання податків і встановлення мінімального розміру заробітної плати відповідно до життєвого рівня, надання невинуватених відмінностей в рівнях оплати працівників різних галузей і форм господарювання.

Вдосконалення аудиту в системі податкового менеджменту

Янковий В.В., студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Бечко П.К.

Уманський державний аграрний університет

Податковий аудит є одним з найбільш популярних нових напрямків аудиту в Україні. На всіх етапах діяльності організації тією чи іншою мірою зіштовхуються з проблемами податкового характеру і намагаються їх вирішити таким чином, щоб використати ресурси організації з максимальною віддачею для прискорення економічного зростання.

Податковий аудит (податкова перевірка) – це процесуальні дії контролюючих органів щодо контролю за правильністю обчислення, своєчасністю і повнотою сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів, а також законністю

¹ Закон України «Про оплату праці» затверджений 1 травня 1995 року.

² Метельська З. До проблеми розвитку теорії розподільчих відносин / З. Метельська// Україна : Аспекти праці. - 2008.- №8.- С. 3-10.

здійснення операцій, пов'язаних з одержанням доходів і здійсненням розрахунків. Слід зазначити, що поняття податковий аудит використовується в практичній діяльності контролюючих органів та суб'єктів підприємницької діяльності, але в нормативно-правових актах України переважно застосовується поняття перевірка.

З метою реалізації податкового контролю за фінансово-господарською діяльністю платників податків, державні контролюючі органи можуть використовувати різні форми проведення перевірок.

Залежно від обраного критерію всі види податкових перевірок умовно можна класифікувати таким чином:

- за способом організації перевірки поділяються на планові, позапланові, оперативні, рівночасні та зустрічні;

- за обсягом запланованих питань фінансово-господарської діяльності платника податків – інформативні, попередні, тематичні, комплексні, повторні;

- за місцем проведення – виїзні та кабінетні (ті, що здійснюються безпосередньо в контролюючому органі)¹.

Розглянемо основні причини, що сприяли особливому розвитку аудиту в Україні та появі безпосередньо податкового аудиту.

Головна причина відмінності вітчизняного аудиту від аудиту, що проводиться в країнах Європейського Союзу полягає в розходженні організації управління бізнесом. Так, при західному варіанті в переважній більшості випадків реалізується принцип відокремлення капіталу як фінансового ресурсу від процесу управління останнім.

Такий підхід дає змогу сконцентрувати під єдиним управлінням значні фінансові ресурси, забезпечуючи зростання ефективності вкладень. При цьому керуючий (генеральний директор) несе відповідальність перед власниками за результати діяльності компанії. Це вимагає від керівництва ефективного та прозорого здійснення виробничої діяльності з одержанням максимального прибутку, виходячи з якого виплачуються дивіденди власникам, але й прозоро. У цьому випадку аудитор виступає як захисник інтересів власника, а його висновок і аудиторський звіт є гарантіями відбиття всієї істотної інформації, необхідної власникам для прийняття управлінських рішень.

На противагу західному варіанту у вітчизняній практиці нерідко власник організації самостійно здійснює її управління, при цьому він зацікавлений винятково в максимізації власних доходів від бізнесу, не визнаючи обмежень щодо способу їх одержання. У цьому випадку аудитор виконує функції з виявлення і зниження податкових ризиків, що властиві підприємству, а також надання консультацій з питань "оптимізації" податкових платежів, тому що саме за рахунок зниження податкових платежів власник нерідко одержує основну частину свого прибутку.

В українській практиці управління бізнесом має місце не схожа із західною схема організації процесу управління. Основною відмінністю є те, що вітчизняні керівники практично не несуть відповідальності за результати діяльності підприємства. Такі умови дають змогу генеральним директорам фактично розпоряджатися майном компанії, "перекачуючи" її доходи на особисті рахунки,

¹ Онищенко В.А. Податковий контроль (основи організації): – К.: Ред. журн. "Вісник податкової служби України", 2002. – 432.

підставні, дочірні або офшорні компанії, максимально прикриваючи дані операції у звітності.

Можливий варіант, коли генеральний директор змушений забезпечувати регулярний дохід власника, виплата якого здійснюється не за рахунок чистого прибутку, а через збільшення "витрат" підприємства. Завдання керівника при цьому полягає в забезпеченні контролю над фінансовими й товарними потоками організації і формальному звіті перед контролюючими органами. У такому випадку, завдання аудитора на практиці зводиться до виявлення проблемних щодо податків місць і потенційних податкових ризиків, а також у захисті інтересів власника при несумлінності дій керуючого¹.

Наведені схеми ведення бізнесу, на відміну від класичної західної моделі, вимагають не прозорості, а навпаки, прихованості звітності, відсутності в ній реальних фінансових показників організації, що ускладнює, а в ряді випадків унеможлиблює, контроль за нарахуванням податків.

Єдиним винятком для вітчизняної практики є організація та створення відкритих акціонерних товариств, що прагнуть одержати вихід на світовий фондовий ринок з наступним фінансуванням у формі додаткової емісії акцій.

Для України характерна складна система оподаткування, наявність великої кількості спірних арбітражних справ з податкових питань і значні адміністративні, фінансові і карні санкції за порушення податкового законодавства, що потребує послуг, спрямованих на мінімізацію податкових ризиків, які надаються в межах аудиторських перевірок.

Таким чином, результати дослідження свідчать про значне усічення ринку аудиторських послуг і переважну спрямованість діяльності більшості аудиторських організацій на перевірку правильності розрахунку і сплати податків. Це, в свою чергу, свідчить про те, що фактично в Україні за більш ніж півтора десятиріччя склалася система не фінансового аудиту, спрямованого на перевірку правильності витрат коштів, відбиття у звітності фінансової інформації про активи, пасиви й прибуток, підтвердження або не підтвердження правильності ведення бухгалтерського обліку відповідно до Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та вітчизняних П(С)БО, а система податкового аудиту, орієнтована на зниження податкових ризиків організацій².

Результати проведеного опитування серед провідних аудиторських компаній України, що здійснюють свою діяльність на ринку аудиторських послуг свідчать, що частка кожного окремого виду аудиту на ринку займає понад 30%, послуги в галузі міжнародних стандартів бухгалтерського обліку - близько 15%, понад 45% - послуги, що супроводжують аудит (консультування з питань оподаткування, бухгалтерського обліку, узгодження процедур по податковій звітності). Аудит страхових організацій, банківський і інвестиційний аудит разом займає не більше 10% всього ринку³.

Аудиторська діяльність в Україні на сучасному етапі спрямована переважно на

1 Кукса В. Это сладкое слово IPO. Украинские предприятия открывают для себя прогрессивный способ интеграции в мировую экономику / В.Кукса // Зеркало недели. Деньги. - 2007. - № 35 (664). – стр.2.

2 Сомов Л. Налоговый аудит / Л.Сомов // Финансовая газета. Региональный выпуск. - 2004. - №28. – стр.6.

3 Духненко В., Дуброва О. Инструмент защиты и доверия / В. Духненко, О.Дуброва // Сайт рейтингового агентства «Эксперт»: <http://www.experttra.com>.

перевірку податків. Це спричинює формування системи не фінансового, а податкового аудиту, що не виконує повною мірою властивих аудиту функцій. Такі умови не сприяють становленню системи незалежного аудиту та повномасштабному застосуванню Міжнародних стандартів аудиту. Професія аудитора, яка призвана забезпечувати прозорість та надійність економіки, ефективність регулювання економічних процесів, в наш час найчастіше націлена не на підвищення економічного достатку суспільства, а на вирішення фінансових питань окремих суб'єктів господарювання всупереч загальним інтересам. Розвиток аудиту в Україні багато в чому залежать не тільки від набутих темпів економічного життя, притоку інвестицій, розширення фондового ринку, але й від ідеологічної перебудови аудиторської діяльності та якісних змін у самому аудиторському середовищі.

Удосконалення обліку необоротних активів

Яблочна А.В., студент

Науковий керівник – к.е.н., ст. викладач Бобко В.В.

Уманський державний аграрний університет

Постановка проблеми. Сучасне законодавство, зокрема П(С)БО, дає підприємствам можливість формувати облікову політику, яка в задовільній мірі характеризує стан та рух необоротних активів. Водночас, деякі норми стандартів носять загальний характер, що ускладнює їх практичну реалізацію.

Питання обліку необоротних активів є предметом дослідження ряду вчених-економістів: Ф.Ф. Бутинця, Б.І. Валуєва, Н.Г. Виговської, В.Г. Горелкіна, Н.М. Гуляєвої, Ю.Д. Чацкіса, В.Г. Швеця.

Мета дослідження. Метою дослідження є розробка науково обґрунтованих рекомендацій з удосконалення бухгалтерського обліку операцій з необоротними активами.

Результати дослідження. Огляд сучасного законодавства свідчить про те, що існує достатньо велика кількість тлумачень такого поняття, як необоротні активи.

Так, згідно із Наказом ДКУ, "необоротні активи - будинки та споруди, машини та обладнання, транспортні засоби, інструменти, прилади та інвентар, робочі і продуктивні тварини, багаторічні насадження, інші основні засоби (крім земельних ділянок та капітальних витрат на поліпшення земель), експонати зоопарків, виставок, бібліотечні фонди, малоцінні необоротні матеріальні активи, білизна, постільні речі, одяг та взуття, тимчасові нетитульні споруди, природні ресурси, інвентарна тара, матеріали довготривалого використання для наукових цілей, авторські та суміжні з ними права, інші нематеріальні активи"¹.

В ПСБО 2 "Баланс" зазначено, що необоротні активи – "всі активи, що не є оборотними"².

1 Наказ ДКУ "Про затвердження Типової інструкції про порядок списання матеріальних цінностей з балансу бюджетних установ (Типова інструкція, п.2)" N 142/181 від 10.08.2001 - [Електронний ресурс]. Режим доступу: [http://Ліга: Еліт Закон Copyright: ІАЦ "Ліга"](http://Ліга: Еліт Закон Copyright: ІАЦ). – 2009.

2 Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 "Баланс" (п.4) N 87 від 31.03.99 - [Електронний ресурс]. Режим доступу: [http://Ліга: Еліт Закон Copyright: ІАЦ "Ліга"](http://Ліга: Еліт Закон Copyright: ІАЦ). – 2009.

А у Постанові НБУ відмічається, що необоротні активи це основні засоби (необоротні матеріальні активи) та нематеріальні активи¹.

Отже, необоротні активи являють собою сукупність матеріально-речових і нематеріальних цінностей та об'єктів, які належать підприємству, придбані або створенні для довгострокового використання у процесі господарської діяльності. Умовно їх можна поділити на основні засоби, інші необоротні матеріальні активи, нематеріальні активи.

Бухгалтерський облік витрат на ремонти основних засобів підприємств усіх форм власності й видів діяльності до 2000 р. здійснювали на рахунку "Ремонт основних засобів" із застосуванням субрахунків: "Поточний ремонт", "Капітальний ремонт". У діючому Плані рахунків не передбачений подібний рахунок. Це пов'язано з тим, що в бухгалтерському обліку (незалежно від норм податкового законодавства) початкова вартість основних засобів збільшується на суму витрат, пов'язаних із поліпшенням об'єкта (модернізація, добудування, дообладнання, реконструкція й ін.), що призводить до збільшення майбутніх економічних вигод, спочатку очікуваних від його використання і відображається в кореспонденції з рахунком 15 "Капітальні інвестиції". Витрати (у тому числі ремонт, утримання устаткування й ін.) відображаються на відповідних рахунках витрат, зокрема на 91 "Загальновиробничі витрати".

Але такий порядок не дозволяє підприємствам накопичувати інформацію про витрати на ремонти та розподіляти їх за періодами, до яких вони відносяться. Тому, застосування окремого рахунку з метою обліку витрат на ремонт надасть підприємствам можливість підвищити контрольну функцію обліку.

Таким чином, для відображення в обліку витрат на ремонт основних засобів необхідно задіяти рахунок, що забезпечить:

- накопичення витрат на ремонт;
- їх розподіл та списання на відповідні рахунки, виходячи з місця використання основних засобів;
- отримання інформації про незакінчений ремонт, що буде відображатися у балансі.

Вимоги, яким повинен відповідати рахунок, обумовлюють таку його економічну характеристику: це рахунок активний, калькуляційний, відноситься до 2 класу рахунків. Тому, пропонуємо з цією метою ввести рахунок 29 "Ремонт основних засобів" та відкрити до нього субрахунки 291 "Капітальний ремонт основних засобів", 292 "Поточний ремонт основних засобів". Який забезпечить відображення за дебетом рахунку на протязі звітного місяця всіх витрат на ремонт основних засобів, у кінці місяця за кредитом – списання витрат за закінченими ремонтами основних засобів на витрати підприємства за місцем використання об'єкта. Дебетове сальдо рахунку 29 "Ремонт основних засобів" показує витрати за незавершеними ремонтами основних засобів, яке рекомендуємо відображати у другому розділі активу балансу.

Отже, застосування окремого рахунку з метою обліку витрат на ремонт надасть підприємствам можливість підвищити контрольну функцію обліку.

¹ Постанова НБУ "Про затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку основних засобів і нематеріальних активів банку України" (Інструкція, п.1.4) 20.12.2005 N 480 - [Електронний ресурс]. Режим доступу: [http://Ліга: Еліт Закон Copyright: ІАЦ "Ліга"](http://Ліга: Еліт Закон Copyright: ІАЦ). – 2009.

РОЗДІЛ 4. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Диверсифікація як інноваційний процес

Бакуш К.

Львівський національний аграрний університет

В умовах світової глобалізації економіки конкуренція на світовому ринку стає все більш жорсткою. Зважаючи на це, вітчизняні підприємства змушені постійно покращувати якість продукції, технології. Звісно, що без впровадження інновацій отримати високий результат неможливо. Успіх підприємства залежить від здатності передбачати та змінювати структуру виробництва, розробляти та впроваджувати у виробництво нові види продукції, правильно планувати обсяг виробництва різних товарів, а також від здатності нововведення. Іншими словами можна сказати проводити інноваційну діяльність.

Інноваційна діяльність для багатьох підприємств проявляється в розширенні асортименту продукції. За кордоном існує практика впровадження інноваційної діяльності у формі диверсифікації. Цим процесом здебільшого займаються багатопрофільні підприємства, фінансовий стан яких є більш стійким. Однопрофільні підприємства, через недостатність вивчення даного процесу і ризикованості отримання збитку, змушує їх працювати в межах своєї спеціалізації. На наш погляд, можна виділити основні фактори, які заважають підприємству займатися інноваційною діяльністю, в тому числі диверсифікацією:

- погіршений фінансовий стан підприємств;
- брак фінансової підтримки з боку держави;
- ризик банкрутства;
- відсутність інформаційної бази стосовно нових технологій, ринків збуту;
- відсутність належного кадрового потенціалу;
- недосконалість правової бази, яка б регулювала інноваційну діяльність.

Світовий досвід свідчить, що саме ефективний розвиток інновацій дозволяє підприємству забезпечити його постійний ріст, долати економічні кризи. Диверсифікація являється однією з головних стратегічних напрямів підприємства, орієнтуючись на її інноваційність.

Дослідження питання диверсифікації, як інноваційного процесу висвітлені в працях таких вчених: А. Гур'янова, М. Д. Корінька, В. Макарова, М. Портера та інших. Проте, через недостатність ґрунтовних досліджень поняття диверсифікації в контексті інноваційного процесу, зумовило необхідність проведення даного дослідження.

У своїй праці М. Д. Корінько зазначає, що диверсифікація – це інноваційний процес різностороннього розвитку господарюючого суб'єкта шляхом перерозподілу

ресурсів, проникнення в інші галузі виробництва та на ринки нових товарів і послуг з метою зниження ризиків та збільшення доходу.

На думку А.Гур'янова “диверсифікація являється інноваційним процесом, розширення господарської активності організації в нові сфери діяльності з метою зниження ризиків самої діяльності”¹.

Підприємство, яке є суб'єктом підприємницької діяльності ставить перед собою мету – організувати ефективне виробництво настільки, щоб не лише досягнути певний рівень рентабельності, але і розробляти чітку стратегію розвитку. Багато авторів пов'язують формування стратегії та її розвиток з інноваціями, підкреслюючи, що корпоративна стратегія і довгострокові плани підприємства АПК повинні включати в себе інноваційну стратегію².

В. Макаров зазначає, що диверсифікація є інноваційним процесом розширення активності підприємств і цілих галузей за рамки основного бізнесу з метою зниження ризику³. Можна сказати, що інновація – це нові досягнення, які використовуються в діяльності підприємства. На наш погляд, інноваційний процес може бути представлений на підприємстві не лише, як процес оновлення внутріфірмових ланок, але і дозволить підприємству швидко реагувати на зміни в зовнішньому конкурентному середовищі. Здатність підприємства до інноваційної діяльності є серед основних чинників успішного функціонування на ринку і досягнення ним високих результатів.

Новітню теорію позиціонування товаровиробника на ринку М. Портер охарактеризував наступними ознаками:

- інноваційний розвиток веде до стабільних конкурентних переваг в довгостроковому періоді замість короткотермінових вигадів за рахунок зниження витрат;
- національна конкурентна перевага має відносний характер;
- у галузях конкурують не держави, а фірми;
- конкурентні переваги в галузях промисловості створюються протягом десятиліть або ще довшого терміну;
- економічне процвітання ґрунтується на високому рівні продуктивності праці.

Визначення поняття диверсифікації, як інноваційного процесу перед підприємством може стати основним чинником забезпечення його ефективного функціонування та стратегічного розвитку на мікро- та макrorівнях. Це в свою чергу дозволить підприємству самореалізуватись, досягнути високого рівня конкурентоспроможності в умовах його постійної активності інноваційної діяльності.

1 Гур'янов А. Б. Інтегративний підхід до визначення диверсифікації / А. Б. Гур'янов // Вісник економіки транспорту і промисловості. – Харків, Укр- ДАЗТ. – 2004. – № 5-6. – С. 218-220.

2 Банникова Н., Ермакова Н. Стратегическое планирование в инновационно активных предприятиях аграрной сферы / Н. Банникова, Н. Ермакова // АПК: экономика, управление. – 2005. - №2. – С. 31-36.

3 Макаров В. М. Инновационная сущность диверсификации планирования производства с учетом динамического спроса / В. М. Макаров // Инновации. – 2002. - №9-10. – С. 118-124.

Грошові надходження підприємств

Барчук А.В., студент
Науковий керівник – викладач Бондаренко Н. В.
Уманський державний аграрний університет

У процесі господарської діяльності підприємства постійно здійснюється кругообіг коштів, який характеризується вкладенням коштів у виробництво з метою виготовлення товарів і отримання виручки від їх продажу.

Забезпечення грошових надходжень, які потрібні для відшкодування витрат на виробництво й обіг, своєчасне виконання фінансових зобов'язань перед державою, банками та іншими суб'єктами господарювання, формування доходів і прибутку є найважливішою стороною діяльності підприємства. Грошові надходження підприємства визначаються збільшенням економічних вигод у результаті надходження активів (коштів, іншого майна) чи погашення зобов'язань, що приводять до збільшення капіталу цього підприємства, за винятком внесків учасників (власників майна).

Для здійснення виробничої діяльності всі підприємства, крім основних засобів, повинні мати в необхідних розмірах і обігові засоби. В їх складі найважливіше місце посідають грошові кошти, вони необхідні для придбання техніки, виробничих матеріалів, оплати праці, розрахунків з бюджетом та іншими ланками фінансово-кредитної системи¹.

Грошові кошти - це кошти у вигляді грошей, які знаходяться в касі підприємства, на рахунках в установах банку, в акредитивах, у підзвітних осіб та на депозитах до запитання.

Головними надходженнями грошових коштів є: надходження від покупців, інші операційні надходження, продаж необоротних активів, продаж фінансових інвестицій, надходження від позичальників і емітентів, випуск (емісія) акцій, продаж викуплених акцій власної емісії, отримання позичок².

Основним джерелом грошових надходжень є виручка від реалізації продукції, робіт та послуг, крім того вони можуть надходити у вигляді бюджетних асигнувань, виручки від ліквідації основних засобів, реалізації непотрібного майна, у вигляді страхових відшкодувань, від продажу валюти та валютних цінностей, від здачі майна в оренду, у вигляді фінансової допомоги від вищих органів управління у вигляді банківських відсотків по розрахунково – депозитних операціях (пеня, штрафи, бюджетні дотації, субвенції).

Фінансова стійкість – комплексне поняття, яке перебуває під впливом різноманітних фінансово-економічних процесів, тому їх слід визначити як такий стан фінансових ресурсів підприємства, при якому забезпечується розвиток виробництва чи інших сфер діяльності на основі зростання прибутку й активів при збереженні платоспроможності³.

Напрямки надходження грошових коштів за видами діяльності підприємства:

1 Філімоненков О. С. Фінанси підприємств: Навчальний посібник/ О. С. Філімоненков. – Київ: Ніка-Центр, 2005. – 400 с.

2 Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств: Підручник / [А. М. Поддєрьогін, Д. Білик, та ін.] кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. [5-те вид., перер. та допов.] – К.: КНЕУ, 2005. – С. 234.

3 Марцин В. С. Надійність, платоспроможність та фінансова стійкість – основні складові оцінки фінансового стану підприємства / В. С. Марцин // Економіка. Фінанси. Право. – 2008 – №7. – С. 26-29.

- від операційної діяльності - грошові надходження від основної діяльності (грошові кошти від покупців продукції, товарів, робіт та послуг), грошові надходження від іншої оперативної діяльності (грошові надходження від операційної оренди, від операційних курсових різниць, грошові надходження від продажу оборотних активів - запасів сировини, матеріалів тощо, крім фінансових інвестицій);

- від фінансової діяльності – надходження грошових коштів від розміщення акцій, власної емісії, що призводить до збільшення Власного капіталу підприємства, надходження грошових коштів у результаті утворення боргових зобов'язань (позик, векселів, облігацій, інших короткострокових і довгострокових зобов'язань, не пов'язаних з операційною діяльністю);

- від інвестиційної діяльності – грошові надходження від інвестицій в асоційовані, дочірні або спільні підприємства, облік яких ведеться методом участі у капіталі від продажу акцій або боргових зобов'язань інших підприємств, від продажу необоротних активів, інших довгострокових необоротних активів від продажу дочірніх підприємств та інших господарських одиниць, суми грошових надходжень у вигляді дивідендів як результат придбаних акцій або боргових зобов'язань інших підприємств, часток участі у спільних підприємствах, і надходження грошових коштів від повернення авансів (крім авансів, пов'язаних з операційною діяльністю) та позик, наданих іншим сторонам та відсотків за ними, надходження грошових коштів від ф'ючерсних та форвардних контрактів, аукціонів (крім тих, які укладаються для операційної або фінансової діяльності)¹.

Відсутність грошових надходжень на момент виникнення потреби в них ускладнює проведення запланованої діяльності, або взагалі зумовлює її продовження. Таким чином, грошові надходження є складовою багатопланової категорії використовуються як інструмент оцінки, засіб платежу та заощадження, є ресурсом та результатом діяльності підприємства, обумовлюють його поточне та майбутнє фінансове положення. Грошові кошти можуть бути охарактеризовані на базі застосування статистичного та динамічного підходів.

Грошові надходження підприємств відіграють значну роль у процесі кругообігу коштів. Відшкодовуючи авансовані у виробництво вкладення, формуючи доходи і грошові фонди, вони створюють економічні умови для нового циклу виробництва і реалізації продукції, удосконалення та розширення власного господарства, та збільшення власного капіталу.

Визначення наявності власних оборотних коштів підприємств спиртопродуктового підкомплексу АПК

Бержанір І.А., викладач
Уманський державний аграрний університет

Основною складовою джерел формування оборотних засобів підприємств спиртопродуктового підкомплексу АПК повинні бути власні джерела, оскільки вони

¹ Лігоненко Л. О. Управління грошовими потоками: Навчальний посібник / Л. О. Лігоненко, Г. В. Ситник. – Київ, 2005. – 255 с.

забезпечують їх фінансову стійкість, платоспроможність в довгостроковому періоді, а отже, знижують ризик банкрутства.

В сучасній економічній літературі існують різні методи визначення наявності власних оборотних коштів. Так, І.Є. Януль¹ фактичну наявність власних оборотних коштів пропонує розраховувати за формулою: від суми підсумків першого “Власний капітал” та другого “Забезпечення наступних витрат і платежів” розділів пасиву балансу віднімається підсумок першого розділу активу “Необоротні активи” балансу та показників у статтях “Використання позикових коштів” та “Збитки звітного і минулих років” активу балансу.

Наявність власних оборотних коштів, розрахованих за цим методом, є заниженою, так як при її визначенні не враховується стаття “Довгострокові зобов’язання”, яка є джерелом формування оборотних засобів підприємств спиртової галузі. Таку методику не можна вважати методологічно обґрунтованою, оскільки це призводить до заниження цього показника та не відображає фактичного обсягу власних оборотних коштів, а отже, неправильного визначення потреби в короткострокових кредитах, що знижує ефективність використання оборотних засобів.

В зарубіжній економічній літературі величину власних оборотних коштів характеризує категорія “чистих оборотних активів” (“робочого капіталу”), яка визначається як різниця між оборотними активами та поточними зобов’язаннями². Однак, ми вважаємо цю методику необґрунтованою, оскільки за економічним змістом це різні категорії: “власні оборотні кошти” характеризують фактичну наявність власних джерел формування оборотних засобів, а “чисті оборотні активи” – розміщення цих джерел в оборотних засобах.

Найчастіше наявність власних оборотних коштів розраховують як різницю суми підсумків першого “Власний капітал”, другого “Забезпечення наступних витрат і платежів” та третього “Довгострокові зобов’язання” розділів пасиву балансу та суми першого розділу активу “Необоротні активи” балансу та показників у статтях “Використання позикових коштів” та “Збитки звітного і минулих років” активу балансу³. Цей метод є теоретично суперечливим, оскільки передбачає включення до складу власних оборотних коштів боргів підприємства з відстроченої податкової заборгованості перед бюджетом та реструктуризованих боргів. Тому для того, щоб він набув практичного значення він повинен ґрунтуватись на економічних закономірностях, підпорядкованих руху авансованої вартості в процесі кругообороту.

Вважаємо, що такий метод визначення наявності власних оборотних коштів сприятиме підвищенню ефективності управління формуванням капіталу підприємства в цілому і управління структурою його оборотного капіталу – зокрема.

1 Януль І.Є. Формування оборотних засобів та кредитні відносини КСП з банком: Автореф. дис. ... канд. екон. наук. – К.: ІАЕ УААН, 1994. – 19 с.

2 Финансы. Уч. пособие / Под ред проф. А.М. Ковалевой. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Финансы и статистика, 1999. – 384 с. Бернстайн Л. Анализ финансовой отчетности / Пер. с англ. / Под ред. Я.В. Соколова. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 624 с.

3 Гришова І.М. Оборотні засоби молокопереробних підприємств / За ред. академіка УААН М.Я. Дем’яненка. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 188 с.

Економічна ефективність виробництва спирту етилового ректифікованого та шляхи її підвищення у ДП «Бджільнянський спиртовий завод»

Білокінь В.О., студент

Науковий керівник – к.е.н., професор Семенда Д. К.
Уманський державний аграрний університет

Харчова промисловість — одна з провідних структуроформуючих галузей не лише агропромислового й промислового комплексів, а й усього народного господарства України.

Питома вага цієї галузі в структурі виробництва предметів споживання сягає 52,8 %, у загальному обсязі промислової продукції— 16,3%, а продукції агропромислового комплексу — 33,5 %¹.

Серед інших країн світу Україна має найбільш сприятливий природний, людський, геополітичний і ресурсний потенціал для розвитку харчової промисловості, раціональне використання якого забезпечило б їй провідне місце на світовому й регіональних продовольчих ринках.

Проте, останнім часом розвиток харчової промисловості в Україні характеризується різким зниженням технологічного рівня виробництва, скороченням обсягів і асортименту продукції, зниженням інвестиційного та інноваційного процесів.

Об'єктом дослідження є Державне підприємство "Бджільнянський спиртовий завод", Теплицького району, Вінницької області.

Основним видом діяльності Бджільнянського спиртового заводу є виробництво спирту етилового із харчової сировини – зерна кукурудзи, пшениці, ячменю. Так, нині, в умовах економічних негараздів та нестабільності економіки завод продовжує працювати, виробляючи спиртову продукцію, зокрема високоякісний спирт класу "Люкс".

Актуальною залишається проблема збуту спирту етилового харчового. Так, в Україні внутрішня потреба в спирті становить близько 20 млн. дал при загальній потужності заводів 68 млн.дал. Враховуючи те, що спиртова промисловість традиційно мала високий експортний потенціал і залишається однією з бюджетоформуючих галузей, нагального вирішення потребує питання пошуку нових зовнішніх ринків збуту цієї продукції або часткового перепрофілювання підприємств на випуск паливного етанолу, технологію якого розроблено в УкрНДІспиртбіопроді. Посилення державного контролю за виробництвом лікеро-горілчаних виробів дало змогу минулого року збільшити випуск алкогольних напоїв майже на 13 %².

ДП "Бджільнянський спиртовий завод" відвантажує готову продукцію, як на внутрішні, так і на зовнішні ринки. Зокрема, головним внутрішнім ринком збуту акцизної готової продукції є Українська горілчана компанія "Nemiroff", яка уже протягом багатьох років закупає спирт високої якості у ДП "Бджільнянський спиртовий завод". Також, завод проводить поставки готової продукції на експорт, зокрема в Польщу, Азербайджан.

1 Статистичний щорічник під ред. В.Г. Кирича. – К.: Вища школа, 2007 р.

2 www.state-gov.sumy.ua В.Мельник «Аби не втратити галузь» , 2009 р.

Таблиця 4.1

Характеристика показників виробництва

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	Відхилення 2008р від 2006р (+,-)
1. Товарна продукція у порівняльних цінах, тис.грн.	10403,7	1245,7	1074,4	-9329,3
2. Промислово-виробничий персонал, чол.	150	137	113	-37
3. Фонд оплати праці, тис.грн.	1388,2	562,4	517	-871,2
4. Основні виробничі фонди, тис. грн.	3016	2585	2354	-662
5. Оборотні засоби, тис. грн.	2809	2968	3528	719
6. Продуктивність праці, грн.	69358	9092,7	9508	-59850
7. Середньорічна зарплата, грн.	9254,7	4105,1	4575,2	-4679,5

Розглянувши таблицю 4.1 можна побачити, що у звітному 2008р. продуктивність праці склала 9508 грн., що в порівнянні з 2006 р., на жаль, на 59850 грн. менше. Також знизилась і вартість товарної продукції, яка у 2008 р. становить лише 1074,4 тис. грн., а це на 9329,3 тис.грн. менше, ніж у 2006 р. Таке негативне становище пов'язане із нестабільною ситуацією, що склалася на ринку. Так, внутрішня потреба у спирті на ринку різко скоротилась, тому уся промислово-спиртова галузь була змушена скоротити об'єм виробництва, що і призвело до зменшення обсягу виробництва.

Таблиця 4.2

Динаміка виробництва по ДП "Бджільнянський спиртовий завод"

Показники	2006 р.	2007р.	2008р.	Відхилення 2008р. від 2006р. (+,-)
Виробництво спирту умовного із харчової сировини всього, тис.дал	355,8	24	21,9	-333,9
З нього ректифікат всього:	342,1	22,7	20,8	-321,3
у т.ч.: спирт "Люкс"	220	8	5,1	-214,9
ректифікат вищої очистки	122,1	14,7	15,7	-106,4
Товарна продукція у діючих цінах, тис.грн.	11973,9	1244,6	1249,8	-13832
Реалізовано спирту, тис.дал	313,5	46,2	7,0	-306,5
Обсяг реалізації, тис.грн.	9861	2093	439	-9422
Собівартість 1 дал спирту, грн.	29,98	50,01	42,65	12,67
Дебіторська заборгованість, тис.грн.	1020	795	723	-297
Кредиторська заборгованість, тис.грн.	2659	2716	4514	1855

Отже, дані таблиці 4.2 показують, що відбувається спад виробництва по роках, це можна побачити виходячи з усіх аналізованих даних у таблиці. Проаналізуємо кількість реалізованого спирту у динаміці по роках, застосувавши графічний спосіб, рис.4.1

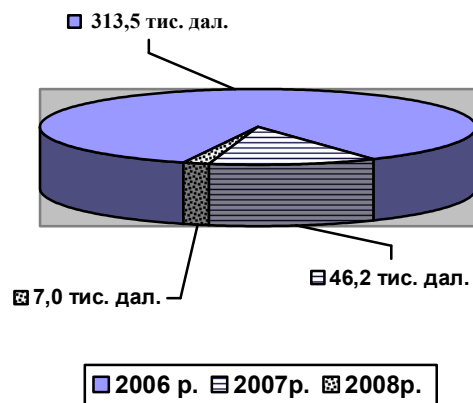

Рис.4.1. Реалізація спирту у ДП «Бджілянський спиртовий завод» за 2006-2008 рр.

Отже, як видно з рис. 4.1 реалізація спирту у 2008р. різко скоротилась у порівнянні з 2006р, так у 2006р. було реалізовано 313,5 тис. дал. спирту, а у 2008р. лише 7,0 тис. дал., що є меншим майже у 45 разів. Така негативна ситуація пов'язана із зменшенням ринків збуту готової продукції спирту, як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Розглянемо, в таблиці 4.3 в динаміці дані по реалізації спирту етилового ректифікованого по підприємствах ВОДО «Поділляспирт».

Таблиця 4.3

Показники реалізації спирту етилового ректифікованого по підприємствах ВОДО «Поділляспирт»*

Назва спиртового заводу	Реалізовано спирту етилового ректифікованого, тис.дал		
	2006 р.	2007 р.	2008 р.
Барський	945	1098	238
Бершадський	489	604	653
Бджілянський	313	46	7
Гайсинський	325	7	83
Мартинівський	529	253	508
Немирівський	1912	2114	1835
Овечацький	388	552	393
Тростянецький	498	239	250
Уладівський	212	638	349
Чечельницький	66	20	29
Юрковецький	197	211	22
Всього	5874	5782	4367

Розраховано на основі фінансово-економічних звітів ВОДО «Поділляспирт»

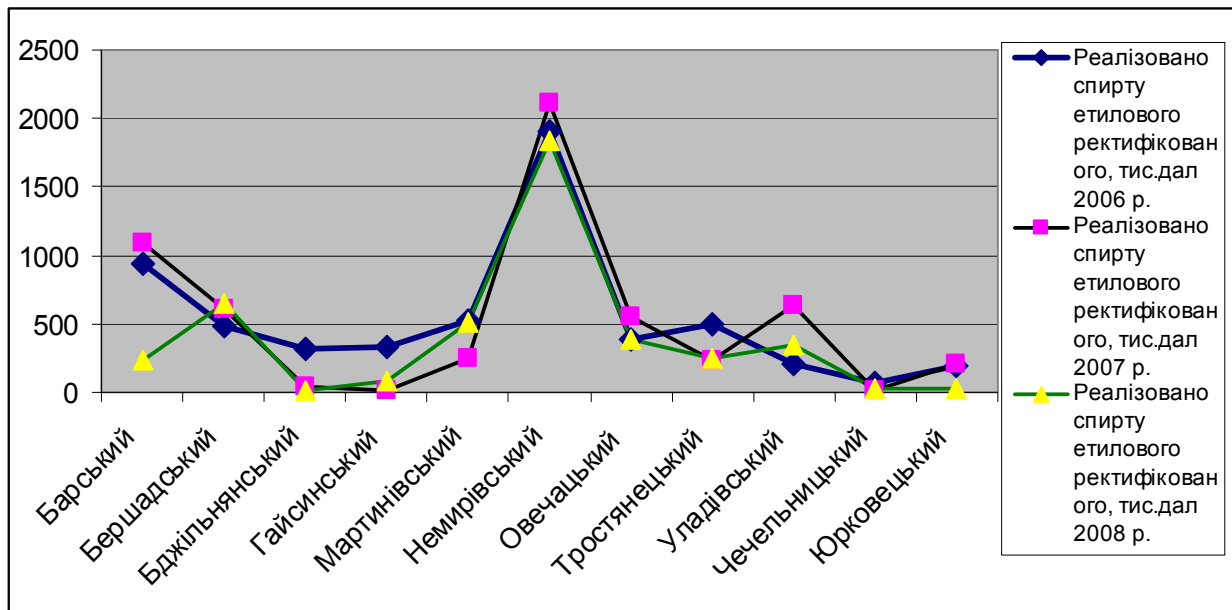

Рис. 4.2 Динаміка показників реалізації спирту етилового ректифікованого по підприємствах ВОДО «Поділляспирт»

Отже, аналізуючи дані можна побачити, що загалом показники реалізації спирту у 2008 році значно скоротилися у порівнянні з 2006 роком. Загалом обсяг реалізації по підприємствах ВОДО «Поділляспирт» зменшився у 2008 році в порівнянні з 2006 р. більше, як на 1млн.дал спирту. Дана ситуація є наслідком різкого спаду виробництва, скороченням обсягів реалізації спирту, а також зменшенням частки експортних поставок. У свою чергу зменшення експорту є наслідком підвищення цін на продукцію, так компанії-експортери одержуючи продукт стикаються з його високою собівартістю, неконкурентоспроможною на міжнародних ринках.

Взаємовідносини підприємства з податковими органами

Бондаренко А.Р., студент
 Науковий керівник – викладач Ягода Г.Ю.
 Уманський державний аграрний університет

Забезпечити підвищення ефективності господарської діяльності підприємств і на цій основі сталого розвитку економіки України – важливе завдання, що стоїть перед економічною наукою. Вирішити його дуже складно. Один з основних шляхів – створення такої податкової системи, що, виконуючи свою основну функцію – формування доходів бюджету, не пригнічувала б господарську ініціативу підприємств, стимулювала розвиток виробництва продукції і надання послуг.

Як наголошує М. Дем'яненко, що при формуванні податкової системи України «загальні принципи побудови системи оподаткування обрано правильно, оскільки їх відпрацьовано в багатьох країнах і протягом століть. Ці принципи (а саме – обов'язковість податків, економічна доцільність, соціальна справедливість,

поєднання інтересів держави, регіонів, підприємств і громадян) закріплено законодавчо»¹.

Зазначимо, що важливим принципом побудови податкової системи вважається принцип справедливості оподаткування. Зокрема В. М. Пушкарьова стверджує, що ідею справедливості оподаткування вперше було сформовано в теорії єдиного податку. В її основу покладено тезу, що податки в кінцевому рахунку сплачуються з одного джерела – доходу. Тому єдиний податок теоретично видається доцільнішим і простішим досягненням справедливості. Впровадження такого податку з часу виникнення ідеї було предметом численних дискусій, в результаті яких визнано її нездійсненною².

Залежно від призначення податків і їх функцій, джерел сплати й інших чинників у практичній роботі податки відповідно класифікують.

Одну із спроб класифікації податків зроблено М. Я. Дем'яненком. Він усі податки класифікує за такими основними ознаками: характером дії або формою оподаткування; економічним змістом; залежно від органу, який стягує і розпоряджається податками; способом стягнення; порядком використання³.

Українська податкова система за своїми параметрами ближча до тих, що характерні для індустріальних держав і європейських господарських і культурних традицій, ніж для бідних країн з низьким рівнем енергоспоживання на душу населення і не розвиненою обробною промисловістю. Це природно, оскільки податкова система неминуче відбуває особливості народного господарства, фундамент якого в Україні складають великі машинобудівні, металургійні, хімічні, вугледобувні та енергетичні підприємства. Не зважаючи на економічну кризу, вони виділяють в декілька разів більше продукції, ніж, наприклад, сільське господарство, а трудові ресурси відрізняють високим рівнем освіти (переважна частина населення, зайнятого в народному господарстві, має вищу і середню освіту).

Витоки податкової проблеми лежать в тому, що хоча господарство і населення в Україні європейського типу, але прибутки на душу населення відносно низькі, більш того зменшуються на протязі останніх років. Тому податкова система, що, враховуючи промисловий потенціал українського господарства, в цілому могла б вважатися нормальною, в умовах економічної кризи виявилася недостатньо ефективною, такою, що тисне господарську ініціативу. Реальний податковий тягар в Україні більш важкий, ніж у розвинених країн, але не тому, що більша, ніж там, частина ВВП перерозподіляється через бюджетно – податкову систему, а тому, що в ній менший розмір самого ВВП.

Отже, на сьогодні в Україні податкова система не є досконалою і недостатньою мірою сприяє ефективному розвитку економіки в державі. Тому вважаємо, що при Формуванні методичних засад прямого оподаткування сільгоспвиробників доцільно запровадити диференційований підхід до окремих їх категорій:

- функціонування специфічного порядку прямого оподаткування для сільськогосподарських підприємств, які відповідають встановленим критеріям і вважаються такими, що потребують запровадження специфічних механізмів оподаткування;

1 Дем'яненко М. Я. Податок на додану вартість: економічна суть і механізм реалізації/ Дем'яненко М. Я.// Економіка АПК.–2000.- №12.- С. 38-44.

2 Поддєрьогін А. М. Податкова система України на шляху розвитку/ Поддєрьогін А. М. // Фінанси України. – 2001. – С.3 – 12.

3 Дем'яненко М. Я. Основи податкових відносин в АПК./ М. Я.Дем'яненко. – К.:ІАЕ УААН, 1999. – 71с.

- загальні умови оподаткування для тих підприємств – виробників сільгосппродукції, в яких частка сільськогосподарської діяльності менша від встановленого рівня – у такому випадку підприємства оподатковуватимуться на загальних засадах, при цьому на особливих умовах оподатковуватимуться лише доходи від сільськогосподарської діяльності та ресурси, задіяні при її виробництві;

- запровадження альтернативного спрощення порядку оподаткування для суб'єктів малих форм, що передбачає функціонування спецрежиму прямого оподаткування.

Проблема формування системи прямого оподаткування сільськогосподарських підприємств передбачає:

- визначення кількості капіталів та інструментарію вилучення доходів підприємств до бюджету, формування ефективного податкового механізму, встановлення взаємозв'язку між обраними податковими формами;

- вирішення питання належного наповнення місцевих бюджетів з метою фінансування землеохоронних заходів, розвитку соціальної інфраструктури;

- забезпечення функціонування регулюючої функції податків, належного рівня диференціації в оподаткуванні;

- недоцільність подальшої дії ФСП або потрібного спецрежиму оподаткування (принаймні, суцільне його застосування для усіх категорій сільгосппідприємств) – через недостатню об'єктивність механізму оподаткування;

- основним інструментом нової системи прямого оподаткування має стати земельний податок у класичній формі.

Отже, з точки зору оподаткування сільськогосподарських товаровиробників особливу увагу необхідно приділити наступним моментам: потребує удосконалення система та механізм оподаткування сільськогосподарських товаровиробників з урахуванням сезонності виробництва; поступова трансформація непрямой державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників із запровадженням соціальних режимів оподаткування з урахуванням вимог СОТ; впровадження механізму прямого та непрямой оподаткування з урахуванням необхідності забезпечення конкурентоспроможності аграрного сектору на внутрішньому та зовнішньому ринку.

Теоретичні засади фінансових результатів діяльності підприємства

Бондаренко Н.М., студент

Науковий керівник – асистент Бондаренко Н. В.

Уманський державний аграрний університет

В організаційній та управлінській роботі підприємства фінансова діяльність займає особливе місце, тому що від неї багато в чому залежить своєчасність і повнота фінансового забезпечення його виробничо-господарської діяльності та розвитку.

Фінансові результати – це економічний підсумок виробничої діяльності господарських суб'єктів, виражений у вартісній (грошовій) формі. Вони характеризуються такими економічними показниками як валовий дохід, чистий

дохід, прибуток. Результатами фінансової діяльності суб'єктів підприємництва є їх прибуток або збиток.

Фінансові результати інтегровано відображають кількісні й якісні чинники діяльності підприємств. Управління формуванням та розподілом прибутку ґрунтується через вплив на нього факторів, що визначають фінансові результати. Оскільки прибуток (чи збиток) є інтегрованим показником, то на нього впливають усі фактори діяльності підприємств. Залежно від рівня дії вони поділяються на макроекономічні та мікроекономічні.

До макроекономічних факторів належать ті, що характеризують ситуацію на ринку, тобто збалансованість попиту і пропозиції. Мікроекономічні фактори відображають діяльність самого підприємства¹.

На прибуток у промисловості впливають такі фактори як: обсяг виробництва товару, ціна за одиницю продукції, собівартість одиниці продукції. Ці фактори впливають на фінансові результати як кожен окремо, так і сукупно. Їх сукупна дія відображається в інтегрованих факторах асортименту і структури продукції (послуг, робіт).

Вплив фактора асортименту проявляється в установленні певного набору товарів, робіт і послуг з різними цінами і собівартістю.

Дія фактора структури за своїм характером подібна до впливу асортименту. Однак у даному разі змінюється не номенклатура товарів (робіт, послуг), а питома вага окремих у загальному випуску. Збільшення питомої ваги більш рентабельних товарів (робіт, послуг) за рахунок менш рентабельних веде до збільшення загальної маси прибутку, і навпаки.

Обсяг виробництва залежить від трьох груп факторів, які характеризують складові елементи виробничого процесу, а саме: використання основних фондів, трудових і матеріальних ресурсів. З кожного напрямку виокремлюються два види факторів — екстенсивні та інтенсивні. Екстенсивними факторами є фондо- і матеріалозабезпеченість, чисельність працюючих, інтенсивними — фондо- і матеріаловіддача, продуктивність праці.

Фондозабезпеченість характеризується рухом фондів, тобто введенням у дію нових потужностей і заміною зношених та застарілих фондів, а також структурою фондів, яка дає змогу забезпечити всі сторони виробничої діяльності

Фондовіддача залежить від технічного стану основних фондів, який характеризується рівнем фізичного і морального зносу, та від використання фондів, що визначається коефіцієнтом змінності та відсутністю втрат від неповного використання основних засобів².

Фінансові результати підприємства вимірюються двома показниками - прибутком і рентабельністю. Прибуток виражає абсолютний ефект без урахування використаних ресурсів. Тому для аналізу його доповнюють показником рентабельності.

Рентабельність - це відносний показник ефективності роботи підприємства, котрий у загальній формі обчислюється як відношення прибутку до витрат.

Сума прибутку і рентабельності виробничої діяльності підприємства залежить

1 Білик М.Д. Суть і оцінка фінансового стану підприємства / М.Д. Білик // Фінанси України. – 2006. – №3. – С. 117.

2 Кірейцев Г. Г. Фінанси підприємств: Навчальний посібник: Курс лекцій / За ред. д.е.н., проф. Г.Г.Кірейцева. – К.: ЦУЛ, 2004. – с.268.

від ефективності підприємства.

Ефективність виробництва - це узагальнення і повне відображення кінцевих результатів використання засобів, предметів праці і робочої сили на підприємстві за певний проміжок часу.

В даний час склалися об'єктивні передумови для застосування в системі управління діяльністю підприємств такого інструмента як фінансова діагностика, який дозволяє проводити детальне дослідження діяльності підприємства та служить базою для обґрунтування ефективних управлінських рішень. Фінансова діагностика передбачає визначення поточного стану підприємства, динаміки його змін, можливих шляхів вирішення виявлених проблем за допомогою розрахунків, оцінки та інтерпретації комплексу фінансових показників.

Джерелами інформації для діагностики фінансового стану підприємства є фінансова звітність підприємства (баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал та примітки річної фінансової звітності), а також статистична та оперативна звітність¹.

Крім підтвердження наявності чи відсутності проблем у фінансовому стані підприємства, необхідно дати оцінку ступеню критичності найважливіших проблем.

До основних проблем у фінансовому стані підприємства відноситься низька платоспроможність. Це означає, що у підприємства найближчим часом може не вистачити або вже не вистачає коштів для того, щоб вчасно розраховуватися за своїми зобов'язаннями, а також простроковими заборгованостями перед бюджетом, персоналом, кредиторами. Про можливі проблеми з погашенням зобов'язань свідчить зниження коефіцієнтів ліквідності, а також недостатнє задоволення інтересів власника, тобто власник одержує доходи, неадекватні своїм вкладенням.

Наслідком такої ситуації може бути і невдоволення менеджментом підприємства та поява бажання вийти з нього. Про можливі проблеми з віддачею на вкладений у підприємство капітал свідчить зниження показників рентабельності; зниження фінансової незалежності або низька фінансова стійкість. Це загрожує можливими проблемами в погашенні зобов'язань у майбутньому. Про можливі проблеми зі зростаючою залежністю підприємства від кредиторів свідчить зниження коефіцієнта автономії.

Виходячи з цього, можна сформулювати декілька основних причин проблем, які виникають у фінансовому стані підприємства:

- відсутність потенційних можливостей зберігати прийнятний рівень фінансового стану;
- низькі обсяги одержуваного прибутку;
- нераціональне управління результатами діяльності (або фінансами), або всі разом².

Отже, діяльність підприємств у сфері фінансових результатів спрямована на забезпечення отримання прибутку та його оптимальний розподіл і використання, а за наявності збитків — на встановлення їх причин та джерел покриття.

1 Бабіченко В.В. Розроблення прогностичного балансового звіту підприємства / в. В.Бабіченко // Фінанси України. – 2005. – № 11 – С. 110.

2 Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств: Підручник / [А. М. Поддєрьогін, Д. Білик, та ін.] кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. [5-те вид. перер. та допов.] – К.: КНЕУ. 2005. – С. 234.

Особливості формування ресурсного потенціалу аграрних підприємств

Бурляй А.П., к.е.н., доцент

Закусілова О.В., студент

Уманський державний аграрний університет

Для нормального функціонування господарство повинно бути забезпечене не лише земельними і матеріальними ресурсами, але й основними ресурсами в сільськогосподарському виробництві – це трудові ресурси. Тому, вирішальним напрямком підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва в умовах його інтенсифікації є раціональне використання наявного ресурсного потенціалу галузі, перш за все трудових ресурсів, як головного елементу виробничих сил.

В економічній літературі загальновизнаним є положення про те, що ефективність використання трудових ресурсів збігається з показниками продуктивності праці. Визнаючи те положення, що ефективність живої праці багато в чому зв'язана з продуктивністю праці, ми дотримуємося думки, що повного збігу між ними немає. Продуктивність праці представляє використання як живої, так і уречевленої праці, а ефективність використання трудових ресурсів - тільки людського капіталу. Таким чином, ефективність використання трудових ресурсів є як би складовою частиною продуктивності сукупної праці¹.

У сучасних умовах особливо важливого значення набуває проблема припинення зниження продуктивності праці, яке спостерігається у всіх сільськогосподарських підприємствах. Зростання продуктивності праці сприятиме не лише збільшенню обсягу створених матеріальних благ, але й сприятиме економії робочого часу, що є важливим соціально-економічним проявом підвищення ефективності виробництва. Особливо важливого значення зростання продуктивності праці набуває тепер, оскільки у зв'язку з погіршенням демографічної ситуації зменшується приплив працездатного населення.

Значення росту продуктивності праці також у тому, що він є основою підвищення оплати праці. Ріст продуктивності праці в сільськогосподарському виробництві дає можливість вирішувати низку соціально-економічних проблем, які стоять перед аграрним сектором економіки як в цілому в області, так і в кожному окремому господарстві. Це насамперед проблема збільшення обсягів продукції, що виробляється відповідно до спеціалізації, зниження сукупних затрат на виробництво одиниці продукції².

При оцінці продуктивності праці, її динаміки необхідно враховувати, що вона відображає не всі сукупні затрати на виробництво продукції, а лише затрати праці безпосередньо працівників сільського господарства. Ріст ефективності виробництва забезпечується лиш в тому випадку, якщо на одиницю продукції сільського господарства зменшуються загальні, сукупні затрати праці.

1 Трегобчук В.М. Відтворення та ефективність використання ресурсного потенціалу АПК (теоретичні та практичні аспекти) / Відп. редактор акад. УААН В.М. Трегобчук. – К.: Ін-т економіки НАН України, 2003. – 259с.

2 Якуба К.І. Життєвий і трудовий потенціал сільського населення України : теорія, методологія , практика - К.: ІАЕ УААН, 2007. - 362 с.

На практиці при виборі і оцінці різних шляхів росту продуктивності праці необхідно враховувати конкретні умови кожного регіону і господарства. Усесторонній аналіз затрат живої і уречевленої праці на виробництво сільськогосподарської продукції набуває все більшого значення в здійсненні курсу на підвищення ефективності виробництва і раціонального використання наявного потенціалу.

Ефективність використання трудових ресурсів у господарствах Христинівського району можна прослідкувати, розглянувши дані таблиці 4.4.

Аналіз даних таблиці свідчить, що на протязі 2004 - 2008 років спостерігається поступове зниження кількості працюючих. Так, за даний період кількість працівників зменшилась майже вдвічі.

Таблиця 4.4

**Динаміка і ефективність використання трудових ресурсів
сільськогосподарських підприємств Христинівського району Черкаської
області**

Показники	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	В середньому за 5 років
1. Середньорічна кількість працівників, зайнятих в с.-г. виробництві, чол.	3171	2662	2056	1787	1566	2248,4
з них: в рослинництві	1620	1371	956	811	735	1098,6
в тваринництві	1551	1289	1100	976	830	1149,2
2. Вартість валової продукції у співставних цінах 2005 р., тис. грн.	38500	46537	44096	48851	103106	56218
3. Вироблено валової продукції на 1 працівника, грн.	12141,3	17482,0	21447,5	27336,9	65840,4	28849,6

У 2008 році кількість працівників, зайнятих у сільськогосподарському виробництві склала 1566 чол., з яких 47 % – це працівники галузі рослинництва, 53 % – тваринництва.

Проте скорочення кількості трудових ресурсів у сільськогосподарських підприємствах Христинівського району компенсується підвищенням продуктивності праці, зміцненням трудової дисципліни та збільшенням навантажень на кожного працівника згідно існуючих нормативів.

Так, протягом 2004 - 2008 рр. спостерігається збільшення виробництва валової продукції на одного працівника (в середньому на 28849,6 грн. щороку). Така тенденція має місце як по галузі рослинництва, так і по галузі тваринництва.

Це є досить позитивним явищем, адже від продуктивності праці, а також від ступеня використання трудових ресурсів залежать не тільки виробничі показники підприємства, а й соціально-економічні умови, добробут селян.

Серед чинників росту продуктивності праці можна виділити, з одного боку, специфічні, від яких залежить раціональне використання трудових ресурсів, і, з другого – загальні чинники інтенсивного ведення господарства.

Основними чинниками росту продуктивності праці в сільському господарстві є:

- підвищення рівня механізації виробництва і праці;
- підвищення матеріальної зацікавленості працівників у результатах господарювання;
- краще використання трудових ресурсів, скорочення втрат робочого часу;
- удосконалення технологій виробництва продукції;
- покращання організації виробництва і праці;
- спеціалізація і концентрація сільськогосподарського виробництва.

У всіх господарствах необхідно забезпечити повне використання трудових ресурсів протягом року, раціональне використання робочої сили, на кожному трудовому процесі досягнення нормальної інтенсивності праці і підвищення її продуктивності.

Раціональна організація праці, дієва система матеріального і морального стимулювання дозволяють більш повно використовувати трудові ресурси в кожному виробничому процесі.

Чинники, які формують режим відтворення трудового потенціалу, поділяються на дві групи: організаційні та соціальні. До першої групи належать: відновлення поколінь працівників за рахунок поповнення чисельності їх контингентів; визначення рівня забезпечення господарств трудовим потенціалом; формування здатності до праці й постійне підвищення фахової кваліфікації; створення умов для ефективного використання трудового потенціалу; зниження сезонності праці на селі; відповідність рівня оплати праці розміру трудових вкладень.

До соціальних чинників відносять: забезпечення сільського населення пристойним житлом, комунальними послугами, впорядкованими дорогами, медичним обслуговуванням, закладами освіти, культури, фізичного виховання, торгівлі, громадського харчування, зв'язку тощо.

Отже, формування ринкового середовища на селі, поява нових суб'єктів виробництва та якісна зміна у колишніх виробничих структурах визначає необхідність розробки економічного механізму регулювання зайнятості сільського населення, основними складовими якого повинні бути створення кооперативів, приватизація власності, розвиток промислів і фермерства, особистих підсобних господарств, створення сільських підприємств, поєднання виробництва продукції сільського господарства з її переробкою, агропромисловою інтеграцією та комбінування виробництва.

Шляхи підвищення конкурентоспроможності ВАТ "Звенигородський сироробний комбінат"

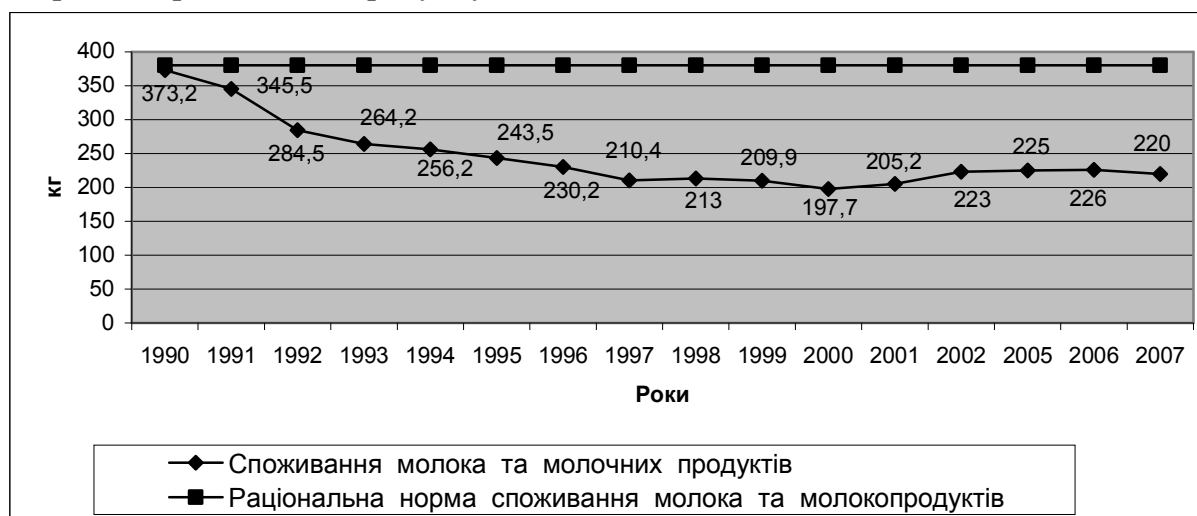
Бурляй О.Л., к.е.н., доцент

Пожидалов Д.Ю., студент

Уманський державний аграрний університет

Молоко та молочні продукти є надзвичайно цінними та незамінними продуктами харчування. Традиційно молоко є одним із основних продуктів харчування в Україні, обсяги його споживання на душу населення перевищують споживання інших основних видів продукції. Тому питання виробництва молока і виготовлення молочних продуктів є надзвичайно актуальним. Їх вживає практично все населення світу. Треба відзначити, що ще у 1990 році Україна займала високі позиції у світі по виробництву молока, майже 5,1% світового обсягу. На жаль, на сьогоднішній день вони втрачені.

Рівень споживання молока на душу населення з кожним роком має спадний характер, збільшуючи розрив між раціональною нормою та фактичним споживанням. Якщо раціональна норма споживання молока й молочної продукції складає 380 кг в рік на особу, то у 2006 р. середньостатистичний українець спожив цієї продукції лише 226 кг за рік, а у 2007 р. – 220 кг. Загальна тенденція щодо споживання молочних продуктів на душу населення по роках приведена на рисунку 4.3.

Джерело: Держкомстат України

Рис. 4.3. Споживання молока та молочних продуктів на душу населення в Україні по роках, кг

Наявні в Україні потужності дозволяють переробляти за рік 20-22 млн. тонн молока, але більшість підприємств не використовують свої потенційні можливості через брак сировинних ресурсів, жорстку конкурентну боротьбу за частку ринку, яка вимагає виробництва не тільки високоякісних молочних продуктів, але й унікальних, нових продуктів, що потребує застосування новітніх технологій та переоснащення підприємств найсучаснішим обладнанням. Це призвело до завантаженості потужностей більшості підприємств на рівні 35-40 %.

За даних умов розвитку потужні молокопереробні підприємства все частіше поглинають малі та середні підприємства, з якими конкурують на

певних ринкових сегментах, створюючи на їх базі невеликі виробництва, спеціалізовані ділянки з приймання сировини або випуску одного виду прибуткової продукції. Найчастіше ці підприємства є частиною великого молокопереробного об'єднання або товариства. Таким чином, спостерігається тенденція до подальшої концентрації та спеціалізації виробництва.

Основні найпотужніші молокопереробні підприємства контролюють майже половину ринку. До найбільших В.Ткаченко відносить „Галактон” (торгові марки „Галактон”, „Баланс”, „Дивина”), „Лакталіс-Україна” („Президент”), „Павлоградський молочний завод” („Фанні”), „Кременчуцький міський молочний завод” („Кремез”), „Комбінат Придніпровський” („Злагода”), „Київський міський молочний завод №3” („Славяночка”), „Харківський молочний завод” („Славяночка”, „Фругурт”, „Домик в деревне”), „Білосвіт” („Білосвіт”) та „Ковель-Молоко” („Кома”) (рис.4.4)¹.

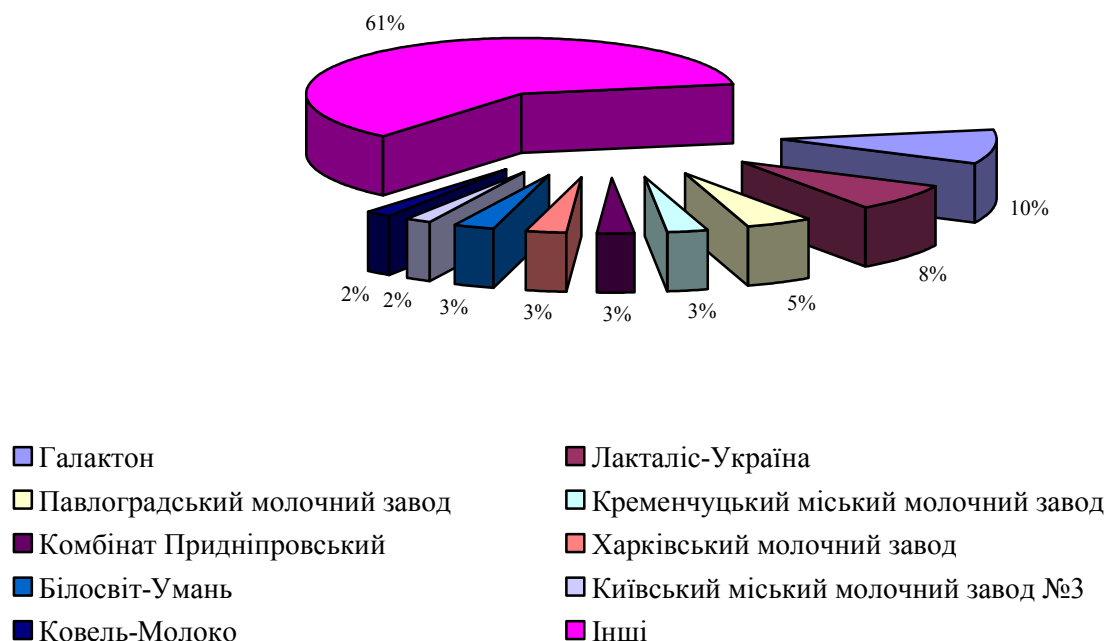

Рис.4.4. Основні молокопереробні підприємства України

Як стверджує М.М.Ільчук великі молокозаводи (більше 150 т молока за добу) витіснили дрібні з основних міських ринків молока. Тому вони реалізують за високими цінами в магазинах (маркетах) оптово-роздрібної торгівлі (таких як „Сільпо”, „Фуршет” та ін.) в основному молочну і кисломолочну продукцію і мають високі рівні як завантаженості підприємств (до 100 відсотків), так і рентабельності виробництва².

¹ Павличенко М. Ринок молока в Україні та перспективи для різних категорій господарств / М. Павличенко // Молочна промисловість. – 2007. – № 4 (39). – С. 15–18.

² Ільчук М.М. Ефективне функціонування молокопродуктового підкомплексу України. – К.: Нічлава, 2004. – 312с.

Україна проходить шлях, який пройшли країни Європейського співтовариства. Якщо у 1973 р. в Євросоюзі нараховувалось 8064 молокопереробних підприємств, то в 1987 р. – вже 4736, а у 2000 р. – лише 2195, тобто за чверть століття внаслідок процесу концентрації та укрупнення виробництва молочної промисловості з кожних чотирьох підприємств три – ліквідовані. Треба зазначити, що вузька спеціалізація властива всім відомим світовим виробникам молочної продукції, так як вона на 10-12% зменшує собівартість продукції¹.

Загальносвітові тенденції розвитку підприємств молочної галузі характерні і для України – відбувається концентрація та спеціалізація новостворених молочних компаній. Всіх учасників ринку молока можна умовно поділити на дві групи:

1. Об'єднання, що виробляють молочні продукти щоденного споживання (питне молоко, кисломолочні вироби, кисломолочний сир і т.д.). До цієї групи належать: Юнімілк Україна, Вім-Біль-Дан, Лакталіс Україна, Ковель-молоко, Рейнфорд.

2. Об'єднання, які спеціалізуються на виробництві сиру (Мілкіленд, Гадячсир, Клуб сиру, Укрпродуктгруп).

Важливе значення у формуванні ринку молокопродуктів України належить ВАТ "Звенигородський сироробний комбінат" Черкаської області, фінансові результати діяльності якого представлені в табл.4.5.

Таблиця 4.5

**Фінансові результати виробничо-господарської діяльності
ВАТ "Звенигородський сироробний комбінат" (тис.грн.)**

Показники	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.
Доход (виручка) від реалізації продукції (робіт, послуг)	119485	62106	94233	149187
Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг)	91367	54373	74692	110088
Фінансові результати від звичайної діяльності				
прибуток	155			
збиток		10380	7741	21702
Чистий:				
прибуток	126			
збиток		10380	7741	21702
Рівень рентабельності (збитковості, %)	0,1	-19,1	-10,4	-19,7

Матеріали таблиці засвідчують, що протягом останніх чотирьох років обсяг реалізованої продукції коливається по роках. Так, найменший розмір виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) спостерігається в 2006 році, а найвищий (майже вдвічі більший) – в 2008 році. Аналогічне коливання спостерігається і в розмірі собівартості реалізованої продукції.

¹ Вінтоняк В. Стан молочної галузі України / В. Вінтоняк // Молочна промисловість. – 2008. – № 2(45). – С. 12–16.

Слід відмітити, що протягом трьох останніх років виробничо-господарська діяльність ВАТ "Звенигородський сироробний комбінат" була збитковою, і рівень збитковості склав в 2006 році 19,1%, в 2007 році 10,4%, і в 2008 році – 19,7%. Тому, необхідно виділити шляхи підвищення конкурентоспроможності ВАТ "Звенигородський сироробний комбінат".

На рівень конкурентоспроможності продукції впливає багато різнопланових чинників. Досягти необхідного рівня конкурентоспроможності реалізованих на відповідних ринках товарів можна різними способами, скоординованими в часі і просторі. Сукупність найважливіших конкретних способів (чинників) підвищення конкурентоспроможності всіх видів продукції зображено на рис.4.5. За змістом і спрямуванням їх можна об'єднати в чотири взаємозв'язані групи: технічні, організаційні, економічні та соціальні.

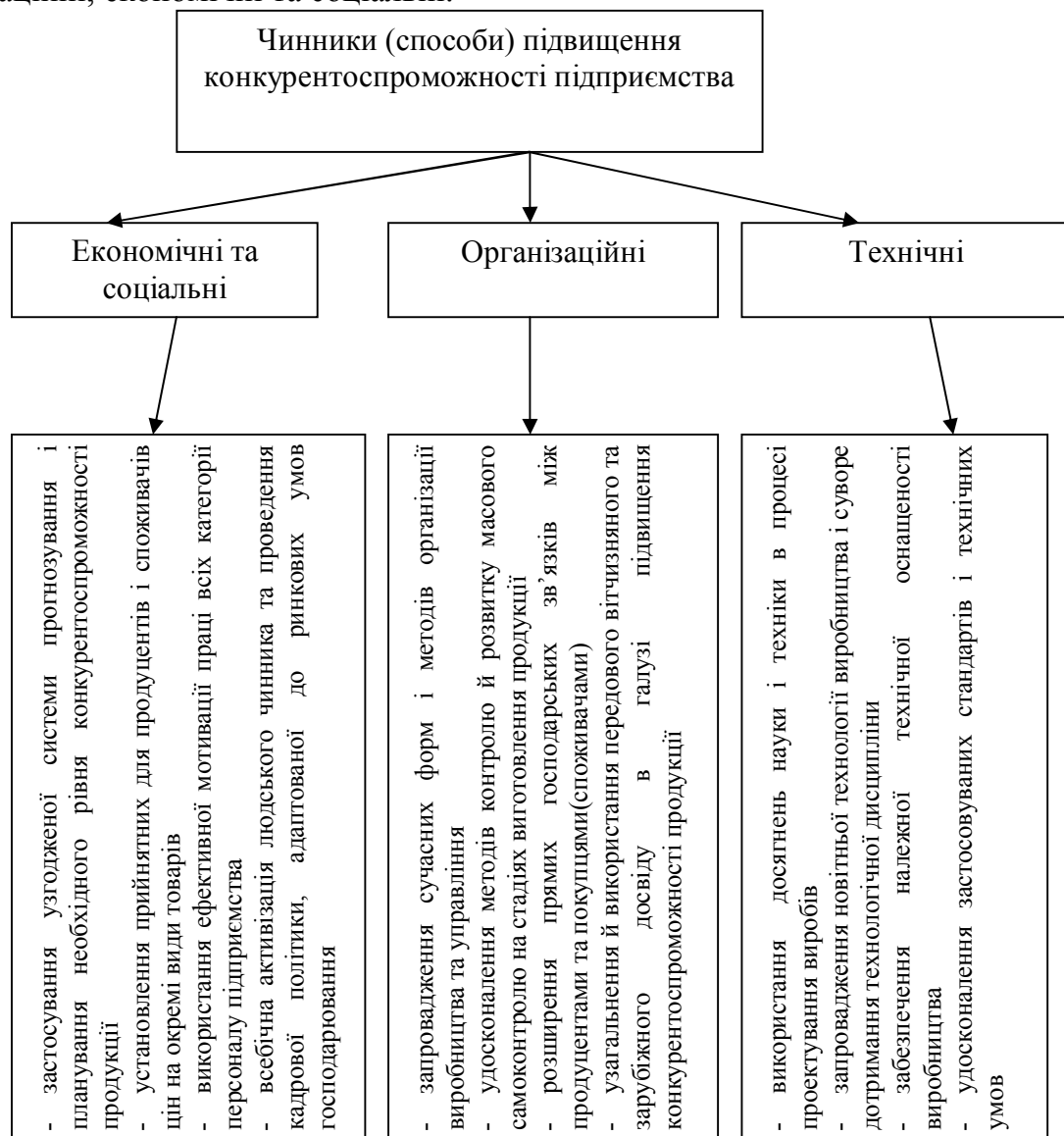

Рис. 4.5. Основні чинники (способи) підвищення конкурентоспроможності ВАТ «Звенигородський сиркомбінат»

Отже, врахування представлених факторів підвищення конкурентоспроможності ВАТ «Звенигородський сиркомбінат» дозволить досліджуваному підприємству зайняти належну нішу в ринку молокопродуктів.

Проблеми фінансування діяльності сільськогосподарських підприємств

Буц А.В., студент
Науковий керівник – асистент Бондаренко Н.В.
Уманський державний аграрний університет

Фінансування діяльності підприємств агропромислового сектора здійснюється з урахуванням специфіки функціонування цієї галузі, яка визначається: сезонністю виробництва; тривалим періодом відтворення основних засобів; наявністю значного часового інтервалу між періодами здійснення витрат та отримання кінцевих результатів; безперервністю виробничих процесів; використанням у якості засобів та предметів праці живих організмів, які підпорядковані у першу чергу біологічним законам відтворення; залежністю результатів діяльності підприємств та відповідно джерел фінансування від впливу природно - кліматичних умов; необхідністю кредитного забезпечення операційної діяльності та подальшого успішного розвитку суб'єктів господарювання як наслідку впливу попередньо зазначених факторів¹.

Серед основних проблем фінансування діяльності сільськогосподарських підприємств можна виділити: зменшення обсягів державної підтримки сільського господарства, що не забезпечує нормальне функціонування аграрного виробництва; недоступність кредитних ресурсів через високі відсоткові ставки та відсутність заставного майна для ведення не лише розширеного, а й простого відтворення; відсутність надійних гарантій повернення інвестицій та кредитів через збитковість підприємств²; не врахування сезонності робіт (немає стабільного фінансування у конкретно визначені періоди року), що фактично підсилює диспаритет цін. Хоча державою в цьому напрямку здійснюються певні заходи, але вони явно недостатні і це не дає позитивного результату; відсутність механізму швидкого і надійного доведення державних фінансових ресурсів до аграрних підприємств (ці ресурси «прокручуються» у комерційних банках не на користь селян); немає глибокого та надійного контролю з боку державних структур за цільовим використанням коштів за призначенням³.

Проблеми джерел фінансування завжди займали значне місце в дослідженнях таких відомих науковців, як Е. Нікбахт, А. Гроппелі, Е.Ф. Брігхем, Б. Колапс та ін. Але це питання залишається невирішеним і до цього часу, тому потребує подальшого дослідження.

Необхідність державного фінансування зумовлена не тільки специфікою галузі сільського господарства, а й рядом особливостей, які притаманні вітчизняним підприємствам цієї сфери. Серед них, зокрема, такі: зниження купівельної спроможності населення, що обмежує можливості підняття цін на сільськогосподарську продукцію; відставання України від розвинутих країн за рівнем науково-технічного прогресу, передових технологій тощо; потреба в

1 Блудова Т.В. Розробка значимого набору показників з урахуванням нормативів для моделювання фінансового стану підприємства і управління його діяльністю / Т.В. Блудова, М.С. Островська // Формування ринкових відносин в Україні. – 2005. – №6. – С.67-72.

2 Білик М.Д. Сутність і оцінка фінансового стану підприємств / М.Д. Білик // Фінанси України. – 2005. – №3. – С.117-129.

3 Арєф'єва О.В. Оцінка фінансового стану підприємства / О.В. Арєф'єва // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. – №6. – С. 57-61.

інвестиціях для підтримки родючості ґрунту; низькі рівні розвитку інфраструктури сільської місцевості; розрив сталих економічних і технологічних зв'язків між різними сферами агропромислового комплексу¹.

Вкрай обмежені бюджетні кошти в нашій країні доцільно спрямувати виключно на ключові заходи підтримки розвитку сільського господарства і підприємництва в сільській місцевості, а саме: наукові дослідження, зокрема в галузях елітного насінництва і племінного тваринництва; проведення технологічних ярмарок; здійснення інвестицій, які впливають на зниження затрат, поліпшення якості робіт і продукції; розвиток інфраструктури сіл і сільськогосподарських ринків; освіти і професійне навчання, перепідготовку землеробів на несільськогосподарські професії і інше; здійснення державних замовлень.

Державний фонд підтримки фермерських господарств забезпечує лише кілька процентів потреби фермерів у кредитах. На початку 90-х років можливості фонду були набагато вищими, що позитивно вплинуло на розвиток фермерства в Україні¹.

Одним з основних джерел фінансування сільськогосподарського виробництва залишаються власні кошти підприємств. До них відносяться нерозподілений прибуток та амортизаційні відрахування. Але для нормального відтворення основних засобів рівень амортизаційних відрахувань, який закладається в собівартості продукції, є недостатнім. Не останнє місце, як було вказано вище, займають іноземні інвестиції та лізинг обладнання. За різними оцінками, обсяг лізингових операцій в Україні становить від 300 млн грн до 1 млрд. грн.

Щодо кредитного забезпечення сільськогосподарських підприємств, то аналіз кредитних правовідносин в аграрному секторі економіки свідчить, що комерційними банками не враховується специфіка сезонності сільського господарства. До цього часу сільськогосподарським товаровиробникам, як правило, продовжують надаватися короткострокові кредити, в результаті чого штучно створюються умови неплатоспроможності позичальників з усіма наступними негативними наслідками [4, с. 354]. Обсяги кредитування сільського господарства комерційними банками попри негативні перспективи, мають тенденцію до зростання. В Україні існують такі проблеми ефективного розвитку агропромислового комплексу, як кредитозабезпеченість, кадровозабезпеченість, забезпечення новітньою технікою та технологіями. Для подолання даних проблем необхідна конкретно сформульована програма підтримки сільськогосподарських виробників, створення спільних регіональних ринків збуту для аграрної продукції, покращення інвестиційного іміджу України, створення системи надання державних цільових дешевих кредитів (3-5% річних від тіла кредиту).

Також практика свідчить, що дрібні фермерські господарства часто користуються кредитами приватних осіб. При цьому спостерігається чітка тенденція — чим менше за розмірами фермерське господарство, тим частіше воно звертається за кредитами до приватних осіб (родичі, друзі, знайомі). До 50 % фермерських господарств користуються такими кредитами.

1 Гривківська О.В. Джерела фінансування підприємств аграрного сектора економіки / О. В. Гривківська // Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць. – 2004. – Вип.4 (35). – С. 89–92.

Удосконалення конкурентоспроможності підприємств молокопереробної галузі в умовах ринку

Вардецька О.Г., студент
Науковий керівник – викладач Тимчук С.В.
Уманський державний аграрний університет

Розвиток сільського господарства України в сучасних умовах характеризується кризовими явищами, які охопили всі сфери виробництва, в тому числі і молочну промисловість. Продовольча безпека гарантується забезпеченням населення країни високоякісними продуктами споживання, які виробляються вітчизняним аграрним сектором і переробною промисловістю.

Конкурентоспроможність визначається безліччю факторів, передусім споживчими властивостями товарів, мірою маркетингової їх підтримки, характеристиками цільових ринків, поведінкою споживачів, потенціалом і ресурсами підприємства тощо. Набір факторів, які визначають конкурентоспроможність підприємства виявляється настільки значимим і своєрідним, що неможливо запропонувати єдину методику збирання даних стосовно, їхньої обробки та ідентифікації для прийняття відповідних рішень.

Разом з тим, досить широке коло таких факторів звужується концентрацією уваги на так званих конкурентних перевагах підприємства (ключових факторів успіху), тобто таких характеристиках чи властивостях, які забезпечують підприємству перевагу над прямими конкурентами. Конкурентні переваги визначають стратегічну позицію підприємств на ринку, що дозволяє їм переборювати сили конкуренції і притягувати споживачів. Вони утворюються унікальними відчутними і невідчутними активами, якими володіють підприємства, тими стратегічно важливими для даного бізнесу сферами діяльності, які утворюють ланцюжок цінностей підприємств і дозволяють перемагати у конкурентній боротьбі.

Основними причинами стримування виробництва молока є скорочення поголів'я корів, подорожчання кормів, випереджувальні темпи росту цін на пально-мастильні матеріали порівняно із закупівельними цінами на молоко. Усі ці фактори негативно позначаються на якості й конкурентоспроможності молока і молочної продукції¹.

Виробництво продукції молокопереробної промисловості тісно пов'язане із ситуацією у молочному скотарстві. Станом на 1 січня 2009 р. у господарствах усіх категорій утримувалося 5,7 млн. голів великої рогатої худоби, що на 8% більше ніж у 2008 р. Молокопереробна галузь знаходиться в кризовому стані. Вона вимагає до себе підвищеної уваги вчених і практиків.

Проблемами ефективного розвитку молока продуктового підкомплексу АПК займались багато вітчизняних і зарубіжних науковців, серед них: О.М.Бабіч, Л.В.Гончар, Т.І.Дузар, М.М.Ільчук, Т.М.Мостельська, О.О. Олійник, В.Россоха, П.Т.Саблук, Ю.Пахомов, В.Александрова, Т.Щербина, Б.Гунський, В.Сіденко, В.Новицький, Й.Шумпетер, М.Фрідмен, М.Портер та інші. Проте залишаються недостатньо дослідженими питання структури виробничого потенціалу, оцінювання його використання, виявлення основних шляхів подальшого розвитку, введення

¹ Тошина Н. Механізми стабілізації ринку молока і молоко продукції України в умовах обмеженості ресурсів / Н.Тошин// Наука молода. – 2008. – №9. – С.48-51.

інновацій, що створюють конкурентні переваги підприємств молочно переробної галузі¹.

Зовнішні конкурентні переваги, з одного боку, орієнтують підприємство молокопереробної галузі на розвиток та використання тих чи інших внутрішніх переваг, а з другого - забезпечують йому стійкі конкурентні позиції, оскільки орієнтують на цілеспрямоване задоволення потреб конкретної групи споживачів. Оцінка конкурентоспроможності молокопереробного підприємства передбачає оцінку ефективності використання ним ресурсів².

Протягом 2008 – 2009 рр. молокопереробним підприємствам сировина надходила із двох джерел - від акціонерних сільськогосподарських підприємств - 33 %, від індивідуальних власників - 67%. Розбіжностей щодо закупівельної ціни за молоко між сільськогосподарськими підприємствами і господарствами населення немає. У сільськогосподарських підприємствах здійснюється механічне доїння, охолодження молока, механічна очистка. Така сировина надходить переробним підприємствам першим і вищим ґатунками і, відповідно, оплачується по 1600 - 2000 грн. за тонну з дотацією, що загалом задовольняє сільгоспвиробника, але не в усіх регіонах країни.

Якість сировини, що надходить від населення, є низькою. У багатьох випадках молоко приймають неохолодженим з підвищеною кислотністю, забруднене, розбавлене. З такої сировини зробити високоякісну продукцію неможливо. Відповідно й оплачується вона набагато нижче - 1000 - 1500 грн, за тонну. Селянин не має ні умов, ні можливостей забезпечити механізоване доїння і відповідне охолодження молока. При дрібнотоварному виробництві, ручній праці така ціна не відшкодовує витрат селянина³.

Вартість переробки залежить від якості сировини та росту інфляційних процесів. Для виробництва високоякісної молочної продукції із молока другого ґатунку та неґатункового молока підприємства додатково проводять подвійну пастеризацію, охолодження й очищення на спеціалізованому обладнанні, що призводить до непродуктивного збільшення енергетичних і трудових затрат. Заводу економічно вигідніше купити сировину в підприємстві, де є механічний процес доїння та охолодження, за вищу ціну, ніж дешевше - у населення.

Молокопереробні підприємства України за рахунок низької якості сировини втрачають значні суми при реалізації молочної продукції на західному та російському ринках. На зовнішньому ринку за сухі молочні продукти українські підприємства одержують за тонну на 300-400 доларів США менше, тому що на Заході, через низькі якісні показники, ця продукція використовується на технічні й кормові цілі¹.

Можливості збереження конкурентних переваг молокопереробних підприємств залежать від низки факторів. В їх числі наступні: джерела конкурентних переваг, очевидність конкурентних переваг, швидкість інновацій; здатність відмовлення від наявної конкурентної переваги для придбання нової.

1 Іванова Л.С. Формування та ефективне використання виробничого потенціалу молочної промисловості / Л.С.Іванова // Економіка АПК. – 2006. – №3. – С.61 – 64.

2 Родіонова Ю.М. Інноваційна діяльність вітчизняних підприємств з виробництва молочної продукції як фактор забезпечення конкурентних переваг / Ю.М.Родіонова // Універсальні наукові записки. – 2007. – №4. – С.491-508.

3 Шандрова Н.В. Ключові елементи системи забезпечення конкурентних переваг підприємств / Н.В.Шандрова // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – №11. – с.51.

В сучасних умовах конкурентні переваги підприємств молокопереробної галузі повинні бути значними з погляду умов конкуренції і відповідати ключовим факторам успіху; бути стійкими в нестабільному ринковому середовищі і недоступними для легкого відтворення конкурентами.

Базисом загальної конкурентної переваги підприємства молокопереробної галузі є переваги внутрішні, однак, це всього лише потенціал досягнення підприємством своїх конкурентних позицій.

На сьогодні ринок молока в Україні презентує один з найпоказовіших прикладів складності дослідження структури й прогнозування кон'юнктури традиційних секторів економіки¹.

Товари з молока є результатом функціонування та предметом конкурентної боротьби індивідуальних домогосподарств і агропромислових об'єднань, виробників звичайних та генетично модифікованих продуктів.

Складна структура ринку відкриває підприємствам широкі можливості для унікального позиціонування й забезпечення конкурентоспроможності, адже жодне молокопереробне підприємство не може бути успішним на всіх сегментах ринку молока та молокопродуктів. Рівень диверсифікації й фінансові параметри діяльності підприємства, його партнерська база й інші чинники повинні забезпечувати цілісність функціонування й сприйняття споживачами образу та товарів кожного конкретного виробника.

Сьогодні, тривалість життєвого циклу вітчизняних молокопереробних підприємств обумовлює пошук ефективного формату діяльності, який забезпечував би повноцінне використання поточних переваг і опанування ринків, що визначатимуть конкурентний профіль компанії в майбутньому².

Одним з підприємств, що працює на ринку молокопродуктів є ДП «Ружин – молоко». Конкурентами молокопереробного підприємства Ружинське молокопідприємство на території України є ТОВ «Тульчинський маслосирзавод», ВАТ «Молочник», ДП «Староконстянтинівський молочний завод», Звенигородський маслосирзавод ЗАТ «Звенигора», ЗАТ «Рейнфорд».

Основним видом продукції підприємства є масло селянське, що виготовляється з молока способом перетворення високожирних вершків на обладнанні різної конструкції та сухе знежирене молоко. Другорядними видами продукції є йогурти, сирки глазуровані солодкі, молоко пастеризоване, сметана знежирена та 20%, сир твердий «Голландський» та «Російський». ДП «Ружин – молоко» здійснює зовнішньоекономічну діяльність. Так країнами – експортерами продукції, в основному сухого знежиреного молока, є Південно-Африканська республіка, Латвія, Грузія, США, Великобританія та Японія.

На сьогоднішній день основною сировинною базою підприємства є домогосподарства. Тому ДП «Ружин – молоко» варто збільшити обсяги сировини з великих підприємств, як одного з факторів підвищення конкурентоспроможності виробленої продукції.

1 Тошина Н. Механізми стабілізації ринку молока і молоко продукції України в умовах обмеженості ресурсів / Н.Тошин// Наука молода. – 2008. – №9. – С.48-51.

2 Шандрова Н.В. Ключові елементи системи забезпечення конкурентних переваг підприємств / Н.В.Шандрова // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – №11. – с.51.

В процесі реалізації продукції ДП «Ружин – молоко» зіштовхується з такими проблемами: неможливість реального вибору партнера, проблема транспортування сировини і готової продукції, несвоєчасна плата за отриману продукцію.

Важливим аспектом стратегії розвитку підприємства ДП «Ружин – молоко» є створення умов для випуску продукції, яка має конкурентні переваги на внутрішньому та зовнішньому ринках, тому що кінцева ціль молокопереробних підприємств – розширення ринку збуту і, як наслідок, отримання прибутку. При цьому утримання позицій на внутрішньому ринку є важливим чинником функціонування в умовах СОТ. Виходячи з цього, стратегія розвитку ДП «Ружин – молоко» має включати заходи спрямовані як на випуск конкурентоспроможної продукції, так і на утримання досягнутого рівня конкурентоспроможності. Усе це не можливе без певних зусиль ДП «Ружин – молоко» з вивчення конкурентного середовища.

Удосконалення конкурентоспроможності підприємств молокопереробного комплексу пов'язане з дотриманням загальної стратегії розвитку. Важливим фактором є підвищення рівень спеціалізації, концентрації, інтеграції та інтенсифікації виробництва. Необхідно забезпечити ріст поголів'я й продуктивності молочного стада на основі поліпшення племінної роботи через широке охоплення всіх підприємств селекційно-племінною справою, створення повноцінної кормової бази. Варто створити умови розвитку комбікормової промисловості й виробництва кормів для збалансованого забезпечення повноцінними здешевленими комбікормами через бюджетне фінансування. Важлива роль також відводиться забезпеченню державної підтримки товаровиробників у придбанні машин і обладнання для молочних ферм через механізми здешевлення за рахунок бюджетних коштів.

Концептуальні положення реалізації системи контролінгу в підприємствах переробної галузі

Вахоцька Т.А., студент

Науковий керівник – викладач Подзігун С. М.

Уманський державний аграрний університет

Підвищення ефективності функціонування підприємств на основі використання нових напрямів і методів управління фінансами підприємств, орієнтованих на довготривале й ефективне їх функціонування, є необхідною та важливою передумовою розвитку економіки країни в цілому. Діяльністю підприємств переробної галузі забезпечується найбільша величина доданої вартості.

Одним із підходів, який може забезпечити в сучасних умовах підвищення результативності фінансового менеджменту у вітчизняних підприємствах переробної галузі є контролінг - система, яка забезпечує методичну та інструментальну базу підтримки основних функцій управління¹.

Найбільш яскравими є праці таких авторів, як А. Дайле, М. Коул, Р. Манн, Е. Майер, Б. Нідлз, Х. Фольмут, Д. Хан та ін. Останніми роками дослідженням

¹ Е. А. Ананькіна, С. В. Данилочкин, Н. Г. Данилочкина и др. // Контроллинг как инструмент управления предприятием: Под ред. Н. Г. Данилочкиной. – М.: ЮНИТИ – ДАНА, 2004.

основних питань функціонування контролінгу в підприємствах займаються й українські та російські вчені. А саме В. Анташова, А. Градова, Н. Данілочкіна, А. Уварова та ін. Зростаюча популярність контролінгу пояснюється новими можливостями не тільки для фінансової дирекції, але й для менеджменту компанії в цілому.

Проведений аналіз практики застосування контролінгу у вітчизняних підприємствах показує, що впровадження й ефективне використання системи контролінгу потребують розробки загальноприйнятих теоретичних концептуальних положень реалізації системи контролінгу в підприємствах переробної галузі, що визначили б сукупність цілей, задач, інструментів, суб'єктів і організаційних структур управління¹.

Повнішим і змістовнішим визначенням категорії контролінгу є наступне: контролінг - це система управління підприємством, що спрямована на інформаційно-аналітичну та методичну підтримку прийняття рішень у сфері фінансового менеджменту і забезпечує виконання функції інформаційного забезпечення, планування, координації, аналізу й контролю, внутрішнього консалтингу та аудиту².

Якщо оцінювати сучасний стан використання контролінгу підприємствами переробної галузі України, то переважає оперативний контролінг, який зорієнтований на досягнення короткострокових цілей і критеріями ефективності якого є наступні показники: рентабельність, витрати, продуктивність праці тощо.

Проведений аналіз діяльності вітчизняних переробних підприємств свідчить, що нині застосовують такі інструменти контролінгу: SWOT-аналіз, бюджетування, аналіз витрат за центрами обліку та звітності, постійно зростає інтерес компаній до BSC.

Однією з умов доцільності впровадження й ефективного використання контролінгу в підприємствах переробної галузі постає обґрунтований вибір методів, що забезпечуватимуть виконання основних функцій зазначеної системи. Такі функції як „Планування”, „Контроль та регулювання”, „Внутрішній консалтинг та аудит”, „Управлінський облік” мають добре розроблену інструментальну базу, після певної адаптації до особливостей функціонування вітчизняних суб'єктів господарювання може бути використана в підприємствах переробної галузі.

Для забезпечення ефективної діяльності підприємства необхідно не пристосовуватися, а прогнозувати і, насамперед, випереджати зміни у зовнішньому середовищі. Ефективне використання методів контролінгу в підприємстві можливе лише за умови виконання ряду вимог.

По-перше, повинно забезпечуватися надходження інформації, що відображає ситуацію та реальний стан справ як всередині підприємства, так і зовні. По-друге, має бути забезпечена уніфікована, стисла, чітка і проста форма подання зазначеної інформації. По-третє, необхідно організувати своєчасність надходження інформації.

Дедалі більше вітчизняних підприємств переробної галузі, переймаючи досвід зарубіжних фахівців і незважаючи на стримуючі фактори, розпочинають роботу щодо вивчення та впровадження в свою діяльність як окремих елементів, так і всієї

1 О. М. Карминський, Н. І. Оленев, О. Г. Примак, С. Г. Фалько Контролінг в бізнесі. Методологічні і практичні основи побудови контролінгу в організаціях // Фінанси і статистика. –1998.

2 Терещенко О. О. Контролінг у системі антикризового управління підприємством // Фінанси України. –2001. - № 10. – С. 62-67.

системи контролінгу. Деякі українські компанії успішно запровадили систему контролінгу й реалізують динамічну стратегію розвитку.

Висновок. В Україні відсутні будь-які аналітичні матеріали щодо впливу системи контролінгу на загальні результати діяльності підприємства в цілому, у зв'язку з обмеженістю горизонтів застосування. Слід зазначити, що знання та вміння використання методів контролінгу дасть змогу підприємству одержати конкурентні переваги, підвищити рівень його ліквідності, прибутковості та фінансової стійкості, збільшити ефективність використання всіх видів ресурсів, а також суттєво поліпшити якість прийняття управлінських рішень.

Фінансовий стан підприємства, його оцінка та напрями покращення

Вікнянська В.А., студент

Уманський державний аграрний університет

За умов переходу економіки України до ринкових відносин, суттєвого розширення прав підприємств у галузі фінансово-економічної діяльності значно зростає роль своєчасного та якісного аналізу фінансового стану підприємств, оцінки їхньої ліквідності, платоспроможності і фінансової стійкості та пошуку шляхів підвищення і зміцнення фінансової стабільності.

Особливого значення набуває своєчасна та об'єктивна оцінка фінансового стану підприємств за виникнення різноманітних форм власності, оскільки жодний власник не повинен нехтувати потенційними можливостями збільшення прибутку (доходу) фірми, які можна виявити тільки на підставі своєчасного й об'єктивного аналізу фінансового стану підприємств.

Систематична оцінка фінансового стану підприємства, його платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості необхідна ще й тому, що дохідність будь-якого підприємства, розмір його прибутку багато в чому залежить від його платоспроможності. Враховують фінансовий стан підприємства і банки, розглядаючи режим його кредитування та диференціацію відсоткових ставок.

Під фінансовим станом підприємства розуміють рівень його забезпеченості відповідним обсягом фінансових ресурсів, необхідних для здійснення ефективної господарської діяльності та своєчасного здійснення грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями. Фінансовий стан – це один з найважливіших характеристик виробничо-фінансової діяльності підприємств¹.

Прийняття управлінських рішень базується на результатах економічного аналізу. Для забезпечення стійкості фінансового стану економічного суб'єкта необхідно не тільки раціонально розмістити наявні фінансові ресурси, але й використати їх ефективно. Перехід до ринкової економіки вимагає від підприємства підвищення ефективності виробництва, конкурентоспроможності продукції і послуг, на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу, ефективних форм господарювання і управління виробництвом. Важлива роль у реалізації цих завдань надається економічному потенціалу суб'єктів господарювання. За допомогою аналізу виробляється стратегія і тактика розвитку підприємства, влаштовуються

¹ Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств: Підручник/Кер. авт. кол. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. - 4-те вид., перероб. та доп. - К.: КНЕУ, 2002 - 571 с., іл.

плани й управлінські рішення, здійснюється контроль за їх виконанням, виявляються резерви підвищення ефективності виробництва, оцінюються результати діяльності підприємства, його підрозділів і працівників.

Саме тому багато вчених – економістів приділяють велику увагу розробці методології проведення аналізу. Великий внесок у розвиток методології комплексного аналізу господарської діяльності внесли такі вчені як А.Д.Шеремет, М.П.Баканов, Г.В.Савицька, М.Г.Чумаченко та інші. Проведення фінансового аналізу дозволяє розрахувати значення великої кількості фінансових співвідношень. Методику розрахунку даних показників пропонують багато авторів, яка зводиться до розрахунку декількох груп показників:

- показники оцінки майнового стану;
- показники оцінки ділової активності;
- показники оцінки ліквідності і платоспроможності;
- показники оцінки фінансової стійкості підприємства;
- показники оцінки прибутковості діяльності.

Але єдиної методики аналізу фінансового стану підприємства не існує, оскільки автори пропонують різні підходи до визначення основних показників діяльності підприємств, що залежить від різноманітних факторів¹.

Інформаційною базою аналізу фінансового стану підприємства і розрахунку показників є квартальна і річна фінансова звітність: ф. №1 „Баланс”, ф. №2 „Звіт про фінансові результати”, ф. №3 „Звіт про рух грошових коштів”, ф. №4 „Звіт про власний капітал”, ф. №5 „Примітки до річної фінансової звітності”, а також дані бухгалтерського обліку і необхідні аналітичні розшифровки руху і залишків за синтетичними рахунками.

Інформація фінансової звітності повинна оцінюватись з точки зору її достовірності. Щоб впевнитись в її об'єктивності необхідно врахувати методи викривлення фінансової інформації і ті наслідки, які вони несуть для потенційних користувачів даної інформації. Тому в процесі складання попередньої оцінки фінансового стану підприємства по даних фінансової звітності слід звернути увагу на відповідність показників звітних форм (наприклад, прибутку (збитку) в бухгалтерському балансі і в „Звіті про фінансові результати”, величини грошових коштів в балансі і в „Звіті про рух грошових коштів”); загальні зміни валюти балансу, причини їх зміни; зміна основних складових власного і позичкового капіталу, і в наслідок цього структури пасиву.

Оцінка показників майнового стану таких як сума господарських коштів у розпорядженні підприємства, коефіцієнт зносу основних засобів, коефіцієнт оновлення, коефіцієнт вибуття та інші, дають змогу визначити, на скільки ефективно використовується майно підприємства, чи все в нього гаразд з оновленням основних засобів, чи своєчасно позбавляються застарілого обладнання і устаткування.

Аналіз прибутковості визначається за допомогою валового прибутку, чистого прибутку, рентабельності основної діяльності, прибутковості реалізації дасть можливість оцінити прибутковість за основними її складовими і визначити можливі резерви її підвищення.

На основі всебічної і ретельної оцінки ліквідності і платоспроможності за допомогою коефіцієнту покриття, коефіцієнту швидкої, абсолютної ліквідності,

¹ Павловська О.В. Удосконалення методів аналізу фінансового стану// Фінанси України. – 2001. – №11. – с.54.

частки оборотних коштів в активах, коефіцієнту покриття запасів, маневреності власних оборотних коштів та інших, можна не тільки оцінити стан і тенденції ліквідності, платоспроможності, конкурентоспроможності підприємства, а й визначити „вузькі” місця, розв’язавши проблеми яких, можна поліпшити ці показники. Результатом даного аналізу має стати виявлення потенційних можливостей поліпшення ліквідності підприємства, підвищення його платоспроможності і кредитоспроможності.

Аналіз показників ділової активності таких як фондовіддача, чистого прибутку, виручки від реалізації, продуктивності праці, оборотності капіталу, грошових коштів, запасів дає змогу оцінити в динаміці оборотність всього капіталу грошових коштів готової продукції, дебіторської та кредиторської заборгованості.

Всі ці показники фінансового стану підприємства перебувають у взаємозв’язку та взаємозумовленості. Тому оцінити реальний фінансовий стан підприємства можна тільки на підставі використання належного комплексу показників з урахуванням впливу на них факторів фінансового характеру, а також багатьох інших, які взагалі не піддаються вартісній оцінці. До таких належать: можливі політичні або загальноекономічні зміни, перебудова організаційної структури підприємства, зміна форм власності, перепідготовка персоналу. Тому підприємствам необхідно систематично, детально і в динаміці аналізувати фінансовий стан підприємства, і в залежності від того який показник змінився, приймати відповідні рішення.

Основними напрямками покращення фінансового стану підприємства є:

- зниження собівартості продукції дозволить підприємству бути конкурентоспроможним на ринку збуту, що можливе за рахунок впровадження нової техніки, технологій, більш раціонального використання матеріальних і трудових ресурсів, зменшення питомої ваги постійних витрат в собівартості продукції.

- збільшення грошових коштів на розрахунковому рахунку підприємства збільшить коефіцієнт абсолютної ліквідності і дозволить підприємству оформляти довго і короткострокові позики в банку для фінансування поточної діяльності. Збільшення грошових коштів можна забезпечити за рахунок реалізації зайвих виробничих і невиробничих фондів, здачі їх в оренду, виробництво і розробка нових видів продукції, продаж деяких застарілих основних фондів.

Ще одним напрямом з покращення фінансового стану є його прогнозування, оскільки, щоб грамотно керувати виробництвом, активно впливати на формування показників господарської і фінансової діяльності, необхідно постійно використовувати дані про його стан, а також зміни, які в ньому проходять.

Шляхи підвищення фінансової стійкості сільськогосподарського підприємства

Вітвіцька І.В., студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Транченко Л.В.

Уманський державний аграрний університет

В умовах ринкової економіки від підприємства вимагається підвищення ефективності виробництва, конкурентоздатності продукції і послуг на основі

впровадження досягнень науково-технічного прогресу, ефективних форм господарювання і управління в виробництвом, активізації підприємництва і т.п.¹.

Фінансова стабільність держави визначається фінансовою стійкістю підприємств, а виняткове місце агропромислового комплексу та аграрного сектора в народному господарстві зумовлює необхідність забезпечення фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств. Дослідженням питань оцінки фінансового стану підприємств займалися В.А.Борисова, О.Д.Василик, О.С.Галушко, В.М.Івахненко, В.Г.Козак, Г.Я.Козак, Л.А.Костирко, П.А.Лайко, Ю.І.Ляшенко, Л.П.Пелипенко, Л.М.Лях, А.М.Поддєрьогін, І.Я.Сав'як, А.Д.Шеремет, В.В.Чепурко, та інші, хоча недостатнє місце в них займає оцінка фінансової стійкості².

Стійкість підприємства є якісною характеристикою його стану, індикатором його «здоров'я», запорукою його життєздатності і підґрунтям стабільності на ринку і розвитку у конкурентному середовищі. Фінансова стійкість сільськогосподарського підприємства перебуває під дією різноманітних фінансово-економічних факторів. Проте важливим є усвідомлення того, що фінансова стійкість – це ще й така властивість підприємства, яка дозволяє долати всі виробничо-економічні перешкоди і зберігати своє фінансове положення³.

Умовою життєздатності підприємства й основою його розвитку на конкурентному ринку є його стійкість. На неї впливають різні причини – як внутрішні: виробництво дешевої продукції та надання послуг, які мають попит, міцне становище підприємства на ринку, високий рівень матеріально-технічної оснащеності виробництва і застосування передових технологій, налагодженість економічних зв'язків із партнерами, ритмічність кругообігу засобів, ефективність господарських і фінансових операцій, незначний ступінь ризику в процесі здійснення виробничої і фінансової діяльності тощо; так і зовнішні: податкова політика держави та ринкова кон'юнктура⁴.

Фінансова стійкість - це комплексне поняття, яке в першу чергу пов'язане з відповідною структурою активів і пасивів підприємств, ефективністю їх використання. Від рівня фінансової стабільності багато в чому залежить конкурентоспроможність підприємств, їх потенціал у діловому співробітництві, ефективність реалізації економічних інтересів усіх учасників фінансових відносин. Відомо, що стабільний розвиток економіки неможливий без поліпшення фінансового стану підприємств, інакше будь-які позитивні зміни виявляються тимчасовими, а економічне зростання знову зміниться на кризу.

Стійкого фінансового стану досягають при достатності власного капіталу, добрій якості активів, достатньому рівні рентабельності з урахуванням операційного і фінансового ризиків, при достатності ліквідності, стабільних доходах і широких можливостях залучення позикових коштів.

Для забезпечення фінансової стійкості у підприємства має бути гнучка структура капіталу, вміння організувати його рух у такий спосіб, щоб забезпечити

1 Журавльова Ю.Ю. Сутність платоспроможності підприємства. / Журавльова Ю.Ю. // Фінанси України. - 2006. - №3. - С.116-120

2 Шеремет А.Д. Фінансова стійкість сільськогосподарських підприємств / А.Д.Шеремет // Економіка АПК. – 2009. - №1. – С. 35-38.

3 Опарін В. М. Фінанси (Загальна теорія): Навч. посібник. - 2-ге вид., доп. і перероб. - К.: КНЕУ, 2002. - 240 с.

4 Марцин В.С. Платоспроможність і фінансова стійкість – основні складові оцінки фінансового стану підприємства. / В.С. Марцин // Економіка. Фінанси. Право. - 2008. - №7. - С.26-29.

постійне перевищення доходів над витратами з метою збереження платоспроможності і створення умов для самофінансування.

Фінансовий стан підприємства, його стійкість і стабільність залежать від результатів його виробничої, комерційної і фінансової діяльності. Якщо виробничий і фінансовий плани успішно виконуються, то це позитивно впливає на фінансове становище підприємства. Навпаки, внаслідок спаду обсягів виробництва і продажів відбувається підвищення собівартості продукції, зменшення виручки і суми прибутку і, як наслідок, - погіршення фінансового стану підприємства і його платоспроможності.

Стійке фінансове становище, у свою чергу впливає на виконання виробничих планів і забезпечення потреб виробництва необхідними ресурсами. Тому фінансову діяльність як складову господарської діяльності має бути спрямовано на забезпечення планомірного надходження і витрат грошових ресурсів, виконання розрахункової дисципліни, досягнення раціональних пропорцій власного і позикового капіталу та найбільш ефективне його використання¹.

Ефективне управління внутрішніми факторами діяльності підприємства для підвищення фінансової стійкості має передбачати: оптимізацію складу і структури активів підприємства, раціоналізацію їх обороту; ефективне розміщення власних фінансових ресурсів та мобілізацію залученого капіталу; забезпечення самофінансування за рахунок прибутку, оптимізації податкових платежів, ефективної амортизаційної політики; ліквідацію заборгованості підприємства.

Створення сприятливого зовнішнього середовища для підвищення фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств слід здійснювати за напрямками: формування багатуукладної аграрної економіки, забезпечення свободи вибору нових організаційно-правових форм господарювання на основі удосконалення земельних та майнових відносин власності; надання правовому забезпеченню більшої динамічності, якості і соціально-економічної результативності; удосконалення системи управління аграрною сферою; удосконалення системи оподаткування, цінової політики, кредитної системи; ліквідація заборгованості і належний страховий захист сільськогосподарських товаровиробників; розвиток інфраструктури агропромислового ринку².

В умовах організації ринкових форм господарювання перед підприємствами стоїть проблема зміцнення фінансової стійкості. Зміцнення рівня фінансової стійкості підприємства можливе за умови досягнення оперативних цілей. В умовах кризи, яка супроводжує перехідний період основними з них є³:

1. Усунення неплатоспроможності підприємства;
2. Відновлення фінансової стійкості підприємства;
3. Зміна фінансової стратегії з метою прискорення економічного зростання;
4. Збільшення обсягу позитивного грошового потоку;
5. Зниження обсягів споживання інвестиційних ресурсів підприємства у поточному періоді.

1 Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. – 3-тє вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2007. – 668с. – (Вища освіта ХХІ століття).

2 Шиян Д.В. Комплексна оцінка фінансового стану галузей економіки // Фінанси України. - 2002. - №2. - С. 54-62.

3 Лях Л.М. Проблеми визначення фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств. // Л.М. Лях // Вісник Полтавського державного сільськогосподарського інституту. - 2008. - № 8, – С. 102-104.

Усунення неплатоспроможності – найважливіше завдання, бо коли підприємство може своєчасно погасити свої борги перед кредиторами, це свідчить про встановлення системи розрахунків і попереджує виникнення процедури банкрутства. Хоч неплатоспроможність підприємства може бути усунена за рахунок виконання низки фінансових заходів, фактори, які призвели до неплатоспроможності, можуть залишатись без змін.

Основні оперативні цілі досягнення неплатоспроможності:

1. Збільшення величини грошових активів, які забезпечують покриття поточних зобов'язань;

2. Зменшення суми поточних зовнішніх фінансових зобов'язань підприємства;

3. Зменшення суми поточних внутрішніх фінансових зобов'язань підприємства.

Отже, можна стверджувати, що фінансова стійкість – комплексне поняття, яке перебуває під впливом різноманітних фінансово-економічних процесів, тому їх слід визначити як такий стан фінансових ресурсів підприємства, результативності їхнього розміщення і використання, при якому забезпечується розвиток виробництва чи інших сфер діяльності на основі зростання прибутку й активів при збереженні платоспроможності й кредитоспроможності.

Фінансова стійкість відображає такий стан його фінансових ресурсів і такий ступінь їхнього використання, при якому підприємство, вільно маневруючи грошовими засобами, здатне забезпечити безперебійний процес виробництва й реалізації продукції, а також затрати на його розширення й оновлення.

Аналіз фінансового стану підприємства

Вознюк В., студент

Науковий керівник – асистент Гвоздь О.В.
Уманський державний аграрний університет

Забезпечення ефективної фінансової діяльності підприємства можливе лише за умови формування достатніх обсягів фінансування, що гарантують визначені стратегією підприємства темпи економічного розвитку. Реалізація цього можлива за рахунок забезпечення достатньої фінансової гнучкості підприємства, тобто здатність підприємства формувати потрібний обсяг фінансових ресурсів. Особлива увага приділяється пошуку таких шляхів ефективного використання обмежених фінансових ресурсів та інвестування коштів у проекти, які дають за найменшого ризику високі прибутки.

Аналіз фінансового стану дає змогу спрогнозувати майбутнє управління підприємством. Необхідність цієї оцінки зумовлено потребою систематичного аналізу та вдосконалення роботи підприємства, потребою в найоптимальнішому використанні фінансових ресурсів. При аналізі чітко можна визначити, що потрібно змінити чи покращити в діяльності підприємства.

Мета аналізу фінансового стану це не тільки дізнатися стан, оцінити рівень фінансового стану та установити, наскільки ефективно використовуються фінансові ресурси, що знаходяться в розпорядженні підприємства, а найголовніше знайти шляхи подальшого розвитку підприємства, тобто спрогнозувати розвиток на майбутнє.

Останнім часом діяльність роботи підприємств вимагає вирішення такого питання як залучення додаткового зовнішнього фінансування. Таке фінансування необхідне, як для поповнення оборотного капіталу, так і для оновлення основних фондів. Перший напрям додаткового фінансування забезпечує необхідні темпи приросту обсягів виробництва, другий – сталі конкурентні переваги для утримання ринкової позиції підприємства.

Інколи, щоб покращити виробничу діяльність підприємства потрібно використати запровадження інноваційних технологій, якщо на те вистачає ресурсів. Головне, використовуючи інноваційні механізми на підприємстві бути впевненими у ефективності таких інновацій.

На фінансовий стан дуже позитивно впливає ефективне виробництво та реалізація якісної продукції. Потрібно не допускати збоїв у виробничому процесі і погіршення якості продукції, адже від цього суттєво залежить попит на продукцію. Такі збої можуть призвести до втрати матеріальних ресурсів, а це негативно вплине на діяльність.

Стійке фінансове положення підприємства залежить насамперед від поліпшення таких якісних показників: продуктивність праці, рентабельність виробництва, фондовіддача і виконання плану по прибутку. Рациональному розміщенню засобів підприємства сприяє оперативна діяльність по прискоренню грошового обігу, правильна організація матеріально-технічного забезпечення виробництва. Тому аналіз фінансового стану виробляється на завершальній стадії аналізу фінансово-господарської діяльності. У той же час фінансові утруднення підприємства, відсутність засобів для своєчасних розрахунків можуть уплинути на стабільність постачань і порушити ритм матеріально-технічного постачання. І в зв'язку з цим аналіз фінансового стану підприємства й аналіз інших сторін його діяльності повинні взаємно доповнювати один одного.

Задачами аналізу є загальна оцінка фінансового аналізу, перевірка витрати засобів по цільовому призначенню, виявлення причин фінансових утруднень, можливостей поліпшення використання фінансових ресурсів, прискорення обороту засобів і зміцнення фінансового положення.

Таким чином, на підставі даних Звіту про фінансові результати можна дізнатися скільки ж становить чистий прибуток, рентабельність підприємства, за рахунок чого формувався прибуток, що відбулося з валовим прибутком і т.д.

Важливим у дослідженні фінансового стану також є аналіз майна підприємства. Структура вартості майна показує частку кожного елемента в активах і співвідношення позичкових і власних коштів підприємства в пасивах. У структурі вартості майна відображається специфіка діяльності. Але структура лише оцінює стан активів і наявність коштів для погашення зобов'язань і не дає відповіді на питання, наскільки вигідно для інвестора вкладення коштів у дане підприємство.

Щоб дізнатися про ефективність використання майна користуються такими показниками: індекс постійного активу, коефіцієнт зносу, коефіцієнт реальної вартості майна, коефіцієнт оборотності, коефіцієнт закріплення оборотних коштів, капіталовіддача, капіталомісткість. Ці коефіцієнти дадуть змогу дізнатися про: частку основних засобів та необоротних активів у джерелах власних коштів, рівень фінансування основних засобів за рахунок амортизаційних відрахувань, рівень виробничого потенціалу підприємства, забезпеченість виробничого процесу

засобами виробництва, використання основних засобів та інших активів підприємства.

За допомогою аналізу коефіцієнтів можна виявити сильні й слабкі позиції підприємства. Важливим також є й те, що аналіз коефіцієнтів дає змогу краще зрозуміти взаємозв'язок між балансом і звітом про доходи.

Розрахунок та аналіз економічних показників діяльності підприємств є активними інструментами сучасного фінансового менеджменту. Набір цих відносних показників дозволяє скласти доволі повне уявлення про ефективність виробничої, маркетингової діяльності, фінансової стратегії підприємства, а також оптимізувати сам процес управління. Без аналізу фінансового стану підприємства сьогодні стає неможливим функціонування будь-якого суб'єкта економічної діяльності, включаючи й тих, що з певних причин не переслідують мету максимізації прибутків.

Отже, важливим кроком у вдосконаленні організації фінансів є забезпечення фінансової стабільності підприємства шляхом максимального використання внутрішніх важелів ресурсного забезпечення кругообігу виробничих фондів та ефективного використання капіталу.

Важливість фінансового планування на сучасному етапі та основні методичні рекомендації для ведення підприємницької діяльності в сільськогосподарських підприємствах

Гвоздей Н.І., асистент
Уманський державний аграрний університет

З переходом до ринкових відносин адміністративне планування покликано поступово замінюватись адаптивним та стратегічним, а традиційні територіальні рівні – доповнюватись галузевими та підприємницькими, зміст яких визначається маркетинговими підходами. Для забезпечення належної достовірності і дієвості різноманітних планів та прогнозів необхідно підвищувати кваліфікацію працівників.

Стратегія подальшого розвитку господарства повинна бути диференційованою в залежності від його економічного стану. У кожному господарстві необхідно створювати групи з планування розвитку рослинництва, тваринництва, допоміжних підприємств і обслуговуючих виробництв, які очолюють головні спеціалісти або керівники допоміжних формувань. Головний економіст при цьому повинен виконувати роль ланки зв'язку між окремими групами з планування.

Основними заходами, що забезпечують успішне перетворення сільськогосподарських підприємств, є наступні: використання переваг оптимальних розмірів господарств та їх підрозділів, спеціалізації і кооперації; гнучке пристосування до ринкових умов, створення власних потужностей з переробки сільгоспсировини та торгівлі готовою продукцією; залучення необхідних інвестицій і забезпечення найбільш ефективного їх використання; організація (на належному рівні) маркетингової діяльності, удосконалення системи ціноутворення; розробка науково – обґрунтованого механізму регулювання земельних відносин; опрацювання варіантів кооперації новостворених господарських формувань; вирішення питань щодо умов оренди землі і майна, працевлаштування і соціальної підтримки

робітників новостворених формувань; проведення регулярної індексації майнових паїв працівників; аналіз і оцінка рівня фінансового стану підприємства.

Враховуючи, що значну частину пайового фонду важко і частіше за все – недоцільно ділити на окремі майнові паї в натурі, майно необхідно передавати працівникам у спільну власність¹.

Враховуючи, що практично кожна з поширених нині форм господарювання має свої переваги і недоліки, вибір тієї чи іншої з них повинні здійснювати самі учасники реформованих підприємств з урахуванням особливостей кожного з них. Відповідну нішу повинні зайняти і фермерські та підсобні особисті господарства населення, для розвитку яких держава покликана створювати висвітлені належні умови. Але основну увагу в найближчі роки все ж слід зосередити на розвитку великого товарного виробництва. Тому подальшу реструктуризацію великих господарств слід здійснювати таким чином, щоб при цьому зберігались їх виробничі – технологічні комплекси і забезпечувалось їх ефективне використання. У формуванні виробництва суттєву роль покликана відігравати і оренда землі.

Важливе значення повинен мати і розвиток агропромислової інтеграції (насамперед – створення безпосередньо на території сільськогосподарських підприємств відповідних переробних цехів) та обслуговуючих формувань (перш за все – тих, що функціонують на кооперативних засадах). Оптимальними повинні бути і організаційна побудова та розміри внутрішньогосподарських підрозділів. В аграрних підприємствах можуть застосовуватися досить різні внутрішньогосподарські організаційні виробничі структури і форми управління – територіальна, галузева (цехова), бригадна, комбінована (змішана) та деякі інші. Перша з них є прийнятною лише для відносно великих господарств, що мають територіально розосереджені виробничі ділянки із задовільним технічним забезпеченням і власною виробничою інфраструктурою, друга – майже для всіх підприємств з високим рівнем концентрації виробництва, третя – для господарств з глибокою спеціалізацією і технологічною самостійністю підрозділів, четверта – для підприємств, виробничі структури яких територіально розосереджені і мають різні рівні спеціалізації виробництва. В умовах ринкових відносин значної уваги заслуговує товарна структуризація аграрних підприємств, яка передбачає формування підрозділів навколо кінцевої товарної продукції.

При фінансовому плануванні враховується ближня і далека перспектива розвитку підприємства. Точність планування можна істотно підвищити, якщо великі та середні підприємства почнуть заздалегідь (до випуску продукції) домовлятися між собою і укладати контракти. А в умовах ще більшого зростання складності економіки та посилення її динамічності, особливо за нерівномірного розвитку галузей (виробництв), підвищити точність планів допоможуть посередники (держава). Тоді, ідучи від кінцевого попиту населення, можна визначити обсяги виробництва проміжної продукції та узгодити їх із сировинними галузями. В окремих випадках шляхом відносно невеликої кількості послідовних узгоджень між підприємствами (об'єднаннями), укладаючи контракти, можна досягти прийнятого балансу продуктів та ресурсів².

У нашій країні близько 10 тис. великих та середніх підприємств, які виробляють величезну номенклатуру продукції (десятки мільйонів конкретних

1 Прокопенко М.М. Планування розвитку та ефективна реструктуризація аграрних підприємств., 2003.

2 Нелеп В.М.Планування на аграрному підприємстві., 2004, ст. – 11.

найменувань); прямі та зворотні зв'язки між ними часто дуже розгалуженні і мають міжгалузевий та міжрегіональний характер. Складнішими є випадки, коли потрібно узгодити плани – прогнози не для окремих груп товарів, а для всієї номенклатури продукції, виробляється в країні, в умовах нарощування потужностей, з урахуванням експорту – імпорту і змін податкової політики. Виконати таке завдання під силу тільки державі з її наявною або навіть посиленою управлінською вертикаллю. Причому державне планування має бути комплексним, тобто таким, що включає і натуральні, і фінансові показники для тих підприємств, продукція яких має міжгалузевий і міжрегіональний характер, а зв'язки є нестійкими. Державне планування слід будувати на основі матеріальних і фінансових балансів щодо підприємств усіх форм власності, що дасть змогу визначити попит та пропозицію, експортні – імпортні квоти, мита, а саме цілеспрямовано проводити політику захисту вітчизняного виробника, ув'язати загальнодержавні програми з галузевими планами¹.

Слід визначити, що фінансове планування не ставить за мету обов'язково звести до мінімуму ризики. Навпаки, його зміст полягає в аналізі і виборі тих ризиків, які необхідно прийняти, і тих, яких можливо було б уникнути.

Сьогодні планування діяльності підприємства стало досить серйозною проблемою, що викликано рядом причин:

- по – перше, це відсутність зрозумілих цілей, задач діяльності підприємства керівництвом;

- по – друге, це складнощі, які виникають при визначенні потреб в поточних видатках (кількість працівників, потужності);

- по – третє, в сучасних умовах плани і кошти більше не спускаються зверху і підприємство повинно самостійно орієнтуватись на ринку;

- по – четверте, у багатьох підприємств немає системи надання достовірної інформації в необхідний час, в потрібному місці².

Із метою підвищення рівня аналітичної роботи створити як обов'язків підрозділів державного підприємства та господарського товариства із державною формою власності відділ фінансового аналізу, який зобов'язати забезпечити ефективне його здійснення та подавати результати проведеного фінансового аналізу органам управління як додаток до фінансової звітності. Це сприятиме прийняттю обґрунтованіших фінансових рішень щодо відновлення платоспроможності підприємства і господарських товариств державного сектору.

Основними плановими документами що розробляються нині агро формуваннями, є перспективні, річні (як по господарству в цілому, так і по його підрозділах) бізнес – плани та оперативні плани. Складанням планів розвитку внутрішньогосподарських формувань в останні роки займаються, на жаль, лише окремі сільськогосподарські підприємства (у більшості господарств основним плановим документом для підрозділів є договір на продаж продукції). Внутрішньогосподарське планування потребує негайної перебудови, яка повинна здійснюватись насамперед шляхом складання їх бізнес – планів. Для забезпечення належної достовірності і дієвості різноманітних планів та прогнозів необхідно підвищувати кваліфікацію працівників, рівень володіння ними сучасними методами планування.

1 Архангельський Ю. Економіка України., 2004, ст. – 428.

2 Гаврилюк Л.А., Бержанір А.Л., 2004, ст.. – 47.

Обов'язковою умовою ефективного розвитку сільського господарства є суттєве (до розмірів заробітків працівників базових галузей промисловості) підвищення заробітної плати селян. В Україні слід прийняти закони щодо забезпечення мінімального рівня оплати праці та її своєчасної виплати. Оскільки у зв'язку зі слабким фінансовим станом значна частина господарств не в змозі здійснювати стимулювання своїх робітників за підсумками року у Положеннях про оплату праці необхідно передбачити належне авансування працюючих на протязі року. Досить перспективним є використання контрактної системи організації виробництва і оплати праці – як індивідуальної, так і колективної.

Реалізація цих позицій, на нашу думку, сприятиме підвищенню ефективності управління державним сектором економіки в Україні.

Оцінка фінансового стану сільськогосподарських підприємств

Гілевич А.О., студент

Науковий керівник – д.е.н., доцент Непочатенко О.О.

Уманський державний аграрний університет

Дослідження проблем агропромислового комплексу має комплексний характер. Важливими є різноманітні аспекти: політичні, економічні, соціально – психологічні, кадрово – управлінські. Всі вони як елементи єдиного цілого, перебувають у діалектичній єдності та взаємозв'язку.

Фінансовий стан підприємства-це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів. Фінансовий стан підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності. Тому на нього впливають усі ці види діяльності підприємства. Передовсім на фінансовому стані підприємства позитивно позначаються безперебійний випуск і реалізація високоякісної продукції.

Для того щоб правильно зробити оцінку фінансового стану підприємства, найважливішими є такі завдання, як – визначення мети та етапів проведення аналізу фінансового стану підприємства, повний, всебічний аналіз фінансового стану на протязі звітного та минулих років, оцінка фінансової стійкості підприємства, проведення аналізу ліквідності балансу підприємства, розрахування і вивчення основних показників, що характеризують фінансовий стан підприємства та ефективність його діяльності, виявлення резервів та розробка заходів щодо покращення фінансового стану підприємства у наступному періоді.

Системний аналіз фінансового стану підприємства, його платоспроможності, ліквідності, та фінансової стійкості необхідний ще й тому, що дохідність будь – якого підприємства, розмір його прибутку багато в чому залежать від його платоспроможності. Ураховують фінансовий стан підприємства і банки, розглядаючи режим його кредитування та диференціацію відсоткових ставок.

Таблиця 4.6

Аналіз фінансового стану СТОВ «Вікторія»

Показник	2007р.	2008р.	Відхилення
1. Прибуток, тис. грн.			
- валовий	168	949	+781
- чистий	21	868	+847
2. Рентабельність загальна, %	0,83	0,83	0
3. Рентабельність основної діяльності, %	0,99	1,31	+0,32

З метою вирішення проблем що нагромадилися в підприємстві, необхідно здійснити комплекс робіт:

1. Концептуальними положеннями розвитку агропромислового виробництва, і в першу чергу виробництва сільськогосподарської продукції має бути забезпечення такого рівня рентабельності виробництва, який може створити належні умови для розширеного відтворення, підвищення родючості ґрунтів, зменшення забруднення навколишнього середовища, збереження та ефективного використання ресурсів, стабілізація і нарощування обсягів виробництва конкурентоспроможності продукції, мінімізація її собівартості, підвищення якості та розширення асортименту, зниження витрат, удосконалення галузевої структури виробництва.

2. Доцільно повернути економічний механізм регулювання доходів і витрат товаровиробників у напрямку забезпечення нормального відтворювального процесу способами, що відповідають збалансованості ринкового попиту і пропозиції.

3. Для подальшого розвитку форм та відносин власності слід насамперед створити чіткий механізм процесу приватизації форм власності. Процес приватизації має бути прозорим як економічно, так і соціально, політично обґрунтованим, простим і зрозумілим для кожного трудівника.

4. Переміщення із міст в село промислової переробки сільськогосподарської сировини, інших видів сільськогосподарської діяльності і розвитку соціальної сфери. Для цього слід використати пільговий податок, кредит, формування державних інвестицій для організації фермерських господарств, створення різних акціонерних товариств із виробництва кінцевої продукції експортного спрямування.

5. Важливо максимально ефективно використовувати нагромаджений раніше капітал, припинивши його розбазарювання, руйнування і розкрадання. З цією метою бажано розробити і реалізувати державну програму залучення іноземних інвестицій у сільське господарство, якою передбачалися б заходи щодо сприяння іноземним інвестиціям у першу чергу в сільськогосподарське машинобудування, техніку і технологію виробництва та переробки сільськогосподарської продукції, сортонасінництво, підвищення експортного потенціалу АПК.

6. Здійснення аграрної реформи вимагає проведення докорінних виробничих, земельних, майнових, господарських соціальних перетворень. Вони можуть бути реалізовані лише при сильній, цілеспрямованій соціальній політиці держави на селі, яка повинна сприяти збереженню та стабільному розвитку нації.

7. Слід цілеспрямовано та наполегливо удосконалювати аграрне природокористування й аграрну природоохоронну діяльність.

8. Підняти престиж сільськогосподарської праці за допомогою соціально – економічних важелів, поліпшення умов і режиму праці та відпочинку в сільському господарстві.

Якими б важкими не були наслідки економічної кризи, інші негаразди перехідного періоду, я вважаю що вихід із ситуації, яка склалася, лежить на шляхах реформ, пошуку нових форм і методів організації виробництва і соціальної сфери. Сільське господарство поступово, хоч і повільно, реформується на селі з'являються нові суб'єкти господарювання, які займаються не лише виробництвом сільськогосподарської продукції, але й її переробкою, виробничим обслуговуванням селян. З нових позицій із новими вимогами люди підходять до вирішення соціальних питань: житлових, комунальних, побутових, соціально – культурних, пов'язаних з освітою, охороною здоров'я, соціальним забезпеченням, вихованням громадян на засадах патріотизму та державності.

Агрохолдинги – гарант стабільності сільського господарства

Голота В.М., студент
Уманський державний аграрний університет

Кризовий стан економіки, зокрема в аграрно-промисловій галузі, зумовлюється економічною нестабільністю в країні. В складних умовах ринкової економіки важко виживати окремим господарствам, фермерам та іншим невеликим сільськогосподарським формуванням. В останні роки в Україні різко скорочується кількість дрібних сільськогосподарських підприємств за рахунок переходу їх під контроль потужних аграрно-промислових формувань. Створення агрохолдингів стрімко набирає обертів, вони поглинають дрібні господарства, яким не під силу конкурувати з великими компаніями.

Для розвитку аграрного сектора економіки значну роль відіграє аграрно-промислова інтеграція, створення нових, більш досконалих аграрно-промислових формувань. Висвітленню цих питань присвячені роботи таких вчених: П.Т. Саблука, М.Й. Маліка, М.Ф. Кропивка, М.Ю. Коденської, Ю.О. Нестерчук та інших. Питання розвитку аграрно-промислової інтеграції в ринкових умовах відносно нове, багатогранне і потребує поглибленого вивчення та постійного удосконалення.

Сьогодні активно проводиться укрупнення сільськогосподарського виробництва шляхом аграрно-промислової інтеграції, що суттєво впливає на аграрний ринок країни. У межах аграрно-промислових холдингів реалізуються досить ефективні бізнес проекти. Агрохолдинги збільшують кількість посівних площ, в тому числі за рахунок невикористовуваних земель.

Освоєння цих земель відбувається досить інтенсивно завдяки новим та досконалим механізмам, що є у розпорядженні аграрних учасників холдингів. Найбільші агрохолдинги України контролюють біля 3 млн. га., це приблизно 10 % української ріллі. До них належать ТОВ Українські аграрні інвестиції», земельні площі якого становлять - 330 тис. га., «Миронівський хлібопродукт», земельний банк якого складає – 180 тис. га., «Астарта-Київ» - 170 тис. га., агрохолдинг «Мрія» - 158 тис. га., ЗАТ «Агротон» - 150 тис. га., ТОВ «Агропродінвест» - 90 тис. га¹. Такі

1 Топ-25 лендлордів України/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://domik.volyn.ua/articles/top-25-lendlordiv-ukraini>

структури постійно розширюють свої земельні площі за рахунок оренди, договори складають приблизно на термін 4-5 років, кожний десятий договір – на 10 років.

Порівняно із європейськими країнами урожайність сільськогосподарських культур вітчизняних товаровиробників досить низька, при цьому спостерігається дещо вищий її рівень у великотоварних аграрно-промислових формуваннях. Агрохолдинги мають реальні можливості підвищення обсягів виробництва та, відповідно, утвердження лідируючих позицій на внутрішньому ринку, отримання конкурентних переваг на світовому ринку. Крім того, інвестори вкладають кошти лише у великі холдингові компанії та підприємства, які займаються не лише вирощуванням сировини, а й її переробкою, тому малі аграрні компанії будуть змушені просто піти з ринку¹.

Агрохолдинги здійснюють гнучку цінову політику. Освоєння нових технологій, введення ноу-хау для більш ефективного використання земельних ресурсів та ведення виробничої та переробної діяльності надає значні конкурентні переваги.

Більш детально розглянемо діяльність агрохолдинга ТОВ «Агропродінвест», що з 2000 р. займається створенням ефективної моделі управління аграрно-промислового виробництва. Загальна площа земель товариства складає близько 90 тис. га, протягом 2009 року планується збільшення цього показника до 100 тис. га. Учасниками агрохолдингового об'єднання є сільськогосподарські підприємства (ЗАТ ПК «Поділля», ТОВ «Новофастівське», ПК «Зоря Поділля») що забезпечують сировинну базу для подальшої виробничої діяльності переробних учасників агрохолдинга та заготівельні і переробні підприємства (ВАТ «Крижопільський цукровий завод», Гайсинський цукровий завод, ВАТ «Вінницький комбінат хлібопродуктів №2»).

Одним із важливих завдань уряду є забезпечення рівноправного функціонування та збалансованого розвитку усіх організаційних форм ведення сільського господарства на сільських територіях, скорочення субсидій, які використовуються не за призначенням, та стимулювання збільшення державних інвестицій. Скорочення державного фінансування розвитку сільської інфраструктури (ремонт доріг, забезпечення енергопостачання, реконструкція шкіл та інші соціальні програми) призвело до того, що проблеми благоустрою на селі частково взяли на себе агрохолдинги. Підтримка та розвиток сільської інфраструктури не є прямим завданням агрохолдинга, тому вирішується по-різному.

ТОВ «Агропродінвест», на відміну від деяких агроформувань, несе відповідальність за соціальний і комунальний розвиток сільських територій, що входять до його структури. Наприклад, до складу ТОВ ПК «Зоря Поділля» входять 13 господарств, що знаходяться на території Гайсинського, Теплицького районів Вінницької області, Христинівського району Черкаської області і набули нового статусу та нових можливостей в межах агрохолдингу, де чітко виконується політика об'єднання, контролюються всі процеси виробництва на належному рівні, постійно залучаються додаткові виробничі ресурси, вкладаються кошти в розширення виробництва, модернізацію, використовуються найновіші технологічні розробки, покращується діяльність основних галузей, налагоджуються ринки збуту. Фінансові

¹ Зерно –золото, ріпак – срібло.../ [Електронний ресурс]. – Режим доступу:[http:// www.umoloda.kiev.ua / number/1356/160/47826/](http://www.umoloda.kiev.ua/number/1356/160/47826/)

результати виробництва агрохолдингів значно вищі, порівняно з діяльністю окремо функціонуючих підприємств цієї галузі. У 2009 р. в ТОВ ПК «Зоря Поділля» галузь тваринництва налічує 847 голів молочного стада, 2283 голів молодняка ВРХ, середньодобові прирости по ВРХ становлять 705 г. Середня врожайність цукрових буряків становить 500 ц з 1 га, валовий збір – 430 тис. т. Аналізуючи діяльність сільськогосподарських підприємств у структурі агрохолдинга, слід констатувати високу продуктивність праці, ефективність сільськогосподарської діяльності, а також значно вищий розвиток села.

ТОВ ПК «Зоря Поділля» є основним роботодавцем на селі, так як забезпечує високу зайнятість населення та належний рівень оплати праці.

Одним з наслідків аграрної реформи є створення агрохолдингових інфраструктур. Агрохолдинги як нова форма господарювання виникли в процесі реструктуризації сільськогосподарських підприємств. За неофіційними даними їх кількість за останні роки становить близько 35 агрохолдингів¹.

Агрохолдинги створюють для аграрного сектору та сільського населення як позитивний так і негативний ефект. Аналізуючи діяльність холдингів, можна сказати, що власники агрохолдингів прикладають максимум зусиль, спрямованих на розвиток виробництва власної продукції, та мінімум для задоволення потреб сільського населення. В більшості випадків, життєдіяльність сільського населення залежить від діяльності місцевих підприємств. Потрібно відрегулювати на законодавчому рівні права та обов'язки жителів населених пунктів, на території яких функціонують агрохолдинги. Це можна зробити шляхом внесення до Закону «Про холдингові компанії в Україні», що дасть можливість відстоювати права селян, розробити правові механізми регулювання діяльності дочірніх підприємств, встановити рівні, прозорі умови співпраці між інтегратором та інтегрованими підприємствами, удосконалити земельні орендні відносини.

З огляду на те, що продаж землі сільськогосподарського призначення зараз заборонено, аграрно-промислові холдинги беруть землі в оренду. Наявність лише одного чи двох орендарів за великої кількості орендодавців призводить до монополізації відносин ринку оренди і, відповідно, низької орендної плати за використання землі. Законодавчі вимоги щодо мінімальної орендної ставки, яка становить 3% нормативно визначеної вартості землі, часто оминаються прямо або опосередковано – через завищення цін на продукцію та послуги, якими розраховуються за оренду².

Агрохолдинги відновлюють виробничі зв'язки між сільськогосподарськими та переробними підприємствами. Саме тому процес реорганізації та реформування сільського господарства зумовлює створення таких структур, які економічними методами можуть ефективно управляти діяльністю всіх підпорядкованих підприємств. Вони складають великий потенціал для розвитку аграрного сектору країни.

1 Кропивко М.Ф. Розвиток самоврядних господарських об'єднань в агропродовольчій сфері //Економіка АПК. – 2009. – №9. – С. 21-26.

2 «Інвестиції в сільське господарство: соціальний аспект має бути враховано» - [http:// www.icps.com/ua/](http://www.icps.com/ua/) Вісник центру. – 25(459), 19 жовтня 2009 р.

Стан і перспективи організації розрахунків сільськогосподарських підприємств

Грабова О.М., студент

Науковий керівник – д.е.н., доцент Непочатенко О.О.

Уманський державний аграрний університет

Сьогоднішній рівень національної економіки України знаходиться в кризовому стані і це супроводжується деформаціями механізмів розрахункових відносин. Розрахунки – одне з найбільш масових явищ в господарському житті будь-якого підприємства. Здійснюючи безперервний процес виробництва, кожне підприємство, з одного боку, безперервно завозить сировину, матеріали, паливо, товари, а з іншого – безперервно реалізує готові вироби, що виготовляються, або закуплені товари¹.

Хронічні, а часом і безнадійні платежі – характерна риса діючої системи розрахунків. Основною формою взаємовідносин між постачальниками, виробниками та покупцями продукції все більше стає неефективний натуральний обмін (бартер). Зрозуміло, що при бартері кошти на розрахункові рахунки господарських суб'єктів у банківських установах не надходять.

В умовах ринкового господарювання, виникнення підприємств, установ, організацій різних форм власності і здійснення підприємствами господарської діяльності супроводжується виникненням між ними розрахункових відносин як в готівковій, так і безготівковій формах.

Урізноманітнення та ускладнення системи господарських відносин в Україні, значно підвищують актуальність такої важливої ланки господарської діяльності, як безготівкові розрахунки. Зростає необхідність визначення ефективності використання грошових засобів, вчасності здійснення розрахунків та інших важливих аспектів господарювання, пов'язаних з безготівковими розрахунками, пошук шляхів та резервів удосконалення розрахунків в господарському обороті підприємства.

Грошові платежі та рахунки активно використовуються для взаємного контролю постачальників і покупців, підвищення їх відповідальності за збереження продукції та її якості, ефективного господарювання. Широке використання безготівкових розрахунків в господарському обороті забезпечує скорочення потреби в готівці, закріплює платіжну дисципліну і контроль за своєчасним проведенням і правильною організацією розрахункових операцій.

Від чіткої організації безготівкових розрахунків залежить своєчасне одержання виручки за реалізовану продукцію, безперебійна оплата придбаних матеріальних цінностей, акумуляція безперебійних засобів для капітальних вкладень, здійснення платежів до бюджету у встановлені строки, погашення кредитів банку та інших грошових зобов'язань².

1 Кравець В.П. Перспективи здійснення безготівкових розрахунків в Україні / В.П. Кравець // Банківська справа. — 2000. — № 6. — с.3-8.

2 Коробкіна С.М. Безготівкові розрахунки та шляху їх удосконалення / С.М. Коробкіна // Банківська справа. — 2000. — № 1. — с.49-52.

Особливо гостро проблема належної організації розрахунків постає на сільськогосподарських підприємствах. Система розрахунків може стимулювати розвиток прямих зв'язків по прийманню сільськогосподарської продукції на місцях і досконалу переробку. Для цього взаєморозрахунки між господарством і переробними підприємствами можна будувати в два етапи: в момент приймання на місці оцінювати і оплачувати сировину по передбачуваними цінами після виробництва і в момент реалізації.

Однією з унікальних форм розрахунків - платіжні доручення, які застосовуються по товарних і нетоварних операціях для оплати та одержання товару і передплати авансів. В цій формі закладена максимальна можливість наближення моментів відвантаження товарів, якщо доручення швидко надійшло в банк для перерахування коштів, але при цих розрахунках не існує належної гарантії платежу¹.

При використанні акредитивної форми розрахунків постачальники впевнені, що відвантажений товар буде своєчасно оплачено, а покупці вважають не вигідною цю форму розрахунків, бо на певний час кошти вилучаються з обороту, що погіршує фінансове становище підприємств – покупців².

Організація грошових розрахунків з використанням безготівкових грошей є більш переважною, на відміну від розрахунків із застосуванням готівкових грошей, оскільки в першому випадку досягається значна економія. Широкому застосуванню безготівкових розрахунків сприяє розгалужена гілка банків, а також зацікавленість держави в їх розвитку.

Основним напрямом покращання структури грошового обороту на підприємстві має стати планомірний перехід до технології перерахування заробітної плати, пенсій, стипендій та інших виплат виключно на банківські рахунки фізичних осіб, підвищення зацікавленості населення у використанні платіжних карток згідно програми розвитку масових безготівкових платежів, яка запроваджується Національним банком України.

Методичні проблеми визначення податку на прибуток підприємств

Грипас В., студент

Науковий керівник – асистент Лиса Н.В.

Уманський державний аграрний університет

Отримання прибутку – мета будь-якої діяльності суб'єктів господарювання, саме тому податок на прибуток у податковій політиці як на рівні держави, так і на рівні суб'єкта господарювання посідає чільне місце і є основним інструментом податкового регулювання. Загальна величина прибутку підприємства (валовий прибуток) має ті ж джерела, що і доход, тобто вона включає прибуток від реалізації продукції (робіт, послуг), матеріальних цінностей і майна, позареалізаційних

1 Карпенко О.В. Розрахунки платіжними дорученнями / О.В.Карпенко // Бухгалтерія в сільському господарстві. — 2002. — № 22. — с.8-11.

2 Муравський О.В. Акредитиви і їх застосування /О.В. Муравський// Все про бухгалтерський облік. — 2007. — № 15. — с.15-18.

операцій.

Дослідження теоретичних засад оподаткування прибутку підприємств та аналіз наукових праць вітчизняних вчених дають змогу дійти висновку, що в цілому оподаткування прибутку в Україні відповідає методологічним засадам корпоративного оподаткування доходів. Поряд з цим у практиці оподаткування корпорацій розвинених країн останнім часом дедалі менше акцентується увага на фіскальному значенні оподаткування доходів юридичних осіб. Оподаткування прибутку спрямоване на посилення регулюючої функції податку, оскільки податок на прибуток є основним податковим регулятором виробничо-господарських процесів. Це досягається завдяки дотриманню критерію нейтральності в оподаткуванні, застосуванню різноманітних елементів податкового регулювання: інвестиційного кредиту, прискореної амортизації, податкових канікул для малих підприємств, перенесення збитків минулих періодів на наступні, оптимізації відображення адміністративних витрат в податковому обліку тощо.

Значно більша роль в таких країнах відводиться оподаткуванню доходів фізичних осіб. Стан доходів населення в Україні та розшарування суспільства за рівнем доходів, а також особливості співвідношення доходів та видатків бюджету не дає змоги перейняти подібний досвід. Тому оподаткування прибутку підприємств носить в більшій мірі фіскальне спрямування. Незважаючи на те, що в Україні за зовнішніми ознаками механізм оподаткування податку на прибуток не відрізняється від корпоративного податку, податок не здійснює стимулюючого впливу на розвиток інвестиційної активності. Тому механізм оподаткування потребує вдосконалення певних методичних аспектів при визначенні об'єкта оподаткування.

Результати проведеного дослідження та аналіз наукових праць¹ дають змогу визначити основні проблеми методичного характеру сучасного оподаткування прибутку.

Методологія розрахунку цього податку дуже складна і потребує застосування великої кількості нормативних правил, пов'язаних з необхідністю визначення об'єкта оподаткування. Це стосується в першу чергу проблем із розрахунком приросту (убутку) товарно-матеріальних цінностей, оскільки, приміром на складах та в торгівлі цей показник можна розрахувати швидко на підставі даних бухгалтерського обліку, то в незавершеному виробництві кожне підприємство визначає залишки ТМЦ за власною методикою з огляду на технологічні особливості формування витрат на незавершене виробництво. Таким чином, по-перше немає можливості об'єктивно оцінити об'єкт оподаткування, по-друге, призводить до ускладнення ведення обліку. Практично податковий облік ведеться „вручну” і проконтролювати його правильність методологічно дуже складно. Це потребує додаткової підготовки кадрів.

Наступною проблемою є обмеження витрат на ремонт основних фондів, які дозволено включати до валових витрат. Вважаємо, що 10%-е обмеження балансової (в податковому обліку – залишкової) вартості є дуже низьким на фоні значної

1 Сфименко Т.І., Ловінська Л.Г., Ярошенко Ф.О. Податок на прибуток: концепція визначення об'єкта оподаткування / Науково- дослідний фінансовий ін-т при Міністерстві фінансів України. — К.: НДФІ, 2004. — 190 с. Савченко. Т., Ярош Л. Податок на прибуток в системі оподаткування// Вісник ПСУ.-2005.- №17/18.- с11-13. Садовенко М. Проблемні аспекти обчислення та сплати податку на прибуток підприємства// Наукове видання. Київський національний економічний університет. Випуск 40, 2005р. с.175-182.

зношеності основних засобів. Разом із неможливістю у податковому обліку здійснювати зменшення оподатковуваного прибутку на суму амортизаційних відрахувань, розрахованих прискореним методом проблема оновлення основних засобів постає досить гостро, а механізм віднесення витрат на оновлення основних засобів не сприяє акумулюванню економічно обґрунтованих джерел для фінансування їх оновлення. За умов невисокого рівня прибутковості більшості підприємств та обмеженості бюджетних коштів проблемним є забезпечення ефективного виробництва. Як свідчить узагальнення досвіду оподаткування корпорацій у розвинених країнах майже всі податкові системи мають податкові пільги чи податковий кредит на фінансування інноваційної та інвестиційної діяльності. У законодавстві щодо оподаткування прибутку фінансування таких потреб не передбачено. Це підкреслює слабкість регулюючого механізму.

Протягом періоду функціонування механізму оподаткування прибутку в Україні внаслідок нестабільної економічної ситуації багато підприємств мали збитковий результат діяльності. Таким чином, станом на 01.01.2003 року від'ємне значення об'єкта оподаткування набуло загрозливих для бюджету обсягів. Змінами до Закону, внесеними з 01.01.03р. збитки, накопичені станом на дату набрання чинності цих змін не переносяться на наступні податкові періоди, а просто «відрізаються». Поряд з платниками, які за рахунок реалізації схем мінімізації та ухилення від оподаткування наращували фіктивні збитки, значна кількість законслухняних платників втратили об'єктивно наращені витрати. Водночас механізм перенесення збитків з 2003 року знову ж таки дозволяє переносити їх в повному обсязі. Як підтверджує практика, функціонування будь якого суб'єкта господарювання в ринкових умовах з отриманням збитків не може тривати довгий період часу. Це неминуче призведе до банкрутства. Тому в більшості випадків за сучасного механізму оподаткування податком на прибуток наращування збитків є штучним, оскільки внаслідок обмеження податкових пільг в ньому відмінності між податковим та фінансовим результатом можуть різнитися на 3-5% за умови дотримання податкового законодавства та невикористання схем мінімізації. Отже, вважаємо за доцільне запровадити перенесення збитків минулих податкових періодів на наступні частинами протягом певного періоду, приміром 5 років. Це дасть змогу вирівняти податкове навантаження та послабити фіскальні втрати бюджету.

Дослідження оподаткування податком на прибуток дає можливість запропонувати певні зміни до дії його механізму: переглянути кількісний та якісний склад пільг з податку на прибуток та перетворити пільговий механізм в дієвий засіб стимулювання інноваційної та інвестиційної діяльності через такі елементи податкового регулювання: диференціювання обмеження витрат на поліпшення основних засобів в залежності від стану зносу основних фондів для різних галузей та категорій підприємств, запровадження прискореного методу амортизації в податковому обліку, надання інвестиційного податкового кредиту. Ці заходи дадуть змогу збільшити роль регулюючої функції податку на прибуток як головної для цього податку; забезпечити стимулювання оновлення виробничого потенціалу підприємств; наблизити оподатковуваний прибуток до його економічно визначеної величини. Внаслідок цих перетворень зросте і фіскальна роль податку на прибуток.

Розробка системи показників для оцінки фінансово-економічної стійкості підприємств

Грицюк М., студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Гузар Б.С.

Уманський державний аграрний університет

Підприємство розглядається як елемент загальної економічної системи держави, яке у свою чергу, теж є економічною системою. Воно в процесі виробничо-господарської діяльності намагається зміцнити своє становище на ринку, послабляючи тим самим становище інших підприємств.

У умовах потрясінь виникають проблеми захищеності діяльності підприємства від негативних впливів зовнішнього середовища, а також здатності швидко усунути загрози або пристосуватися до існуючих умов, що не позначаються негативно на його діяльності. Вирішення даних питань являє собою економічну безпеку підприємства. Зміст даного поняття містить у собі систему заходів, що забезпечують конкурентну стійкість і економічну стабільність (стійкість підприємства)¹.

Метою статті є теоретичне обґрунтування змісту економічної стійкості підприємства (ЕСП), виявлення характеру і ступеня впливу комплексу зовнішніх і внутрішніх факторів на її загальний рівень, а також розробка методологічних підходів для її оцінки.

Загальнотеоретичну основу вивчення природи економічної стабільності відображено у працях таких відомих закордонних і вітчизняних учених, як Дж. Кейнс, П. Самуельсон, М.А.Болух, В.В.Бурчевський, О.Я.Кислиця та ін².

Щоб сформулювати поняття «економічна стійкість підприємства», нами зроблений аналіз складових цього терміна, в результаті чого виявлені наступні показники та узагальнені їх характеристики: система управління, економічна рівновага, стійкість, економічні ресурси.

Таким чином, поняття економічної стійкості підприємства можна сформулювати так: рівноважний збалансований стан економічних ресурсів, що забезпечує стабільну прибутковість і нормальні умови для розширеного відтворення стійкого економічного росту в тривалій перспективі з урахуванням найважливіших зовнішніх і внутрішніх факторів³.

Невід'ємною та основною частиною ЕСП є фінансово-господарський аналіз підприємства, який визначає ефективність виробництва та такі показники як платоспроможність, рентабельність, ліквідність, що говорять про фінансову незалежність підприємства від кредиторів, тобто про фінансову стійкість підприємства⁴.

Фінансово стійким є такий суб'єкт господарювання, при якому за рахунок власних коштів покривається засоби, вкладені в активи, не допускається

1 Дружинин А.И., Дунаев О.Н. Управление финансовой устойчивостью, Екатеринбург: ИПК УГТУ, 2007. 113 с.

2 Экономическая стратегия фирмы: Учеб. пособие под ред. Градова А. П. С.-П., 2006.-411с.

3 Лапуста М.Г. Определение характера финансовой устойчивости предприятия / Лапуста М.Г. // Финансы - 2007.

4 Кондратьев О. В. Факторы обеспечения финансовой устойчивости предприятия / Кондратьев О.В. // Финансы Украины -2008- №9, с. 73-76.

невиправданої дебіторської і кредиторської заборгованості і розраховується за своїми зобов'язанням у встановлений термін.

Фінансова стабільність є відображенням стабільного перевищення доходів над витратами, забезпечує вільне маневрування коштами підприємства і завдяки ефективному їхньому використанню сприяє безперервному процесу виробництва і реалізації продукції.

Іншими словами, фінансова стійкість фірми – це стан її фінансових ресурсів, їхній розподіл і використання, що забезпечують розвиток фірми на основі зростання прибутку і капіталу при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності в умовах припустимого рівня ризику. Тому фінансова стійкість формується в процесі усієї виробничо-господарської діяльності і є головним компонентом загальної стійкості підприємства.

Оцінка фінансової стійкості підприємства передбачає проведення об'єктивного аналізу величини і структури активів і пасивів підприємства і визначення на підставі цього його фінансової стабільності і незалежності, а також аналізу відповідності фінансово-господарської діяльності підприємства цілям його статутної діяльності.

Оскільки на даний момент проблема ЕСП досить нова, то, природно, що і методів для її оцінки практично немає. З огляду на це, проводиться аналіз існуючих методів оцінки загроз банкрутства підприємства: повний комплексний аналіз фінансових коефіцієнтів, кореляційний аналіз, SWOT-аналіз, дискримінантний метод, п'ятифакторна модель Е. Альтмана.

З вищевикладеного випливає, що використання кожної з приведених моделей і методів для прогнозування банкрутства підприємств України буде некоректним. Тому в Україні проводяться роботи по розробці методів оцінки банкрутства, які будуть властиві особливостям розвитку економіки країни.

Таким чином, можна зробити висновки, що фінансова стійкість є однією з найважливіших характеристик фінансово-економічної діяльності підприємства в умовах ринкової економіки. Якщо підприємство фінансово стійке, то воно має перевагу перед іншими підприємствами того ж профілю і залучень інвестицій, в одержанні кредитів, у виборі постачальників і в підборі кваліфікованих кадрів. Нарешті, воно не вступає в конфлікт із державою і суспільством, тому що сплачує вчасно податки в бюджет, внески в соціальні фонди, заробітну плату – робітникам та службовцям, дивіденди – акціонерам, а банкам гарантує повернення кредитів і сплату відсотків по них.

Економічна ефективність виробництва цукрового буряка в сільськогосподарських підприємствах Жашківського району Черкаської області

Гурян Ю., студент
Уманський державний аграрний університет

Вирощування цукрових буряків та виробництво цукру завжди займало провідне місце в економічному потенціалі агропромислового комплексу України. Стратегічна роль цукробурякового виробництва, обумовлюється тим, що галузь забезпечує населення країни важливішим продуктом харчування – цукром,

технологічні потреби підприємств переробної промисловості та може бути джерелом виробництва альтернативних видів пального. На сьогодні цукробуряковий підкомплекс перебуває у глибокій кризі, зумовлений такими головними причинами: загальним кризовим станом української економіки; погіршенням кон'юнктури світового ринку цукру, не виваженими заходами держави щодо відходу від регулювання реалізації цукрових буряків і цукру; непослідовним адміністративним втручанням у розподіл кінцевого продукту між постачальниками сировини та переробниками.

Дослідженню проблем підвищення ефективності виробництва цукрових буряків присвячено праці видатних вчених економістів-аграрників:

П.Г. Борисюка, П.Т. Саблука, Д.К. Семенди, В.М. Нелепа, В.С. Уланчука¹, та інших. Проте ефективність виробництва цукрового буряка на регіональному рівні потребує детального вивчення та обґрунтування шляхів її підвищення.

Метою дослідження є оцінка досягнутого рівня ефективності виробництва цукрового буряка та визначення напрямів її підвищення у сільськогосподарських підприємствах Жашківського району Черкаської області.

У процесі досліджень використовувались абстрактно-логічний, монографічний і статистико-економічний методи.

Об'єктом дослідження є сільськогосподарські підприємства Жашківського району Черкаської області. Цукровий буряк у 2008р. вирощували лише 8 із 32 підприємств району.

До 2006р. як у підприємствах Жашківського району так і в цілому по Черкаській області та Україні спостерігалась позитивна тенденція до розширення площі посіву цукрового буряка (табл. 4.7).

Однак, впродовж наступних 2007-2008 рр. її розмір скоротився більш ніж у двічі. Це можна пояснити реакцією сільськогосподарських товаровиробників на зниження у 2007/2008 маркетинговому році рівня встановлюваних урядом мінімальних цін на цукрові буряки порівняно з попереднім періодом в умовах посилення інфляційних процесів у економіці країни та стійкого подорожчання матеріально-технічних ресурсів. Незважаючи на введені дотації за рахунок коштів державного бюджету у розмірі 750 грн. на гектар посіву, існуюча ціна реалізації не забезпечує рентабельного виробництва цукрових буряків. Скорочення посівних площ цукрового буряка стало визначальним фактором зменшення обсягів його валового виробництва як у Жашківському районі так і у Черкаській області та Україні.

Буряківництво є однією з найбільш трудомістких та ресурсозатратних галузей сільськогосподарського виробництва.

¹ Бондар В., Задворний А. Ринок цукру України у контексті функціонування світових цукрових ринків. // Економіка України. — 2000. - №7. - С.61-65. Нелеп В.М., Єранкін О.О. Розвиток інтеграції в цукробуряковому виробництві // Економіка АПК. — 2000. — № 6. — С. 12-22. Саблук П.Т., Коваленко Ю.С., Коденська М.Ю. Рекомендації по удосконаленню організації ринку цукру на основі інтеграційних процесів. - К.: ІАЕ УААН, 1997. - 30 с. Семенда Д.К. Відновимо бурякову галузь. // Економіка АПК. - 2000. - №3. - С. 32-36. Уланчук В.С., Лисенко Н.О. Стратегія розвитку цукробурякового підкомплексу Черкаського регіону // Економіка АПК. — 2006. — №2.- С. 16-22.

Таблиця 4.7

**Валові збори, площі та урожайність цукрового буряка в
сільськогосподарських підприємствах України**

Показник	2004р.	2005р.	2006р.	2007р.	2008р.	2008р. у % до 2004р.
Україна*						
Площа, тис. га	732,00	623,30	787,60	577,00	377,20	51,5
Урожайність, ц/га	238,3	248,2	284,7	294,2	356,2	149,5
Валовий збір, тис. т	16600,40	15467,80	22420,70	16977,70	13437,70	80,9
Черкаська область*						
Площа, тис. га	45,20	42,70	60,90	41,40	26,10	57,7
Урожайність, ц/га	254,3	293,3	331,3	269,3	326,8	128,5
Валовий збір, тис. т	1149,30	1252,80	2018,80	1114,30	854,00	74,3
Жашківський район						
Площа, тис. га	4,36	2,46	6,39	4,20	2,48	56,9
Урожайність, ц/га	423,82	410,26	458,00	308,24	390,26	92,1
Валовий збір, тис. т	1846,57	1007,60	2927,51	1295,84	968,24	52,4

* за даними Державного комітету статистики України

Суттєве посилення інфляційних процесів, збільшення цін на куповані засоби і предмети праці що використовуються у галузі (насіння, добрива, засоби захисту рослин, паливо, техніку та ін.) призвело до того, що виробничі витрати на 1 га цукрових буряків у підприємствах Жашківського району зросли з 2470,05 грн. у 2004р. до 5717,86 грн. у 2008р., або більше ніж у 2,3 рази (табл. 4.8). Як наслідок, збільшилась виробнича та повна собівартість 1 ц цукрового буряка – відповідно у 2,2 та 2,1 рази.

Таблиця 4.8

**Економічна ефективність виробництва цукрового буряка в
сільськогосподарських підприємствах
Жашківського району Черкаської області**

Показник	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2008 р. у % до 2004 р.
Урожайність, ц/га	423,8	410,3	458,0	308,2	390,3	92,1
Рівень товарності, %	69,5	54,4	59,0	84,9	79,4	+9,9 пп.
Виробнича собівартість 1 ц, грн.	8,38	11,86	11,05	13,80	18,44	220,0
Повна собівартість 1 ц, грн.	9,35	13,48	12,31	15,11	19,75	211,3
Ціна реалізації 1 ц, грн.	12,64	16,75	15,89	14,15	18,84	149,1
Прибуток (збиток) на 1 ц, грн.	3,29	3,27	3,58	-0,96	-0,91	-
Прибуток (збиток) на 1 га, грн.	968,10	729,64	1308,67	-251,88	-284,16	-
Рівень рентабельності (збитковості), %	35,2	24,2	29,1	-6,4	-4,6	-39,8 пп.

В той же час, рівень середньореалізаційної ціни 1 ц цукрових буряків збільшився з 12,64 грн. у 2004р. до 18,84 грн. у 2008р., або лише на 49,1%, що не забезпечує товаровиробникам відшкодування вкладених коштів. Як наслідок, якщо у 2004р. від реалізації 1 ц цукрового буряку підприємства одержували 3,29 грн. прибутку, а його розмір з розрахунку на 1 га становив 968,10 грн., то починаючи з 2007р. галузь трансформувалась у збиткову. Збиток від реалізації 1 ц буряка у 2008р. склав 0,91 грн., а з розрахунку на 1 га – 284,16 грн.

Таким чином, більшість сільськогосподарських товаровиробників втратили економічний інтерес до вирощування цукрових буряків через відсутність чіткої державної політики щодо підтримки бурякоцукрового виробництва та недосконалість цінового механізму. Як наслідок, збитковість галузі та більш ніж дворазове скорочення у 2008 році посівних площ під культурою порівняно з попередніми роками. Основними заходами з підвищення економічної ефективності виробництва цукрового буряка є інтенсифікація, впровадження інноваційних ресурсо- та енергозберігаючих технологій, поглиблення спеціалізації, концентрації та інтеграції бурякоцукрового виробництва, прийняття Державної програми розвитку бурякоцукрової галузі.

Економічна ефективність виробництва продукції відгодівлі великої рогатої худоби

Єфімов В.О., студент
Науковий керівник – к.е.н., доцент Котик П.С.
Уманський державний аграрний університет

Галузь скотарства є основною галуззю тваринництва, в складі якої чільне місце посідає продукція відгодівлі молодняка великої рогатої худоби на м'ясо. Перехід України до ринкових умов господарювання не змінив відношення стану виробництва продукції тваринницької галузі, яка знаходиться в глибокій кризі. Не зважаючи на збитковість галузі відгодівлі молодняка великої рогатої худоби, сільськогосподарські підприємства Уманського району продовжують утримувати молодняк ВРХ, оскільки ця галузь дає не лише цінні продукти харчування, якими є м'ясо і молоко, але і сировину для шкіряної промисловості, а також значні види сировини для медичної промисловості.

Проведений аналіз засвідчує, що за останні 5 років поголів'я тварин продовжує зростати завдяки дотаціям держави з бюджету, рівень яких поки що залишається досить низьким (в межах 15 – 18% вартості витрат), проте продуктивність тварин набула позитивних тенденцій¹.

Враховуючи ринкові відносини в галузі матеріально – технічного постачання, створилася така ситуація, коли ціни на матеріальні і енергетичні ресурси зростають більш високими темпами ніж ціни на продукцію товаровиробників, що монопольно диктуються переробними підприємствами в зв'язку з недосконалістю цінової

¹ Калашнікова Т.В. Механізм і пріоритети державної підтримки аграрного сектору економіки//Економіка АПК .-2008 .- №8 .- С. 100 – 104.

політики держави і як результат, - собівартість 1 ц приросту живої маси перевищує середню ціну реалізації, що призводить до збитків¹.

Проведений аналіз (табл. 4.9) ефективності виробництва продукції відгодівлі молодняка великої рогатої худоби на м'ясо в підприємствах Уманського району за 2004 – 2008 роки дозволяє зробити висновок про те, що галузь може вийти з кризи за умови надання державою більш сприятливих умов для підвищення матеріальної зацікавленості виробників у результатах своєї праці. Це стосується, перш за все, кормової бази галузі і виробництва кормів комбікормовими заводами, збалансованих по відповідних компонентах, які впливають на якість продукції і відповідно на ціну реалізації.

Таблиця 4.9

Економічна ефективність виробництва приросту живої маси молодняка ВРХ в господарствах Уманського району Черкаської області

Показники	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.
Поголів'я тварин на відгодівлі, гол.	3376	3061	2901	3532	5696
Середньодобові прирости, г	413,5	450,9	469,6	674,4	575,65
Прирости живої маси за рік, ц	1,51	1,64	1,71	2,46	2,10
Затрати кормів на 1 ц приросту живої маси, ц к. од.	19,26	21,40	18,76	17,25	15,09
Затрати праці на 1 ц приросту живої маси, люд. – год.	70,90	63,06	53,05	49,70	46,15
Затрати на утримання однієї голови на відгодівлі, грн.	822,27	1052,60	1132,37	2522,45	2722
Собівартість 1 ц приросту живої маси молодняка ВРХ, грн.	544,84	639,54	660,70	996,46	1295,50
Ціна реалізації 1 ц живої маси молодняка ВРХ, грн.	434,29	570,67	474,30	568,88	899
Повна собівартість 1 ц реалізованої живої ваги, грн.	560	681,14	612,34	806,46	1032,13
Сума прибутку (+), збитку (-) на 1 ц реалізованої ваги, грн.	-125,71	-110,47	- 138,04	-237,58	-133,13
Рівень збитковості, в %	-22,5	-16,2	-22,5	- 29,5	- 14,8

З даних таблиці видно, що сума збитку за останні 2 роки зменшилась майже вдвічі і становила 133,1 тис. грн., а рівень збитковості знизився майже в 2 рази.

Для підвищення ефективності виробництва продукції галузі відгодівлі вважаємо за необхідне внести слідуючі пропозиції:

- створити надійну кормову базу для галузі, для чого задіяти ресурси як товаровиробників, так і держави, збільшивши обсяги виробництва якісних кормів і кормових добавок на комбікормових заводах;

- визначитись щодо м'ясо – молочної галузі і створити племінне ядро м'ясних порід корів, які б давали молодняк на відгодівлю, прирости якого перевищували 700 – 900 г за добу;

¹ Мартинчик О.А. Розвиток сільськогосподарської кооперації у скотарстві//Економіка АПК .-2008 .- №1 .- С. 45 – 48. Лизан Ю.А. Про підсумки роботи агропромислового комплексу в 2007 році та завдання на 2008 рік//Економіка АПК .-2008 .- №2 .- С. 3 – 16.

- збільшити дотації з бюджету на підтримку галузі до 35 – 37% на покриття виробничої собівартості відгодівлі великої рогатої худоби на м'ясо [4, с. 173];

- підвищити відповідальність переробних підприємств щодо реального визначення цін на реалізовану продукцію, не допускаючи монополізації їх, яка призводить до збитковості галузі.

Ці та інші заходи будуть сприяти поліпшенню стану галузі відгодівлі тварин і при відповідній підтримці держави галузь в перспективі може вийти з фінансової кризи.

Залежність інвестицій від розміру прибутку у сільськогосподарських підприємствах

Жарун О.В., викладач
Уманський державний аграрний університет

Конкурентоспроможність аграрного виробництва в будь-якому регіоні України залежить від його інвестиційного забезпечення. Інвестиції потрібні підприємствам і організаціям для переходу до стабільної господарської діяльності, для переозброєння виробництва, а також поліпшення якості продукції. Інвестиції є важливим джерелом формування фінансово - кредитних ресурсів країни, усунення локальних диспропорцій.

Питання теорії і практики інвестицій, формування джерел їх фінансування, дослідження інвестиційної діяльності підприємств вивчали зарубіжні вчені: Дж. Бейлі, В. Беренс, Г. Бірман, К. Боулдінг, Ф. Луцз, П. Хавранек, У. Шарп та інші дослідники. Вагомий внесок в економічну теорію засад інвестиційної діяльності, оцінки економічної оцінки ефективності інвестицій та інвестиційної привабливості зробили вітчизняні науковці: В.Ф. Беседін, І.О. Бланк, В.І. Благодатний, П.І. Гайдучий, С.О. Гуткевич, О.І. Гутуров, І.О. Іващук, М.І. Кісіль, М.Ю. Коденська, О. В. Кущина, В.М. Кутузов, Т.В. Майорова, А.А. Пересада, П.Т. Саблук, В.Г. Федоренко та багато інших. Але значна частина питань, пов'язаних із дослідженнями суті, структури, ефективності інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств, ще залишається не розкритою, або потребує удосконалення.

В процесі дослідження діяльності сільськогосподарських підприємств Черкаської області нами було виділено шість типів спеціалізації аграрних формувань, а саме: господарства зерно-молочного, зерно-м'ясного, зерно-бурякового, зерно-соняшникового, зернового та багатогалузевого типу (рис.4.6).

Дослідження впливу рівня інвестицій на розмір прибутку в сільськогосподарських підприємствах різних виробничих типів Черкаської області проводилося за допомогою кореляційного аналізу.

Для цього за результативну ознаку було взято розмір прибутку отриманого на 1 га сільськогосподарських угідь, грн. (у), а за фактори впливу на результативну ознаку:

- (x1) - інвестицій на 1 сільськогосподарського працівника, грн.;
- (x2) - основні засоби на 1 га сільськогосподарських угідь, грн.;
- (x3) - сільськогосподарських угідь на 1 працівника, га.

В господарствах зерно-молочного типу спеціалізації між прибутком на 1 га сільськогосподарських угідь (y) та встановленими факторами має місце функціональний зв'язок, який описується кореляційним рівнянням:

$$Y(x) = -48,9 + 5,8 x_1 + 54,4 x_2 + 1,4 x_3$$

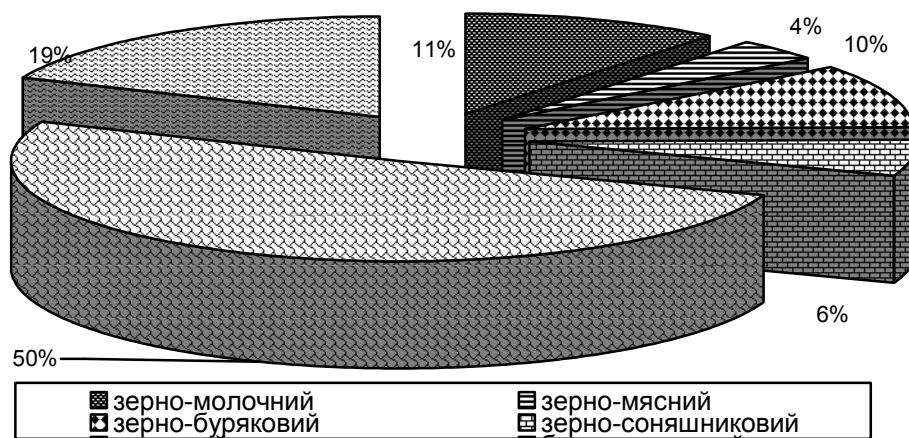

Рис. 4.6. Структура сільськогосподарських підприємств Черкащини за типами спеціалізації 2007р.

Коефіцієнт множинної кореляції становить $R = 0,51$, що вказує на щільність зв'язку між результативною та факторними ознаками. Із кореляційної залежності видно, що в підприємствах даного типу спеціалізації зростання інвестицій на працівника на 1 грн. приводить до збільшення прибутку на 5,8 грн., на 1 га сільськогосподарських угідь, при підвищенні фондозабезпеченості на 1 грн. прибуток з гектара сільськогосподарських угідь збільшиться на 54,4 грн. Зростання навантаження сільськогосподарських угідь на 1 працівника на 1 га призводить до збільшення прибутку на 1 га сільськогосподарських угідь на 1,4 грн.

В господарствах зерно-м'ясного типу спеціалізації кореляційний зв'язок між прибутком з 1 га сільськогосподарських угідь та відібраними факторами описується кореляційно - регресійною моделлю:

$$Y(x) = 175,3 + 4,1x_1 - 54,8x_2 + 7,0x_3, \quad R = 0,64$$

Що стосується підприємств зерно-буякового типу спеціалізації, то кореляційний зв'язок описується рівнянням такого вигляду:

$$Y(x) = -141,5 + 4,2 x_1 + 128,8 x_2 + 2,2 x_3 \quad R = 0,52$$

Господарства зернового типу спеціалізації, в ході кореляційного аналізу мали рівняння такого вигляду:

$$Y(x) = 234,5 + 2,1x_1 - 34,9x_2 - 0,6x_3 \quad R = 0,42$$

Проведений кореляційно-регресійний аналіз показує, що в сільськогосподарських підприємствах різних типів спеціалізації при збільшенні інвестицій у виробництво, що відображається певним чином через їх суму на працівника, призводить до зростання прибутку отриманого з гектара сільськогосподарських угідь. Найбільшу суму прибутку з гектара можуть отримати сільськогосподарські підприємства зерно-молочного, зерно - м'ясного та зерно-буякового типу спеціалізації.

Висновки. Одним з безперечних критеріїв, що засвідчує пожвавлення економічних процесів в регіоні, є активізація інвестиційної діяльності. За останні роки інвестиційна діяльність сільськогосподарських підприємств Черкащини значно покращилась, що відповідно позитивно відобразилось на загальних показниках

діяльності сільськогосподарських підприємств регіону. В той же час кожне сільськогосподарське підприємство повинно шукати шляхи по залученню як зовнішніх, так і внутрішніх інвестицій для налагодження своєї діяльності, а також вміти їх ефективно використовувати.

Проблеми, стан та перспективи підвищення ефективності виробництва продукції вівчарства у ФГ «Матвієха» Монастирищенського району Черкаської області

Жук А.В., студент
Уманський державний аграрний університет

Вівчарство історично було невід'ємною частиною народного господарства України, забезпечуючи його потреби в специфічних видах сировини і продуктах харчування. Однак складна соціально-економічна ситуація в Україні не могла не позначитися на стані вівчарства. Сучасний рівень виробництва баранини не задовольняє потреби населення й не відображає реальних можливостей галузі. На виробництво баранини деякою мірою впливає виробничий напрям вітчизняного вівчарства — одержання вовни, тоді як сучасне вівчарство інших країн спеціалізоване на виробництві м'яса ягнят і молодой баранини. Важливим фактором, що визначає обсяги виробництва баранини є чисельність поголів'я овець. За період з 1990 по 2007 рік їхнє поголів'я в усіх категоріях господарств зменшилося в 5,6 раза і на 1 січня 2008-го становило 1679,4 тис. голів. У господарствах населення зосереджено 57% поголів'я, а 43% — у спеціалізованих підприємствах.

Головними причинами зниження виробництва продукції вівчарства в Україні є неповне використання генетичного потенціалу овець перспективних напрямів продуктивності, недостатність селекційного, технологічного і технічного забезпечення галузі вівчарства, особливо на невеликих вівцефермах, недосконалість процесів відтворення і вирощування здорового молодняку, інтенсивної відгодівлі ягнят, машинного доїння овець та переробки молока, швидкісного стриження, слабка розробка, недосконала первинна обробка та відсутність поглибленої переробки вовни у конкурентоспроможні вироби. В даний період в Україні недостатньо уваги приділяється організаційно-економічним заходам, залученню інвестицій, створенню інтегрованих формувань, організації ринку продукції вівчарства та відстоювання інтересів товаровиробників через відповідні професійні об'єднання та асоціації.

Розглянемо економічну ефективність виробництва продукції вівчарства у ФГ «Матвієха» Монастирищенського району Черкаської області в табл. 4.10.

Аналіз даних таблиці свідчить про те, що за останні чотири роки на підприємстві внаслідок збільшення поголів'я овець зросло виробництво продукції. Так у 2008 р. поголів'я овець збільшилось порівняно з 2005 р. на 16,6%, а виробництво продукції збільшилось на 63,6%. Одночасно підвищились виручка від реалізації продукції вівчарства (у 2008 р. на 270% порівняно з 2005р.) і її собівартість (у 2008 р. на 16,6% порівняно з 2006 р.).

Таблиця 4.10

**Економічна ефективність виробництва продукції вівчарства у ФГ «Матвієха»
Монастирищенського району Черкаської області**

Показник	2005р.	2006р.	2007р.	2008р.	2008р. до 2005р., %
Поголів'я овець, голів	102	113	116	119	116,6
Виробництво вовни, ц	11	16	11	18	163,6
Середній настриг вовни на 1 голову, кг	2,9	2,6	1,8	3,1	106,8
Вихід ягнят на 100 вівцематок, голів	53	57	55	66	124,5
Реалізація продукції, ц	3	5	2	6	200
Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	1,0	3,4	2,8	3,7	370
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	3,0	3,2	2,6	3,5	116,6

Вирішення проблем розвитку галузі вівчарства з метою підвищення його ефективності у ФГ «Матвієха» можливо на основі глибокого наукового обґрунтування системи технологічних рішень і способів виробництва та переробки продукції в ринкових умовах. У зв'язку з цим особливо актуальні розробки: удосконалення системи кормовиробництва та кормової бази (поліпшення тих складових, що формують повноцінну кормову базу) нових технологічних прийомів відтворення овець, ресурсозберігаючих технологій вирощування та відгодівлі молодняку, сучасних технологій первинної обробки та поглибленої переробки вовни, системи організаційно-економічних заходів та селекційно-технологічних рішень формування перспективних напрямів продуктивності у галузі вівчарства.

Безготівкові розрахунки на підприємстві

Зеленюк О.М., студент

Науковий керівник – асистент Бондаренко Н. В.

Уманський державний аграрний університет

Нині економіка України потребує термінових структурних і технологічних перебудов при одночасному удосконаленні безготівкових розрахунків. За останні роки установи банків цим питанням не приділяли значної уваги. І лише тепер, коли зросли неплатежі підприємств, вирішено, що настав час застосувати різні методи впливу на стан взаємних розрахунків¹.

Від стану безготівкових розрахунків, своєчасного і повного надходження від платників коштів залежить стан грошового обігу, ціноутворення, кредитні відносини і в кінцевому підсумку – соціальний стан населення. В період економічної кризи різко порушується система безготівкових розрахунків, підвищується попит на

¹ Інструкція “Про безготівкові розрахунки України в національній валюті ” від 29 березня 2001 року №135 // Бухгалтерія в сільському господарстві – 2001. — №14. — с.28-51.

готівку та кредити банку. До того ж лібералізація цін ускладнила і без того важкий фінансовий стан сільськогосподарських підприємств, формування кредитних ресурсів банків, негативно вплинула на проведення розрахунків.

Таким чином безготівкові розрахунки – це грошові розрахунки шляхом запису по розрахункам в банках, коли гроші списуються з рахунку платника і зараховуються на рахунок отримувача. Безготівкові розрахунки в господарстві організовані по визначеній системі, під якою розуміють сукупність принципів організації безготівкових розрахунків, вимог, що застосовуються до їх організації, визначених певними умовами господарювання, а також форм і способів розрахунків і пов'язаного з ним обігу документів¹.

Можна виділити такі основні форми безготівкових розрахунків: платіжне доручення, чеки, векселя, платіжні вимоги – доручення, акредитив, платіжні вимоги, інкасові доручення. Розглянемо деякі з них.

Платіжне доручення – це форма безготівкових розрахунків застосовується для здійснення попередньої оплати за отримання поставлених товарів, поданих послуг. Платіжні доручення в Україні застосовуються при розрахунках за поставленні товарно – матеріальні цінності і наданні послуги, для попередньої оплати товарів і послуг, внесення авансових платежів у випадках, передбачених чинним законодавством, погашення кредиторської заборгованості постачальником за раніше одержані товари і послуги.

Схема документообігу при розрахунках платіжним дорученням така: отримавши товар і рахунок – фактуру від постачальника, покупець направляє платіжне доручення в свій банк; банк списує відповідні грошові кошти з рахунку покупця і направляє документи про перерахування коштів на рахунок у банк постачальника; банк постачальника зараховує відповідну грошову суму на рахунок постачальника.

Платіжна вимога – доручення – розрахунковий документ, що містить: по – перше, вимогу постачальника (одержувача коштів) до покупця (платника) на підставі надісланих йому (покупцеві), обминаючи банк, документів оплатити вартість відвантажених товарів, виконаних робіт і наданих послуг; по – друге, доручення покупця (платника) своєму банкові оплатити вказані документи, перерахувати відповідну суму постачальникові. Отже, платіжна вимога – доручення є найбільшим розрахунковим документом який складається з двох частин: верхня частина – особливості платіжної вимоги; нижня частина – особливості платіжного доручення².

Чек, як форма безготівкового розрахунку має широке розповсюдження, як у нашій, так і у світової практиці.

Українське законодавство визначає чек – це грошовий документ встановленої форми, що містить беззаперечне письмове розпорядження власника рахунку (клієнта) банкові, який обслуговує його, сплатити певну суму грошей пред'явникові чека або іншій вказаній у чеку особі³. Чек є інструментом розпорядження коштами, що є на розрахунковому рахунку. Розрізняють три види чека: чек на пред'явника, ордерний, іменний.

1 Берлач А. Чеки / А. Берлач // Вісник Національного банку України. -2007.— №7. — с. 41-65.

2 Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств: Підручник / А.М. Поддєрьогін, Л.Д. Буряк, Г.Г. Нам, О.В. Павловська, О.О. Терещенко, А.П. Куліш. [3тє вид., перероб. Та доп.] – К.: КНЕУ, – 2004. – 546с.

3 Берлач А. Чеки / А. Берлач // Вісник Національного банку України. -2007.— №7. — с. 41-65.

Вексель – цінний папір, який засвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця (боржника) сплатити після настання строку визначену суму грошей власникові векселя (векселедержателю). Вексель є одночасно розрахунковим документом (засобом платежу) і цінним папером, що може купуватися і продаватися на фондовому ринку. Головні особливості векселя полягають в тому, що він є по – перше, абстрактним борговим зобов'язанням. Тобто в тексті векселя немає будь-яких пояснень щодо появи грошового боргу; по – друге властива беззастережність, обов'язковість, оплати у відповідності з тим положенням, що містяться у векселі.

Інкасові доручення – (розпорядження) застосовуються від боржника платежу за виконавчими або прирівняними до них документами, які подав на інкасо стягував. Інкасове доручення – це розрахунковий документ, який складають фінансові органи, банки, інші підприємства й організації у тих випадках, коли їм надає право безспірною стягування коштів. У рядку “Призначення платежу” інкасового доручення вказується назва законодавчого акту, яким передбачене право безспірною стягнення коштів (його дата, номер, і відповідний пункт), і документ на підставі якого здійснюється стягнення. Інкасове доручення може складатися на бланку платіжної вимоги в якому замість найменування “платіжна вимога” зазначається “розпорядження” або “інкасове доручення”.

Отже, ми бачимо, що різні підприємства, організації, застосовують безготівкові розрахунки завдяки прискореному обігу грошей і фінансових коштів, це забезпечує розрахунок за максимально короткий час з виробником продукції за отримання товарів, чи поданих послуг.

Теоретичні аспекти фінансової санації підприємств

Кирилюк Т.

Київський славістичний університет

Інститут економіки і управління

Становлення і розвиток в Україні ринкових відносин суттєво змінюють економічне, інформаційне і правове середовище функціонування підприємств, зміст їхньої фінансової діяльності. Фінансовий стан підприємств впливає на фінансове становище країни в цілому. Вихід України із затяжної економічної кризи безпосередньо пов'язаний з поліпшенням фінансового стану суб'єктів господарювання всіх форм власності в усіх сферах діяльності.

У країнах з розвинутою ринковою економікою не всі підприємства виживають у часи економічної кризи, а ліквідація неплатоспроможних підприємств виконує функцію перерозподілу активів з метою їх більш ефективного використання. Діяльність підприємств в конкурентному ринковому середовищі, в умовах реформування економічної системи, формування нових економічних і фінансових відносин в державі зумовлює появу реальної загрози банкрутства майже для кожного підприємства незалежно від його фінансового стану і положення серед конкурентів.

Але беручи до уваги те, що економічна ситуація в Україні тільки починає стабілізуватися, масове банкрутство і ліквідація підприємств може зруйнувати

новостворені господарські відносини, що призведе до дестабілізації економіки. В зв'язку з цим набуває актуальності проблема санації як системи заходів по виведенню господарюючого суб'єкта з фінансової кризи. Недостатність і методологічна незавершеність законодавчої і нормативної бази з питань санації, а також відсутність єдиного узгодженого методологічного підходу щодо її фінансово-економічного змісту і механізму застосування стримують впровадження санації на українських підприємствах.

Окремі аспекти присвячені проблемам санації підприємств висвітлені в сучасній економічній літературі. Це стосується, зокрема, праць вітчизняних вчених: О.І. Дація, М.Я. Дем'яненко, В.П. Москаленка, П.Т. Саблука, П.М. Макаренка, П.А. Лайка, О.О. Терещенка, та інших. Також суттєвий внесок у розробку фундаментальних основ фінансової санації підприємств зробили зарубіжні економісти Е. Альтман, У. Бівер, М. Гелінг, К. Шім Джай, Г. Джойл, Р. Манн, Є. Майер, Б. Колапс, Ж. Перар. Завдяки роботам цих вчених створено підґрунтя для подальших наукових досліджень.

Термін «санація» походить від латинського «sanare» — оздоровлення, видужання. Економічний словник тлумачить це поняття як систему заходів, здійснюваних для запобігання банкрутств промислових, торговельних, банківських монополій, визначаючи, що санація може відбуватися злиттям підприємства, яке перебуває на межі банкрутства, з потужнішою компанією; випуском нових акцій або облігацій для мобілізації грошового капіталу; збільшенням банківських кредитів і наданням урядових субсидій; перетворенням короткострокової заборгованості в довгострокову; повною або частковою купівлею державою акцій підприємства, що перебуває на межі банкрутства.

Деякі з вітчизняних авторів із санацією ототожнюють лише заходи щодо фінансового оздоровлення підприємства, які реалізуються з допомогою сторонніх юридичних та фізичних осіб і спрямованих на попередження оголошення підприємства-боржника банкрутом і його ліквідації.

М.І. Тітов у монографії, присвяченій матеріально-правовим та процесуальним аспектам банкрутства, пропонує дати таке законодавче визначення санації: санація — це оздоровлення неспроможного боржника, надання йому фінансової допомоги з боку власника майна, кредиторів та інших юридичних і фізичних осіб (у тому числі зарубіжних), спрямованих на підтримку діяльності боржника і запобігання його банкрутству¹.

Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», прийнятий у 1999 р., розрізняє поняття «санація» та «досудова санація». У цьому разі санація розглядається як система заходів, передбачених процедурою провадження справи про банкрутство з метою запобігання ліквідації боржника і спрямованих на оздоровлення його фінансового стану, а також на задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів шляхом кредитування, реструктуризації боргів та капіталу і (або) зміною організаційної та виробничої структури боржника. Досудова санація — система заходів щодо відновлення платоспроможності боржника, здійснюваних власником боржника.

Із наведеного широкого спектра думок щодо сутності поняття санації можна синтезувати єдине визначення, яке має ввібрати в себе раціональне зерно кожного наведених варіантів. На нашу думку, таким можна вважати визначення, дане

¹ Тітов М. Банкрутство: Матеріально-правові та процесуальні аспекти. Х., Консул, 1997.

відомими зарубіжними економістами (Н. Здравомислов, Б. Бекенферде, М. Гелінг), провідними фахівцями у питаннях виведення підприємств із фінансової кризи: санація - це система фінансово-економічних, виробничо-технічних, організаційно-правових та соціальних заходів, спрямованих на досягнення чи відновлення платоспроможності, ліквідності, прибутковості і конкурентоспроможності підприємства-боржника в довгостроковому періоді.

Отже, санація - це система фінансово-економічних, виробничо-технічних, організаційно-правових, соціальних заходів, спрямованих на відновлення платоспроможності, ліквідності та прибутковості підприємства-боржника. Метою інституту санації у процедурі провадження справи про банкрутство є відновлення ефективності виробничої діяльності підприємства у фінансовій кризі.

План санації повинен містити: аналіз причин фінансової кризи; оцінку фінансового стану підприємства до початку санації; заходи щодо нормалізації фінансового стану підприємства, що є у фінансовій кризі; інформацію про те, наскільки реалізацію плану санації поліпшує виробничо-економічний стан підприємства; порівняльні розрахунки задоволення претензій кредиторів у разі реалізації плану санації та в разі задоволення вимог проведення ліквідаційних процедур; прогнозні показники фінансово-майнового стану підприємства у процесі та після реалізації плану санації із вказівкою строків відновлення платоспроможності та погашення претензій кредиторів.

Санація вважається успішною, якщо з допомогою зовнішніх та внутрішніх фінансових джерел, проведення організаційних та виробничо-технічних удосконалень підприємство виходить з кризи (нормалізує виробничу діяльність та уникає оголошення банкрутства) і забезпечує свою прибутковість та конкурентоспроможність у довгостроковому періоді.

Безготівкові розрахунки на підприємстві та шляхи їх удосконалення

Коваленко М.В., студент

Науковий керівник – д.е.н., доцент Непочатенко О.О.

Уманський державний аграрний університет

Для здійснення будь-якої господарської операції підприємство повинно здійснити розрахунки з іншим підприємством, найшвидший тип розрахунків між юридичними та фізичними особами – безготівкові. Банк в цих розрахунках виступає як посередник між клієнтами, що здійснюють платежі.

Розрахунково-касові операції полягають у забезпеченні руху грошових коштів на рахунках клієнтів банків згідно з їхніми дорученнями. Ці операції посідають особливе місце в банківській діяльності і відіграють важливу роль у забезпеченні успішного перебігу економічних процесів на мікро - та макрорівнях. Для клієнтів банків розрахунково-касові операції забезпечують одержання грошового еквівалента за реалізовану продукцію чи послуги, оплату для виробництва матеріальних ресурсів, оплата заробітної плати працівникам, оплату зобов'язань перед бюджетом та позабюджетними фондами, накопичення та використання заощаджень. Майже усі підприємства здійснюють безготівкові розрахунки, мають різні види рахунків і

користуються різними формами безготівкових розрахунків. В умовах ринкової економіки форми безготівкових розрахунків набувають нової сутності: підприємство має самостійно обирати найефективніші та найкращі форми розрахунків¹.

Визначення сутності безготівкових розрахунків здійснюються такими вченими: А. Н. Самцова, М. В. Карасьова, М. Л. Коган, К. Флейшиц, Н. Я. Яхніна, Л. Г. Єфімова, С. С. Алексєєв, А. М. Поддєрьогін та інші.

Кожна з форм безготівкових розрахунків має свої переваги і недоліки.

Розрахунки платіжними дорученнями завжди прості, зручні і забезпечують швидке здійснення платежу. Але, вони мають і недолік – не гарантують платіж постачальнику.

Щоб подолати цей недолік в банківській практиці використовуються розрахунки акцептованими банком платіжними дорученнями. Також в останній час дуже широко стала використовуватися попередня оплата поставок. Але ці міри вигідні для постачальників і ставлять в тяжкий фінансовий стан платників, так як з обороту завчасно відвертаються обігові кошти.

Відносно новою, мало розповсюдженою формою розрахунків є розрахунки платіжними вимогами-дорученнями. Такі розрахунки дозволяють закріпити договірну дисципліну, дозволить ширше упровадити акцепт матеріальних цінностей та визволити установи банків, обслуговуючих постачальника та покупця від формального контролю за правильністю оформлення документів і документообігу. Але вони потребують вдосконалення в напрямку збільшення відповідальності платника, прискорення документообігу, використання фінансових санкцій.

Найбільш розповсюдженою формою розрахунків в ринковій економіці є акредитивна форма розрахунків. Це сама безпечна й надійна форма розрахунків, при якій більша доля відповідності лягає на банки. Ця форма розрахунків більш вигідна для постачальника, ніж для покупця, тому що останній несе видатки по відкриттю акредитиву, крім того, сума на яку відкритий акредитив, вилучається з обороту до виплати по ньому, що негативно відображається на фінансовому стані цього підприємства.

В Україні дуже слабо використовуються розрахунки чеками. В таких умовах чек залишається виключно технічним інструментом платежів по банківським рахункам, що визначає обмеженість сфери його використання. Чекова форма забезпечує контроль платника за товарною угодою і дозволяє максимально приблизити платіж до моменту одержання товару, прискорити обіговість коштів в розрахунках. Також чекова форма розрахунків має перевагу це простота розрахунків. Використання цієї форми вигідне як для постачальника, так і для покупця, але для останнього інколи не вигідне, оскільки пов'язане з резервуванням коштів для покриття чеків. Цей недолік можна усунути у випадку надання чекової книжки без попереднього депонування грошей під гарантію банку².

Від правильного вибору форми безготівкових розрахунків залежить точність оцінки діяльності підприємства, виконання його планових завдань, своєчасність

1 Денисенко М.П. Гроші та кредит у банківській справі. Навч. посібник /

М.П. Денисенко. –К.: Алерта, 2004. – 478 с.

2 Зятковський І.В. Фінанси підприємств. Навч. посібник / І.В. Зятковський. – К.: Кондор-2003. – 364 с.

отримання коштів для безперервного поновлення виробничого процесу, оперативність і правильність утворення відповідних фондів.

В безготівковому платіжному обороті усі форми розрахунків за товари засновані на руху обігових коштів на стадії товар – гроші та гроші – товар. І разом з тим, кожна з форм має специфічний обернений вплив на співвідношення вартості товару та обсягу обігових коштів у сфері обігу. Один товарний оборот може залучати в процес своєї реалізації більшу чи меншу масу обігових коштів в залежності від форми безготівкових розрахунків. Тому вибір форм безготівкових розрахунків має велике значення для ефективності використання їх, що визначається співвідношенням часу руху товарів до тривалості відвернення обігових коштів в розрахунки при даній конкретній формі. Ефективність форми розрахунку тим вище, чим більший час відвернення обігових коштів в розрахунки наближається до часу руху товару в локальній сфері обігу між підприємствами. І навпаки, зменшення ефективності форм розрахунків визначається відносним продовженням тривалості вкладення коштів в розрахунки у порівнянні з часом руху товару від виробника до споживача.

Підприємства-клієнти банків постійно виказують незадоволеність тим, що платежі у банків дуже довго знаходяться “в дорозі”. Затримка з переказами астрономічних сум приносять банкам гроші, а підприємствам – великі збитки.

Раніше платежі проводилися на протязі 2-3 робочих днів, але сьогодні з використанням механізованих систем зв'язку це робиться значно швидше[3].

Сьогодні промислові підприємства України потрапили у своєрідний циклічний процес: відсутність оборотних засобів не дозволяє модернізувати та розвивати виробництво, щоб випускати продукцію світового рівня, а неконкурентоспроможну продукцію неможливо реалізувати за «живі» гроші, що створює умови для товарообмінних ланцюжків. Бартер, у свою чергу, поглиблює фінансову кризу.

Сьогодні через поширення процесу бартеризації держава зазнає великих втрат. Це — зменшення податкової бази, і як наслідок, скорочення валютних та бюджетних надходжень, що веде до процвітання тіньової економіки. Нині практично весь бартерний сектор торгівлі «сирий», оскільки переважна більшість його учасників, як правило, не сплачує податків. Окрім того, бартерні угоди настільки заплутані і обтяжені посередницькими операціями, що виробники, які змушені вдаватися до послуг посередників, втрачають на цьому величезні гроші.

Для поступового викорінення бартеру як неефективної форми розрахунків ми пропонуємо використовувати в розрахунках вексель — просту форму кредитних грошей для оплати товарів та послуг, надання позик, гарантій міжбанківських кредитів. Вагомість векселя у сучасній ринковій економіці досить значна. Цю вагомість надає векселю безспірність оплати за ним.

У більшості країн світу з ринковою економікою у разі оголошення фірми-боржника за векселем банкрутом, з реалізації її активів покриваються в першу чергу всі вексельні претензії до неї, незалежно від строків платежу за ним¹.

Отже, ситуація яка склалася в економіці потребує прийняття конструктивних заходів для формування ефективної системи розрахунково-платіжних відносин між

¹ Фінанси підприємств: Підручник / кер. авт. кол. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін- 4-те вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ. 2004.-571с.

підприємствами. Щоб вийти з цієї ситуації, необхідно модернізувати безготівкову систему розрахунків, зробити її більш надійною і різноманітною.

Вплив інвестицій на розвиток аграрних підприємств

Колодій М., аспірант
Науковий керівник – д.е.н., професор Губені Ю.Е.
Львівський національний аграрний університет

Аграрний сектор – важлива складова економіки країни. Сільське господарство є сировинною базою харчової, переробної, легкої промисловості та інших галузей національної економіки. На сьогоднішній день, в умовах економічної кризи важливе значення має оптимізація інвестиційної діяльності.

Інвестор приносить у сільське господарство сьогодні – не тільки значні капітальні вкладення, що допомагають фінансовій стабілізації підприємства, але й ефективний менеджмент, який розглядає сільське господарство як сферу бізнесу, а не просто виробництво продуктів харчування¹.

Рівень інвестиційної привабливості сільського господарства країни в цілому та аграрних підприємств зокрема є досить низьким. Однією з основних причин банкрутства значної частини сільськогосподарських підприємств є незадовільний стан матеріально-технічної бази, що спричинено низькою платоспроможністю сільськогосподарських товаровиробників. При цьому, аналізуючи досвід провідних підприємств галузі, варто відмітити, що досягти високої ефективності сільськогосподарського виробництва можливо завдяки інвестиціям. Основними джерелами інвестування аграрних підприємств є власні кошти, бюджетні ресурси та кошти, залучені з комерційних джерел. Проте, суб'єкти господарювання і державний бюджет не в змозі повною мірою проінвестувати внутрішні потреби.

Отже, прямі іноземні інвестиції – один із основних факторів прискореного розвитку аграрних підприємств. Проте на даний час обсяг іноземних інвестицій в аграрну сферу економіки України є низьким порівняно з потребою.

Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій, вкладених в економіку області, станом на 1 січня 2009 року становив 930,7 млн. дол. США, а в розрахунку на одне підприємство області – 731,1 тис. дол. США. За обсягом прямих іноземних інвестицій Львівська область в Україні зайняла восьму сходинку у рейтинговій таблиці².

Основними інвесторами в сільське господарство, мисливство та пов'язані з ними послуги Львівської області були: Сполучене Королівство (66261,4 тис. дол. США), Данія (17720,5 тис. дол. США), Кіпр (1177,1 тис. дол. США), Італія (272,7 тис. дол. США), Німеччина (141,7 тис. дол. США), Польща (131,0 тис. дол. США), Франція (60,5 тис. дол. США), Нідерланди (20,7 тис. дол. США).

Іноземні інвестори, що працюють на українському ринку вкладають кошти тільки у рентабельні галузі, адже основною метою для них є отримання прибутку.

1 Гайдучкий П.І. Аграрна реформа: на порозі реструктуризації / П.І. Гайдучкий // Агроінком. – 1997. - № 8-9. – С. 10-21.

2 Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності Львівської області : стат. зб. – Львів : Головне управління статистики у Львівській області, 2009. – 77 с.

Серед таких галузей промисловість, оптова та роздрібна торгівля, транспорт і зв'язок, операції з нерухомістю.

Як свідчать дані таблиці, у 2008 році порівняно з 2005 роком інвестиції у Львівській області за всіма видами економічної діяльності зросли на 6117,6 млн. грн., при цьому в сільське господарство лише на 474,7 млн. грн. і складають 5,1% від загальної кількості інвестицій у всі види економічної діяльності. В той час цей показник у промисловості зріс на 1494,9 млн. грн.(27,2% від загальної кількості), будівництві - 136,6 млн. грн., торгівлі – 1071,4 млн. грн.

Таблиця 4.11

Інвестиції в основний капітал підприємств Львівської області

Вид економічної діяльності	2005 р.		2006 р.		2007 р.		2008 р.	
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
Інвестиції в основний капітал, всього	4681,7	100,0	5875,5	100,0	8287,3	100,0	10799,3	100,0
Сільське та лісове господарство	82,5	1,8	95,4	1,6	235,9	2,8	570,4	5,3
в т. ч. сільське господарство	75,1	1,6	84,0	1,4	211,0	2,5	549,8	5,1
Промисловість	1440,9	30,8	1606,6	27,3	2233,7	27,0	2935,8	27,2
Будівництво	127,2	2,7	153,4	2,6	217,7	2,6	263,8	2,4
Оптова та роздрібна торгівля	676,2	14,5	950,9	16,2	1262,6	15,2	1747,6	16,2
Транспорт і зв'язок	1236,7	26,4	1377,9	23,5	1928,7	23,3	1931,9	17,9
Операції з нерухомістю	609,5	13,0	1068,4	18,2	1621,5	19,6	2126,8	19,7
Інші види економічної діяльності	433,6	10,8	622,9	10,6	787,2	9,5	1223,0	11,3

Джерело: Сільське господарство Львівщини у 2008 році : стат. зб. – Львів : Головне управління статистики у Львівській області, 2009. – 174 с.

Необхідно наголосити, що негативний вплив на інвестиційну активність має великий податковий тиск, що зменшує обсяг обігових коштів, недостатні податкові пільги для підприємств, недосконале державне регулювання процесів ціноутворення. Зменшення податків має супроводжуватися диверсифікацією податкових ставок, при цьому самі знижки, мають надаватися за цільові результати.

Підвищенню рівня інвестиційної привабливості перешкоджає надто неефективний регулятивний режим. Найбільше помітно стримує розвиток підприємництва наявність складних адміністративних процедур, які повинні виконати підприємства й інвестори для допущення їх на ринок.

Важливим елементом прискорення залучення іноземних інвестицій у інвестиційні проекти, які мало привабливі для інвестора з боку прибутковості, повинно бути надання пільг іноземним інвесторам.

Серед основних напрямів залучення іноземних інвестицій можна виділити наступні:

- Удосконалення законодавчої бази;
- Удосконалення податкової системи, зменшення податкового тиску;
- Належна державна підтримка;
- Спрощення процедури отримання дозволів, віз та ін.;
- Фінансове стимулювання іноземних інвесторів;
- Зниження рівня корупції;
- Удосконалення транспортної інфраструктури.

Майнові відносини в підприємницьких структурах

Кольцова О.В., студент

Науковий керівник – викладач Ревуцька А.О.

Уманський державний аграрний університет

Майнові відносини являють собою важливу складову суспільних відносин, причому з огляду на значення в житті суспільства такої потужної категорії, як майно цілком аргументовано їх розглядати як відносини, що мають особливий статус, з відповідним ставленням до них державних та громадських інституцій. Сказане підтверджується і сферою прояву таких відносин, яка є надзвичайно широкою, на що вказують і різноманітні нормативно-правові акти покликані регулювати цю ділянку суспільних відносин. Так, відповідно до Цивільного кодексу України майнові відносини є складовою цивільних відносин. Поряд з немайновими вони являють собою відносини, засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні та майнові самостійності їх учасників. Крім особистих майнових відносин вітчизняне законодавство також виділяє господарські майнові відносини, які регулюються документами, покликаними регламентувати господарську діяльність. Зокрема, в господарському кодексі України визначено, що господарсько-виробничими є майнові та інші відносини, які виникають між суб'єктами господарювання при безпосередньому здійсненні господарської діяльності. До названих можна додати майнові відносини, засновані на адміністративному й іншому владному підпорядкуванні, які регулюються окремими нормативно правовими актами. Таким чином, з позицій законодавчого забезпечення важливість майнових відносин і розуміння необхідності їх регулювання доведені достатньою мірою. Щоправда з погляду чіткості понятійного апарату використовуваних категорій варто зауважити, що ні Цивільний, ні Господарський кодекси визначень безпосередньо майнових відносин не містять. Натомість в інших джерелах знаходимо, що майнові відносини - це конкретні вольові економічні відносини з приводу належності, використання переходу засобів виробництва, предметів споживання та інших матеріальних благ. Дане визначення конкретизує поняття майнових відносин і при цьому додає їм важливу характеристику – їхню економічну

природу. Вважаємо, що це досить суттєвий момент, який дає змогу не лише виявити майнові відносини, але й вказує на їхню сутність.

Щодо об'єкта майнових відносин, то він зрозумілим з назви – майно, проте необхідно його дещо уточнити. Так в економічній літературі зазначається, що майно – це матеріальні цінності, речі, які знаходяться у володінні юридичних і фізичних осіб та які можуть мати форму рухомого та не рухомого майна у вигляді землі та закріплених за нею об'єктів. Тобто до майна, і це досить важливо для сільськогосподарського виробництва, належатиме і земля. Разом із тим земля як об'єкт відносин відпадає і під регулювання земельних відносин, які належать до сфери регламентації земельного права. Тому в даній статті, коли мова йтиме про юридичний бік справи, вважатимемо землю об'єктом земельних відносин, тоді як з економічного погляду розглядатимемо її як складову майна.

Визначившись із категоріями, звернемо увагу на їхні особливості в сільськогосподарському виробництві. Насамперед формування майнових відносин у сільському господарстві знаходитиметься під значним впливом особливостей сільського господарства як галузі загалом та як складової економіки України зокрема.

Сільське господарство – галузь специфічна і її реформування лише посилило специфічність факторів впливу на майнові відносини. Така ситуація закономірно породжує ряд особливостей, з яких однією з найбільш суттєвих, на нашу думку, варто вважати зміну економічного середовища. Так сільськогосподарські підприємства, що традиційно функціонують як цілісні майнові комплекси і виробництва продукції, за досить короткий період перетворилися на організаційні агроформування, змушені займатися не лише виробництвом, але й відстоюванням свого місця на ринку.

Юридичний аспект майнових відносин передбачає належне нормативно правове забезпечення, яке досягається завдяки розробці відповідних документів законодавчого та виконавчого характеру, які б регулювали такі відносини.

Залишається фактично не вирішеним питання відновлення зданого в оренду майна, оскільки орендар не закладає в орендну плату амортизаційних відррахувань що при нинішньому її розмірі позбавляє орендодавця можливостей по закінченню експлуатаційного терміну використання майна придбати аналогічне. Тому основним завданням організації майнових відносин є відпрацювання методик, які б дали можливість привести їх у відповідність з вимогами що ставляться перед структурами ринкового типу.

Визначальним аспектом характеристики майнових відносин, на наш погляд, є економічний. Саме на його результативність спрямована дія і юридичного й організаційного та інших аспектів. Економічний аспект визначає ефективність майнових відносин, їхню дієвість в господарському механізмі. При цьому ефект можна визначити на різних рівнях - у господарському та індивідуальному.

Господарський передбачає підвищення рівня господарювання підприємств за рахунок ефективного використання майнових відносин. Ефект у даному випадку розраховуватися шляхом експертних оцінок, оскільки кількісно його визначити математичним шляхом досить складно. Так, алгоритм подібних розрахунків повинен включати визначення результатів господарювання без використання інструментів, побудованих на застосування майнових відносин і порівнянні їх із результатами з використанням таких інструментів. І перші, і другі розрахунки здійснити практично

неможливо через підвищену складність точного виокремлення вкладу майнових відносин у процесі господарювання та постійну зміну інших факторів впливу, повне врахування яких взагалі неможливе.

Індивідуальний рівень передбачає оперування даними, пов'язаними з майновими відносинами між господарством та окремим індивідом. Найбільш яскравим його проявом є відносини що до майна, зданого в оренду сільськогосподарським підприємствам.

Враховуючи невідповідність збільшення орендної плати за останні п'ять років збільшенням прибутковості сільськогосподарських підприємств, висновок про те, що це викликано адміністративним підвищення мінімального рівня орендної плати, буде найбільш імовірним поясненням.

Господарські товариства сплачують орендну плату з розрахунку на підприємство більше, ніж інші організаційно-правові форми, при чому дана ситуація спостерігається не один рік. Очевидно це пов'язано з вищою ефективністю господарювання, тому що розмір підприємств, як можна було припустити, майже не впливає.

Підсумовуючи викладене, слід звернути увагу на наступні моменти. Категорія майнових відносин є надзвичайно потужною, що підтверджується широкою сферою її використання. В сільськогосподарському виробництві майнові відносини відіграють не меншу, а можливо навіть більшу роль, ніж в інших сферах національної економіки. Вивчення майнових відносин у сільському господарстві може відбуватися з різних поглядів, серед яких основними варто виділити юридичний, організаційний, економічний. Кожна з названих характеристик в Україні має певне коло невирішених питань, які суттєво знижують ефективність використання майнових відносин у господарській практиці вітчизняних сільськогосподарських підприємств. Відповідно проблемні моменти слід узгоджувати з урахуванням особливостей кожного аспекту, але обов'язково з дотриманням принципу цільності.

Конкурентоспроможність, як основа ефективного функціонування підприємств АПК

Кривошея С.В., студент
Уманський державний аграрний університет

Актуальність організації і управління ринковою діяльністю підприємств АПК зростає в зв'язку із загостренням конкуренції на аграрному ринку як з боку вітчизняних, так і з боку зарубіжних товаровиробників, зокрема, це стосується аграрного виробництва, де виробляється 90% продовольчої продукції, близько 35% валового внутрішнього продукту. Чим вища конкурентоспроможність суб'єктів аграрного ринку, тим вища ефективність їх господарської діяльності. Тому підвищення конкурентоспроможності виробництва в АПК має стати одним з найважливіших пріоритетів агропромислової політики України.

Процес виробництва сільськогосподарської продукції триває місяці, тому на етапі визначення виробничої програми аграрного підприємства дуже важко вчасно реагувати на зміни попиту споживачів та підвищувати конкурентоздатність товару в

рамках уже сформованих схем виробництва на ринках. Маркетинг є основою кращої організації виробництва, посилення конкурентоспроможності господарюючого суб'єкта на ринку, формування його іміджу в соціально-економічному середовищі. У свою чергу основою маркетингу є постійний та системний аналіз ринку, передусім покупців і конкурентів, що дозволяє підприємствам розробляти ефективні товарні та цінові стратегії, спрямовані на конкретні сегменти споживачів продукції, надаючи при цьому підприємствам певних конкурентних переваг.

Методологічні й методичні питання конкурентоспроможності підприємств АПК розглядаються в працях відомих учених-економістів: А. Сміта, Д. Рікардо, А. Курно, Е. Хекшера, Б. Оліна, Дж. Робінсон, Е. Чемберліна, П. Сраффа, Ф. Еджуорта, А. Лернера, Ф. Хайека, М. Портера, І. Ансоффа, А. Томпсона, А. Юданова, Г. Азоева В. Андрійчука, П. Гайдуцького, З. Кадюка, М. Маліка, В. Месель-Веселяка, О. Онищенко, Б. Пасхавера, П. Саблука, А. Стельмашука, В. Трегобчука, О. Шпичака та інших.

Проблема конкурентоспроможності є визначальною в промисловому та аграрному розвитку країн світу. Вона має глобальний характер, тому що з однієї сторони, визначає багато аспектів економічної і соціальної політики країн, а з іншої – торкається інтересів всіх їхніх громадян, що виступають у ролі споживачів. Конкурентоспроможність – це концентрований вираз всієї сукупності можливостей країни регіону, галузі, будь-якого виробника створювати, виробляти і реалізовувати товари та послуги. Як правило, поняття конкурентоспроможності пов'язують з товаром. Оскільки за кожним товаром стоять відповідні виробники, то можна говорити про конкурентоспроможність фірм, підприємств, а також країн, де вони розташовані.

Поняття конкурентоспроможності аграрних підприємств набагато складніше і трактується досить неоднозначно. У загальному вигляді конкурентоспроможність сільськогосподарського підприємства може бути визначена як його порівняльна перевага стосовно інших підприємств даної галузі усередині країни і за її межами. У випадку активних економічних об'єктів – підприємств і організацій, представлених на ринку, конкурентоспроможність являє собою категорію ефективності, але на більш високому рівні.

Існуюча конкурентна боротьба між господарюючими суб'єктами АПК змушує їх ефективно використовувати наявні ресурси, підвищувати якість товарів і послуг, постійно диференціювати виробництво та продукцію. Наявність міжрегіональних і міжнародних зв'язків сільськогосподарських підприємств свідчить про те, що вони активно беруть участь у експортно-імпортних операціях, а також про те, що в конкурентній боротьбі в межах регіону беруть участь підприємства з інших регіонів, з інших країн. Це значно загострює характер конкуренції, але в той же час підвищує ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств на продовольчому ринку.

Сьогодні, коли на аграрному ринку діє безліч господарюючих суб'єктів, цінова конкуренція, як правило, дуже складна або навіть неможлива. Для успіху в такій боротьбі особливого значення набувають інші фактори, зокрема трудові ресурси: високоосвічені, що володіють усіма необхідними навичками й уміннями. Тому наявність у тому або іншому регіоні розвинутої системи аграрної освіти, центрів

підготовки і перепідготовки кадрів сприяє розвитку агробізнесу, допомагає домогтися успіху в конкурентній боротьбі.

Конкурентоспроможність виробництва в АПК характеризується сукупністю показників функціонування галузей і діяльності виробничих структур, що визначають їх стабільний розвиток і успіх у конкурентній боротьбі на внутрішньому та зовнішньому ринках. Вона оцінюється рівнем конкурентоспроможності окремих його підприємств і їх продукції.

Конкурентоспроможність виробництва в АПК значною мірою залежить від ресурсозабезпечення.

Аналізуючи цю проблему в історичному аспекті слід відзначити, що спочатку враховувалася залежність від наявності трьох основних чинників виробництва – природних ресурсів, трудових ресурсів та капіталу. З розвитком виробництва і технічним прогресом конкурентоспроможність стали визначати чинники вищого рівня, так звані розвинуті – це, насамперед, інфраструктура, науковий потенціал, рівень освіти населення тощо. Визначальну роль у створенні конкурентних переваг агропромислового виробництва відіграють спеціалізовані чинники, спеціальна інфраструктура, спеціальні знання у вигляді науково-технічних баз даних, наявності фахівців відповідного профілю знань тощо.

Разом з тим світовий досвід свідчить, що наявність чинників виробництва є важливою, але недостатньою умовою успішної конкуренції. Для цього ще потрібні певний попит на продукцію, зокрема, вимогливі споживачі, конкурентоспроможні постачальники і суміжники, сумлінне ведення конкуренції, відповідна стратегія підприємств щодо їх розвитку і підвищення конкурентоспроможності.

Розрізняють такі методи конкуренції: на основі критерію підвищення якості товару (нецінова); на основі критерію підвищення якості сервісу товару; на основі зниження ціни (цінова); на основі зниження експлуатаційних витрат у споживача товару; на основі використання всіх конкурентних переваг об'єкта або суб'єкта (інтегральна). Такий підхід дозволяє визначити фактори, що впливають на конкурентну боротьбу в АПК: 1. Розмір ринку – чим він більший, тим сильнішими є конкуренти. 2. Темп росту ринку – швидкий ріст полегшує проникнення на ринок. 3. Потужності – зайві потужності призводять до падіння цін. 4. Перешкоди для входу або виходу з ринку – бар'єри захищають позицію аграрного підприємства, їхня відсутність робить ринки уразливими для проникнення туди неконкурентоспроможних новачків. 5. Ціна. 6. Рівень стандартизації продукції – покупці мають розуміти перевагу виробу, тому що їм легко переключитися з одного товару на інший. 7. Мобільні технологічні модулі. 8. Вимоги до розмірів необхідних капітальних вкладень – тверді вимоги підвищують ризик, створюють додаткові бар'єри входу-виходу. 9. Вертикальна інтеграція підвищує вимоги до розмірів капіталу, призводить до сильних розбіжностей у конкурентоспроможності і витратах на виробництво інтегрованих, частково інтегрованих і не інтегрованих аграрних підприємств. 10. Економія в масштабі – збільшує частку ринку, необхідну для досягнення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції. 11. Швидке оновлення асортименту продукції, що випускається.

З метою створення нормального конкурентного середовища для всіх партнерів АПК, необхідно сформувати механізм підвищення їх конкурентоспроможності, що

складається з господарського – для створення системи умов і відносин регулювання виробництва, розподілу, обміну та споживання (нагромадження) й економічного механізму, котрий включає сукупність методів і засобів впливу на зростання виробництва та підвищення його ефективності (рис. 4.7).

Господарський механізм виражає юридичні, політичні, морально-етичні та інші відносини управління. Економічний механізм представляє собою сукупність методів і форм управління виробництвом на основі використання економічних законів і категорій, охоплює всю гамму міжгалузевих стосунків, їх специфічні прояви у взаємодії продуктивних сил і виробничих відносин. Кожен із зазначених механізмів виконує свою певну функціональну роль, а в сукупності та єдності дій вони забезпечують підвищення конкурентоспроможності і нормальне функціонування агропромислового виробництва в цілому.

Рис. 4.7. Структура механізму підвищення конкурентоспроможності підприємств АПК

Конкурентоспроможність підприємств залежить від ефективної діяльності усіх суб'єктів маркетингового ланцюга, тому удосконалення їх маркетингової діяльності повинно носити системний характер. У цьому аспекті від сільськогосподарського підприємства, як суб'єкта руху товару, залежить формування вартісних переваг продукції та їх підсилення за рахунок вибору ефективного каналу збуту для отримання найвищої ринкової ціни. Основними об'єктами маркетингової діяльності є обмін із постачальниками ресурсів та покупцями продукції, а завданням в аспекті забезпечення конкурентоспроможності – управління виробництвом-збутом відповідно до вимог ринку.

Стратегія розвитку виробництва зерна в ринкових умовах в ТОВ «Аграрій СВПП» Уманського району Черкаської області

Гаврилюк Л.А., к.е.н., доцент

Лавренюк О.І., студент

Уманський державний аграрний університет

В умовах розвитку ринкової економіки конкурентоспроможність продукції є важливою складовою прибутковості підприємства. У зв'язку з цим більшість сільськогосподарських підприємств приділяють цьому показнику велику увагу. Конкурентоспроможність є однією з найважливіших інтегральних характеристик, що використовуються для аналізу економічної ситуації як загалом у народному господарстві України, так і щодо окремого товаровиробника. Як правило, її використовують як критерій оцінки та ефективності економічної діяльності суб'єктів господарювання.

Об'єктом нашого дослідження є ТОВ «Аграрій СВПП», що знаходиться в селі Краснопілка Уманського району Черкаської області. Підприємство розташоване в центральній зоні Лісостепу, що сприятливо сприяє розвитку землеробства.

Площа сільськогосподарських угідь підприємства у 2008 році становила 2480 га., що на 979 га, або 39,5 % більше, ніж в 2006 році. З усіх земельних угідь 2480 га займає рілля, що становить 100% від всієї земельної площі господарства. Всю землю підприємство орендує в селян. Середній розмір земельного паю становить 2,46 га на одного пайовика.

Підприємство спеціалізується на вирощуванні зернових та технічних культур, зокрема соняшнику. Найбільшу площу займають зернові культури 1343 га, що становить 54,2% від загальної площі. Також в підприємстві вирощують ВРХ, основною продукцією якого є молоко, та свиней.

Загальна чисельність працівників в 2008 р. становить 70 осіб, 41 з яких зайняті в рослинництві та 29 – в тваринництві. Якщо порівняти з минулими роками, то можна помітити тенденцію до збільшення чисельності працюючих. Так, в 2007 році в підприємстві працювало 48 осіб, а в 2006 – 21 особа. Спостерігається тенденція до зниження продуктивності праці. Так, в 2008 році вона становила 33,8 тис. грн., що на 43,6 тис. грн. менше, ніж в 2006 році. Середня заробітна плата в 2008 році становила 737 грн., що на 310 грн. більше, ніж в 2006 році.

Рентабельність сільськогосподарської продукції підприємства у 2008 році становила 131,07%, що на 20,5 пунктів більше, ніж в 2006 році.

Таблиця 4.12

Показники ефективності використання основних виробничих фондів

Показники	2006	2007	2008
Вартість валової продукції господарства, тис. грн.	1626,64	1478,2	2371,2
Середньорічна вартість основних виробничих фондів с.-г. призначення, тис. грн.	538,6	626,7	1124,7
Фондовіддача, грн. (1/2)	3,02	2,35	2,1
Фондоємність, грн. (2/1)	0,33	0,42	0,37

Аналіз показників ефективності використання основних виробничих фондів свідчить про їх зниження. Так, у 2008 році фондовіддача становила 2,1 грн. проти

3,02 грн. у 2006 році; фондоємність збільшилася з 0,33 грн. у 2006 році до 0,37 грн. у 2008 році.

Таблиця 4.13

Аналіз показників продуктивності в господарстві

Показники	Культури	2006 р.	2008 р.
Врожайність, ц/га	Зернові	31,1	32,9
	Технічні	16,7	21,2
Ціна реалізації, грн.	Зернові	50,3	86,5
	Технічні	93,2.	170,8
Рентабельність, %	Зернові	156,5	180,4
	Технічні	121,7	103,5
Собівартість, грн.	Зернові	23,2	36,25
	Технічні	63,9	107,9

З показників видно, що сільськогосподарська продукція не є конкурентоспроможною. Це пов'язане з низькою врожайністю зернових, яка в 2008 р. становила 32,9 ц/га, та високою собівартістю.

Тому для забезпечення поліпшення якісних характеристик сільськогосподарської продукції та її конкурентоспроможності в досліджуваному підприємстві необхідно: удосконалювати систему техніко-технологічних і агротехнічних заходів виробництва продукції та її збуту; впроваджувати у виробництво нові енергозберігаючі технології вирощування, транспортування, зберігання, переробки і реалізації продукції; здійснювати належний контроль за якістю продукції на всіх етапах її виробництва та збуту; впроваджувати у виробництво нові високоврожайні сорти й гібриди с.-г. культур, високопродуктивні породи тварин і птиці; запроваджувати нові технологічні проекти, які базуються на сучасних досягненнях аграрної науки, інтенсифікувати виробництво за рахунок використання сучасних технологій, виконувати комплекс робіт, пов'язаних із відтворенням, підвищенням та охороною родючості ґрунтів на землях с.-г. призначення; розвивати інфраструктуру аграрного ринку, використовувати засоби маркетингу, а також контролювати інноваційну спрямованість розвитку АПК.

**Прибуток та його розподіл на підприємстві
ВАТ "Звенигородський сироробний комбінат"**

Медведчук А.М., студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Ролінський О.В.

Уманський державний аграрний університет

Економічна сутність прибутку досліджувалася економістами з давніх часів. Починаючи ще з 16 – 17 ст. вчені намагалися пояснити сутність категорії прибутку та його першоджерела. У міру розвитку економічної теорії трактування прибутку постійно змінювалися та удосконалювалися. Визначення прибутку спочатку

збігалися зі значенням валового доходу, який поділявся на три категорії: дохід від капіталу, від землі та доходи від праці. Вважалося, що кожен із видів доходу є обов’язковою винагородою для одержувача за надані їм послуги в економіці.

Водночас прибуток – це підсумковий показник, результат фінансово – господарської діяльності підприємства як суб’єктів господарювання. Тому прибуток відображає її результати і зазнає впливу багатьох чинників. Є особливості у формуванні прибутку підприємства залежно від сфери їхньої діяльності, галузі, форми власності, розвитку ринкових відносин¹.

На формування абсолютної суми прибутку підприємства впливають: результати, тобто ефективність його фінансово-господарської діяльності; сфера діяльності; галузь господарства; установлені законодавством умови обліку фінансових результатів².

Чистий прибуток формується поступово протягом фінансово – господарського року від усіх видів звичайної та надзвичайної діяльності.

Чистий прибуток (збиток) розраховується як алгебраїчна сума прибутку (збитку) від звичайної діяльності та надзвичайного прибутку, надзвичайного збитку та податку з надзвичайного прибутку³.

Чистий прибуток отриманий ВАТ „Звенигородським сироробним комбінатом ” за період з 2006 по 2008 рік відображено в таблиці 4.14.

Таблиця 4.14

Чистий прибуток на ВАТ „Звенигородському сироробному комбінаті”, тис.грн

Показники	2006 рік	2007 рік	2008 рік	Відхилення			
				2008 року відносно 2006 року		2008 року відносно 2007 року	
				абсол. тис.грн	відносна. %	абсол. тис.грн	відносна. %
Надзвичайний прибуток	0	0	0	-	-	-	-
Надзвичайні витрати	0	0	28,7	28,7	-	28,7	-
Податок з надзвичайного прибутку	0	0	0	-	-	-	-
Прибуток від звичайної діяльності	3462,7	6285	154,9	-3307,8	4,5	-6130,1	2,5
Чистий прибуток	3462,7	6285	126,20	-3336,5	3,6	-6158,8	2

1 Штрягіна О.Є. Прибуток підприємства: історичний аспект// Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. - №12. –С.156 – 159.

2 Фінанси підприємств: Підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А.М.Поддєрьогін. 3-тє вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2000. – 460 с.

3 Александрова М.М, Виговська Н.Г., Кірейцев Г.Г. Фінанси підприємництва. Навч. посіб. – К.: ЦУЛ., 2002. – 268 с.

Розглянувши дані таблиці 4.14 побачимо, що чистий прибуток на підприємстві зменшився в 2008 році порівняно з 2007 роком майже на 4 % і на 2 % порівняно з 2006 роком. Це пов'язане з тим, що велика частина коштів була спрямована на закупівлю нової закордонної техніки, переобладнання цехів, відправлення працівників за кордон для підвищення кваліфікації.

На підприємстві чистий прибуток підлягає розподілу. Розподіл чистого прибутку є одним з напрямів внутрішньо фірмового планування, значення якого в ринкових умовах зростає. Порядок розподілу і використання чистого прибутку на підприємстві фіксується в статуті підприємства.

При прийнятті рішень про розподіл чистого прибутку підприємство повинне знайти оптимальне співвідношення у спрямуванні додаткових фінансових ресурсів на цілі виробничо – технічного розвитку, соціального розвитку, матеріального заохочення працівників та ін.

Кошти на розвиток і вдосконалення виробництва на ВАТ „Звенигородському сироробному комбінаті ” витрачаються на задоволення потреб, які пов'язані зі зростання обсягів виробництва, технічним переозброєнням, вдосконалення технології виробництва та інші потреби, що забезпечують зростання і вдосконалення матеріально – технічної бази підприємства. За останні роки було придбано: лінію по пресуванню сиру фірми «Шалон Мегар», машину по формуванню сиру, ванни для варіння сиру, лінія по мийці обладнання, нові молоковози – МАЗи, нове комп'ютерне забезпечення, побудовані нові творожний і плав цех, нова вакуум - машина для упаковки сиру в плівку, реконструйована лабораторія мікробіологічного, хімічного контролю.

Одна з потреб виробництва, яка пов'язана з його розширенням відтворенням, є збільшення власних фінансових ресурсів які вкладаються в запаси сировини, матеріалів, перехідні запаси незавершеного виробництва, готової продукції, товарів, тобто збільшення фонду власних оборотних коштів.

Кошти, що спрямовуються на соціальні потреби у ВАТ „Звенигородському сироробному комбінаті ”, використовується, в основному для надання путівок на відпочинок в санаторії, продаж працівникам продукції за зниженими цінами, медичну страховку, спортивне дозвілля, продуктові пайки не рідше як чотири рази на рік, а також у нічний час працівники мають змогу замовляти собі за рахунок заводу таксі.

Кошти матеріального заохочення використовуються для стимулювання зацікавленості працівників підприємства в досягненні високих результатів праці. В даному випадку частина прибутку використовується на виплату винагороди за загальні результати роботи за підсумком року, на одноразове преміювання окремих працівників за виконання особливо важливих виробничих завдань, виплату премій за високоякісну продукцію, високий рівень санітарних умов і мікробіологічних показників, а також надання одноразової матеріальної допомоги працівникам.

Прибуток, що залишається у підприємстві після сплати податків та інших обов'язкових платежів, використовується його власниками на інші цілі.

**Собівартість продукції тваринництва та шляхи її зниження у
сільськогосподарських підприємствах
Маньківського району Черкаської області**

Меженко Т.В., магістрант
Науковий керівник – к.е.н., доцент Уланчук А.І.
Уманський державний аграрний університет

Тваринництво поряд з рослинництвом є однією з найголовніших галузей виробництва більшості сільськогосподарських підприємств.

Тваринництво – одна з основних галузей сільськогосподарського виробництва, яка займається розведенням худоби, птиці та інших тварин. Воно забезпечує населення високоякісними продуктами харчування, частка яких у раціоні людини становить приблизно 35 % загальної калорійності більш як 60 % потреби білка. Крім того ця галузь є джерелом для одержання промислової і лікарської сировини. Частка продукції тваринництва у валовій продукції сільського господарства України становить близько 50 %.

Собівартість продукції тваринництва – це всі витрати та утримання худоби і птиці за виключенням витрат на незавершене виробництво на кінець року та вартості побічної продукції.

У сільськогосподарських підприємствах Маньківського району Черкаської області виробляється різна продукція тваринництва. Загалом вирощують продукцію тваринництва 7 підприємств у районі.

Чисельність поголів'я тварин у сільськогосподарських підприємствах Маньківського району змінювалась протягом аналізованих років, тому в таблиці 4.15 розглянемо динаміку поголів'я тварин.

Таблиця 4.15

**Динаміка поголів'я тварин у сільськогосподарських підприємствах
Маньківського району Черкаської області, тис. голів.**

Види продукції	2005р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2008р. до 2005р., %
ВРХ	6.9	6.9	6.1	6.0	86.96
Корови	3.9	3.5	3.2	3.0	76.93
Свині	23.5	23.9	23.0	18.5	78.72
Вівці	2.2	2.1	2.1	16.0	У 7 раз

З таблиці 4.15 можна сказати, що по всіх видах продукції тваринництва крім вівчарства у 2008 році в порівнянні з 2005 роком чисельність поголів'я тварин зменшилось: ВРХ - 13.04%, корів на 23.1%, свиней на 21.3%. Поголів'я овець у 2008 році було значно більше ніж у 2005році, а саме у 7 раз.

Однією з головних причин зменшення поголів'я тварин є збитковість галузі та відсутність підтримки з боку держави, проте ми бачимо, що повністю від виробництва продукції тваринництва не відмовляються.

Важливим показником ефективності виробництва продукції тваринництва є продуктивність тварин. Продуктивність тварин, як і врожайність сільськогосподарських культур є головним якісним показником розвитку

тваринництва і рослинництва, її визначають за кількістю продукції одержаної за певний проміжок часу в розрахунку на одну голову худоби і птиці.

Витрати на виробництво продукції – це собівартість продукції, що є найголовнішим показником економічної ефективності сільськогосподарського виробництва. У ньому синтезуються всі сторони господарської діяльності, акумулюються результати використання всіх виробничих ресурсів. Її зниження є одним з першочергових і актуальних завдань будь-якого суспільства, кожної галузі економіки підприємства. Від рівня собівартості продукції залежить сума прибутку і рівень рентабельності, фінансовий стан підприємства і його платоспроможність, розміри відрахувань до фондів накопичення і споживання, темпи розширеного відтворення, рівень закупівельних і роздрібних цін на сільськогосподарську продукцію. Розглянемо динаміку собівартості продукції тваринництва у таблиці 4.16.

Таблиця 4.16

Динаміка виробничої собівартості 1 ц основних видів продукції тваринництва у Маньківському районі Черкаської області., грн.

Види продукції	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2008 р. до 2005 р., %
Приріст ВРХ	904.73	1106.23	622.0	1108.50	122.52
Приріст свиней	893.52	918.87	967.14	1628.62	182.27
Приріст овець	852.31	1000.0	170.21	2926.09	343.31
Молоко	61.63	63.93	89.79	116.15	188.46
Мед	54.74	87.43	25.17	65.28	119.26

З таблиці 4.16 можна зробити такий висновок, по всіх видах тваринницької продукції у 2008 році порівняно з 2005 р. спостерігається збільшення показників динаміки виробничої собівартості 1ц. продукції.

Отже, тваринництво об'єднує окремі самостійні галузі: скотарство (молочне і м'ясне), свинарство, вівчарство, конярство, кролівництво, птахівництво, звірівництво, бджільництво, рибництво, шовківництво та інше. Кожне з них має особливості у технології виробництва, складі витрат, організації праці.

Порівняно з рослинництвом процес виробництва в тваринництві більш рівномірний, а отже витрати на виробництво можна обмежити поточним роком, не відносячи їх по більшості галузей на незавершене виробництво.

Особливістю тваринництва є те, що поряд з виробництвом продукції відбувається відтворення поголів'я основного стада. Вибракуване поголів'я основного стада включають в обсяг вирощеної живої маси тварин.

This image shows a full page of blank white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a template for writing or drawing. There are no margins, text, or other markings on the page.

Наукове видання

**Матеріали I Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції
«Актуальні питання сучасної економіки»**

Частина 3

Відповідальний редактор – Головчук Андрій Федорович
Відповідальний секретар – Мальований Михайло Іванович

*Видається в авторській редакції. Редакція не несе відповідальності за зміст
матеріалів. Автори вміщених матеріалів висловлюють свою думку,
яка не завжди збігається з позицією редакції.*

Коректура Л.М. Абрамець
Комп'ютерне верстання М.І. Мальований

Підписано до друку 04.01.2010. формат 60х90/16
Папір офсет. Ум. арк. 10,8
Тираж 300. Зам. №16

Видавець і виготівник
СПД Сочінський
20300, м. Умань, вул. Тищика, 18/19
Свідоцтво: серія ДК №2521 від 08.06.2006 р.
тел.: (04744) 4-64-88, 4-67-77
e-mail: vizavi@mediat.com.ua